

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ

ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ
ΤΗ 31 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 1969

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟΝ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΦΥΛΛΟΥ
218

Β. ΔΙΑΤΑΓΜΑ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 702

Περὶ τοῦ ὁρολογίου καὶ ἀναλυτικοῦ προγράμματος τῶν μαθημάτων τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου.

ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Ἐχόντες ὑπ' ὄψει α) τὸ ἄρθρον 12 τοῦ Α. Ν. 129)1967 περὶ ὁργανώσεως καὶ διοικήσεως τῆς Γενικῆς Ἐκπαιδεύσεως κ.λ.π., β) τὰς ὑπ' ἀριθ. 51, 66, 96, 102 ἔτους 1968 καὶ 18, 22, 30, 34, 36 ἔτους 1969 πράξεις τοῦ Ἀνωτάτου Γνωμοδοτικοῦ Συμβουλίου Ἐκπαιδεύσεως (Α.Γ.Σ.Ε.) καὶ γ) τὴν ὑπ' ἀριθ. 758)69 γνωμοδότησιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας, προτάσει τοῦ Ἡμετέρου ἐπὶ τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων Ὑπουργοῦ, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάσσομεν: Τὸ ὁρολόγιον καὶ ἀναλυτικὸν πρόγραμμα τῶν μαθημάτων ἐν τῷ Δημοτικῷ Σχολεῖῳ καθορίζεται ἀπὸ τοῦ ἐπομένου σχολικοῦ ἔτους 1969—1970 ὡς ἑξῆς:

Ἄρθρον 1.

ΣΚΟΠΟΣ ΤΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Σκοπὸς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἶναι:

α) Νὰ ἐνσταλάξῃ καὶ ἐμπεδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ μαθητοῦ

Ἄρθρον 2.

ΕΒΔΟΜΑΔΙΑΙΑ ΩΡΟΛΟΓΙΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ

Α'. 1/ΘΕΣΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

α/α	Μαθήματα	Ὡραι διδ/λίας κατὰ τάξεις					
		Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
1. Θρησκευτικά		2	2	3			
		2	2	2			
2. Ἑλληνικὴ γλῶσσα		6	6	6	6	7	
		2	2	2	2	2	
3. Ἱστορία		-		2	2		
				2	2		
4. Σπουδὴ τοῦ περιβάλλοντος		4		-			
		2					
5. Φυσικὰ καὶ Χημεία μετὰ στοιχείων ὑγιεινῆς		-		2	4		
				2	2		
6. Γεωγραφία		-		2	2		
				2	2		
7. Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία		2	2	3	3		
		2	2	2	2		
8. Ἀγωγή τοῦ πολίτου		-		-		1	
						2	
9. Τεχνικὰ	Σιωπηραὶ ἐργασίαι						
10. Μουσικὴ		2		2			
		4		2			
11. Γυμναστικὴ		2		2			
		4		2			
Ὡραι διδασκαλίας ἐν ὅλῳ		36 1/2					

Β'. 2/ΘΕΣΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

α/α	Μαθήματα	Ὡραι διδ/λίας κατὰ τάξεις					
		Α	Β	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
1. Θρησκευτικά		2	2	2	3		
		2	2	2	2		
2. Ἑλληνικὴ γλῶσσα		6	6	7	8	8	
3. Ἱστορία		-		2	2		2
				2	2		2
4. Σπουδὴ τοῦ περιβάλλοντος		5		-			
		2					
5. Φυσικὰ καὶ Χημεία μετὰ στοιχείων ὑγιεινῆς		-	2	2		5	
			2	2		2	
6. Γεωγραφία		-	2	2		2	
			2	2		2	
7. Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία		3	3	3	3	3	3
		2	2	2	2	2	2
8. Ἀγωγή τοῦ πολίτου		-	-			1	
						2	
9. Τεχνικὰ	Σιωπηραὶ ἐργασίαι						
10. Μουσικὴ		3				3	
		2				2	
11. Γυμναστικὴ		3				3	
		2				2	
Ὡραι διδ/λίας κατὰ τμήματα		34					

Γ'. 3/ΘΕΣΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

α/α	Μαθήματα	Ώραι διδ/λίας κατά τάξεις					
		A	B	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
1. Θρησκευτικά		$\frac{2}{2}$		2		3	
2. Έλληνική γλώσσα	8	8	$\frac{9}{2}$	$\frac{9}{2}$		9	
3. Ίστορία		-		2		2	
4. Σπουδή του περιβάλλοντος		3		-		-	
5. Φυσικά και Χημεία μετά στοιχείων υγιεινής		-		3		4	
6. Γεωγραφία		-		2		2	
7. Αριθμητική και Γεωμετρία		$\frac{3}{2}$	$\frac{3}{2}$	3	3	$\frac{5}{2}$	$\frac{5}{2}$
8. Αγωγή του πολίτου		-		-		1	
9. Τεχνικά		$\frac{6}{2}$		4		3	
10. Μουσική		$\frac{4}{2}$		$\frac{4}{2}$		$\frac{4}{2}$	
11. Γυμναστική		$\frac{4}{2}$		$\frac{4}{2}$		$\frac{4}{2}$	
Ώραι διδ/λίας κατά τμήματα		30		32		38	

Δ'. 4/ΘΕΣΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

α/α	Μαθήματα	Ώραι διδ/λίας κατά τάξεις					
		A	B	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
1. Θρησκευτικά		$\frac{2}{2}$		2	2	3	
2. Έλληνική γλώσσα	8	8		9	10	9	
3. Ίστορία		-		2	2	2	
4. Σπουδή του περιβάλλοντος		3		-		-	
5. Φυσικά και Χημεία μετά στοιχείων υγιεινής		-		3	3	4	
6. Γεωγραφία		-		3	3	2	
7. Αριθμητική και Γεωμετρία		$\frac{3}{2}$	$\frac{3}{2}$	3	3	$\frac{5}{2}$	$\frac{5}{2}$
8. Αγωγή του πολίτου		-		-		1	
9. Τεχνικά		$\frac{6}{2}$		4	4	3	
10. Μουσική		$\frac{4}{2}$		$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	
11. Γυμναστική		$\frac{4}{2}$		$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	
Ώραι διδ/λίας εν όλω		30		30	31	33	

Ε'. 5/ΘΕΣΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

α/α	Μαθήματα	Ώραι διδ/λίας κατά τάξεις					
		A	B	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
1. Θρησκευτικά		$\frac{2}{2}$	2	2	3	3	
2. Έλληνική γλώσσα	8	8	9	10	9	9	
3. Ίστορία		-	2	2	2	2	
4. Σπουδή του περιβάλλοντος		3	-	-	-	-	
5. Φυσικά και Χημεία μετά στοιχείων υγιεινής		-	3	3	4	4	
6. Γεωγραφία		-	-	3	3	2	2
7. Αριθμητική και Γεωμετρία		$\frac{3}{2}$	$\frac{3}{2}$	3	3	5	5
8. Αγωγή του Πολίτου		-	-	-	-	1	
9. Τεχνικά		$\frac{6}{2}$	4	4	4	3	
10. Μουσική		$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	
11. Γυμναστική		$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	
Ώραι διδ/λίας εν όλω		30	30	31	33	33	

ΣΤ'. 6/ΘΕΣΙΟΥ ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

α/α	Μαθήματα	Ώραι διδ/λίας κατά τάξεις					
		A	B	Γ	Δ	Ε	ΣΤ
1. Θρησκευτικά		2	2	2	2	3	3
2. Έλληνική γλώσσα		9	9	10	10	9	9
3. Ίστορία		-	-	2	2	2	2
4. Σπουδή του περιβάλλοντος		4	6	-	-	-	-
5. Φυσικά και Χημεία μετά στοιχείων υγιεινής		-	-	3	3	4	4
6. Γεωγραφία		-	-	3	3	2	2
7. Αριθμητική και Γεωμετρία		3	3	4	4	5	5
8. Αγωγή του πολίτου		-	-	-	-	-	1
9. Τεχνικά		$\frac{6}{2}$	$\frac{6}{2}$	4	4	4	3
10. Μουσική		$\frac{3}{2}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$
11. Γυμναστική		$\frac{3}{2}$	$\frac{3}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$	$\frac{4}{2}$
Ώραι διδ/λίας εν όλω		24	26	32	32	33	33

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

Τὰ ἡμῖωρα τῆς διδασκαλίας τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας θὰ διατίθενται ἐξ ὁλοκλήρου διὰ τὴν προσφορὰν τοῦ νέου, αἱ δὲ λοιπαὶ διδακτικαὶ ἐργασίαι πρὸς ἐμπέδωσιν (λύσεις προβλημάτων καὶ ἀσκήσεων) θὰ ἐκτελῶνται κατὰ τὸν χρόνον τῶν σιωπηρῶν ἐργασιῶν.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ πολυθεσίου σχολείου, βεβαρτημένος καὶ μὲ διοικητικὰ καθήκοντα, δέον νὰ διδάσκη 28—30 ὥρας ἑβδομαδιαίως. Τὰς ὑπολοίπους ὥρας διδασκαλίας ἐν τῇ τάξει τοῦ ἀναλαμβάνουν οἱ διδάσκοντες εἰς τὰς Α', Β', Γ' καὶ Δ' τάξεις, ἐφ' ὅσον αἱ ὧραι διδασκαλίας εἰς τὰς τάξεις αὐτὰς εἶναι ὀλιγώτεραι τῶν 32.

Αἱ προμεσμεριναὶ ὧραι σχολικῆς ἐργασίας θὰ διατίθενται διὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων, τὰ ὁποῖα ἀπαιτοῦν μείζονα πνευματικὴν προσπάθειαν, αἱ δὲ ἀπογευματινὰ ὧραι πρέπει νὰ διατίθενται διὰ τὴν Γυμναστικὴν, τὴν Μουσικὴν, τὰ Τεχνικὰ καὶ τὰς ἐκδηλώσεις τῆς σχολικῆς ζωῆς.

Ἄρθρον 3.

Ι. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ
Α' ΚΑΙ Β' ΤΑΞΕΩΝ

Α'. ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

1. Σ κ ο π ὅ ς :

Διαφέρει οὗτος ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν. Γενικὸς ὅμως σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης εἶναι νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς ἱκανοὺς νὰ ἐκφράζωσιν γραπτῶς καὶ προφορικῶς, ὅσον τὸ δυνατόν σαφέστερον, συντομώτερον καὶ παραστατικώτερον, τὰ διανοήματα καὶ τὰ συναισθήματά των καὶ νὰ κατανοοῦν εὐχερῶς καὶ καλῶς τὰ προφορικὰ καὶ γραπτὰ διανοήματα τῶν ἄλλων.

Πρὸς τούτοις σκοπὸς τοῦ μαθήματος τούτου εἶναι νὰ καταστήσῃ τοὺς μαθητὰς προδευτικῶς ἐγκρατεῖς τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης, ὅπως δὲ ἰδιαιτέρως νὰ καλλιεργήσῃ τὴν φιλαναγνωσίαν, ὥστε καὶ μετὰ τὴν ἀποφοίτησιν των ἐκ τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου νὰ συνεχίζωσιν οὗτοι τὴν ἀνάγνωσιν ὠφελίμων βιβλίων.

2. Δ ι δ α κ τ έ α ὕ λ η :

Α' ΤΑΞΙΣ

1. Ἀνάγνωσις καὶ Γραφή.

α) Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν :

Θὰ ἐπιδιωχθῇ ἡ ἀπόκτησις πλήρως τῆς ἀναγνωστικῆς δεξιότητος, συνισταμένης εἰς τὴν εὐχερῇ καὶ μετὰ φυσικότητα ἀνάγνωσιν ἀπλῶν καὶ ἀναλόγων πρὸς τὰς πνευματικὰς τῶν μαθητῶν δυνάμεις ἀναγνωστικῶν κειμένων καὶ εἰς τὴν κατανόησιν καὶ ἀπόδοσιν αὐτῶν.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

Ὡς ἀφετηρία διὰ τὴν διδασκαλίαν θὰ χρησιμεύουν αἱ πινακίδες τοῦ ἐγκεκριμένου Ἀλφαριθμητικοῦ, συσχετιζόμεναι, εἰ δυνατόν, πρὸς σχετικὰ ὀνόματα τῶν μαθητῶν καὶ πρὸς κατ' ἐποπτείαν γνώσεις αὐτῶν ἐκ τῆς ἐνιαίας διδασκαλίας, ἢ διεγείρουσαι, κατὰ τινὰ τρόπον, τὸ διαφέρον αὐτῶν εἰς τὴν προσπάθειαν ἀδιάπτου συνδέσεως ἡχῶν, σχημάτων, κινήσεων καὶ νοημάτων, ὅταν δὲν ἀκολουθεῖται ἡ ἐνιαία διδασκαλία.

Ὡς ἀφετηρία δύναται ἀκόμη νὰ χρησιμεύουν λέξεις καὶ μία ἢ περισσότεραι φράσεις, λαμβανόμεναι ἐκ τῆς ἐνιαίας διδασκαλίας. Ἀλλ' εἰς τὴν περίπτωσιν ἐνυφάνσεως τῆς ἀναγνώσεως εἰς τὴν Ἑνιαίαν Διδασκαλίαν, πρέπει μία τοῦλάχιστον ὥρα καθ' ἑκάστην νὰ ἀφιερῶται εἰς τὰς εἰδικὰς ἀσκήσεις τοῦ μαθήματος αὐτοῦ. Καὶ κατὰ τὴν Ὀλικὴν μέθοδον ἀναγνωρίζεται σήμερον ἡ ἀνάγκη συστηματικῶν ἀσκήσεων ἀναλύσεως.

Αἱ προφορικαὶ ἀναλύσεις τῶν προτάσεων εἰς λέξεις, τῶν λέξεων εἰς συλλαβὰς καὶ τῶν συλλαβῶν εἰς γράμματα διευκολύνουν τὰ μέγιστα εἰς τὴν συνεκτιγητὴν ἀνάγνωσιν καὶ τὴν ἀπὸ μνήμης γραφήν.

Εἰς τὰ ἀναγνωστικὰ κείμενα περιλαμβάνονται καὶ παιδικὰ μικρὰ ποιήματα, ἢ ἀπομνημόνευσις τῶν ὁποίων δέον νὰ ἐπιδιώκεται μετὰ προσοχῆς καὶ ἀνευ καταναγκασμοῦ.

β) Ὡς πρὸς τὴν γραφήν :

Διὰ τὴν γραφὴν κατάλληλον προάκῃσιν ἀποτελοῦν αἱ ποικίλαι ἰχνογραφῆσεις καὶ κατασκευαί. Δέον νὰ προτιμᾶται ἡ μορφή τῶν γραμμάτων τοῦ τύπου, ἀποφευγομένης, κατὰ τὸ δυνατόν, τῆς πολυμορφίας.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

1. Ἡ χρῆσις μελάνης δὲν συνιστάται. Ἐπίμονος καὶ συνεχῆς δέον νὰ εἶναι ἡ προσπάθεια τοῦ Διδασκάλου, ὅπως πάντα τὰ γραπτὰ τῶν μαθητῶν, εἰς τε τὸν πίνακα καὶ τὰ τετράδια, εἶναι καθαρά, μὲ ἰσομεγέθη, καλλιγραφικὰ καὶ εὐανάγνωστα γράμματα. Ἐθισμὸς ἐξ ἀρχῆς εἰς κακογραφίαν, δυσκόλως ἀποβάλλεται ἀργότερον.

2. Ἐκφραστικαὶ Γλωσσικαὶ Ἀσκήσεις καὶ Ἀνακοινώσεις.

Σκοπὸς τῶν ἐκφραστικῶν γλωσσικῶν ἀσκήσεων καὶ ἀνακοινώσεων εἶναι ἡ τελεία χρῆσις τῆς μητρικῆς γλώσσης. Αὕτη δέον νὰ ἐπιδιώκεται διὰ τῆς ὀρθῆς χρήσεως τῆς μητρικῆς γλώσσης ὑπὸ τε τῶν διδασκόντων καὶ τῶν διδασκομένων κατὰ τὴν διδασκαλίαν ὅλων τῶν μαθημάτων, κατὰ πᾶσαν ἐν τῷ σχολείῳ ἀπασχόλησιν, κατὰ τὴν διήγησιν καὶ ἀναδιήγησιν παραμυθιῶν, τὴν ἀπαγγελσίαν μικρῶν ποιημάτων, ἀσμάτων καὶ προσευχῶν, τὰς ἀναπαραστάσεις, τὰς ποικίλας καθημερινὰς ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις καὶ γενικῶς κατὰ πᾶσαν ἐκδήλωσιν τοῦ σχολικοῦ βίου.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

Ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν σχολικὴν ἐργασίαν προάγει αὐτοὺς γλωσσικῶς, ὅταν δίδεται ἡ δέουσα προσοχὴ εἰς τὴν ὀρθὴν προφορὰν καὶ τὸν τονισμὸν τῶν λέξεων, εἰς τὴν χρῆσιν περιεκτικῶν μικρῶν προτάσεων καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν τῆς ἀτελοῦς τῶν μαθητῶν ἐκφράσεως. Οἱ μαθηταὶ δέον ν' ἀπαντοῦν δι' ὁλοκλήρων προτάσεων, ἀποφευγομένων τῶν μονολεκτικῶν ἀπαντήσεων.

Μὲ ἀφετηρίαν τὴν μητρικὴν γλῶσσαν θὰ καταβάλλεται προσπάθεια ἀποβολῆς ξένων λέξεων καὶ ἰδιωματισμῶν, διορθώσεως τῆς τυχόν τραχείας προφορᾶς τῶν μαθητῶν, αὐξήσεως τοῦ γλωσσικοῦ αὐτῶν θησαυροῦ καὶ ἀποκτήσεως σταθερᾶς γλωσσικῆς δομῆς.

Ἀπαιτεῖται μόνον προσοχή, ὅπως τὰ παραμύθια μὴ διεγείρουν ὑπερβολικῶς τὴν φαντασίαν, ἀποκλείωνται δὲ τὰ περιέχοντα φρικτὰς σκηνάς, τραυματικὰ γεγονότα καὶ κακὰς πράξεις καὶ προκαλοῦντα τὴν φοβίαν. Δέον ἀπεναντίας νὰ καλλιεργῆται δι' αὐτῶν τὸ ἠθικόν, τὸ θρησκευτικόν, τὸ κοινωνικόν καὶ πᾶν εὐγενὲς συναίσθημα. Ἐπίσης δέον τὰ παραμύθια νὰ εἶναι κατανοητά, ἢ δὲ διήγησις τοῦ Διδασκάλου ν' ἀποτελῇ ὑπόδειγμα ἀπλῆς, ὠραίας, ὀρθῆς καὶ παραστατικῆς ἐκφράσεως.

Ἐπίσης δέον ὁ διδάσκαλος νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του, ὅτι ἡ διὰ τῶν ἀνακοινώσεων καὶ συζητήσεων ἀγωγή τοῦ λόγου περιλαμβάνει καὶ τὸν ἐθισμὸν εἰς πολιτισμένην συζήτησιν.

Ἡ τήρησις τετραδίων «Ἡμερολογίου» ἀποτελεῖ προστάδιον ἐκθέσεων.

3. Γραμματικαὶ καὶ Ὁρθογραφικαὶ Ἀσκήσεις.

1. Ἀνάλυσις λέξεων εἰς συλλαβὰς καὶ συλλαβῶν εἰς φθόγους. Σύνθεσις φθόγγων εἰς συλλαβὰς καὶ συλλαβῶν εἰς λέξεις.

2. Διάκρισις τῶν λέξεων ἐν τῇ προτάσει.

3. Ἐννοια προτάσεως καὶ λέξεως. Διάκρισις τελείας καὶ ἀτελοῦς προτάσεως.

4. Διάκρισις τῶν γραμμάτων εἰς φωνήεντα καὶ σύμφωνα. Χρῆσις τοῦ τελικοῦς.

5. Αἱ δίφθογγοι.

6. Ὄνομασία συλλαβῶν. Διάκρισις τονιζομένης συλλαβῆς.

7. Διάκρισις ὁμοήφων φωνηέντων καὶ διφθόγγων.

8. Τόνοι καὶ πνεύματα.

9. Θέσις τόνου καὶ πνεύματος ἐπὶ διφθόγγων.
10. Χρήσις κεφαλαιῶν γραμμάτων εἰς τὴν ἀρχὴν ἐκάστης προτάσεως καὶ εἰς τὰ κύρια ὀνόματα.
11. Τὰ κυριώτερα σημεῖα στίξεως.
12. Τονισμὸς προπαρληγουσῶν.
13. Τονισμὸς βραχέας συλλαβῆς, περιεχούσης τὸ ε ἢ τὸ ο.
14. Ἄτονοι λέξεις ὁ, ἡ, οἱ.
15. Εἰς ποίας λέξεις τίθεται πνεῦμα.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ ε ι ς :

Ἡ ὀρθογραφικὴ ἀσκήσις τῶν μαθητῶν προϋποθέτει τὸν ἐκ μέρους αὐτῶν σχηματισμὸν ἀπλῶν τινῶν γραμματικῶν ἐννοιῶν. Ἄλλ' ἀνγκαίᾳ καθίσταται ἡ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς καὶ ἐκ τοῦ γεγονότος, ὅτι ἡ ἐκμάθησις ἐνίων γραμματικῶν κανόνων καὶ φαινομένων στηρίζεται οὐχὶ τόσο εἰς τὴν συνειδητὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν αἰτιολόγησιν τῶν φαινομένων τούτων, ὅσον εἰς τὴν ὀπτικήν ἐξοικείωσιν καὶ πρὸ παντὸς εἰς τὴν ἀκουστικὴν καὶ γλωσσικὴν μηχανοποίησιν τῶν σχετικῶν μεταβολῶν καὶ μεταπτώσεων τῶν κλιτῶν λέξεων (κλίσις ὀνομάτων καὶ ρημάτων κ.τ.λ.).

Ἐξ ἄλλου ἡ καθ' ὁμοκέντρους κύκλους διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς εἰς ὅλας τὰς τάξεις τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου διευκολύνει διὰ τῶν ἐπαναλήψεων καὶ τῶν ἀσκήσεων τὴν ἐκμάθησιν τῶν σπουδαιότερων γραμματικῶν καὶ ὀρθογραφικῶν κανόνων.

Ἡ καθημερινὴ ἀντιγραφή ὁλοκλήρου τοῦ ἀναγνωστικοῦ κειμένου ἐκάστης πινακίδος τοῦ πρώτου μέρους τοῦ Ἀλφαριθμητικοῦ καὶ ἀργότερον β—8 στίχων ἐκ τῶν πινακίδων τοῦ δευτέρου μέρους, ὡς καὶ ἡ καθ' ἐπανάληψιν γραφὴ βασικῶν λέξεων τοῦ λεξιλογίου τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως, συντελοῦν εἰς τὴν ἀποτελεσματικὴν ὀρθογραφικὴν ἀσκήσιν.

Β' ΤΑΞΙΣ

1. Ἀνάγνωσις καὶ Γραφή.

Ἡ περαιτέρω ἀσκήσις εἰς τὴν μετ' εὐχερείας καὶ φυσικότητος ἀνάγνωσιν μικρῶν ἀναγνωστικῶν ἐνοτήτων ἐκ τοῦ ἐγκριμένου Ἀναγνωστικοῦ, τὴν κατανόησιν καὶ τὴν ἐν συνεχεῖ λόγῳ ἀπόδοσιν αὐτῶν. Ἡ ἐπ' εὐκαιρίᾳ ἀνάγνωσις καταλλήλων καὶ ἐνδιαφερόντων κειμένων ἐξ ἄλλων βιβλίων δὲν ἀποκλείεται.

Ἀπομνημόνευσις μικρῶν παιδικῶν ποιημάτων καὶ ἐθισμὸς εἰς τὴν καλὴν ἀπαγγελίαν. Ἐθισμὸς εἰς τὴν χρῆσιν τῶν σημείων στίξεως.

Συγχετισμὸς τῶν ἀναγνωστικῶν κειμένων μετὰ τὰς λοιπὰς ἐν τῷ Σχολείῳ ἀσχολίας τῶν μαθητῶν καὶ τὰ διάφορα βιώματα αὐτῶν.

Φροντίς τέλος καὶ ἐπιμέλεια δέον νὰ χαρακτηρίζῃ πάντα τὰ γραπτὰ καὶ τῶν μαθητῶν τῆς τάξεως ταύτης.

2. Γραμματικαὶ καὶ Ὀρθογραφικαὶ Ἀσκήσεις.

1. Ἐπαναλήψεις εἰς πᾶσαν διδομένην εὐκαιρίαν τῶν διδασκόντων εἰς τὴν Α' τάξιν.
2. Διάκρισις κυρίων ὀνομάτων προσώπων, τόπων, ποταμῶν κ.τ.λ.
3. Ἐμπειρικῶς ἡ ἐννοία ρήματος, ἄρθρου, οὐσιαστικοῦ καὶ ἐπιθέτου, ἀποφουγομένης τῆς ἀπομνημονεύσεως ὁρισμῶν.
4. Διάκρισις ὁμοίων διφθόγγων καὶ μὴ (αυ, αφ, ηθ, ηυ, κ.ο.κ.).
6. Ὄνομασία λέξεων ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συλλαβῶν (μονοσύλλαβοι κ.ο.κ.).
7. Δασεῖα εἰς τὰς ἀρχομένας ἀπὸ υ λέξεις.
8. Καταγραφή τῶν σπουδαιότερων δασυνομένων λέξεων, τῶν ἀπαντωμένων εἰς τὰ ἀναγνωστικά των κείμενα.
9. Κλίσις προφορικῇ — μηχανικῇ ρημάτων ἐνεργητικῆς φωνῆς εἰς τὸν ἐνεστώτα, προτασσομένης τῆς ἀντιστοίχου προσωπικῆς ἀντωνυμίας.
10. Τονισμὸς ληγουσῶν ρημάτων.
11. Τονισμὸς μακρᾶς παρληγουσῶν.
12. Ὀρθογραφία καταλήξεων ἐνεστώτος ἄνευ κανόνων.

13. Προφορικῇ — μηχανικῇ κλίσις εἰς τὴν ὀνομαστικὴν, τὴν γενικὴν καὶ τὴν αἰτιατικὴν ἀπλῶν ὀνομάτων καὶ ἐπιθέτων.

14. Ἀσκήσις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων τῶν ὀνομάτων.

15. Ἐμπειρικῇ διάκρισις τῶν συνθησοτέρων ἀκλίτων μερῶν τοῦ λόγου.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ ε ι ς :

Ἡ κλίσις ὀνομάτων καὶ ρημάτων, ἀποβλέπουσα κυρίως εἰς τὴν ἐκμάθησιν αὐτῶν κατὰ τὸν τρόπον μηχανικῶν ἀκουστικῶς καὶ ὀπτικῶς, θὰ γίνεταί, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, διὰ ζώσης, μὴ ἀποκλεισμένης καὶ τῆς γραπτῆς ἀσκήσεως. Ἐπιβάλλεται ὅμως νὰ περιορίζεται εἰς ὀνόματα ἀρσενικά καὶ θηλυκὰ τῆς πρώτης κλίσεως καὶ ἀρσενικά καὶ οὐδέτερα τῆς δευτέρας, ἀποφουγομένων τῶν ὀνομάτων, τὰ ὁποῖα ἔχουν διαφορετικούς τύπους εἰς τὴν καθαρῆσαν, πρὸς ἀποφυγὴν μελλοντικῆς συγχύσεως τῶν μαθητῶν ἐκ τῶν διπλοτυπιῶν κ.τ.λ. Οὕτω δ' ἀποφευχθῇ π.χ. ἡ γραπτὴ τούλάχιστον κλίσις ὀνομάτων θηλυκῶν, ἐχόντων τὸ α τῆς καταλήξεως μὴ καθαρῶν.

3. Ἐκφραστικαὶ Γλωσσικαὶ Ἀσκήσεις καὶ Ἀνακοινώσεις (Λεκτικαὶ Ἀσκήσεις).

Ἰσχύουν ὅσα ἀναγράφονται διὰ τὰς ἐκφραστικὰς γλωσσικὰς ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν τῆς Α' τάξεως. Αἱ ποικίλαι, μικροπερίοδοι, περιεκτικαὶ καὶ εἰς συγκεκριμένης ἀνθρωπίνης ἐνεργείας καὶ ἐκδηλώσεις, ἡ ιδιότητος ἀντικειμένων ἀναφερόμεναι γραπτὰ ἐργασίαι, ἡ προφορικὰ περιγραφαί, ἡ ἀπόδοσις τῆς ἐννοίας τοῦ ἀναγνωστικοῦ κειμένου, ἡ ἀναδιήγησις μύθων, αἱ ἀναπαραστάσεις, ἡ ἀπαγγελία ποιημάτων, αἱ δι' ὁλοκλήρων προτάσεων διατυπώμεναι σκέψεις καὶ ἀπαντήσεις τῶν μαθητῶν καθ' ὅλας τὰς φάσεις τῆς ἐν γένει γλωσσικῆς ἐργασίας, αἱ καθημεριναὶ ἀνακοινώσεις αὐτῶν καὶ, ὅπως ἰδιαιτέρως, ἡ σαφήνεια, ἡ ἀπλότης, ἡ συντομία, ἡ περιεκτικότητα καὶ τὸ μικροπερίοδον τοῦ λόγου τοῦ Διδασκάλου ἀποτελοῦν ἄριστα μέσα γλωσσικῆς τῶν μαθητῶν καλλιέργειας.

Ἐθισμὸς εἰς τὴν μετὰ κοσμιότητος, πειθαρχίας καὶ τάξεως συζήτησιν.

Π α ρ α τ ῆ ρ ῆ σ ε ι ς :

Δὲν θὰ καθιερωθῇ γραφὴ ἐκθέσεων εἰς ταχτὰς ὥρας, ὡς ἴδιον μάθημα. Συνεχῆς ὅμως καὶ ἀδιάλειπτος θὰ εἶναι ἡ προσπάθεια τῆς ὀρθῆς διατυπώσεως γραπτῶς καὶ προφορικῶς τῶν διανοημάτων τῶν μαθητῶν καὶ ὑπὸ ἐποψὴν περιεκτικότητος, κυριολεξίας καὶ σαφηνείας καὶ ὑπὸ τοιαύτην ὀρθογραφίας καὶ συντάξεως.

Ἡ γραφὴ ἐν τούτοις εἰς τετράδια «Ἡμερολόγια» τῶν ἐξ ὁμαδικῶν κυρίως βιωμάτων τῶν μαθητῶν δημιουργηθεισῶν ἐντυπώσεων καὶ αἱ σύντομοι περιγραφαὶ διαφόρων ἀντικειμένων, γεγονότων κ.τ.λ. εἶναι δυνατόν νὰ θεωρηθῶν ὡς ἐν προτάδιον ἐκθέσεων.

Ὁ Διδάσκαλος πρέπει νὰ κατευθύνῃ τὴν προσοχὴν καὶ τὴν σκέψιν τῶν μαθητῶν ἐπὶ τὰ οὐσιώδη σημεῖα τῆς ἐνότητος, ἡ ὁποία δ' ἀποτελεῖ τὴν πηγὴν τῆς γραπτῆς ἐργασίας — ἐκθέσεως — ὥστε οὔτε εἰς τυπικὴν ἐπανάληψιν τῶν αὐτῶν πραγμάτων (σηκώθηκα, πλύθηκα, ἔκαμα τὸ σταυρόν μου κ.τ.λ.), οὔτε εἰς συγκεκριμένης ἀπεραντολογίας καὶ κενὰς ὥραιολογίας νὰ προβαίνουν. Αἱ γραπτὰ αὐταὶ ἐργασίαι, σύντομοι, μικροπερίοδοι καὶ σαφεῖς, δὲν ἔχουν ὡς σκοπὸν ἀπλῶς τὴν ἐξωτερίκευσιν τῶν συναισθημάτων ἢ τὸν πλουτισμὸν τῶν γνώσεων τῶν μαθητῶν, ἀτινα ἐπιτυγχάνονται μετὰ τὰς πάσης φύσεως ἀσχολίας αὐτῶν ἐν τῷ Σχολείῳ, ἀλλὰ κυρίως τὴν γλωσσικὴν καλλιέργειαν τῶν μαθητῶν.

Ἡ ἐκθεσις εἶναι μὲν ὁ καθρέπτης τοῦ συναισθηματικοῦ κόσμου καὶ πρὸ παντὸς τῶν γνώσεων τοῦ μαθητοῦ, δὲν διευρύνει ὅμως, αὐτὴ καθ' ἑαυτήν, τὸν γνωσιολογικὸν κύκλον αὐτοῦ.

Β'. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

1. Σκοπός:

Ἡ διδασκαλία τῆς Ἀριθμητικῆς σκοπὸν ἔχει τὴν ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατανόησιν τῶν ἀριθμῶν καὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν σχηματίζονται οὗτοι, τὴν ἀσφαλῆ κτήσιν τῶν ἀναγκαίων γνώσεων διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν παρουσιαζομένων εἰς τὸν πραγματικὸν βίον προβλημάτων, καὶ ἐμμέσως τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἱκανότητος τοῦ διανοεῖσθαι κατ' αὐστηράν λογικὴν ἀκολουθίαν καὶ ἀναγκαιότητα.

Σημειώσεις:

Εἰς τὰς μικρὰς τάξεις πρόχει· ἡ αἰσθητοποίησις τῶν ἀριθμῶν, ἡ ἐπαγωγικὴ καὶ διὰ παραδειγμάτων μέθοδος καὶ εἰς τὰς περιπτώσεις διδασκαλίας νέου λογισμοῦ ἡ ἀποφυγὴ πρῶτων μηχανικῶν ἐφαρμογῶν.

Εἰς τὰς ἀνωτέρω τάξεις καὶ εἰς ἃς περιπτώσεις ἔχει προηγηθῇ ἡ διδασκαλία ὁμοίων ἢ συγγενῶν λογισμῶν, σκόπιμος κρίνεται καὶ ἡ παραγωγικὴ μέθοδος.

2. Διδακτέα ὕλη:

Α' ΤΑΞΙΣ

Μέσα αἰσθητοποιήσεως: Τὸ ἀριθμητήριον, τὰ δάκτυλα τῶν χειρῶν καὶ διάφορα εὐχρηστα ἀντικείμενα (ξύλα, χάλικες, ὄσπρια κ.τ.λ.), ἀποκλεισμένων τῶν πολυπλοκῶν μηχανικῶν καὶ ἐγχρώμων ἐποπτικῶν μέσων, τῶν ἐφελκούντων τὴν προσοχὴν τῶν μαθητῶν, λόγῳ τῆς ἐντυπωσιακῆς τῶν κατασκευῆς.

1. Αἰσθητοποίησις καὶ γραφὴ τῶν ἀριθμῶν 0—5 κατὰ τρόπον ἀποδεικνύοντα τὴν γένεσιν τοῦ ἐπομένου διὰ τῆς προσθήκης μιᾶς μονάδος. Ἀριθμησις ἀνιούσα καὶ κατιούσα ἀνὰ 1, με ἐκμάθησιν καὶ γραφὴν τῶν συμβόλων προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως. Γένεσις τῶν ἀριθμῶν 1 ἕως 5 με δλους τοὺς συνδυασμοὺς προσθαφαιρέσεως ($1+1=2$, $2-1=1$, $2+1=3$, $3-1=2$, $3-2=1$, $3-3=0$ κ.ο.κ.).

2. Αἰσθητοποίησις καὶ γραφὴ τῶν ἀριθμῶν 6—10. Γένεσις τῶν ἀριθμῶν 6—10, ὡς καὶ ἀνωτέρω. Ἀριθμησις ἀπὸ 1—10 ἀνιούσα ἀνὰ 1, 2 καὶ 5. Κατιούσα ὁμοίως. Γραπτῶς καὶ ἀπὸ μνήμης δλαὶ αἱ πράξεις τῶν ἀκεραίων μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν 1—10.

3. Ὁμοία ἐργασία μεταξὺ τῶν ἀριθμῶν 11—20.

Ἀριθμησις ἀνιούσα ἀνὰ 1, 2, 3, 4 καὶ 5. Ὁμοίως κατιούσα. Ἡ πρόσθεσις καὶ ἡ ἀφαιρέσις ὀριζοντίως καὶ κατακορύφως. Πᾶσαι αἱ δυνατόι πράξεις προσθαφαιρέσεως, πολλαπλασιαμοῦ καὶ διαιρέσεως. Πολλαπλασιασμὸς μονοψηφίου ἐπὶ μονοψηφίου, δίδων γινόμενον οὐχὶ μεγαλύτερον τοῦ 20. Διαιρέσεις διψηφίου, μὴ ὑπερβαίνοντος τοῦ 20, διὰ μονοψηφίου. Εὗρεσις τοῦ ἡμίσεος ἀρτίων καὶ περιττῶν ἀριθμῶν 1—20, ἐνδιαμέτων καὶ ἀριθμῶν προκυπτόντων ἐκ τῆς προσθέσεως ὀριζμένων ἀριθμῶν εἰς δοθέντας, ἢ ἐκ τῆς ἀφαιρέσεως κ.ο.κ. Τὸ 20λεπτον, τὸ 10λεπτον, τὸ πεντάλεπτον. (Τὸ ἀποτέλεσμα τῶν λογισμῶν καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἀπὸ μνήμης προβλημάτων θὰ μεταφέρεται εἰς τὸν πίνακα ἢ τὰ τετράδια τῶν μαθητῶν μετὰ τῶν σχετικῶν συμβόλων ($2+3=5$, $8:2=4$)).

4. Σύγκρισις ἀρτίων καὶ περιττῶν ἀριθμῶν.

Ἀριθμησις τῶν ἀριθμῶν μέχρι τοῦ 100. Συστηματικὴ διδασκαλία δύναται νὰ γίνη μέχρι τῆς τετάρτης ἢ τοῦ πολὺ τῆς πέμπτης δεκάδος.

5. Μετρήσεις μηχανῶν δι' ἀπλῶν καὶ προχείρων μέσων (μονάδων) μετρήσεως (μέτρου, ποδῶν, βημάτων κ.τ.λ.).

Μετρήσεις χωρητικότητος (διὰ διαφόρων δοχείων ὕδατος κ.τ.λ.). Σταθμὰ (χιλόν, ἥμισυ κιλοῦ, τέταρτον κιλοῦ). Νομίσματα. Ὁ χρόνος (ῶρα, ἡμέρα, ἐβδομάς, μῆν).

Κατασκευὴ ἀπλῶν γεωμετρικῶν σχημάτων καὶ ἐμπειρικὴ διάκρισις αὐτῶν (κύκλου, τετραπλεύρου, τριγώνου).

Παρατηρήσεις:

1. Ἰδιαιτέρως θ' ἀσκῶνται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν εὕρεσιν τοῦ ζητουμένου με βάσιν τοὺς καὶ εἰς τὴν ζωὴν χρησιμοποιουμένους ἀριθμοὺς ὡς βασικοὺς διὰ τὸν ἀπὸ μνήμης λογισμὸν (2, 5, 10).

2. Αἱ ποσοτικαὶ παραστάσεις τῶν ἀριθμῶν δέον νὰ διευκολύνουν ὀπτικῶς τόσον εἰς τὴν καταμέτρησιν, ὅσον καὶ εἰς τὴν συνηθεστέραν ὑποδιαίρεσιν αὐτῶν. Π.χ. προκειμένου νὰ παραστήσωμεν τὸν ἀριθμὸν 9 διὰ κύκλων, θὰ τακτοποιήσωμεν τοὺς κύκλους ὡς ἑξῆς

000 ἢ 0000
000 0
000 0000

καὶ ὅχι

0 0
0 0 0 0
0 0 0

3. Αἱ πρῶται ἐννοιαὶ τῶν ἀριθμῶν πρέπει νὰ σχηματίζονται κατὰ τρόπον φυσικὸν καὶ ἀβίαστον ἐκ τῆς ἐμπειρίας τῶν μαθητῶν με διάφορα ἀριθμητικὰ παίγνια ἐπὶ ἀποστάσεων, ἐπιφανειῶν, ἀσυνεχῶν καὶ συνεχῶν ποσοτήτων (μετρήσεις, ζυγίσεις, συγκρίσεις, κατασκευαὶ κ.λ.π.), ἀποσκοποῦντα εἰς τὴν πλήρη αἰσθητοποίησιν τῶν ἀριθμῶν.

4. Οἱ μαθηταὶ θὰ καθοδηγῶνται καὶ θὰ ἀσκῶνται ἐξ ὑπαρχῆς εἰς τὴν διὰ ζώσης διατύπωσιν τοῦ τρόπου, καθ' ὃν σκέπτονται διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ ἐκάστοτε ζητουμένου.

Β' ΤΑΞΙΣ

1. Ἐπαναλήψεις τῶν εἰς τὴν Αὐτὴν τάξιν διδασκθέντων.

Ἀριθμησις ἀνιούσα καὶ κατιούσα, κατ' ἀρχὰς κατὰ δεκάδας καὶ πεντάδας καὶ εἶτα κατὰ μονάδας καὶ δυάδας. Γραφὴ καὶ ἐννοια δεκάδος. Συστηματικὴ διδασκαλία καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους δεκάδας μέχρι τοῦ 100. Ἀσκήσεις καὶ προβλήματα καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων.

2. Σχηματισμὸς ἀριθμῶν ἐκ δεδομένων δεκάδων καὶ μονάδων.

3. Μηχανισμὸς προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως ὀριζοντίως καὶ καθέτως.

4. Ὁ πυθαγόρειος πίναξ, ὅστις δέον νὰ ἐπαναλαμβάνεται κατὰ διαστήματα διὰ τὴν μηχανοποίησιν τοῦ ἀκουστικῶς καὶ ὀπτικῶς.

5. Ἀνάλυσις ἀριθμῶν εἰς τοὺς παράγοντας αὐτῶν π.χ. $24=4 \times 6$. Αἱ δυνατόι πλήρεις διαφάσεις τῶν ἀριθμῶν 1—100.

6. Λύσις ἀπλῶν προβλημάτων καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων ἐκ τῆς ζώσης εἰλημμένων (Ἐν. Διδ.) λίας).

7. Ἀσκήσεις διὰ τὴν εὕρεσιν τοῦ 1)2, 1)4 καὶ 1)5 τῶν ἀριθμῶν 1—100, ὡς καὶ τοῦ διπλασίου καὶ τετραπλασίου αὐτῶν.

8. Πρακτικαὶ ὑποδιαίρεσεις νομισμάτων, μέτρου, κιλοῦ, χρόνου, μετρήσεως, ζυγίσεως, συγκρίσεως.

9. Ἀπλὰ γεωμετρικὰ σχήματα (τετράγωνον, τρίγωνον, κύκλος, παραλληλόγραμνον). Ἐμπειρικὴ διάκρισις αὐτῶν ἄνευ ὀρισμῶν. Διάκρισις γωνιῶν. Χρήσις γωνιομέτρου καὶ ὑποδεκαμέτρου. Σχετικαὶ κατασκευαὶ διὰ χαρτονίων καὶ ἄλλων ὕλικῶν εἰς τὸ μάθημα τῆς χειροτεχνίας.

10. Ἀριθμησις μέχρι τοῦ 1000 (κατὰ προτίμησιν κατὰ δεκάδας καὶ ἑκατοντάδας). Ἡ γραφὴ δύναται νὰ ἐπεκταθῇ μέχρι καὶ τοῦ 200.

Παρατήρησις:

Νὰ ζητῆται πάντοτε ἡ διὰ ζώσης διατύπωσις τῆς σκέψεως τοῦ μαθητοῦ.

ΣΠΟΥΔΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ
(Πατριδογνωσία)

1. Σκοπός:

Ἡ Πατριδογνωσία διὰ τὰς δύο μικροτέρας τάξεις εἰς ἃς δέον ὅπωςδὴποτε νὰ ἐφαρμόζεται ἡ Ἑνιαία Διδασκαλία, σκοπὸν ἔχει τὴν διευκρίνησιν καὶ συστηματικὴν κατὰτάξιν τοῦ παρα-

στατικού κύκλου τῶν μαθητῶν, τὴν γνώσιν διὰ βιώσεως καὶ ἐνεργοῦ συμμετοχῆς ὅλων τῶν μορφωτικῶν ἀγῶδων, τὰ ὁποῖα εὐρίσκονται εἰς τὴν πλουσίαν συνθετικὴν τῆς ζωῆς τῆς γενετέρας (ιστορικῶν, λαογνωστικῶν, γεωγραφικῶν, φυσιογνωστικῶν, πολιτισμολογικῶν, θρησκευτικῶν, μουσικῶν κ.τ.λ.) καὶ τὴν ἀπόκτησιν βιωμάτων, τὰ ὁποῖα διήκουν δι' ὅλου τοῦ βίου καὶ διατηροῦν βιωθεῖαν τὴν ἀγάπην καὶ τὴν νοσταλγίαν πρὸς τὴν γενέθλιον γῆν καὶ τὴν γενικωτέραν πατρίδα.

Εἰδικώτεροι ἐπιδιώξεις τῆς Πατριδογνωστικῆς διδασκαλίας εἶναι:

α) Ἡ θρησκευτικὴ ἀγωγή τῶν μαθητῶν, διὰ τῆς οὐσιαστικῆς καὶ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ καθοδήγησιν τοῦ Διδασκάλου συμμετοχῆς τῶν εἰς τὰς ποικίλας θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ τε Σχολείου καὶ τῶν κατοίκων. Θὰ ἐπιδιώκεται περισσότερο ἢ τόνωσις τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος καὶ ὀλιγώτερον ἢ ἐννοιολογικὴ πλευρὰ τοῦ θέματος, ὁ πλουτισμὸς δηλ. τῶν μαθητῶν διὰ πολλῶν θρησκευτικῶν γνώσεων.

β) Ἡ ἀσκήσις τῶν αἰσθητικῶν καὶ ἡ σωματικὴ ἀγωγή, διὰ τῶν καταλλήλων ὁμαδικῶν καὶ ἀτομικῶν παιδιῶν, κατὰ προτίμησιν τῶν ἔχουσιν τὸ τοπικὸν καὶ ἐποχικὸν στοιχεῖον, δι' εἰδικῶν ἀσκήσεων τῶν αἰσθητικῶν καὶ τῆς παρατηρητικότητος, διὰ τῆς ρυθμικῆς καὶ μιμητικῆς γυμναστικῆς, διὰ τοῦ χοροῦ, τῶν ἐλαφρῶν ἀγωνισμάτων κ.λ.π.

Λόγῳ τῆς χαρακτηριζούσης τὴν ἡλικίαν ταύτην κιναισθησίας, ἡ σωματικὴ ἀγωγή κατέχει σπουδαίαν θέσιν.

γ) Ἡ ἀπόκτησις κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς συνειδήσεως, ἥτις θὰ ἐπιτευχθῇ ἐν τῷ μέτρῳ τοῦ δυνατοῦ διὰ τῆς ὁμαδικῆς δράσεως καὶ τῆς τηρήσεως τῶν σχολικῶν κανονισμῶν ἀνευ διακρισέως τινος, διὰ τῆς ἐσωτερικῆς πειθαρχίας καὶ τοῦ ἐθισμού εἰς τὴν καλὴν χρῆσιν τῶν μὲ περισσεφιν καὶ προσοχὴν παρεχομένων εἰς τοὺς μαθητὰς ἐλευθεριῶν κατὰ τὴν συμμετοχὴν τῶν εἰς τὴν ὁργάνωσιν τῆς σχολικῆς ζωῆς, διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀσκήσεως εἰς τὴν φιλαλληλίαν καὶ τὴν ἀπόκτησιν ἀρετῶν καὶ ἀγαθῶν ἔξεων (φιλαληθείας, παρρησίας, συνεργατικότητος, καλαισθησίας, καθαριότητος, τάξεως, ἀκριθείας κ.τ.λ.) διὰ τῆς σκοπίμου ἐσωτερικῆς καὶ ἐξωτερικῆς ὁργάνωσεως τῆς σχολικῆς ἐργασίας καί, ὅπως ἰδιαιτέρως, διὰ τῆς προσωπικότητος τοῦ Διδασκάλου, ὅστις δέον νὰ εἶναι στοργικὸς, προσηνὴς, εὐστροφος καὶ συνακλόουδος.

δ) Ἡ μουσικὴ ἀγωγή, ἥτις ἐπιτυγχάνεται διὰ τῶν καταλλήλων εἰς ρυθμὸν (ταχύν) καὶ μέλος (ἀπλοῦν) καὶ εἰς τὰ μεσαῖα τοικὰ ὅρια τῶν μικρῶν μαθητῶν ἀντιστοιχούντων ἀσμάτων, τῶν ἀναφερομένων εἰς πράξεις καὶ ιδιότητας ἀνθρώπων, ζώων κ.λ.π. καὶ παρορμώντων τοὺς μαθητὰς εἰς κινητικὰς ἐκδηλώσεις καὶ ἐνεργείας, διὰ τῶν ἀσμάτων τῆς ρυθμικῆς γυμναστικῆς, τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὕμνων, τῶν ψαλλομένων ἐν τῷ Σχολείῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ, καὶ διὰ τῶν δημοτικῶν καὶ πατριωτικῶν ἀσμάτων, ὅτινα, ἀναφερόμενα εἰς τὴν ἀγροτικὴν ζωὴν τῶν κατοίκων καὶ εἰς τοὺς ἀγῶνας καὶ τοὺς πόθους τοῦ λαοῦ μας, παρεμποδίζουν τὴν διάβρωσιν τοῦ ὕγιους μουσικοῦ αἰσθητικῆς τῶν νέων.

ε) Ἡ ἀπόκτησις στοιχειωδῶν γνώσεων ὑγιεινῆς καὶ σχετικῶν ἔξεων διὰ τῆς ὀργανωμένης σχολικῆς ζωῆς καὶ διὰ τῆς παροχῆς σχετικῶν ὁδηγιῶν κατὰ πᾶσαν παρεχομένην εὐκαιρίαν.

στ) Ἡ διὰ τῆς γνώσεως τοῦ κοινωνικοῦ καὶ φυσικοῦ περιβάλλοντος τῆς γενετέρας ἀποκρίσιμος χρησίμων γνώσεων καὶ δεξιότητων.

2. ΔΙΔΑΚΤΕΑ ὙΛΗ:

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

α) Ἀπὸ τὴν οἰκογενειακὴν ζωὴν:

1. Μέλη τῆς οἰκογενείας ἐκάστου μαθητοῦ καὶ σχέσεις αὐτῶν μεταξὺ τῶν.

2. Συγγενεῖς.

3. Καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς τοὺς γονεῖς, τοὺς ἀδελφούς, τοὺς συγγενεῖς.

4. Ἐπισκέψεις εἰς οἰκίας συγγενῶν. Συμπεριφορὰ πρὸς ἐπισκέπτας, ὡς καὶ κατὰ τὴν μετάβασιν εἰς συγγενικὰς ἢ ξένας οἰκίας.

5. Ἀσχολίαι τῶν μελῶν οἰκογενείας.

6. Οἰκογενειακαὶ ἑορταί, προσευχαὶ καὶ ἄλλαι θρησκευτικαὶ ἐκδηλώσεις. (Ἐκκλησιασμός, ὀνομαστικαὶ ἑορταί, γάμος κ.τ.λ.). Παραδόσεις, ἥδη καὶ ἔθιμα κατὰ τὰς ἑορτάς καὶ τὰς ἄλλας οἰκογενειακὰς ἐκδηλώσεις.

7. Κατάλληλοι ὥραι δι' ἐργασίαν. Ὅραι φαγητοῦ, ὕπνου καὶ ψυχαγωγίας. Ὑγιεινὴ ὕπνου. Ὑγιεινὴ ὀδόντων, στομάχου κ.τ.λ. Ὑγιεινὴ ὀφθαλμῶν.

8. Μαγειρικὰ σκεύη καὶ καθαριότης αὐτῶν. Τρόφιμα καὶ διατήρησις τροφίμων. Κατάλληλα τρόφιμα διὰ μικρὰ παιδιά.

9. Καλοὶ τρόποι συμπεριφορᾶς (πῶς νὰ τρώγουν, πῶς νὰ κάθηνται, πῶς νὰ συζητοῦν, πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὸ ρινόμακτρον κ.τ.λ.).

10. Ἰματισμός. Ἐνδυμασία σήμερον καὶ ἄλλοτε (πολιτισμολογία).

11. Ἐσοδα καὶ ἔξοδα τῆς οἰκογενείας. Ἀποταμίσεις (κουμπάρς κ.τ.λ.).

12. Οἰκία μαθητοῦ. Εἶδη Οἰκιῶν. Δωμάτια καὶ χρησιμότης αὐτῶν. Ἐπιπλα καὶ χρησιμότης. Οἰκίαι σήμερον καὶ ἄλλοτε, εἰς τὰς πόλεις καὶ τὰ χωρία κ.τ.λ. (πολιτισμολογία).

13. Τεχνίται καὶ ὕλικά διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς οἰκίας. Κοινωνικὴ συνεξάρτησις.

14. Φωτισμός, ἀερισμός, θέρμανσις. Προφύλαξις ἀπὸ ἀτυχημάτων (ἡλεκτροπληξία κ.τ.λ.).

15. Καθαριότης οἰκίας, ἐπίπλων καὶ σκευῶν. Ἐξωραϊσμός μὲ ἄνθη.

Ὅροι ὑγιεινῆς διαβιώσεως.

16. Οἰκόσιτα ζῶα. Φυτὰ τοῦ κήπου.

17. Σχετικαὶ μὲ τὰ ἀνωτέρω παιδιά, μιμητικαὶ κινήσεις καὶ σωματικαὶ δραστηριότητες.

18. Σχετικὰ ἄσματα, παραμῦθια, ποιήματα καὶ αἰνίγματα.

19. Σχετικαὶ χειροτέχνικαὶ κατασκευαὶ καὶ ἰχνογραφίες. Σχηματικὴ παράστασις οἰκίας, προαυλίου, κήπου κ.τ.λ. εἰς τὸν πίνακα, τὰ τετράδια καὶ τὸ ἀμμοδοχεῖον.

β) Ἀπὸ τὴν σχολικὴν ζωὴν:

1. Ὄνομα μαθητοῦ, ἐπώνυμον, πατρώνυμον, διεύθυνσις κατοικίας, ἀριθμὸς τηλεφώνου, χρήσις τηλεφώνου.

2. Διδασκαλοὶ καὶ συμμαθηταί. Καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις πρὸς διδασκάλους καὶ συμμαθητὰς.

3. Μετάβασις εἰς τὸ Σχολεῖον καὶ ἐπάνοδος εἰς τὴν οἰκίαν. Κυκλοφορία καὶ ἀποφυγὴ ἀτυχημάτων.

4. Τὸ διδασκῆριον, αἱ αἰθούσαι διδασκαλίας, τὸ γραφεῖον, οἱ βοηθητικοὶ χώροι, τὸ προαύλιον, ὁ κήπος, ἡ παιδικὴ χερά.

5. Καθαριότης καὶ διακόσμησις Σχολείου. Ἀφοδευτήρια, χρήσις καὶ καθαριότης αὐτῶν (νὰ μὴ πτύουν καὶ ρίπτουν διάφορα ἀπορρίμματα εἰς τὰ δάπεδα καὶ τὸ προαύλιον).

6. Ὁμάδες καθαριότητος, σχολικοῦ κήπου, βιβλιοθήκης. Ἐυδρυτοῦ Σταυροῦ, ἀλληλοβοηθείας κ.τ.λ. «Λυκόπουλα», «Πουλίω», Κατηχητικὰ σχολεῖα. Ἐπιμελεῖται τάξεως καὶ καθήκοντα αὐτῶν.

7. Ἑορταί, κατευθυνόμεναι δραστηριότητες καὶ ἄλλαι ἐκδηλώσεις τῆς τάξεως.

8. Ἑορταὶ καὶ διάφοροι ἐκδηλώσεις ὁλοκλήρου τοῦ Σχολείου.

9. Ἐκκλησιασμός. Στάσις καὶ συμπεριφορὰ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Βοήθεια εἰς τὸ Ἱερόν τοῦ Ναοῦ. Ἀπαγγελία τῆς Κυριακῆς Προσευχῆς, περιφορὰ τῶν ἐξαπτερύγων ὑπὸ μαθητῶν κ.τ.λ. Στάσις κατὰ τὴν προσευχὴν.

10. Σχολικὸς κήπος. Ζῶα καὶ φυτὰ σχολικοῦ κήπου. Ἔργα εἰς τὸν κήπον.

11. Τήρησις σχολικῶν κανονισμῶν. Καταπολέμησις ὑποκρισίας, ψευδολογίας, κλεπτομανίας καὶ ἄλλων κακῶν ἔξεων.

Ἀσκήσεις εἰς τὴν πειθαρχίαν διὰ τῆς ὑπευθύνου ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρήσεως τῶν παραχωρουμένων αὐτοῖς ἐλευθεριῶν.

12. Συμπεριφορὰ μαθητοῦ ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Σχολείου.

13. Ἀτομικὴ καθαριότης. Καθαριότης μαθητικῶν εἰδῶν.

14. Συμμετοχὴ εἰς τὸ παίγνιδι. Κανόνες παιγνιδιοῦ. Κατάλληλος ψυχαγωγία. Ὁραὶ ψυχαγωγίας.

15. Σχετικαὶ σωματικαὶ δραστηριότητες.

16. Σχετικαὶ ἀναπαραστάσεις, ἰχνογραφῆσεις καὶ χειροτεχνικαὶ κατασκευαί.

γ) Ἀπὸ τὴν κοινωνικὴν ζωὴν τοῦ χωριοῦ καὶ τῆς πόλεως:

1. Ὀλίγα περὶ Ὁρίζοντος, σημείων αὐτοῦ καὶ προσανατολισμοῦ.

2. Ἡ Συνοικία τοῦ Σχολείου.

3. Ἡ Κοινότης. Τὸ Κοινοτικὸν Κατάστημα. Αἱ Κοινοτικαὶ Ἀρχαί. Δημόσια Καταστήματα καὶ δημόσιαι Ἀρχαί. Καθήκοντα καὶ ὑποχρεώσεις τῶν μαθητῶν καὶ κατοίκων πρὸς τὴν Κοινότητα καὶ τὴν Πατρίδα.

4. Ἡ Ἐκκλησία. Ὁ Ἱερεὺς. Ἡ πλατεία. Τὸ Ἡρῶν. Τὰ διάφορα Μνημεῖα. Τὰ πάρκα. Ἱστορικοὶ τόποι.

5. Καθαριότης τῶν κοινοχρήστων χώρων. Ὁδοκαθαριστής.

6. Ἡ Ἀγορὰ καὶ τὰ σπουδαιότερα καταστήματα. Τὰ ἐπαγγέλματα. Ἐκτίμησις πάσης ἐργασίας. Ἡ ἀλληλοεξάρτησις ἐν τῇ κοινωνίᾳ. Ἡ ἐργασία, ἡ συνεργασία καὶ ἡ ὁμόνοια ὡς μέσα προόδου.

7. Συναλλαγὰι κατοίκων. Μονάδες βάρους, χρόνου, νομισμάτων κ.τ.λ.

8. Φιλανθρωπικὰ καὶ νοσηλευτικὰ ἰδρύματα. Ἐμπρακτος ἀσκήσις εἰς τὴν φιλαλληλίαν. Φιλία. Ἐξαίρετοι πράξεις μαθητῶν καὶ κατοίκων.

9. Τοπικαὶ ἐορταί. Ἐθνικαὶ ἐορταὶ καὶ συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν. Παραδόσεις, ἡθῆ, ἔθιμα, παροιμίαι, αἰνίγματα, τοπικά ἄσματα, χοροὶ.

10. Τεχνικά—βιομηχανικά καὶ ἐξωραϊστικά ἔργα. Οἰκοτεχνία.

11. Μέσα συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας. (Οἱ μαθηταὶ παραχωροῦν παντοῦ τὴν θέσιν των εἰς τοὺς μεγάλους).

Μέσα συγκοινωνίας καὶ ἐπικοινωνίας ἄλλοτε (πολιτισμολογικά).

Αἱ κυριώτεραι ὁδοί.

12. Φωτισμὸς καὶ ὑδρευσις σήμερον καὶ ἄλλοτε.

13. Τουρισμός. Συμπεριφορὰ τῶν μαθητῶν πρὸς τοὺς ξένους.

14. Σχολικά ἄσματα, παραμύθια, αἰνίγματα, ποιήματα κ.τ.λ.

15. Ρυθμικὰ παίγνια καὶ ἄλλαι ὁμαδικαὶ δραστηριότητες.

16. Ἰχνογραφῆσεις, χειροτεχνικαὶ κατασκευαὶ καὶ ἀναπαραστάσεις εἰς τὸν πίνακα, τὰ τετράδια καὶ τὸ ἀμμοδοχεῖον.

δ) Ἀπὸ τὴν φυσικὴν ζωὴν:

Τοπικαὶ Θρησκευτικαὶ ἐορταί, οἰκογενειακαὶ καὶ σχολικαὶ προσευχαί, καὶ ἑρταὶ περὶ ὧν ἐγένετο ἀνωτέρω λόγος.

Αἱ ἐορταὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρος, τοῦ Ἁγίου Βασιλείου, τῶν Θεοφανείων, τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, τῆς Ὑπαπαντῆς, τῶν Ἀπόκρεω, τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου, τῶν Βαΐων, τῆς Μεγάλης Ἑβδομάδος, τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Κυρίου, τῶν Γενεθλίων καὶ Εἰσόδων τῆς Θεοτόκου. Ἡ Ἀκολουθία τοῦ Ἀκαθίστου Ὕμνου. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα κατὰ τὰς ἐορτάς. Ἱστορίαι καὶ βίαι Ἁγίων. Προσευχαὶ καὶ φιλαλληλοὶ ἐκδηλώσεις Σχολείου καὶ Κοινότητος. Ἱεροὶ Ναοί, ἱερὰ Σύμβολα, Γάμος, Βάπτισις, Λιτανεία, Λειτουργία εἰς Ἐξωκκλήσια. Παρακολούθησις χορωδίας μεγάλων μαθητῶν.

Χριστὸς Ἀνέστη. Ἅγιος ὁ Θεός. Κυριακὴ Προσευχή.

ε) Ἀπὸ τὸ φυσικὸν περιβάλλον:

1. Αἱ ἐποχαὶ τοῦ ἔτους. Ἔτος, μῆνες κ.τ.λ. Τὸ Ὁρολόγιον. 2. Ὁ ἀγρός, ὁ ὄπωρὸν, ὁ ἀμπελὼν, ὁ λειμὼν, ὁ λόφος, ἡ πεδιάς, ὁ ποταμός, ἡ λίμνη, ἡ θάλασσα κατὰ τὸ Φθινόπωρον.

Κλίμα καὶ καιρικαὶ μεταβολαί. Προφυλάξεις. Νέφη, βροχαί, πλῆμυραι. Ἀσכולαὶ τῶν κατοίκων. Τρυγητός, Συλλογὴ ἐλαίων. Τὸ Ὀργωμα. Ἡ ὑγρασία. Προφυλάξεις. Ἐνδυμασίαι κατοίκων. Ἐορταὶ κατὰ τὸ Φθινόπωρον. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα, θρύλοι, παροιμίαι, αἰνίγματα, τοπικά ἄσματα, χοροὶ καὶ ἄλλα λαογραφικὰ στοιχεῖα. Ὁ ποιμὴν—Τὰ ποιμνία εἰς τὰ ἀχειμαδιῶν. Ὁ βαρκάρης. Ζῶα καὶ φυτά. Ἀποδημητικὰ πτηνὰ. Ὁ κυνηγός.

3. Ὁμοίως τὰ ἀνωτέρω καὶ κατὰ τὸν Χειμῶνα. Χιὼν καὶ χιονάνθρωπος. Χριστούγεννα καὶ Πρωτοχρονιά. Ἡθῆ, ἔθιμα, κ.τ.λ. Θέρμανσις—ἱματισμός. Προφυλάξεις. Ἀσθένειαι. Χρήσις θερμομέτρου.

4. Ὁμοίως κατὰ τὴν Ἀνοιξιν (Ἀσכולαὶ κατοίκων κ.τ.λ.). Προμνημόματα Ἀνοιξέως. Ὁ πελαργός, τὰ χελιδόνια, ἡ ἀμυγδαλιά. Αἱ ἐορταὶ τῶν ἀπόκρεω (χαρταετοί—κίνδυνοι ἡλεκτροπληξίας).

Τὸ Πάσχα κ.τ.λ. Ἡθῆ καὶ ἔθιμα.

Χάλαζα—κεραυνοὶ—Προφυλάξεις.

Ὁρεῖθασια. Ζῶα καὶ φυτά. Δασοφύλαξ.

Τὸ Θέρος. Ἀσכולαὶ τῶν κατοίκων, ἐνδυμασίαι κ.τ.λ. Ὁ ἥλιος καὶ ὁ ἀέρας.

Ὑγιεινὴ διαβίωσις. Ἡλίαισις. Κολύμβησις καὶ τρόπος κολυμβήσεως πρὸς ἀποφυγὴν ἀτυχημάτων. Ζῶα καὶ φυτά. Ἀγροφύλαξ.

6. Ἡ ζωὴ εἰς τὴν ὑπαιθρον.

7. Ἐκδρομαί, ὁρεῖθασια.

Τὰ φίδια—προφυλάξεις.

8. Ἀτυχήματα ἀπὸ ἐγκατεσπαρμένον πολεμικὸν ὕλικόν.

9. Βιομηχανικά, ἀρδευτικά καὶ ἄλλα τεχνικά ἔργα. Πολιτισμολογία.

10. Αἱ γειτονικαὶ Κοινότητες. Ὁ οὐρανός. Ὁ Ὁρίζων. Προσανατολισμός.

11. Ἀπλὰ γεωγραφικὰ ἔννοιαι καὶ χαρτογραφῆσεις.

12. Χαρτοτεχνικαὶ κατασκευαί, ἰχνογραφῆσεις, ἀναπαραστάσεις, χοροὶ, ἄσματα, παίγνια, σωματικαὶ ἀσκήσεις.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς :

1. Ἡ ἀναγραφομένη εἰς ἐκάστην τῶν ἀνωτέρω πέντε γενικῶν ἐνοτήτων ὕλη δὲν ἀποτελεῖ ἰδίως μερικωτέρας ἐνότητες ἀνεξαρτήτους ἀλλήλων, ἀλλ' ἐκάστη μερικωτέρα ἐνότης τῆς Ἑνιαίας Διδασκαλίας, ἐξεταζομένη σφαιρικῶς, εἶναι δυνατόν νὰ περιλαμβάνῃ συναφῆ ὕλην ἐξ ὧν τῶν ἐνοτήτων. Π.χ. ἡ ἐνότης (τὸ ὄργωμα) εἶναι δυνατόν ν' ἀναφέρεται εἰς τὰς ἀσכולίας τοῦ γεωργοῦ, τὴν ἐνδυμασίαν, τὸν τρόπον τῆς ζωῆς, τὴν ἀγροικίαν, τὰ ἐργαλεῖα καὶ μηχανήματα, τὰ ἡθῆ καὶ ἔθιμα, τὰ ἄσματα, τοὺς χορούς, τὰ ἀγροτικά ζῶα, τὰ ἀγροτικά προΐοντα κ.τ.λ.

2. Εἰς τὰς ἀνωτέρω πέντε γενικὰς ἐνότητες δὲν περιελήφθη ἅπαντα ἢ τὴν πλουσίαν συνθετικότητα τοῦ Ἑλληνικοῦ περιβάλλοντος ἀπαρτίζουσα ὕλην, δι' ἧς καὶ οἱ Διδάσκαλοι, ἀναλόγως τῶν τοπικῶν συνθηκῶν καὶ ἀναγκῶν, θὰ προβαίνουν ἐλευθέρως εἰς τὰς ἀναγκαιούσας προσδραφαιρέσεις.

3. Κρίνεται ἀναγκαῖον, ὅπως οἱ Διδάσκαλοι καταρτίζουσι, κατὰ τὰς θερινὰς διακοπὰς, τόσον καὶ τὰς μερικωτέρας ἐνότητες, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὴν πιθανὴν ἐπικαιρότητα, τὴν δυνατότητα ἐπιτοπίων ἐπισκέψεων κατὰ τὴν καταλληλοτέραν ἐποχὴν, τὴν ἀντιληπτικότητα τῶν μαθητῶν κ.τ.λ. Ὅσον περισσώτεροι εἶναι αἱ μερικώτεροι ἐνότητες, τόσον εὐχερестέρως καὶ ἀποτελεσματικωτέρως ἀποβαίνει ἡ ἐφαρμογὴ τῆς Ἑνιαίας Διδασκαλίας.

4. Ἡ διακοπὴ τῆς ἐξετάσεως μᾶς ἐνότητος, ὅσαςκι εἶναι ἀνάγκη νὰ ικανοποιηθοῦν διὰ τῆς εὐκαιριακῆς διδασκαλίας ἅμους ἐνδιαφέροντα τῶν μαθητῶν, ἐπιβάλλεται.

5. Ἡ ὕλη τῆς Σπουδῆς τοῦ περιβάλλοντος δὲν παρατίθεται κεχωρισμένως δι' ἐκατέραν τῶν Α' καὶ Β' τάξεων, διότι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ προκαθορισθοῦν αἱ εὐκαιρίαι καὶ αἱ

άφορμαί, αίτινες θά παρουσιάζονται εκάστοτε. Είναι όμως δυνατόν, ή να γίνη εκ των προτέρων υπό του Διδασκάλου διαχωρισμός των ενότητων—τοιούτος διαχωρισμός γίνεται κατωτέρω, κατά την αναγραφήν της ύλης κατ' ιδιαίτερα μαθήματα—ή, τὸ ὀρθότερον, νὰ ἐξετάζωνται αἱ ἐνότητες μετὰ μεγαλύτερον βάθος καὶ πλάτος εἰς τὴν Βαν τάξιν.

6. Οἱ διδασκόντες εἰς τὴν Α' καὶ Β' τάξιν, καὶ ἐν οἷς ἐφαρμόζοντες τὴν Ἑνιάϊαν Διδασκαλίαν δεόν νὰ ἔχουν πλουσίας συλλογὰς παραμυθιῶν, ἱστοριῶν, ἀσμάτων, ρυθμικῶν τσιούτων, αἰνιγμάτων, προσευχῶν, παροιμιῶν κ.τ.λ. διὰ νὰ ἐκλέγουν τὰ κατάλληλα δι' ἐκάστην μερικὴν ἐνότητα.

7. Ἐνδεικτικῶς παρατίθενται κατωτέρω κέντρα ἐνοτήτων κατὰ ἐποχὰς μετὰ σχετικὰς γενικὰς ἐνοτήτας, ἐντὸς τῶν ὁποίων ὁ Διδάσκαλος θά ἐνθάξῃ μερικωτέρας τοιαύτας, δυνάμενος νὰ παραλείψῃ τινὰς τούτων, νὰ προσθέσῃ ἄλλας, ἢ νὰ καταρτίσῃ ἐντελῶς διαφορετικὰς.

Κέντρα ἐνοτήτων κατὰ ἐποχὰς.

1. Τὸ Φ θ ι ν ὀ π ω ρ ο ν.

Γενικαὶ ἐνότητες.

Ἀγιασμός καὶ σχολικὴ ἐορτὴ ὑποδοχῆς πρωτοετῶν.
Ἀνακοινώσεις ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν κατὰ τὸ θέρος.
Τὸ Σχολεῖον.
Ὁ Τρυγητός.
Συλλογὴ ἐλαίων (ἢ καὶ ἄλλων προϊόντων χαρακτηριστικῶν τοῦ τόπου).

Φθινοπωρινὰ λαχανικὰ καὶ φρούτα.

Πρωτοβόχια.

Ὅργωμα κλπ.

Προστοιμασία σχολικοῦ κήπου.

Ἡ 28η Ὀκτωβρίου—ἡ Σημαία.

Τὰ πρόβατα εἰς τὰ (γεωμαδιῶν).

Ἡ φύσις κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην.

Τὰ εἰσόδια τῆς Θεοτόκου.

(Ζῶα καὶ φυτὰ, σχετικὰ μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐνοτήτας) κ.τ.λ.

2. Ὁ Χ ε ι μ ὶ ν.

Γενικαὶ ἐνότητες.

Χριστούγεννα—Πρωτοχρονιά.

Τὸ χιόνι. Χιονάνθρωπος.

Ἡ φύσις κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ Χειμῶνος.

Σπίτι—οἰκογένεια.

Ἰματισμός—θέρμανσις κ.λ.π.

Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι. Ἄλλαι τοπικαὶ Θρησκευτικαὶ ἐορταί.

Τὸ χωριὸν μας (ἢ συνοικία μας, ἢ πόλις μας).

Δημόσια Ἀρχαὶ τοῦ χωριοῦ.

Ἐπαγγέλματα—Ἀγορά.

Ζῶα τοῦ σπιτιοῦ κ.τ.λ.

3. Ἀ ν ο ι ξ ι ς.

Γενικαὶ ἐνότητες.

Προμηνύματα Ἀνοιξέως (χελιδόνια—ἀνθισμένη, ἀμυγδαλιά κ.τ.λ.).

Ἡ 25η Μαρτίου. Ἄλλαι τοπικαὶ ἱστορικαὶ ἢ Θρησκευτικαὶ ἐορταί.

Ἡ 21η Ἀπριλίου 1967.

Ἡ φύσις κατὰ τὴν Ἀνοιξιν.

Τὸ δάσος, τὸ ὄρος, ἡ πεδιάς.

Τὸ κλάδεμα—Δενδροφύτευσις.

Ἡ ἐορτὴ τῶν Ἀπόκρεω.

Εὐαγγελισμός τῆς Θεοτόκου.

Ἀνάστασις Λαζάρου—Κυριακὴ Βαΐων.

Ἑβδομάς Παθῶν.

Πάσχα.

Ἡ κλῶσσα.

Πρωτομαγιά.

Λαχανικὰ καὶ φρούτα Ἀνοιξέως.

(Ζῶα καὶ φυτὰ σχετικὰ μετὰ τὰς ἀνωτέρω ἐνοτήτας κ.τ.λ.).

4. Τὸ Θ έ ρ ο ς.

Γενικαὶ ἐνότητες.

Ἐκδρομαί—Συγκοινωνία.

Θάλασσα—κολύμβησις.

Ἀσχολία τῶν κατοίκων τῆς ὑπαίθρου.

Λαχανικὰ καὶ ὀπῶραι.

Διατήρησις τροφίμων.

Ζῶα καὶ φυτὰ.

Τουρισμός κ.τ.λ.

8. Οἱ ἐφαρμόζοντες τὴν Ἑνιάϊαν Διδασκαλίαν θά ἀκολουθοῦν τὸ ἐπόμενον ὠρολόγιον πρόγραμμα:

Πρόγραμμα Ἑνιάϊας Διδασκαλίας.

Μαθήματα

Ὁραι Διδασκαλίας

Α' Τάξις Β' Τάξις

Ἑλληνικὴ γλῶσσα

9

9

Ἀριθμητικὴ

3

3

Σπουδὴ τοῦ περιβάλλοντος (Πατριδογνωσία).

12 ἢ 14 14 ἢ 12

(Θρησκευτικὴ ἀγωγή, γνώσις τοῦ περιβάλλοντος, σωματικὴ ἀγωγή, μουσικὴ ἀγωγή, κοινωνικὴ ἀγωγή, γή, γνώσις ὑγιεινῆς, ἐθνικολαϊκῆς ἀγωγῆς).

Σύνολον

24 ἢ 26 26 ἢ 24

Ὅταν τὸ σχολεῖον λειτουργῇ ἡμιημερησίως (προμεσημβρινή μόνον ἐργασία) αἱ τάξεις Α' καὶ Β' θά ἐργάζωνται ἐπὶ 4 ὥρας καθ' ἐκάστην πρωΐαν. Ὅταν δὲ τὸ σχολεῖον λειτουργῇ ἡμερησίως (προμεσημβρινὴ καὶ μεταμεσημβρινὴ ἐργασία) θά ἐργάζωνται ἐπὶ 3 ὥρας καθ' ἐκάστην πρωΐαν καὶ ἐπὶ 2 ὥρας κατὰ τὰ ἀπογεύματα ἐκάστης Δευτέρας, Τρίτης Πέμπτης καὶ Παρασκευῆς.

9. Ἡ περιληφθεῖσα ἀνωτέρω ὑπὸ τὴν μορφήν τῆς Ἑνιάϊας Διδασκαλίας ὕλη παρατίθεται ἐν συνεχείᾳ ἀναλυτικῶς κατὰ μαθήματα.

Α' ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

1. Σκοπός :

Σκοπὸς τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν εἶναι ἡ ἀνάπτυξις τῆς θρησκευτικότητος, ἥτις ἀνήκει εἰς τὰ ἀρχικὰ καὶ θεμελιώδη συστατικὰ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς, καὶ τῆς ὁποίας ἡ καλλιέργεια εἰς τὸ Δημοτικὸν Σχολεῖον ἐπιτυγχάνεται τόσον διὰ τῆς διευκρινήσεως, συστηματικοποιήσεως καὶ ἀυξήσεως τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων καὶ γνώσεων, ὥς ὅς καὶ ἔχει ἀποκτήσει πρὸ τῆς εἰσόδου τοῦ εἰς τὸ Σχολεῖον (ἐννοιολογικὴ πλευρὰ τοῦ μαθήματος), ὅσον—καὶ πρὸ παντός—διὰ τῆς βιωματικῆς λειτουργικῆς ἀγωγῆς, τῆς συμμετοχῆς εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἑκκλησίας καὶ τοῦ Σχολείου καὶ διὰ τῆς ἐμπράκτου ἀσκήσεως εἰς τὴν φιλαλληλίαν καὶ τὴν ὀρθόδοξον λατρείαν.

Π α ρ α τ ῆ ρ σ ι ς : Προτιμητέα ἡ παραστατικὴ διήγησις καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ εἰς τὰς θρησκευτικὰς ἐκδηλώσεις τῆς Ἑκκλησίας καὶ τοῦ Σχολείου.

2. Διδακτέα ὕλη :

Α' ΤΑΞΙΣ

α) Κατ' ἀρχὴν διεύρυνσις καὶ διόρθωσις, διὰ συζητήσεων ἐν τῇ τάξει, τῶν πρὸ τῆς εἰσόδου τῶν μαθητῶν εἰς τὸ Σχολεῖον κηδευσῶν παραστάσεων περὶ Θεοῦ καὶ θρησκευτικῶν ἐν γένει πραγμάτων. Γνωστὰ ἐκ τῆς οἰκογενείας προσευχαί. Ἀσκησις εἰς τὸ ποιεῖν τὸ σημεῖον τοῦ Σταυροῦ. Στάσις κατὰ τὴν προσευχὴν.

β) Προσευχαί: Πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν μαθημάτων. Μετὰ τὴν λήξιν τῶν μαθημάτων. Τὴν πρωΐαν μετὰ τὴν ἐκ τοῦ ὕπνου ἐγερσιν. Πρὸ τῆς κατακλίσεως τὴν ἐσπέραν. Πρὸ τοῦ φαγητοῦ. Μετὰ τὸ φαγητόν. Διὰ τοὺς γονεῖς κ.τ.λ. Διὰ τὸν ἀσθενῆ συμμαθητὴν. Ἄλλαι ἐπίκαιροι προσευχαί. Ἅγιος ὁ

Θεός, "Άγιος ισχυρός... (Αἱ προσευχαί καλὸν εἶναι νὰ ἐναλλάσσονται καὶ νὰ μὴ λέγονται πάντοτε αἱ αὐταί).

γ) Ποιήματα καὶ ᾠματα θρησκευτικὰ ἐκ τῶν ἐν τῷ Ἀλφαβηταρίῳ περιλαμβανόμενων, ἢ καὶ ἄλλα ἐξ ἄλλων πηγῶν λαμβανόμενα κατὰλληλα, δυνάμενα νὰ χρησιμοποιοῦνται καὶ ὡς προσευχαί.

δ) Διδασκαλίαι ἀπλᾶι διὰ παραστατικῶν διηγήσεων περὶ τῆς Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, περὶ τῆς Βαπτίσεως Αὐτοῦ, περὶ τῆς Κυριακῆς τῶν Βατίων, περὶ τῶν Παθῶν τοῦ Χριστοῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως Αὐτοῦ καὶ περὶ τῶν Ἁγίων, ἐξ ἀφορμῆς τοπικῶν ἐορτῶν καὶ ἄλλων θρησκευτικῶν γεγονότων καὶ ἐκδηλώσεων.

ε) Σχολικαὶ ἐορταί, ἐκκλησιασμός, στάσις τῶν μαθητῶν ἐντὸς τοῦ Ναοῦ, ἐπισκέψεις εἰς ἐξωκλήσια, συμμετοχὴ εἰς φιλαλληλοὺς ἐκδηλώσεις τῆς τάξεως καὶ τοῦ σχολείου, ὁμαδικὴ μετάληψις τῶν ἁγράντων μυστηρίων, παρακολούθησις τελέσεως μυστηρίου γάμου καὶ βαπτίσεως καὶ σχετικὴ συζήτησις κ.τ.λ.

Β' ΤΑΞΙΣ

α) Προσευχαί, ὡς καὶ ἐν τῇ Αἰ τάξει (ἐκτενέστεραι πως). Κυριακὴ προσευχή.

β) Ποιήματα καὶ ᾠματα θρησκευτικὰ ἐκ τῶν εἰς τὸ Ἀναγνωματάριον περιλαμβανόμενων ἢ καὶ ἐξ ἄλλων πηγῶν λαμβανόμενα.

γ) Διδασκαλίαι ἀπλᾶι καὶ παραστατικαὶ περὶ τῶν ἐορτῶν, περὶ ὧν καὶ τὸ πρόγραμμα τῆς Αἰς τάξεως, (ἐκτενέστεραι πως).

δ) Διδασκαλίαι ἐπίσης—πάντοτε ἐπικαιρῶς—περὶ τῆς Ὑπαπαντῆς τοῦ Χριστοῦ, τῶν Γενεθλίων, τῶν Εἰσοδίων καὶ τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Θεοτόκου, τῆς Ἀναστάσεως τοῦ Λαζάρου καὶ περὶ ἄλλων θρησκευτικῶν ἱστοριῶν, ἐφ' ὅσον αὐταὶ εἶναι δυνατόν νὰ συνδεθοῦν ἀδιάστως μὲ σχετικὰς θρησκευτικὰς ἐορτάς καὶ ἐκδηλώσεις τῶν κατοίκων.

ε) Σχολικαὶ ἐορταί, ἐκκλησιασμός κ.τ.λ., ὡς καὶ ἐν τῇ Αἰ τάξει.

Παρατηρήσεις:

Ἡ διδαχὴ εἰς τὴν Αἰν τάξιν ὅλη συμπίπτει σχεδὸν μὲ τὴν τοιαύτην τῆς Βας τάξεως, δι' ὃ καὶ ὅταν αἱ τάξεις αὗται συνδιδάσκονται, δὲν εἶναι δύσκολος ὁ καθορισμὸς τῆς διδακτέας ὅλης διὰ τὸ πρῶτον καὶ τὸ δεῦτερον ἔτος συνδιδασκαλίας. Ἐξ ἄλλου αἱ παρεχόμεναι κατ' ἔτος εὐκαιρίαι καὶ πολλά καὶ ποικίλαι εἶναι. Πρέπει νὰ προσέχη ὅμως ὁ Διδάσκαλος νὰ μὴ ἐργάζεται μόνον ἢ περισσότερον μὲ τοὺς μαθητὰς τῆς Βας τάξεως.

Β'. ΣΠΟΥΔΗ ΤΟΥ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΟΣ

(Πατριδογνωσία — Κοινωνικὴ ἀγωγή — Ὑγιεινὴ — Λαογραφικὰ στοιχεῖα).

Α' ΤΑΞΙΣ

α) Οἰκία καὶ οἰκογένεια τοῦ μαθητοῦ. Ἀσχολίαι τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας. Σχέσεις αὐτῶν. Ποικίλαι οἰκογενειακαὶ ἐκδηλώσεις. Τὸ φαγητόν. Ὑγιεινὴ τοῦ φαγητοῦ. Ὑγιεινὴ τοῦ ὕπνου. Συγγενικὰ πρόσωπα. Ἐπισκέψεις εἰς συγγενικὰς οἰκίας. Κανόνες καλῆς συμπεριφορᾶς. Ἐπιπλὰ καὶ σκεύη καὶ χρησιμότης αὐτῶν. Οἰκογενειακὰ κειμήλια. Διαρρύθμισις κατοικίας. Τεχνίται καὶ ὕλικά διὰ τὴν κατασκευὴν τῆς. Συνεξάρτησις ἐν τῇ Κοινωνίᾳ. Καθαριότης οἰκίας. Θέρμανσις, ἱματισμός. Ἀτομικὴ καθαριότης καὶ ὕγιεινός ὅροι διαβιώσεως. Τὸ θέρματρον. Οἰκίστα ζῶα. Τὸ προαύλιον, ὁ ἀνδρόκηπος, ὁ λαχανόκηπος.

β) Τὸ Διδασκτῆριόν. Αἶθουσα, γραφεῖον, βοηθητικοὶ χώροι, προαύλιον, διάφοροι ἐγκαταστάσεις, σχολικὸς κήπος. Ἐπιπλὰ σχολικά. Εἰκόνες ἱστορικῶν προσώπων, θωρητῶν κ.τ.λ. Σχηματικὴ παράστασις διδασκτῆριου εἰς τὸν πίνακα, τὰ τετράδια καὶ τὸ ἀμμοδοχεῖον. Καθαριότης καὶ φιλοκαλία

Σχολείου. Διδάσκαλοι. Συμμαθηταί. Σχέσεις μαθητῶν πρὸς Διδασκάλους καὶ συμμαθητάς. Καθήκοντα μαθητοῦ. Συμπεριφορὰ μαθητοῦ ἐν τε τῷ Σχολεῖῳ καὶ ἐκτὸς αὐτοῦ. Ἀτομικὴ καθαριότης καὶ καθαριότης μαθητικῶν εἰδῶν. Ἀερισμός αἰθουσῶν. Ὑγιεινὴ διαβίωσις ἐν τῷ Σχολεῖῳ. Ὑγιεινὴ στάσις κατὰ τὴν ἐργασίαν. Μετάβασις εἰς Σχολεῖον καὶ ἐπιστροφή εἰς τὴν οἰκίαν. Ὁδηγίαι διὰ τὴν κυκλοφορίαν. Ἐθνικοθρησκευτικαὶ καὶ ἄλλαι σχολικαὶ ἐκδηλώσεις. Ἀσθένεια συμμαθητοῦ. Ἐμπρακτοὶ ἀσκήσεις εἰς φιλαλληλίαν. Σχολικαὶ ὁμάδες καὶ κατευθυνόμεναι δραστηριότητες.

γ) Συνοικία τοῦ Σχολείου. Ἡ Ἐκκλησία. Ὁ Ἱερεὺς. Συμπεριφορὰ ἐντὸς τοῦ Ναοῦ. Τὸ Κοινοτικὸν Κατάστημα καὶ αἱ Κοινοτικαὶ ἢ Δημοτικαὶ Ἀρχαί. Δημόσια Καταστήματα καὶ Δημόσιαι Ἀρχαί. Πλατεῖα, Ἱστορικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ τόποι καὶ μνημεῖα. Πάρκα. Αἱ κυριώτεραι ὁδοί. Καθαριότης ὁδῶν καὶ Χωρίου. Συμβολὴ μαθητῶν εἰς καθαριότητα τοῦ χωρίου. (Νὰ μὴ πτύουν ἢ ρίπτουν ἄχρηστα ἀντικείμενα εἰς τοὺς δρόμους). Σχηματικὴ παράστασις τῶν ἀνωτέρω (Ἐκκλησίας, Ἀγορᾶς, Πλατείας, Συνοικίας κ.τ.λ.). Διάφοροι ἐκδηλώσεις τῆς συνοικίας.

δ) Ἐποχὰι τοῦ ἔτους. Ἀνθρωποι, ζῶα καὶ φυτὰ κατὰ τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ἰματισμός, θέρμανσις. Ὑγιεινὴ ἐνδυμασίας. Ἡμέρα—Νύξ. Τὸ ὥρολόγιον. Διάφοροι ἐπισκέψεις. Χιόνι καὶ χιονάνθρωπος.

ε) Ὁ Ὀὐρανός. Ὁ ἥλιος, ἡ σελήνη, τὰ ἄστρα. Ὁ ὀρίζων καὶ τὰ τέσσαρα σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος. Προσανατολισμός. (Τὰ σημεῖα τοῦ ὀρίζοντος καὶ τὰ περὶ προσανατολισμοῦ διδάσκονται ἐνωρὶς, ἐπαναλαμβάνόμενα εἰς πᾶσαν εὐκαιρίαν).

Β' ΤΑΞΙΣ

α) Ἡ πόλις (ἢ τὸ χωρίον). Συνοικίαι, ὁδοί, πάρκα. Ἐκκλησίαι, κοινοτικὰ καὶ δημόσια καταστήματα, Ἀρχαί. Ἱστορικοὶ τόποι, Μνημεῖα, αἱ κυριώτεραι ὁδοί, φωτισμός, ὕδρευσις, μέσα συγκοινωνίας, ἐξωραϊστικά, βιομηχανικὰ καὶ ἄλλα ἔργα προόδου. Στοιχεῖα πολιτισμογνωσίας. Ὁ ὁδοκαθαριστής, ὁ ταχυδρομικὸς διανομέυς, ὁ κηπουρός. Ἐθνικοθρησκευτικαὶ καὶ κοινωνικαὶ ἐκδηλώσεις κατοίκων. Συμμετοχὴ Σχολείου εἰς αὐτάς. Αἱ ἀπόκρεω—χαρταστοί. Ἡ Ἀγορά. Τὰ σπουδαιότερα Καταστήματα. Τὰ ἐπαγγέλματα. Μονάδες βάρους, χρόνου κ.τ.λ. Συναλλαγαὶ κατοίκων, μονάδες νομισμάτων. Διάφοροι μετρήσεις. Σχηματικαὶ ἀναπαραστάσεις.

β) Ἀρχαὶ τῆς Πόλεως.

γ) Δημόσιοι κήποι. Δένδρα καὶ ἄνθη. Δενδροφύτευσις κοινοχρήστων χώρων.

δ) Ὁ ἀγρός, ὁ ὀπωρών, ὁ ἀμπελὼν, κατὰ τὰς τέσσαρας ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ὁ ὕδρονόμος, ὁ ἀροφύλαξ, ὁ δασοφύλαξ, ὁ μυλωθρός. Ὁ γεωργός, ὁ ποιμὴν, ὁ ἐξυλοκόπος, ὁ γεωπόνος. Θερσιμός, κλάδεμα κ.τ.λ. Ζῶα καὶ φυτὰ τοῦ ἀγροῦ.

ε) Πεδιάς, ὄρος, δάσος, ποταμός, λίμνη, θάλασσα. Ζωϊκὸς καὶ φυτικὸς κόσμος. Ὁ ἐαρκάρης, ὁ ψαράς. Κολύμβησις. Πρῶται βοήθειαι εἰς ὅλα τὰ ἀτυχήματα. Μέσα συγκοινωνίας ξηρᾶς καὶ θαλάσσης. Σχετικὰ στοιχεῖα πολιτισμογνωσίας. Σχετικαὶ ἱστορίαι, αἰνίγματα, παραδόσεις καὶ θρύλοι. Τοπικὰ ἱστορικὰ πρόσωπα. Διάφοροι σχηματικαὶ ἀναπαραστάσεις.

στ) Αἱ τέσσαρες ἐποχὰι τοῦ ἔτους, ἐκτενέστερον. Ἀσβολαὶ τῶν κατοίκων. Προϊόντα ἐκάστης ἐποχῆς. Τρυγητός. Χοροὶ καὶ τραγοῦδια. Ἡθῆ καὶ ἐθίμα. Συλλογὴ ἐλαίων. Πρωτοβρόχια. Ὀργωμα. Προετοιμασία σχολικοῦ κήπου. Χριστούγεννα—Πρωτοχρονιά. Διάφοροι ἐκδηλώσεις. Προηγουμένα Ἀνοίξεως. Πρωτομαγιά. Παραθερισμός. Τουρισμός. Συμπεριφορὰ πρὸς τοὺς ξένους. Αἱ ἐξετάσεις. Αἱ φερνὰ διακοπαί. Ἐκδρομαί. Διάφοροι σχηματικαὶ ἀναπαραστάσεις καὶ ἀπλᾶι γεωγραφικὰ ἔννοιαι.

ζ) Κρατοικία: ἀνδρώπων. Ὑγιεινὴ διαβίωσις.

Γενικαὶ Παρατηρήσεις.

α) Δὲν θ' ἀκολουθῆται ἡ σειρὰ, καθ' ἣν ἀναγράφονται αἱ ἀνωτέρω ἐνότητες, ἔστω καὶ ἂν δὲν ἐφαρμόζεται ἡ Ἑνιαία Διδασκαλία καὶ β) διὰ τὰς περιπτώσεις συνδιδασκαλίας ἀνα-

γράφονται κατωτέρω αἱ κατ' ἔτος διδασκαλίας ἐνότητες, ἀφι-
μένης ὅμως ἐλευθερίας εἰς τὸν διδάσκοντα διὰ τὴν σειρὰν,
ἣν δ' ἀκολουθήσῃ, ἥ καὶ διὰ τὴν μετάθεσιν ἐνότητός τινος
ἀπὸ τοῦ πρώτου εἰς τὸ δεύτερον ἔτος συνδιδασκαλίας ἢ καὶ
τὸν ἀπαλιν.

Πρῶτον ἔτος συνδιδασκαλίας: Τὸ Διδασκῆ-
ριον. Ἡ οἰκία. Ἡ συνοικία. Ὁ οὐρανός. Ἐποχαὶ τοῦ ἔτους.
Ἡ πόλις. Ἀρχαὶ τῆς πόλεως.

Δεύτερον ἔτος συνδιδασκαλίας: Ἐπανάλη-
ψις τῶν ἀνωτέρω. Ὁ κῆπος, ὁ ἄγρος, ὁ ὄπωρός, ὁ ἀμπελὼν,
ὁ λειμὼν. Πεδιάς, ὄρος, δάσος, ὕδατα, θάλασσα. Κατοικία
καὶ ὕγεινή διαβίωσις.

Ι'. ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

1. Σκοπός.

Εἰς τὰς μικροτέρας τάξεις τὰ τεχνικὰ μαθήματα, ὁργανι-
κῶς συνδεόμενα μετὰ τῶν λοιπῶν, σκοπὸν ἔχουν τὴν θεραπείαν
τῆς παιδικῆς κιναισθησίας, τὴν ἀνάπτυξιν τῆς δημιουργικῆς
πλαστικῆς δυνάμεως αὐτῶν, τὴν καλλιέργειαν καλαισθητικῶν
καὶ ἄλλων ἰδιαιτέρων κλίσεων, τὴν σταθεροποίησιν τῶν διδα-
σκομένων γνώσεων, τὴν καλλιέργειαν τῆς αἰσθήσεως τοῦ
ἁπλοῦ, τοῦ σαφούς, τοῦ σκοπίμου καὶ τοῦ ὡραίου καὶ τὴν, σὺν
τῷ χρόνῳ, ἀπόκτησιν χρησίων διὰ τὸν πρακτικὸν βίον δεξιο-
τήτων, ἰδίᾳ ἐκείνων, αἵτινες κρίνονται ἀπαραίτητοι διὰ τὴν
προαγωγὴν τῆς βιοτεχνίας.

2. Διδακτέα ὕλη.

1. Ἰχνογραφία.

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

Εἰς ἰδιαίτερα τετράδια ἰχνογραφίας, εἰς ᾧ παρακολουθεῖ-
ται ἡ ἐξέλιξις τῆς σχετικῆς δεξιότητος τῶν μαθητῶν, ἰχνο-
γραφοῦνται, διὰ μολυβδοκονδύλων—ἐγχρώμων ἢ μὴ—καὶ κι-
μωλίας, ἀπλὰ ἀντικείμενα, ζῶα, φυτὰ, καρποί, σκηναὶ τοῦ βίου
τῶν μαθητῶν καὶ τῶν κατοίκων, ἀπλὰ γεωμετρικὰ σχήματα
κ.τ.λ. Ἀσχοῦνται οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τὴν διακοσμητικὴν εἴτε
περικλείοντες τὰ ἰχνογραφήματά των ἐντὸς διακοσμητικῶν
πλαίσιων εἴτε ἰχνογραφοῦντες διάφορα διακοσμητικὰ σχέδια.
Σχεδιαγράφουσιν διὰ κηλίδων, ἐγχρώμων ἢ μὴ.

Ὁδηγοῦνται ἐπίσης οἱ μαθηταὶ νὰ διακρίνουν τὰς κεντρι-
κὰς γραμμὰς ἢ τὰ κεντρικὰ σημεῖα σχημάτων, ὥς καὶ τὰς
θέσεις αὐτῶν πρὸς ἄλλα (ἄνω, κάτω, δεξιὰ, ἀριστερά, πρὸς
ἀνατολὰς, πρὸς δυσμὰς κ.ο.κ.) πρὸς τὸν σκοπὸν τῆς ἀσκήσεως
εἰς τὴν χαρτογραφίαν καὶ τὸν προσανατολισμόν.

Παρατηρήσεις:

1) Κατὰ τὴν ἰχνογράφειν ἢ ἰχνογραφοῦν ὅλοι οἱ μα-
θηταὶ τὸ αὐτὸ ἀντικείμενον, ζῶον, φυτὸν, κ.τ.λ. ἢ ἀφε-
ταὶ ἐλευθερία νὰ ἰχνογραφῇ ἕκαστος ὅ,τι ἐνεποίησεν εἰς αὐ-
τὸν βαθυτέραν ἐντύπωσιν ἐκ τῆς αὐτῆς ὅμως ἐνότητος δι'
ὅλους.

Καὶ ἡ ἀτομικὴ ἰχνογράφεις κατ' οἶκον ἢ ἐν τῷ σχολείῳ
πρέπει νὰ ἐνθαρρύνεται, εἰς περιπτώσεις μάλιστα ἐκδηλώσεως
ἰδιαιτέρων κλίσεων. Ἐνδείκνυται καὶ ἡ καθημερινὴ ἰχνογρά-
φεις σκηνῶν ἢ προσώπων ἢ ἀντικειμένων ἐκ τοῦ Ἀναγνω-
στικοῦ ἢ ἐκ τῆς ὕλης τῶν λοιπῶν μαθημάτων εἰς τὰ σχετικὰ
τετράδια των.

2) Ἡ μὲ τεχνικοὺς περιορισμοὺς ἰχνογράφεις ἐκ τοῦ φυ-
σικοῦ δὲν ἐνδείκνυται εἰς τὰς κατωτέρας τάξεις, χωρὶς τοῦτο
νὰ σημαίνει ὅτι δὲν πρέπει οἱ μαθηταὶ νὰ βλέπουν τὸ ἰχνογρα-
φοῦμενον ἀντικείμενον. Πάντως ἡ ἐλευθερία ἀπὸ μνήμης ἰχνο-
γράφεις, ἀποτελοῦσα διὰ τὸν μικρὸν μαθητὴν μέσον φυγῆς
καὶ ἀπελευθερώσεως ἀπὸ τὴν πραγματικότητα καὶ θερα-
πεύουσα τὴν φαντασίαν του, εἶναι ὅπωςδήποτε προτιμητέα.

2. Χειροτεχνία.

Α' ΤΑΞΙΣ

Κατασκευὴ γεωμετρικῶν σωμάτων, γραμμῶν καὶ σχη-
μάτων ἀνθρώπων, ζῶων, φυτῶν καὶ διαφόρων ἀντικειμένων, ἢ

καὶ τῶν περιγραμμάτων αὐτῶν διὰ πηλοῦ, πλαστελίνης, ξυ-
λαρίων, χαλίκων, ὀστράκων, ἄλλων κινητῶν διακοσμητικῶν
μέσων, χάρτου, κεντημάτων κ.τ.λ. Διὰ τὰ θήλα ἐπιπροστί-
θεται καὶ τὸ στρίψιμα καὶ ἡ σταυροβελονιά ἐπὶ καμβᾷ μὲ
χρωματιστὰ νήματα.

Β' ΤΑΞΙΣ

Τὰ αὐτά, ὥς καὶ εἰς τὴν Αἴν τάξιν. Ἐπὶ πλέον διὰ χρω-
ματιστῶν χαρτίνων ταινιῶν, ἃς διαπερσοῦν διὰ μέσου ἐγκοπῶν
τεμαχίου χάρτου, σχηματίζουν συμμετρικὰς πολυχρώμους πα-
ραστάσεις.

Ὁμοίως διὰ μονοχρώμων ἢ πολυχρώμων ταινιῶν ψάθας
κατασκευάζουν ψάθας, καλάρθια καὶ ἄλλα σχήματα καὶ ἀντι-
κείμενα. Διὰ τὰ θήλα ἐπὶ πλέον καὶ κλεπτική (δαντέλλα μὲ
βελονάκι) ἐμβάλλωμα.

Παρατηρήσεις:

Αἱ ἀφορμαὶ δίδονται ἀπὸ ὅλα τὰ μαθήματα καὶ ὅλας τὰς ἐν
τῷ Σχολείῳ ἀσχολίας τῶν μαθητῶν. Κατὰ τὴν ἐν τῇ τάξει
διδασκαλίαν τῆς χειροτεχνίας ἡ ἐργασία εἶναι ὁμαδική, δυνα-
μένου ὅμως τοῦ διδασκάλου νὰ ἀναθέτῃ πλὴν τῶν γενικῶν καὶ
ἐτέρας ἐργασίας, θεραπευούσας ἰδιαιτέρας κλίσεις.

Δ'. ΜΟΥΣΙΚΗ

1. Σκοπός.

α) Ἡ Μουσικὴ σκοπὸν ἔχει τὴν ἐξευγένισιν τῆς ψυχῆς,
τὴν γέννησιν χαρᾶς καὶ ψυχικῆς εὐφορίας, τὴν καλλιέργειαν
τοῦ μουσικοῦ αἰσθητηρίου τῶν μαθητῶν καὶ ὅπως ἰδιαίτερώς
τὴν διὰ δημοδῶν ἀσμάτων, πατριωτικῶν ἐμβατηρίων, θρη-
σκευτικῶν ὕμνων καὶ ἄλλων κιττλλήλων παιδικῶν ἀσμά-
των, δημιουργίαν ὕμνων μουσικῶν βιωμάτων, προφυλασσόντων
ἀπὸ διάβρωσιν τοῦ μουσικοῦ αἰσθήματος τῶν Ἑλληνοπαίδων.

β) Ἐπὶ τούτοις προάγουσα ἡ Μουσικὴ τὸ κοινωνικόν, θρη-
σκευτικόν καὶ Ἑθνικὸν φρόνημα. παιδαγωγεῖ τοὺς μαθητὰς
εἰς πολίτας, συναισθανομένους ὅτι εἶναι συνδεδεμένοι εἰς ἓν
ἔθνος καὶ ἀνήκουν εἰς τὴν αὐτὴν Πατρίδα.

Παρατηρήσεις:

α) Οἱ διδάσκοντες πρέπει νὰ γνωρίζουν καὶ ἐνόργανον μου-
σικὴν καὶ νὰ μὴ εἶναι παράφωνοι.

β) Δέον νὰ ἐφοδιασθῶν ὅλα τὰ σχολεῖα μὲ ραδιοπικὰ ἢ
μαγνητόφωνα καὶ δίσκους καταλλήλων πατριωτικῶν, δημο-
δῶν, θρησκευτικῶν κ.τ.λ. ἀσμάτων, πρὸς χρῆσιν κατὰ τὰς
ὥρας τῶν διαλειμμάτων, τῶν ἐργασιῶν εἰς τὸν σχολικὸν κῆ-
πον, τῶν χειροτεχνικῶν μαθημάτων, κατὰ τὰς ἐκδρομὰς,
τὰς σχολικὰς ἐορτὰς κ.τ.λ.

2. Διδακτέα ὕλη:

Α' καὶ Β' ΤΑΞΕΙΣ

α) Προσευχαί:

1. «Φύλαγε, Θεέ μου, τὴ μητέρα» Α. Ἀργυροπούλου.
2. Πρωτὴ Προσευχὴ «Ἀνεβαίνα στὸ θουνὸν» Ι. Νούσια.
3. «Πρὶν πέσω νὰ πλαγιάσω» Π. Κωτσοπούλου.
4. «Θεέ μου σὲ παρακαλῶ» Ι. Νούσια.
5. «Ἐπρόβαλε ἡ αὐγούλα» Σ. Καψάκη.
6. «Βραδυὴν προσευχὴ» Α. Κοκκίνου.
7. Σῶσον Κύριε τὸν λαόν σου.
8. Σῶσον ἡμᾶς.

β) Ἀνοίγει τὸ Σχολεῖο:

1. «Σὰν τὰ Χελιδόνια» Π. Κωτσοπούλου.
2. «Πρώτῃ μέρᾳ στὸ Σχολεῖο» Π. Τραϊανοῦ.

γ) Φθινὸ πῶρο:

1. «Βρέχει, βρέχει ὁ οὐρανός» Π. Κωτσοπούλου.
2. «Φθινόπωρον» Σ. Καψάκη.

δ) Ό Χειμώνας :

1. «Χιών» Σ. Καψάσκη.
2. «Έβξω δ'ήτε χιονίζει» (Γερμανικό) Σ. Καψάσκη.
3. «Ό Χειμώνας» Σ. Καψάσκη.
4. «'Ηλθ' ό χειμώνας» Π. Τραϊνού.

ε) Χριστούγεννα :

1. «Έλάτε παιδιά» (Γερμανικό) Μ. Γουδέλη.
2. «Χαρούμενο άστέρι» Μ. Γουδέλη.
3. «Σάν τή νόφη στολισμένο» Α. Άργυροπούλου.
4. «Χριστουγενιάρικο δένδρακι» (Γερμανικό) Μ. Γουδέλη.
5. «Στή γωνιά μας κόκκινο» Α. Άργυροπούλου.
6. «Κοντά στο θείο βρέφος» (Γαλλικό) Μαργαζιώτη.

στ) Πρωτοχρονιά :

1. «Καλώς ώρισες ξανά» (Γερμανικό) Μ. Γουδέλη.
2. «Έλατο» (Γερμανικό) Μαργαζιώτη.
3. «Πάει ό παλιός ό χρόνος» Μ. Λεβέντη.

ζ) Άποκρηές :

1. «Έρω - γύρω, γαϊτανάκι» Ι. Νούσια.
2. «Άποκρηάτικη βραδυά» Σ. Καψάσκη.
3. «Καρναβάλι» Σ. Καψάσκη.

η) Άνοιξις :

1. «Πρωτομαγιά—Λουλούδια άς διαλέξωμε» Χωραφά.
2. «Παπαρούνα» Π. Κωτοπούλου.
3. «Ό Μάιος μάς έφτασε».

θ) Πατριωτικά :

1. «Σημαία μου περήφανη» Κοντογιάννη.
2. «Γλυκοχαράς' ή χαρταυγή» Άντωνοπούλου.
3. «Έθνική Έορτή» Α. Καψάσκη—Λάμπρου.
4. «Είναι ή Πατρίδα μας Έλλάδα» Άργυροπούλου.
5. «'Ω Πατρίδα μας Έλλάδα» Ντορής.
6. «Έμπρός» (Άμερικαν. μελωδία) Μαργαζιώτη.
7. «Γιά σέ γλυκειά Πατρίδα μου» Μαργαζιώτη.
8. «Μέ πη φλόγα στη καρδιά» Α. Παναγιωτοπούλου.
9. «Έθνικός Ύμνος».
10. «Τά εύζωνάκι».

ι) Γιά τή Μάνα :

1. «Η κυφέλη» (τί ζωή εύτυχισμένη) Άργυροπούλου.
2. «Τό τραγούδι τής Μητέρας» Μανιουδάκη.

ια) Πάσχα :

1. «'Ηλθε πάλ' ή Πασχαλιά» Κατακουζηνού—Σ. Καψάσκη.
2. «Πασχαλιά» Σ. Καψάσκη.
3. «Χριστός Άνέστη».

ιβ) Διάφορα :

1. «Ό Άράρης μας» Σ. Καψάσκη.
2. «Ό Μπαλωματής» Ι. Νούσια.
3. «Ό Μουσικός» Α. Παναγιωτοπούλου.
4. «Τό μπάνιο τού γαϊδάρου» Ρώτα.
5. «Τά βατραχάκια» Παναγιωτοπούλου.
6. «Λαγουδάκι» Σ. Καψάσκη.
7. «Τό νερό» Σ. Καψάσκη.
8. «Τό ρολόι» Σ. Καψάσκη.
9. «Τά γραμμάτα» Σ. Καψάσκη.
10. «Ό γερο - παππούς» Σ. Καψάσκη.
11. «Ό Λαγός» Σ. Καψάσκη.
12. «Έρχετ' ό πατέρας» Σ. Καψάσκη.
13. «'Ομορφέ μου κόκκορα» Νούσια.
14. «Ποντικάκι» Σ. Καψάσκη.
15. «Ό λύκος» Σ. Καψάσκη.
16. «Στ' αύλάκι μιά ήμέρα» Άργυροπούλου.
17. «'Η άγελάδα» Άργυροπούλου.
18. «Είς τό θουνό φηλά έκεί» Άργυροπούλου.
19. Διάφορα άσματα ρυθμικών παιγνίων (ιδ. μάθημα Γυμναστικής) κ.τ.λ.

Παρατηρήσεις :

1. Η διδασκαλία τής Ώδικής δέν θά περιορισθί εις τά άνωτέρω άσματα. τά όποια παρατίθενται ένδεικτικώς και πρὸς διευκόλυνσιν τών Διδασκάλων. Αντί τούτων δυνατόν ή διδασκαλία επίκαιρος άλλα σχετικα μέ τας έν τή Έθνική Διδασκαλία έξεταζόμενας ένότητες. Η έφαρμογή τής Έθνικής Διδασκαλίας διά νά είναι επιτυχής προϋποθέτει γνώσιν άφθονίας άσμάτων, παραμυθιών, ποιημάτων, ιστοριών, προσευχών και παιγνίων, ίνα συνδέωνται έκάστοτε τά κατάλληλα και ανάλογα πρὸς τήν έξεταζομένην ένότητα.

2. Οι Διδασκαλοι πρέπει νά έχουν τήν άπαραίτητον μουσικήν άγωγήν, ώστε νά είναι εις θέσιν νά διδάσκουν τά κατάλληλα κατά τάξιν και περίστασιν άσματα.

3. Τά άσματα τών μικροτέρων τάξεων δέον νά έχουν ταχύν πως ρυθμόν, μέλος εύχάριστον και τονικά δριξα μεσαία.

Ε'. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

1. Σκοπός .

Σκοπός τής διδασκαλίας τού μαθήματος τούτου εις τὸ Δημοτικόν Σχολείον είναι ή θεραπεία τής κιναισθησίας τών μικρών μαθητών, ή άσκησις τών αισθήσεων των, ή προαγωγή τής σωματικῆς των υγείας, εύκνησίας και κάλλους, ή απόκτησις ψυχικῆς υγείας διά τού έθισμού εις τήν αὐτοκυριαρχίαν, τήν πειθαρχίαν και τήν δράσιν επί τῇ βάσει κανόνων ομαδικῆς ενεργείας, και ή ανάπτυξις τού διαφέροντος και τῆς άγάπης πρὸς τὸν άθλητισμόν, τά σπόρ, τὸν ήλιον, τὸν άέρα, τήν θάλασσαν, τήν έν υπαίθρῳ ζωήν.

Παρατηρήσεις :

Είς τας μικροτέρας τάξεις ή σωματική άγωγή τών μαθητῶν πρέπει νά λαμβάνη παιγνιώδη μορφήν.

2. Διδακτέα ύλη :

Α' και Β' ΤΑΞΕΙΣ

1. Άσκήσεις τάξεως ύπὸ τύπον παιδιῶν. (Όργανοις όμάδων μέ όνομασίας, ζώων, άνθρών, χρωμάτων, αριθμῶν κ.τ.λ. Σύνταξις εις κύκλους, εις γραμμάς και εις ζυγούς, όπως τὸ στεφάνι, τὸ τραίνο κ.τ.λ. Κλίσεις και μεταβολαί δι' άναπήδησιν, όπως τά κοκκόρια κ.τ.λ. Άραιώσεις εις κύκλους καθ' όμάδας. Λύσεις και άνασυντάξεις).

2. Αί άνωτέρω άσκήσεις και ως ταικτικαί τοιαύται. Δι' αὐτῶν δύνανται και οι μαθηταί τών τάξεων τούτων νά μετέχουν τών διαφόρων ένδηλώσεων τού Σχολείου, (κατά τήν προσευχήν, τήν μετάνοιαν εις τήν Έκκλησίαν ή άλλαχού, τας επισκέψεις, τούς περιπάτους, τήν έκπρσιν και ύποστολήν τῆς Σημαίας κ.τ.λ.). Προσεχή, Άνάπτυξις, Σύνταξις εις κύκλους και εις ζυγούς, Άραιώσεις, Μεταβολή, Κλίσεις, Έμπρός μάς, Άλτ, Βάσεις.

3. Γυμναστικά άσκήσεις μέ ρυθμικά παίγνια και μιμικάς κινήσεις.

α) Μέ μύθους: Φανταστική ένδρομή, Άνέκδοτα στο λεωφορείο, Ξεκίνημα, φρενάρισμα, κατέβασμα, Πέρασμα ρυακίου, Πήδημα φάκτου κ.τ.λ.

β) Μέ ρυθμικά παίγνια: Τά νουτάκια, Τά παπύκια, Ό ήλιος, Τό καλαθάκι, Τό σπιτάκι, Πιάτε ξύλο - πιάτε πέτρα, Τό κουνελάκι, Τά ρολογάκια, Η ζυγαριά, Τό πριόνι, Τ' άεροπλάνο πετοῦν, Ό Γεωργός, Οι φωλιές, Τό τραίνο, Ό μάργμπα - Μήλις, Ό νάνος, Από μέτα από τήν κουζίνα, νιάου - νιάου ή ψοφίνα κ.τ.λ.

γ) Μέ μιμικάς κινήσεις: Πώς πετάει ό πελαργός, πώς γυρίζει ό άνεμόμυλος, πώς θαδίζει ή άρκούδα, πώς τρέχει ό λαγός, πώς πηδά ή βάτραχος, πώς λακτίζει τὸ μουλάρι, πώς έρπει ή σαύρα, πώς σπέρνει, πώς θερίζει κ.τ.λ. ό γεωργός, ό βαρκάρης στα κουπιά, ό ξυλοκόπος πριονίζει, ό φούρναρης φουρνίζει κ.τ.λ.

4. Αί τῆς παραγράφου 3 κινήσεις διδονται σύν τῷ χρόνῳ και ως ταικτικαί άσκήσεις: Μεσολαβή (τά χέρια στη μέση), Έκτασις τών χειρῶν πλαγίως (τά χέρια σάν άεροπλάνο) και κατ' αὐτὴν τὸν τρόπον

αί ασκήσεις: ἐκτάσεις τῶν χειρῶν, κάμψεις καὶ στροφαι τοῦ κορμοῦ, ἀκροστασία, στροφαι καὶ ἐκτάσεις τῆς κεφαλῆς, προσαγωγή, ἄρσις τῶν σκελῶν, βάδις συνήθης, βάδις ἐπὶ τῶν δακτύλων, ἀναπηδήσεις, ἐξαρτήσεις, ἰσορροπίαι κ.τ.λ.

5. Παιδιαί: Διάφορα παιγνίδια μετὰ τὴν μπάλλα. Ἡ μέλισσα. Ὁ λύκος καὶ τ' ἀρνάκι. Γάτα καὶ ποντικός. Λαβύρινθος. Λουρίτσα. Σινικὸν τείχος. Τὰ σκλαβάκια. Κλέφτες καὶ χωροφύλακες. Ἱπποδρόμιον. Δρόμος μετὰ κλειστά μάτια. Κατάσκηποι. Γύρω - γύρω ὅλοι. Δὲν περνᾷς κυρὰ Μαρία. Ἡ ἄλεπού ἀπὸ τὴν τρύπα. Ὁ κυνήγος. Ἀρπαστὸν εἰς κύκλον. Σκυταλοδρομία. Κατάληψις θέσεως. Ὅποιον πιάσῃ ὁ τυφλός. Κορόιδο. Τὸ σχοινάκι. Καὶ πολλὰ ἄλλα παίγνια, ἰδίᾳ τὰ τοπικά.

6. Ἀγωνίσματα ὑπὸ τύπον παιδιῶν: Δρόμοι ταχύτητος. Ἀλματα εἰς μῆκος, ὕψος καὶ βάθος. Ἐξάσκησις εἰς τὴν ρίψιν καὶ τὴν εὐστοχίαν. Ἑλκτικαὶ παιδιαί. Παιδιαί ἐπὶ γυμναστικῶν ὀργάνων. Ἀναβάσεις, ἀναρριχήσεις, ἐρπυσμοί, κυβιστήσεις. Ἀσκήσεις ἐξοικειώσεως μετὰ τὸ ὕδωρ.

7. Ἐκδρομαί, περίπατοι, χοροὶ καὶ ἄλλαι σωματικαὶ δραστηριότητες.

Παρατηρήσεις:

1. Αἱ τακτικαὶ ἀσκήσεις εἰς τὰς Α' καὶ Β' τάξεις, ἀποσκοποῦνται περισσότερον εἰς τὴν προετοιμασίαν τῶν μαθητῶν διὰ τὰς διαφόρους ἐκδηλώσεις καὶ δημοσίας ἐμφανίσεις τοῦ Σχολείου καὶ ὀλιγώτερον εἰς τὴν σύμμετρον ἀνάπτυξιν τῶν μελῶν τοῦ σώματός των. Θὰ διδάσκωνται συστηματικώτερον πως μετὰ τὸ Ἄον ἐξάμηνον τῆς Αἰς τάξεως.

2. Ἀσκήσεις μετὰ μύθους, παιδιὰς καὶ μιμικὰς κινήσεις δύνανται νὰ ἐπινοήσῃ πολλὰς ὁ ἴδιος ὁ Διδάσκαλος.

3. Ἀπὸ τὴν ἀφρονίαν τῶν παιδιῶν, τῶν μιμικῶν κινήσεων καὶ τῶν διαφορῶν σωματικῶν δραστηριοτήτων θὰ ἐκλέγῃ ὁ Διδάσκαλος τὰς καταλλήλους καὶ δυναμένας νὰ συνδεθῶν ὀργανικῶς μετὰ τὴν ἐκάστοτε ἐξεταζομένην ἐνότητα τῆς Ἑνιάτης Διδασκαλίας.

4. Αἱ ἀσκήσεις ἐξοικειώσεως μετὰ τὸ ὕδωρ εἶναι δυνατόν, εἰς τὴν Β' κυρίως τάξιν, νὰ περιλάβουν καὶ ἀσκήσεις κολυμβήσεως εἰς τὴν δεξαμενὴν τοῦ Σχολείου, ἐφ' ὅσον τοῦτο διαθέτῃ τοιαύτην, ἢ εἰς ἀβαθὴ ὕδατα θαλάσσης ὑπὸ τὴν ἄγρυπνον ὁμῶς παρακολούθησιν τῶν διδασκόντων.

5. Ἡ ἀγάπη πρὸς τὰ σπῶρ, τὰ ἀγωνίσματα καὶ τὴν φύσιν πρέπει νὰ καλλιεργηθῇ ἀπὸ τῶν πρώτων ἐτῶν φοιτήσεως τοῦ μαθητοῦ εἰς τὸ Σχολεῖον.

Ἄρθρον 4.

II. ΑΝΑΛΥΤΙΚΟΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ Γ', Δ', Ε' ΚΑΙ ΣΤ' ΤΑΞΕΩΝ

Α'. ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ

Διδακτέα ὕλη.

Γ' ΤΑΞΙΣ

Α'. Ἱστορίαι ἐκ τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

α) Ἡ πρὸ τῶν Πατριάρχων Ἱστορία:

1. Ἡ δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ ἡ πλάσις τοῦ ἀνθρώπου.
2. Ὁ παράδεισος, ἡ παρακοή τῶν πρωτοπλάστων καὶ ἡ ἔξωσις αὐτῶν ἐκ τοῦ παραδείσου.

3. Κάϊν καὶ Ἀβελ.

4. Ὁ κατακλυσμὸς καὶ ὁ Πύργος τῆς Βαβέλ.

β) Οἱ Πατριάρχαι:

1. Ὁ Ἀβραάμ.

2. Ὁ Ἰσαάκ.

3. Ὁ Ἰακώβ.

4. Ἡ ἱστορία τοῦ Ἰωσήφ πλήρης.

γ) Ἡ ἱστορία τοῦ Μωϋσέως καὶ τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Ναυῆ:

1. Ὁ Μωϋσής: Ἡ κλήσις αὐτοῦ πρὸς ἀπελευθέρωσιν τοῦ λαοῦ του. Ἡ ἔξοδος ἐκ τῆς Αἰγύπτου, ἡ διάβασις τῆς ἐρυ-

θρᾶς θαλάσσης, ἡ ζωὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τῇ ἐρήμῳ καὶ ἡ ἐν Σινᾷ νομοθεσία.

2. Ὁ Ἰησοῦς τοῦ Ναυῆ.

δ) Οἱ Κριταί:

1. Ὁ Γεδεὼν.

2. Ὁ Σαμψών.

3. Ὁ Ἡλὶ.

4. Ὁ Σαμουήλ.

ε) Ἡ Ρούθ:

στ) Οἱ Βασιλεῖς:

1. Ὁ Σαούλ.

2. Ὁ Δαυὶδ.

3. Ὁ Σολομών.

4. Ἡ κατάλυσις τοῦ βασιλείου τοῦ Ἰούδα καὶ ἡ αἰχμαλωσία τῆς Βαβυλώνας.

ζ) Οἱ Προφῆται:

1. Ὁ Ἡλίας.

2. Ὁ Ἡσαίας.

3. Ὁ Δανιήλ.

4. Ὁ Ἰερεμίας.

5. Ὁ Ἰωνᾶς.

η) Ὁ Ἰώβ.

Β'. Θρησκευτικὰ ποιήματα καὶ ᾄσματα: Τὰ περιεχόμενα ἐν τῷ Ἀναγνωστικῷ τῆς Γ' τάξεως καὶ ἐν τῷ προγράμματι τῆς μουσικῆς.

Γ'. Προσευχαί: Αἱ ἀναγραφόμεναι διὰ τὴν Α' καὶ Β' τάξιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκτεταμέναι καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ νόημα τῆς διδασκαλίας τοῦ βίου καὶ τῆς ἐν γένει δράσεως τῶν θρησκευτικῶν προσωπικοτήτων τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Δ'. Γεωγραφία τῶν χωρῶν τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Ε'. Ἀπλὰ διηγήσεις πρὸς κατανόησιν τῶν ἀκολουθῶν ἐορτῶν:

1. Τῆς ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

2. Τοῦ Ἀγίου Δημητρίου.

3. Τοῦ Ἀγίου Γεωργίου.

4. Τοῦ Ἀγίου Κωνσταντίνου καὶ τοῦ Πολιούχου Ἀγίου τῆς ἑθρᾶς τοῦ σχολείου.

Δ' ΤΑΞΙΣ

Α'. Ἱστορίαι ἐκ τῆς Καινῆς Διαθήκης.

Τὰ κατὰ τὴν Θεοτόκον:

1. Γέννησις καὶ Εἰσὸδια τῆς Θεοτόκου (Ἀπολυτίκια).

2. Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου (Ἀπολυτίκιον).

3. Κοίμησις τῆς Θεοτόκου (Ἀπολυτίκιον).

Τὰ κατὰ Ἰωάννην τὸν Πρόδρομον:

1. Γέννησις τοῦ Προδρόμου (Ἀπολυτίκιον).

2. Βίος καὶ κήρυγμα τοῦ Προδρόμου εἰς τὸν Ἰορδάνην.

3. Ἡ ἀποκεφάλισις τοῦ Προδρόμου (Ἀπολυτίκιον).

Τὰ κατὰ τὸν Κύριον Ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν:

α) Ἐκ τοῦ βίου τοῦ Κυρίου:

1. Ἡ γέννησις (Ἀπολυτίκιον καὶ Κοντάκιον ἐορτῆς).

2. Ἡ προσκύνησις τῶν Μάγων.

3. Ὁ Ἡρώδης καὶ ἡ φυγὴ εἰς Αἴγυπτον.

4. Ὁ Ἰησοῦς 12ετής ἐν τῷ ναφί.

5. Ἡ Βάπτισις τοῦ Κυρίου.

6. Ἡ ἐκλογὴ τῶν μαθητῶν τοῦ Κυρίου.

β) Ἐκ τῶν θαυμάτων τοῦ Κυρίου:

1. Ὁ ἐν Κανᾷ γάμος.

2. Ἡ θεραπεία τῶν δέκα λεπρῶν.

3. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου ἐν Βηθσεδᾷ.

4. Ἡ θεραπεία τοῦ παραλύτου τῆς Καρπεναούμ.
5. Ἡ θεραπεία τοῦ τυφλοῦ τῆς Ἱεριχούς.
6. Ἡ θεραπεία τοῦ ἐκ γενετῆς τυφλοῦ.
7. Ὁ χορτασμός τῶν πεντάκιςχιλίων.
8. Ὁ Ἰησοῦς περιπατεῖ ἐπὶ τῆς θαλάσσης.
9. Ἡ θεραπεία τοῦ δούλου τοῦ ἑκατοντάρχου.
10. Ἡ θεραπεία τῆς θυγατρὸς τῆς Χανααίης.
11. Ἡ ἀνάστασις τοῦ υἱοῦ τῆς χήρας ἐν Ναὶν.
12. Ἡ ἀνάστασις τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰαίρου.
13. Ἡ ἀνάστασις τοῦ Λαζάρου (Ἀπολυτίκιον).

γ) Ἐκ τῆς διδασκαλίας τοῦ Κυρίου:

1. Ἡ παραβολὴ τοῦ σπορέως.
2. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἀπολωλὸτος προβάτου.
3. Ἡ παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου.
4. Ἡ κλήσις τοῦ Ζακχαίου.
5. Ὁ Ἰησοῦς εὐλογῶν τὰ παιδιά.
6. Ὁ διάλογος Κυρίου καὶ Σαμαρείτιδος.
7. Ἡ παραβολὴ τοῦ ἄφρονος πλουτοῦ.
8. Ἡ παραβολὴ τοῦ Τελώνου καὶ Φαρισαίου.
9. Ἡ παραβολὴ τοῦ καλοῦ Σαμαρείτου.
10. Ἡ παραβολὴ τῶν κακῶν γεωργῶν τοῦ ἀμπελῶνος.
11. Ἡ παραβολὴ τοῦ πλουτοῦ καὶ τοῦ Λαζάρου.
12. Ἡ παραβολὴ τῶν δέκα παρθένων.
13. Ἡ παραβολὴ τοῦ βασιλικοῦ γάμου.

δ) Ἐκ τοῦ θείου τοῦ Κυρίου:

1. Ἡ μεταμόρφωσις τοῦ Κυρίου (Ἀπολυτίκιον).
2. Ἡ θριαμβευτικὴ εἰσοδος τοῦ Ἰησοῦ εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα.
3. Ὁ Ἰησοῦς συγχωρεῖ τὴν ἁμαρτωλὸν γυναῖκα.
4. Ὁ Ἰησοῦς ἐλέγχει τὴν κακίαν τῶν Φαρισαίων.
5. Τὸ Ἀνώτατον Συμβούλιον καὶ ἡ προδοσία τοῦ Ἰούδα.
6. Ὁ Μυστικὸς Δειπνός καὶ ἡ παράδοσις τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Εὐχαριστίας.
7. Ἡ ἀγωνία τοῦ Κυρίου ἐν Γεθσημανῇ καὶ ἡ σύλληψις αὐτοῦ.
8. Ἡ δίκη τοῦ Κυρίου.
9. Ἡ ἄρνησις τοῦ Πέτρου, ἡ μετάνοια αὐτοῦ καὶ τὸ τέλος τοῦ Ἰούδα.
10. Ὁ Κύριος πρὸ τοῦ Πιλάτου.
11. Ἡ Σταύρωσις τοῦ Κυρίου (Σήμερον κρεμάται ἐπὶ ξύλου κ.λ.π.).
12. Ἡ Ταφὴ τοῦ Κυρίου (Ὁ εὐσχήμων Ἰωσήφ κ.λ.π. Ὅτε ἐκ τοῦ ἔθλου Σὲ νεκρὸν κ.λ.π.).
13. Ἡ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου (Χριστὸς ἀνέστη. Τὸ φαιδρὸν τῆς Ἀναστάσεως κ.λ.π. Πάσχα ἱερὸν κ.λ.π.).

Β'. Προσευχαί, ποιήματα καὶ ᾠδαί
Θρησκευτικά: Ὡς ἐν τῇ Γ' τάξει καὶ ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν διδασκαλίαν τῆς Κ. Διαθήκης.

Γ'. Γεωγραφία τῆς Παλαιστίνης.
Παρατηρήσεις:

1. Ἐὰν ὁ διδάσκων διαπιστώσῃ ὅτι ὁ χρόνος ἐπαρκεῖ διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς λυτρωτικῆς θυσίας τοῦ Κυρίου, δύναται νὰ προσθέσῃ καὶ ἄλλα θαύματα καὶ παραβολάς. Ὅταν ὅμως ὁ χρόνος φαίνεται περιορισμένος, δύναται νὰ παραλείψῃ θαύματα καὶ δυσκόλους παραβολάς, ἵνα ἀνέτως ὁλοκληρώσῃ τὴν διδασκαλίαν περὶ τῆς ζωῆς τοῦ Κυρίου.
2. Ἐὰν ὑπάρχῃ ἐπαρκὴς χρόνος, δύναται νὰ γίνῃ λόγος περὶ τῆς ἐπὶ τοῦ Ὄρους ὁμιλίας τοῦ Κυρίου γενικῶς καὶ νὰ διευκρινῇ ἐνδεικτικῶς ἐν ἡ δύο θέματα π.χ. τὸ ἄλφας, τὸ ὦς, ὁ λόγος.

Ε' ΤΑΞΙΣ

1. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία.

1. Ἡ ἱδρυσις καὶ τὸ ἔργον τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας:

α) Ἡ ἐπιφοίτησις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ ἡ ἱδρυσις τῆς πρώτης Ἐκκλησίας (Πράξεις β 1—15, β 33).

β) Ὁ βίος τῶν πρώτων Χριστιανῶν (Ἀγάπαι, κοινὰ συσσίτια, κοινοκτημοσύνη (Πράξεις β 44—47, β 34—37) Ἀνανίας καὶ Σαπφείρα (Πράξ. ε 1—15).

γ) Ἡ διὰ θαύματος θεραπεία τοῦ χωλοῦ παρὰ τοῦ Πέτρου καὶ Ἰωάννου (Πράξ. γ 1—11) καὶ ἡ μετὰ παρηρησίας ἀπολογία αὐτῶν (Πράξεις δ 1—20).

δ) Ἐκλογὴ ἐπτά διακόνων. Ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος (Πράξ. στ. 1—6, 8—15, ζ 1—57).

ε) Πρώτος διωγμὸς εἰς Ἱερσόλυμα. Διάδοσις τοῦ Χριστιανισμοῦ εἰς Παλαιστίνην (Πράξεις η 1—26).

στ) Ὁ Φίλιππος καὶ ὁ Αἰθίοψ. (Πράξεις ι 26—40).

2. Οἱ Ἀπόστολοι:

Ὁ Παῦλος.

Καταγωγή—Παιδεία—Κοινωνικὴ θέσις—Διώκτης τοῦ Χριστιανισμοῦ (Πράξ. θ 3—5).

Ὁ Παῦλος γίνεται χριστιανός. (Πράξ. θ 1—22, κβ 11—16, θ 24—31).

Ὁ Παῦλος εἰς Ταρσὸν καὶ Ἀντιόχειαν (Πράξ. ια 19—24).

Πρώτη περιοδεία τοῦ Παύλου (περιληπτικῶς).

Δευτέρα περιοδεία τοῦ Παύλου:

Ὁ Παῦλος εἰς τοὺς Φιλίππους. Ἡ πρώτη χριστιανικὴ ἐκκλησία ἐν Ἑλλάδι. Λυδία. Φυλάκισις τοῦ Παύλου (Πράξ. ιστ 11—40).

Ὁ Παῦλος εἰς τὴν Θεσσαλονίκην καὶ Βέρροιν (Πράξ. ιζ 1—14. Α' Θεσ. β 1—12).

Ὁ Παῦλος εἰς Ἀθήνας. Ὀμιλία εἰς Ἀρειὸν Πάγον. Διούσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης. Δάμαρις (Πράξ. ιζ 16—21, 23—31).

Ὁ Παῦλος εἰς Κόρινθον (Πράξ. ιη 1—17).

Τρίτη περιοδεία τοῦ Παύλου (περιληπτικῶς).

Σύλληψις, φυλάκισις, ἀποστολὴ εἰς Ρώμην. Θάνατος (Πράξ. κα 17—26).

—Πέτρος ὁ κορυφαῖος (Διδασκαλίαι Θανάτου θάνατος αὐτοῦ. Ἀπολυτίκιον).

—Ἰωάννης ὁ μαθητὴς τῆς ἀγάπης. Ἀπολυτίκιον.

—Ἀνδρέας ὁ πρωτόκλητος. Ἀπολυτίκιον.

Οἱ ἄλλοι Ἀπόστολοι.

Οἱ Εὐαγγελισταὶ Μάρκος καὶ Λουκάς.

3. Ἡ Δοctrine τῶν πρώτων Χριστιανῶν Ἐκκλησιῶν.

Ὁ κληρὸς. Διάκονοι—Πρεσβύτεροι—Ἐπίσκοποι.

Ἐπαρχιακαὶ σύνοδοι.

Αἱ Ἀποστολικαὶ ἐκκλησίαι. Ἐπικοινωνία καὶ σχέσις αὐτῶν.

4. Διωγμοὶ τῶν χριστιανῶν (64—313 μ.Χ.).

Οἱ Μάρτυρες:

Νέρων—Δομιτιανὸς—Τραϊανὸς—Ἀδριανὸς—Δέκιος—Διοκλητιανὸς—Μαξιμιανός.

—Ὁ Ἅγιος Δημήτριος (Ἀπολυτίκιον). Ὁ Ἅγιος Γεώργιος.

—Ἡ Ἁγία Βαρβάρα. Ἡ Ἁγία Αἰκατερίνη. Μονὴ Σινῶ.

5. Οἱ Ἰσαπόστολοι Κωνσταντῖνος καὶ Ἐλένης. (Ἀπολυτίκιον).

6. Αἱρέσεις—Σύνοδοι.

Ἀρειὸς. Α' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος.

Ἄρειος Ἀθανάσιος. Ἅγιος Σπυρίδων.

Μακεδόνης. Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Αἱ λοιπαὶ Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι.

7. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας:

Βασίλειος. Γρηγόριος. Χρυσόστομος. Ἀπολυτίκιον Τριῶν Ἱερarchῶν.

8. Ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ ὁ Ἡράκλειος.

Ἔργα τῶν καὶ γεγονότα ἀναφερόμενα εἰς τὸν Χριστιανισμὸν (Ἀπολυτίκιον ὑψώσεως Τιμίου Σταυροῦ).

9. Ὁ Ἀκάθιστος Ὑμνος.

Ἀνάπτυξις τοῦ νοήματος ἐν γενικαῖς γραμμαῖς καὶ κατὰ

τρόπον αντιληπτὸν διὰ τοὺς μαθητάς (Α—Ζ Εὐαγγελισμὸς τῆς Θεοτόκου. Ἡ Θεοτόκος πρὸς τὴν Ἑλισάβετ. Ὁ Χαιρετισμὸς τῶν Ἀγγέλων. Ὁ φωτισμὸς τοῦ Ἰωσήφ. Οὕτω καὶ διὰ τοὺς λοιποὺς οἴκους Η—Μ, Ν—Σ, Τ—Ω).

10. Μοναχικὸς βίος. Ἀσκηταί:

Μέγας Ἀντώνιος (Ἀπολυτίκιον). Παχώμιος.

Μοναὶ (γενικῶς).

Αἱ σπουδαιότεραι Μοναὶ (Πάτμου. Ὁσίου Λουκᾶ. Μετεώρων. Ἀγίου Ὁρους. Μεγάλου Σπηλαίου κ.λ.π.).

11. Ἡ Περίοδος τῆς Εἰκονομαχίας:

α) Εἰκονομαχία. Εἰκονολατρεία. Ζ' Οἰκουμένης Σύνοδος. Εἰρήνη ἡ Ἀθηναία.

β) Ἀναστήλωσις τῶν Εἰκόνων. Θεοδώρα (Κυριακὴ Ὁρθοδοξίας. Ἀπολυτίκιον).

12. Τὸ σχίσμα τῶν Ἐκκλησιῶν.

13. Ἐκχριστιανισμὸς τῶν Βουλγάρων καὶ Σλάβων. Μεθόδιος καὶ Κύριλλος.

14. Ἡ Ὁρησκευτικὴ Μεταρρύθμισις εἰς τὴν Δύσιν.

Ὁ Λούθηρος καὶ ἡ Διδασκαλία του. Ρωμαιοκαθολικὴ καὶ Προτεσταντικὴ Ἐκκλησία.

Ὁ Καλθίνος καὶ ὁ Ζβίγγλιος. Διωγμοὶ Προτεσταντῶν.

15. Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία Νεωτέρας Ἑλλάδος:

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐπὶ Τουρκοκρατίας. Διοικήσεις. Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Μοναὶ κατὰ τὴν περίοδον ταύτην. ἔργον τούτων καὶ αἱ σπουδαιότεραι ἐξ αὐτῶν (Μοναὶ Κωνσταντινουπόλεως. Δημητσάνης. Ἀγίας Λαύρας κ.λ.π.).

Διοικήσεις τῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν ἀπελευθέρωσιν ἐκ τοῦ τουρκικοῦ ζυγοῦ.

16. Τὰ ἄλλα Πατριαρχεῖα.

17. Ἀνακεφαλαίωσις. Σύντομος ἐπισκόπησις τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἱστορίας κατὰ τὰς μεγάλας ἱστορικὰς περιόδους αὐτῆς.

2. Καινὴ Διαθήκη (Εὐαγγέλιον).

Ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία τῶν κατὰ τὰς Κυριακὰς ἀναγιγνωσκόμενων εἰς τοὺς Ἱεροὺς Ναοὺς περικυπῶν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

1. Λειτουργική.

Ἱεροὶ Ναοί. Ἱστορία αὐτῶν. Ναὸς καὶ τὰ μέρη αὐτοῦ. Ρυθμοὶ Ναῶν. Οἱ σπουδαιότεροι τούτων. Ἱερὰ σκεύη. Ἱερὰ ἄμικρα καὶ συμβολισμὸς αὐτῶν.

Ἱερταί. Κινηταί — Ἀκίνητοι — Δεσποτικά — Θεομητορικά.

Ἱερταί Ἀγίον.

Ἱερταί Ἀκολουθίαι. Τακτικά — Ἐκτακτοί. Ἑσπερινὸς καὶ Παρακλητικὸς κανὼν. Δοξολογία καὶ σύντομος ἐρμηνεία αὐτῆς.

Θεία Λειτουργία. Ἑρμηνεία αὐτῆς. Λειτουργικὰ διδύλια. Περιεχόμενον αὐτῶν.

2. Κατήχησις.

α) Θρησκεία. Πολυθεϊστικά — Μονοθεϊστικά. β) Χριστιανισμός. γ) Ὁρθόδοξος Χριστιανικὴ Ἐκκλησία. δ) Αἱ ἑτερόδοξοι Ἐκκλησίαι.

Πηγαὶ Χριστιανικῆς Θρησκείας: Ἀγία Γραφή (Βιβλία Ἀγίας Γραφῆς). Ἱερὰ Παράδοσις.

Σύμβολον τῆς Πίστεως. Ἑρμηνεία αὐτοῦ.

Ἡθικὸς Νόμος. Δέκα Ἐντολαί. Συμπλήρωσις τῶν Δέκα Ἐντολῶν διὰ τῆς Καινῆς Ἐντολῆς.

Τὰ Μυστήρια.

Περὶ Προσευχῆς.

Κυριακὴ Προσευχὴ. Ἑρμηνεία αὐτῆς.

Σύγχρονοι ἔχθροί τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ἰδιαίτερος τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ προφυλάξεις ἐξ αὐτῶν (ἁθροισμός, χιλιετισμός, κομμουνισμός, κ.λ.π.).

3. Προσευχαί.

α) Βασιλεῦ Οὐράνιε

β) Ἀνάστασιν Χριστοῦ θεασάμενοι

γ) Κύριε, ὁ τὸ Πανάγιόν Σου Πνεῦμα

δ) Ὁ ἐν παντὶ καιρῷ καὶ πάσῃ ὥρᾳ

ε) Δέσποινι, πρόσδεξαι τὰς δεήσεις τῶν δούλων Σου

στ) Τὴν πᾶσαν ἐλπίδα μου

4. Ἀγιογραφικαὶ περικοπαί.

Α' Πρὸς Κορινθίους ιγ 1—13 (περὶ ἀγάπης).

Πρὸς Ἑβραίους ια 33—40 (περὶ πίστεως).

Πρὸς Γαλάτας ε 22—26 (καρποὶ Ἀγίου πνεύματος).

Α' Κορινθίους ια 23—33 (Μυστήριον Θεῆς Εὐχαριστίας).

Ματθαίου ε 21—23 (περὶ συμφιλίωσης).

Ματθαίου ε 33—37 (περὶ ὅρκου).

» ε 43—48 (Ἀγάπη πρὸς ἐχθρούς).

» στ 1—14 (περὶ ἐλεημοσύνης).

» στ 5—15 (περὶ προσευχῆς).

» ζ 12 (περὶ συμπεριφορᾶς).

5. Καινὴ Διαθήκη (Εὐαγγέλιον).

Ἀνάγνωσις καὶ ἐρμηνεία τῶν κατὰ Κυριακὴν ἀναγιγνωσκόμενων περικυπῶν ἐκ τοῦ Ἱεροῦ Εὐαγγελίου.

Παρατήρησις:

Αἱ προσευχαὶ καὶ αἱ ἀγιογραφικαὶ περικοπαὶ δὲν θὰ διδάσκωνται κεχωρισμένως. ἀλλὰ θὰ ἐντάσσωνται εἰς τὴν διδασκαλίαν σχετικῆς ὕλης.

Γενικαὶ μεθόδ. καὶ ὁδηγίαι.

1. Ἀριστον μέσον πρὸς ἐπιτυχὴ διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῶν Ὁρησκευτικῶν, κυρίως εἰς τὰς τάξεις Γ', Δ', εἶναι ἡ διήγησις τοῦ διδασκάλου. Αὕτη δέον νὰ ἀποπνέῃ τὴν βαθεῖαν Ὁρησκευτικότητα τοῦ διδασκόντος, ἐκδηλουμένην καὶ διὰ τῆς ὁλῆς ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς του ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ σχολείου.

2. Διὰ τῆς προσφερομένης ὕλης δέον οἱ μαθηταὶ νὰ καθίστανται ἱκανοὶ νὰ συνάγουν ἡθικὰ συμπεράσματα. Δυνάμενα νὰ ἐνισχύσῃ τὴν βούλησιν αὐτῶν πρὸς τὸ ἀγαθὸν καὶ τὴν ἐφαρμογὴν ἐν τῇ ζωῇ τῆς χριστιανικῆς ἡθικῆς.

3. Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Κατηχήσεως—δογματῶν καὶ ἀληθειῶν—καλὸν εἶναι νὰ ἀφορμᾶται ὁ διδάσκων ἐν τυγε-
κρίμενων παραδειγμάτων, φρονημαστικῶν ἱστοριῶν καὶ γεγονότων, τοῦ καθημερινοῦ σχολικοῦ, οἰκογενειακοῦ καὶ κοινωνικοῦ βίου.

4. Ἡ διδασκαλία τῆς Λειτουργικῆς δέον ὅπως γίνεται ἐποπτικῶς.

5. Ἀναγκαιοτάτη κρίνεται ἡ συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν ζωὴν καὶ λατρείαν (τακτικὸς ἐκκλησιασμός, μετέλψις, συμμετοχὴ τῶν μαθητῶν εἰς ἐκκλησιαστικὰς χορωδίας, εἰς τελετουργικὰς ὑπηρεσίας ἐν τῷ ἱερῷ βήματι, εἰς ἱερὰν ἀκολουθίαν Χαιρετισμῶν καὶ ἄλλων ἀκολουθιῶν. Ὁμαδικὴ λατρεία ἐν τῷ σχολείῳ διὰ κοινῆς προσευχῆς πρὸ τῆς ἐνάρξεως καὶ κατὰ τὴν λήξιν τῶν μαθημάτων, ὁργάνωσις καὶ ἐκτέλεσις Ὁρησκευτικῶν ἐορτῶν ἐντὸς τοῦ σχολείου καὶ τέλος ἀτομικὴ καὶ οὐαδικὴ ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς ἔργα χριστιανικῆς ζωῆς καὶ φιλανθρωπίας).

Ἡ δογμῶσις ἐν τῷ σχολείῳ ἀπορρέει τῶν μαθητῶν καταλλήλου Ὁρησκευτικῆς μουσικῆς ἐκ δίσκων καὶ ἡ πρόσληψις καταλλήλων κινηματογραφικῶν ταινιῶν καὶ εἰκόνων Ὁρησκευτικοῦ περιεχομένου δύνανται νὰ ἀποτελέσουν ἐπιφελῆ βοηθητικὰ μέσα διὰ τὴν ἀποδοτικὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος.

Διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐκδηλώσεων καλλιιεργεῖται εἰς τοὺς μαθητάς τὸ ὀρθόδοξον Ὁρησκευτικὸν συναίσθημα, χαλιναγωγεῖται

Ἀσκησις τῶν μαθητῶν εἰς τὸν σχηματισμὸν πλήρων προ-
τάσεων.

Δ' ΤΑΞΙΣ

Σύντομος επανάληψις τῶν διδασχθέντων εἰς τὴν Γ' τάξιν.

1. Φθoγγολογικόν :

Πρότασις, λέξεις, συλλαβαί, συλλαβισμός, τόνοι, κανόνες τονισμού, πνεύματα, ἄτονοι λέξεις, Σημεῖα στίξεως.

2. Τυπικόν :

Ἄρθρον, ἀριθμός, πτώσεις, ὀνόματα οὐσιαστικά, κύρια καὶ προσηγορικά.

Οὐσιαστικά Α' κλίσεως. Ὁρθογραφικοὶ κανόνες. Οἱ ἀπλούστεροι γραμματικοὶ κανόνες ὡς προῖόν τῆς ἐμπειρίας καὶ τῆς παρατηρήσεως τῶν μαθητῶν.

Οὐσιαστικά Β' κλίσεως ἄρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα. Ὁρθογραφικοὶ κανόνες ἐκ τῆς κλίσεως τῶν ὀνομάτων τῆς Β' κλίσεως.

Οὐσιαστικά τῆς Γ' κλίσεως. Κλίσις τῶν εἰς —εως, —ις —εως καὶ ἐκ τῶν οὐδέτερων τὰ εἰς —α —ατος, —ον —οντος καὶ —ος —ους.

Ἐπίθετα: Κλίσις δευτεροκλίτων ἐπιθέτων. Ἐπίθετα Γ' κλίσεως εἰς —υς, —εια, —υ καὶ τριγενῇ καὶ δικατάληκτα εἰς —ης, —ες καὶ —ων, —ον.

Ἀνώμαλα ἐπίθετα. Τὰ συνηθέστερα ἐκ τούτων πολὺς καὶ μέγας.

Βαθμοὶ τῶν ἐπιθέτων. Τὰ συνηθέστερα ὁμαλὰ παραθετικά εἰς —ότερος—ότατος, εἰς —ώτερος—ώτατος καὶ —ύτερος—ύτατος. Ὁρθογραφικοὶ κανόνες περὶ αὐτῶν.

Τὰ ἀριθμητικά: Ἀπόλυτα, τακτικά, πολλαπλασιαστικά.

Ἀντωνυμῖαι. Αἱ προσωπικαί, δεικτικαὶ καὶ κτητικαί.

Ρήματα: Ἔννοια, φωναὶ καὶ ἐγκλίσεις τῶν ρημάτων. Διάκρισις, ὀνομασία καὶ σχηματισμὸς τῶν χρόνων τῶν ρημάτων εἰς τὴν ὀριστικὴν τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς. Κλίσις ὁμαλῶν ρημάτων εἰς ὅλους τοὺς χρόνους τῆς ὀριστικῆς τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς.

Ἀκλιτα μέρη τοῦ λόγου. Προθέσεις, ἐπιρρήματα. Οἱ κυριώτεροι ἐν χρήσει σύνδεσμοι καὶ ἐπιφωνήματα.

3. Ἑτυμολογικόν :

Παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς συγγενείας τῶν λέξεων.

Σειρὰ λέξεων ἐκ παραγωγῆς καὶ συνθέσεως.

Ἐκ τοῦ Συντακτικοῦ:

Ἡ ἀπλὴ πρότασις. Συχνὴ ἄσκησις τῶν μαθητῶν περὶ τὸν σχηματισμὸν ἀπλῶν προτάσεων, εἰς τὰς ὁποίας γίνεται χρῆσις τοῦ οὐσιαστικοῦ καὶ τῆς ἀντωνυμίας, τοῦ ρήματος καὶ τοῦ ἐπιθέτου. Προτάσεις μὲ προσδιορισμοὺς τοπικοὺς ἢ χρονικοὺς.

Ε' ΤΑΞΙΣ

Ἐπανάληψις δεδιδασγμένων κατὰ τὸ προηγούμενον σχολικὸν ἔτος.

1. Φθoγγολογικόν.

1. Διαίρεσις γραμμάτων Ἑλληνικῆς Γλώσσης εἰς φωνήεντα καὶ σύμφωνα.

Διαίρεσις καὶ κατάταξις συμφώνων.

Δίφθογγοι: Κύρια καὶ καταχρηστικά.

2. Συλλαβαί — Συλλαβισμός καὶ κυριώτεροι κανόνες συλλαβισμού.

Μακρά καὶ βραχεῖαι συλλαβαί.

3. Τόνος καὶ τονισμός. Κυριώτεροι κανόνες τονισμού.

4. Ἄτονοι καὶ ἐγκλιτικαὶ λέξεις, κυριώτεροι κανόνες ἐγκλίσεως.

5. Πνεύματα καὶ θέσις αὐτῶν.

6. Ὁρθογραφικὰ σημεῖα καὶ σημεῖα στίξεως.

7. Φθoγγικὰ πάθη: Ἐκθλιψις — Συναίρεσις — Κράσις.

2. Τυπικόν.

Διαίρεσις κλιτῶν καὶ ἀκλιτῶν.

Α'. Ἀκλίτα :

1. Προθέσεις: Κύρια καὶ καταχρηστικά. Σύνθεσις λέξεων μετὰ προθέσεων.

2. Ἐπιρρήματα.

3. Σύνδεσμοι.

4. Ἐπιφωνήματα.

Β'. Κλίτα :

1. Γένη — Ἀριθμοὶ — Πτώσεις — Ἄρθρον καὶ κλίσις αὐτοῦ.

2. Διάκρισις Οὐσιαστικῶν καὶ Ἐπιθέτων.

3. Αἱ κλίσεις.

1. Κλίσις Οὐσιαστικῶν.

Πρώτη κλίσις.

1. Ὄνόματα ἄρσενικά εἰς: ας —ου, ας —α ἢ ἄς —ᾶ.

2. Ὄνόματα ἄρσενικά εἰς: ἦς —οῦ, ἦς —ου, ἦς —η καὶ ἦς —η.

3. Ὄνόματα θηλυκὰ εἰς: ἡ —ης καὶ ἡ —ῆς.

4. Ὄνόματα θηλυκὰ εἰς: α —ας, ᾶ —ᾶς καὶ α —ης.

5. Συνηρημένα οὐσιαστικά Α' κλίσεως.

Δευτέρα κλίσις.

1. Ἀσυναίρετα ἄρσενικά καὶ θηλυκὰ εἰς ος —ου καὶ οὐδέτερα εἰς ον —ου.

2. Συνηρημένα δευτερόκλιτα Οὐσιαστικά, τὰ συνηθέστερα.

Τρίτη κλίσις.

Διάκρισις εἰς φωνηεντόληκτα καὶ συμφωνόληκτα.

Α'. Φωνηεντόληκτα εἰς ις —εως, εὖς —εως, υς —εως, ως —ως καὶ υς —ους. Ἰδιαίτερα ἄσκησις ἐπὶ τῶν εἰς ις —εως καὶ εὖς —εως.

Β'. Συμφωνόληκτα: Ἀρσενικά, θηλυκὰ καὶ οὐδέτερα:

Ἀφωνόληκτα:

Μὲ χαρακτηριστὴρα οὐρανικὸν (κ.γ.χ.).

Μὲ χαρακτηριστὴρα χειλικὸν (π.β.φ.).

Μὲ χαρακτηριστὴρα ὀδοντικὸν (τ.δ.θ.).

Μὲ χαρακτηριστὴρα —ντ (Ἀσυναίρετα καὶ συνηρημένα).

Ἐνρινόληκτα μὲ χαρακτηριστὴρα —ν (ων —ωνος, ων —ονος, ην —ενος, ην —ηνος, ις —ιnos).

Μὲ χαρακτηριστὴρα —ρ, συνηθέστερα συγκοπτόμενα.

Σιγμόληκτα:

Οὐδέτερα εἰς ος. Κύρια ὀνόματα οὐσιαστικά Γ' κλίσεως εἰς ἦς —ους καὶ ἦς —έους, θηλυκὰ εἰς ὥς —οῦς.

Μονοσύλλαβα Οὐσιαστικά:

Κλίσις συνηθεστέρων ἀνωμάλων Οὐσιαστικῶν.

2. Κλίσις Ἐπιθέτων.

α) Τριγενῇ καὶ τρικατάληκτα.

Κλίσις τῶν εἰς ος —η —ον, —ος —α —ον καὶ —υς —εια —ύ.

β) Ἀνώμαλα ἐπίθετα:

Κλίσις τῶν συνηθεστέρων ἐξ αὐτῶν: μέγας καὶ πολὺς.

3. Παραθετικά Ἐπιθέτων.

α) Βαθμὸς ἐπιθέτων.

β) Σχηματισμὸς παραθετικῶν τῶν εἰς —ος ἐπιθέτων.

γ) Σχηματισμὸς παραθετικῶν τῶν εἰς —υς, —ης, —ων καὶ —ους ἐπιθέτων.

4. Παραθετικά Ἐπιρρημάτων.

5. Ἀριθμητικά.

- α) Ἀριθμητικά ἐπίθετα καὶ κλίσεις αὐτῶν.
 β) Ἀριθμητικά οὐσιαστικά.
 γ) Ἀριθμητικά ἐπιρρήματα.

6. Ἄντωνυμίες.

Ἐκ τῶν πλέον εὐχρήστων εἰς τὴν ἀπλὴν καθαρεύουσαν.

- α) Ἐπανάληψις διδαχθέντων περὶ ἄντωνυμιῶν.
 (Προσωπικῶν, Κτητικῶν, Δεικτικῶν).
 β) Ἡ ἐπαναληπτικὴ ἄντωνυμία.
 γ) Ὅριστικά.
 δ) Ἐρωτηματικά.
 ε) Ἀόριστοι, καὶ
 στ) Ἀναφορικά. Ἀναγνώρισις τῶν αὐτοπαθῶν καὶ ἀλληλοπαθῶν ἄντωνυμιῶν.

7. Ρήματα.

- α) Ὅρισμός καὶ β) Παρεπόμενα τοῦ ρήματος.

1. Διόθεσις.

2) Φωναί.

3) Πρόσωπα.

4) Ἀριθμοί.

5) Χρόνοι.

6) Ἐγκλίσεις.

7) Ὀνοματικοὶ τύποι τοῦ ρήματος.

γ) Συστατικὰ μέρη τοῦ ρήματος:

- 1) Θέμα, 2) Κατάληξις καὶ 3) Χαρακτήρ τοῦ ρήματος καὶ ἡ ἐξ αὐτοῦ διαιρέσις τῶν ρημάτων.

Διάκρισις βαρυτόνων καὶ περισπωμένων ἢ συνηρημένων ρημάτων.

δ) Αὐξήσεις τοῦ ρήματος: Συλλαβικὴ καὶ χρονικὴ.

ε) Ἀναδιπλασιασμός ἀρχικοῦ θεματικοῦ συμφώνου.

στ) Σχηματισμός τῶν βοηθητικῶν ρημάτων ἔχω καὶ εἶμαι.

ζ) Σχηματισμός ὁμαλῶν βαρυτόνων φωνηεντολήκτων καὶ συμφωνολήκτων ρημάτων κατὰ πρόσωπα εἰς ὅλους τοὺς χρόνους καὶ ἐγκλίσεις, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχήν, εἰς τὴν ἐνεργητικὴν καὶ μέσσην φωνήν.

η) Ἀσκήσεις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων.

3. Ἑτυμολογικόν.

1. Παραγωγικαὶ καταλήξεις.

2) Συνήδη παράγωγα εἰς —μα, —σις, —της.

Ἑθνικά παράγωγα ἐπίθετα.

- 3) Ἀσκήσεις περὶ τὴν ὀρθογραφίαν τῶν εἰς ἰνος, —εινος, —αῖος, —εῖος καὶ —οῖος ἐπιθέτων, τῶν εἰς —ια, —εἰα, —εἰα καὶ —οσύνη οὐσιαστικῶν.

4. Συντακτικόν.

Ἐξέτασις προτάσεων καὶ συστατικὰ μέρη αὐτῶν.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

1. Φθογγολογικόν.

Ἐπανάληψις δεδιδασμένων, ὧσων, θεοαίως, κατὰ τὸ προηγούμενα σχολικὰ ἔτη δὲν ἐπετεύχθη πλήρως ἡ ἐμπέδωσις. Διδασκαλία καὶ τῶν ὑπολοίπων ἐκ τῶν συνηθεστέρων φθογγικῶν παθῶν.

2. Τυπικόν.

Α'. Περί τῶν οὐσιαστικῶν καὶ ἐπιθέτων.

- 1) Ἐλεγχος τῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν καὶ ἀσκήσεις αὐτῶν εἰς τὴν ὀρθὴν κλίσιν τῶν οὐσιαστικῶν Α' καὶ Β' κλίσεως.

2) Ἀσκήσεις εἰς τὴν ὀρθὴν κλίσιν τῶν πλέον εὐχρήστων συνηρημένων οὐσιαστικῶν τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης τῶν Α' καὶ Β' κλίσεων.

3) Ἀσκήσεις εἰς τὴν ὀρθὴν κλίσιν τῶν τριτοκλίτων οὐσιαστικῶν τῆς ἀπλῆς καθαρευούσης. Ὁμοίως περὶ τῶν συνηθεστέρων ἀνωμάλων οὐσιαστικῶν.

4) Ἀσκήσεις εἰς τὴν ὀρθὴν κλίσιν ἐπιθέτων.

5) Κλίσις ἐπιθέτων.

α) Ἐκ τῶν τριγενῶν καὶ τρικαταλήκτων εἰς: οὐς —ῆ —οῦν, οὐς —ᾶ —οῦν, εἰς —εσσα —εν, ας —αινα —αν, ας —ασα —αν, ὦν οὐσα —ον.

β) Ἐκ τῶν τριγενῶν καὶ δικάταλήκτων εἰς: ὦν —ων —ον, ὅς —ος —ον, ἡς —ης —ες, —την —ην —εν, ἰς —ις —ι (—δος καὶ —τος), —ους —ους —ουν, —υς —υς —ύ.

γ) Ἐκ τῶν διγενῶν καὶ μονοκαταλήκτων: ἀρπαξ, φύλαξ, φυγὰς.

6) Ἐλεγχος τῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν εἰς τὸν ὀρθὸν σχηματισμὸν τῶν παραθετικῶν. Σχηματισμός ἀνωμάλων παραθετικῶν, τῶν πλέον εὐχρήστων ἐν τῇ ἀπλῇ καθαρευούσῃ.

7) Ἀσκήσεις εἰς τὸν ὀρθὸν σχηματισμὸν παραθετικῶν ἐπιρρημάτων.

Β'. Περί τῶν ἀριθμητικῶν.

Ἐλεγχος τῆς ἱκανότητος τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῶν ἀριθμητικῶν.

Γ'. Περί τῶν ἄντωνυμιῶν.

Ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τῶν δεδιδασμένων καὶ διδασκαλία τῶν ἄντωνυμιῶν ἐκεῖνων, αἵτινες οὐδόλως ἐδιδάχθησαν κατὰ τὰ παρελθόντα σχολικὰ ἔτη (Δ' καὶ Ε' τάξεις).

Ἀσκήσεις εἰς τὴν ὀρθὴν χρῆσιν τῆς ὀριστικῆς καὶ τῶν ἀορίστων καὶ ἀναφορικῶν ἄντωνυμιῶν.

Δ'. Περί τῶν ρημάτων.

1) Αὐξήσις συνθέτων μετὰ προθέσεως ρημάτων.

2) Ἐλεγχος δεδιδασμένων καὶ ἰδιαιτέρα ἀσκήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν καὶ ὀρθὴν χρῆσιν τῶν διαφόρων τύπων τῶν βαρυτόνων ρημάτων.

Διάκρισις καταλήξεων παρατατικοῦ καὶ ἀορίστου ἐπὶ ὑγρολήκτων ρημάτων.

Διάκρισις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων τῆς ὑποτακτικῆς τοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου ἐπὶ ὑγρολήκτων ρημάτων.

3) Σχηματισμός καὶ κλίσις ἐνεργητικοῦ καὶ παθητικοῦ ἀορίστου.

α' Ἐνεργητικὸς καὶ παθητικὸς ἀόριστος β'.

4) Ἀσκήσεις εἰς τὴν ὀρθογραφίαν τῶν καταλήξεων.

5) Σχηματισμός καὶ κλίσις μετοχῶν:

α) Ἐνεργητικοῦ ἐνεστώτος καὶ ἐνεργητικοῦ ἀορίστου.

β) Παθητικοῦ ἐνεστώτος καὶ ἀορίστου—Παθητικοῦ παρκειμένου.

Ἀναδιπλασιασμός.

6) Συνηρημένα ρήματα:

α) Σχηματισμός κατὰ πρόσωπα τῆς ἐνεργητικῆς καὶ μέσης φωνῆς τῶν συνηρημένων ρημάτων εἰς ὅλους τοὺς χρόνους, τὰς ἐγκλίσεις, τὸ ἀπαρέμφατον καὶ τὴν μετοχήν.

β) Σχηματισμός κατὰ πρόσωπα τῶν εἰς —μαι ρημάτων τὸν ἐνεστώτα καὶ παρατατικόν.

γ) Ἀναγνώρισις ἀνωμάλων ρημάτων.

3. Ἑτυμολογικόν.

1) Παραγωγή.

2) Συνήδη παράγωγα.

3) Παραγωγικαὶ καταλήξεις.

4) Ἀσκήσεις εἰς τὴν παρατήρησιν τῆς ἐτυμολογικῆς συγγενείας τῶν λέξεων.

5) Σύνθεσις.

6) Πρῶτον καὶ δεύτερον συνθετικόν.

4. Συντακτικόν.

- 1) Ἐξέτασις προτάσεων.
- 2) Ἀπλή πρότασις—Συστατικά μέρη αὐτῆς.
- 3) Σύνθετος πρότασις—Κύριαι προτάσεις.
- 4) Δευτερεύουσαι προτάσεις.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς :

1) Διὰ νὰ κινήται τὸ διαφέρον τῶν μαθητῶν δύναται ὁ διδάσκων νὰ κάμνῃ χρῆσιν διαφόρων ἀναγνωστικῶν παιγνίων. Ὡσαύτως δύναται νὰ κεντρίξῃ τὴν ἀπύκνιστον τῶν μαθητῶν διὰ τῆς ἀναθέσεως πρὸς εὗρεσιν γνωστῶν γραμματικῶν στοιχείων ἐκ μικροῦ τμήματος τοῦ ἀναγνωστικοῦ κειμένου.

2) Αἱ ἀσκήσεις ἀναλύσεως (τεχνολογία) βοηθοῦν τοὺς μαθητὰς πρὸς συνειδητοποίησιν τῶν γλωσσικῶν φαινομένων καὶ κατανόησιν τῆς ἀξίας αὐτῶν διὰ τὴν ἐκφράσιν τῆς σκέψεως καὶ ἐμπέδωσιν τῶν γραμματικῶν καὶ ὀρθογραφικῶν κανόνων.

3) Ἡ καθ' ὁμοκέντρον κύκλῳ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς ὑπαγορεύει τὴν ἐπανεξέτασιν διδαχθείσης ὕλης εἰς τὰς ἐπομένας τάξεις.

Κατ' αὐτὴν πρέπει νὰ ἀποφεύγεται ἡ στερεότυπος ἐπανάληψις καὶ νὰ δίδεται ἡ εὐκαιρία πρὸς ἐκτενέστεραν καὶ βαθυτέραν ἐξέτασιν τῶν διδαχθέντων.

4) Ἡ ἐπ' εὐκαιρίᾳ καὶ ἐξ ἀφορμῆς λαθῶν τῶν μαθητῶν ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων κρίνεται ὡς λίαν ἀποτελεσματικὴ διὰ τὴν ἐμπέδωσιν αὐτῶν.

4. Ἐκφραστικαὶ Γλωσσικαὶ Ἀσκήσεις

καὶ Ἀνακοινώσεις

(Ἐκθεσις, Ὀρθογραφία, Λεξιλογικαὶ Ἀσκήσεις)

1. Ἐκθεσις.

Σ κ ο π ό ς :

Ἡ ἐκθεσις ἀποβλέπει, ὅπως καταστῇ ἱκανὸς ὁ μαθητὴς, ἵνα διατυπώσῃ τὰς παρατηρήσεις καὶ διανοήματα αὐτοῦ μετὰ σαφηνείας, ἀκριβείας, κυριολεξίας, ὁρθότητος γραμματικῆς, συντακτικῆς καὶ ὀρθογραφικῆς, καὶ γλωσσικῆς φιλοκαλίας.

Ἡ ἐκθεσις δὲν εἶναι μόνον εἰς κλάδος τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος, ἀλλὰ καὶ τὸ κάτοπτον τῆς συντελουμένης σχολικῆς ἐργασίας καὶ ἀριστον κριτήριον τῆς ὅλης γλωσσικῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν.

Ἡ πρὸς ἐκφράσιν τάξις τῶν μαθητῶν δεόν νὰ καλλιεργῇται ἐν τῷ σχολείῳ, οὐχὶ μόνον διὰ τῶν ἄλλων κλάδων τοῦ γλωσσικοῦ μαθήματος, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐκθέσεως.

Ἡ ὁρθὴ ἔρευνα τοῦ περιβάλλοντος, τὰ βιώματα τῶν μαθητῶν καὶ ἡ ὅλη ὀργάνωσις τῆς σχολικῆς ζωῆς παρέχουν ἀφθονον ὕλικόν καὶ σημαντικὸν κίνητρον διὰ τὰς ἐκθέσεις.

Εἰδικότερον τὰ θέματα τῶν ἐκθέσεων θὰ λαμβάνωνται ἀπὸ τὰ βιώματα τῶν μαθητῶν ἐκ τῆς παιδικῆς, οἰκογενειακῆς, σχολικῆς, θρησκευτικῆς, κοινωνικῆς καὶ ἐθνικῆς ζωῆς.

Εἰς τὰς δύο τελευταίας τάξεις ἀσχοῦνται οἱ μαθηταὶ καὶ εἰς τὴν σύνταξιν καὶ ἀποστολὴν ἐπιστολῶν εἰς διάφορα πραγματικὰ πρόσωπα καὶ διὰ συγκεκριμένον γεγονός ἢ αἰτίαν (λ.χ. πρὸς ἀσθενῆ συμμαθητὴν, εὐεργέτην τοῦ σχολείου, πρὸς μαθητὰς ἢ τάξεις ἄλλων σχολείων, προσκλήσεις εἰς ἐορτάς, αἰτήσεις πληροφοριῶν, διάφοροι ἀνακοινώσεις κλπ.), ὡς καὶ εἰς τὴν σύνταξιν ἀναφορῶν καὶ αἰτήσεων πρὸς διαφόρους Ἀρχάς.

Τὸ πρὸς ἐκθεσιν θέμα δύναται νὰ εἶναι κοινὸν δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς, ἐξευρισκόμενον ἐν συνεργασίᾳ διδασκάλου καὶ μαθητῶν, ἢ ἀδυσμενῶς ἐλεύθερον τῆς ἐκλογῆς ἐκάστου μαθητοῦ ἢ περιορισμένως ἐλεύθερον (δι' ἐπιλογῆς μεταξὺ 3—5 θεμάτων).

Ἡ διατύπωσις τῶν θεμάτων δεόν νὰ εἶναι σαφὴς ὥστε νὰ μὴ δημιουργῇται εἰς τοὺς μαθητὰς ἀμφιβολία οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως περιεχομένου οὔτε ἀπὸ ἀπόψεως μορφῆς.

Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐκθέσεων θὰ ἀνέρχεται τοῦλάχιστον εἰς δύο κατὰ μῆνα.

Ἡ διόρθωσις τῶν ἐκθέσεων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου θὰ γίνεται τακτικῶς καὶ ἀνελλιπῶς.

Θὰ ἐπισημαίνωνται τὰ συνήδη καὶ κοινὰ σφάλματα (γραμματικά, συντακτικά, ἐκφραστικά, πραγματολογικά καὶ λογικά) καὶ θὰ γίνεταί σχετικὴ διδασκαλία, ὥστε νὰ ἀποφεύγεται ἡ ἐπανάληψις αὐτῶν. Κατὰ τὴν διόρθωσιν τῶν ἐκθέσεων πρέπει νὰ ἀποφεύγωνται ἀποθαρρυντικαὶ διὰ τὸν μαθητὴν κρίσεις ἀκόμη καὶ ὅταν ἡ ἀποτυχία εἶναι προφανής.

Ἐπὶ τούτοις πρέπει νὰ ἀναγνωρίζεται καὶ ἐν τῷ οὐσιαστικόν, νὰ κατανοοῦνται αἱ ἐλλείψεις καὶ αἱ ἀδυναμίαι ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὴν ὅλην προσωπικότητα τοῦ μαθητοῦ.

Ὡσαύτως θὰ ἐπιδιώκεται ἡ καταπολέμησις τῆς κενολόγου καὶ πομπώδους ἐκφραστικῆς φλυαρίας τῶν μαθητῶν, ἐμφανιζομένης ὑπὸ τὴν μορφήν δῆθεν λογοτεχνικῶν ἱκανότητων.

Ὁ διδάσκαλος νὰ ἐδίσθῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν σαφήνειαν καὶ ἀκριβείαν τῆς ἐκφράσεως, τὴν ἀλληλουχίαν τῶν νοημάτων, τὴν παραστατικότητα καὶ λιτότητα τοῦ λόγου ἀναλόγως τῆς ἡλικίας, τοῦ γλωσσικοῦ πλούτου καὶ τῆς ἐν γένει πνευματικῆς ἀναπτύξεως τῶν μαθητῶν.

Κατὰ τὴν ἀξιολόγησιν καὶ βαθμολόγησιν τῶν ἐκθέσεων ἐπιδιώκεται ἡ ἀφύπνισις καὶ ἡ διατήρησις τῆς χαρᾶς τοῦ μαθητοῦ διὰ τὴν γραπτὴν διατύπωσιν τῶν διανοημάτων του.

Π α ρ α τ η ρ ῆ σ ε ι ς :

Δὲν γίνεται λόγος περὶ προφορικῶν ἐκθέσεων, καθ' ὅσον ὡς τοιαῦται θεωροῦνται ἅπασαι αἱ προφορικαὶ ἀνακοινώσεις τῶν μαθητῶν αἱ ἀναφερόμεναι εἰς ὅλα τὰ μαθήματα, ὡς καὶ ἡ ἐνεργὸς συμμετοχὴ τούτων διὰ τοῦ προφορικοῦ λόγου εἰς τὴν διδασκαλίαν πάντων τῶν μαθημάτων.

Ὡς γνωστὸν πᾶν μάθημα καὶ μὴ γλωσσικὸν δεόν νὰ εἶναι καὶ ἀσκήσις ὁρθῆς, σαφοῦς, ἀκριβοῦς ἐνταίᾳς καὶ φιλοκαλῶς χρήσεως τῆς γλώσσης.

Παρὰ ταῦτα δύναται ἐνίοτε νὰ ἀναπτύσσεται προφορικῶς θέμα τι ἐνώπιον τῆς τάξεως.

2. Ὀρθογραφία.

1. Σ κ ο π ό ς :

Ἡ ἀπόκτησις ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῆς ἱκανότητος τῆς ὁρθῆς γραφῆς, γραμματικῶς καὶ συντακτικῶς, τῆς πανελληνίου καλλιεργημένης γλώσσης.

Εἰδικότερον ἡ διδασκαλία τῆς ὁρθογραφίας ἀποσκοπεῖ:

1) Εἰς τὸ νὰ μύσῃ τοὺς μαθητὰς τοῦ Δημοτικοῦ Σχολείου εἰς τὸν μηχανισμόν τῆς ὁρθῆς γραφῆς τῶν γλωσσικῶν στοιχείων καὶ δημιουργήσῃ εἰς αὐτοὺς σαφεῖς καὶ σταθεράς γλωσσικὰς παραστάσεις.

2) Νὰ καλλιεργῇ εἰς τοὺς μαθητὰς τὴν ὁρθογραφικὴν ἔξιν καὶ τὴν ἐρευνητικὴν διάθεσιν πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ὁρθογραφικῆς ρίζης καὶ προελεύσεως τῶν λέξεων.

3) Νὰ ἀναπτύξῃ εἰς αὐτοὺς τὸν ἀπαιτούμενον ὁρθογραφικὸν αὐτοματισμὸν καὶ νὰ καταστήσῃ τούτους ἱκανοὺς πρὸς ταχείαν καὶ ἀκριβῆ ἀνάπλασιν τῶν ἐν τῇ συνειδήσει των δημιουργουμένων γλωσσικῶν ἐντυπώσεων.

4) Νὰ ἐδίσθῃ παραλλήλως εἰς τὴν συνειδητὴν χρῆσιν τῶν νόμων τοῦ γραπτοῦ λόγου καὶ τὴν ἐφαρμογὴν τῶν ὁρθογραφικῶν κανόνων τῆς γλώσσης πρὸς ἀλάνθαστον γραφὴν αὐτῆς.

5) Νὰ διευκολύνῃ τοὺς μαθητὰς εἰς τὴν ἀπαιστον καὶ μετ' ἡθους ἀνάγνωσιν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ὁρθὴν ἐρμηνείαν τῶν γραπτῶν κειμένων τῆς ἀπλῆς καθαρειούσης καὶ

6) Νὰ συμβάλῃ εἰς τὴν καλλιέργειαν καὶ ἀνάπτυξιν τῶν πνευματικῶν καὶ βουλευτικῶν των δυνάμεων διὰ τῆς συστηματικῆς παρατηρήσεως καὶ ἐντυπώσεως, τῆς ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς, αἰτίνας ἀπαιτοῦνται διὰ τὴν ἀπόκτησιν ὁρθογραφικῆς δεξιότητος.

2. Δ ι δ α κ τ έ α ὕ λ η :

Ἡ ὕλη τῆς ὁρθογραφίας δὲν εἶναι δυνατόν νὰ καθορισθῇ ἐκ τῶν προτέρων ἐπακριβῶς. Ἡ ἐκλογὴ καὶ διάταξις αὐτῆς εἶναι περισσύτερον θέμα δημιουργικῆς προσπάθειας τοῦ ἐπινοητικοῦ καὶ καλῶς κατηρητισμένου διδασκάλου.

Γενικῶς ἡ ὕλη τῆς ὁρθογραφίας πρέπει νὰ παρέχεται μετ' ἀφορμῆσιν ἐκ τῶν κειμένων: α) τοῦ Ἀναγνωστικοῦ καὶ τῶν ὑπὸ τῶν μαθητῶν χρησιμοποιουμένων βιβλίων, β) τῶν ἐκθέ-

σεων και γ) τῶν γραμματικῶν ἀσκήσεων, ἐν αἷς καὶ αἱ περιπτώσεις καταληκτικῶν, τονικῶν καὶ θεματικῶν δυσχερεῶν. Αἱ ἐκάστοτε ὀρθογραφικαὶ ἐργασίαι τῶν μαθητῶν νὰ ἐλέγχωνται καθ' ἐκάστην (δι' αὐτοελέγχου τῶν μαθητῶν καὶ ἐλέγχου τοῦ διδασκάλου).

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

Ἡ ἀπόκτησις τῆς ὀρθογραφικῆς ικανότητος ἐπιτυγχάνεται διὰ τῆς συνδυασμένης ἐφαρμογῆς τῶν μηχανικῶν καὶ λογικῶν μεθόδων.

Διὰ πᾶσαν νέαν λέξιν πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται κατ' ἀρχὴν ἡ ὀρθὴ ἀκουστικὴ καὶ πρὸ παντὸς ὀπτικὴ καὶ κινητικὴ ἐντύπωσις ταύτης καὶ νὰ ἀκολουθῇ ἡ συνειδητὴ ἐφαρμογὴ τῶν γραμματικῶν κανόνων διὰ πολυπλεύρου καὶ παντοειδούς ἀσκήσεως.

2) Βοηθητικὰ μέσα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὀρθογραφίας εἶναι ὁ καταρτισμὸς καὶ ἀνάρτησις πινάκων ἐν τῇ αἰθούσῃ τῆς διδασκαλίας: α) μετὰ δυσκολωτέρας λέξεις, β) μετὰ πρωτοτύπους, παραγώγους καὶ συνδέτους λέξεις, γ) μετὰ ὁμοήχους καὶ ἀντιθέτους λέξεις κ.λ.π.

3) Ἐνδείκνυται ἡ ἐξοικείωσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν χρῆσιν ὀρθογραφικοῦ λεξικοῦ (ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς Δ' τάξεως).

4) Ἐλλείψει βασικοῦ λεξιλογίου τῶν μαθητῶν τοῦ Δημοτ. Σχολείου εἶναι δυνατόν μερίμνη τῶν διδασκάλων νὰ καταρτισθῇ μαθητικὸν λεξικὸν βάσει τῆς συχνότητος χρησιμοποίησεως τῶν λέξεων ὑπ' αὐτῶν.

5) Ὁ ἔλεγχος τῆς στάθμης τῆς ὀρθογραφικῆς ἐπιδόσεως τῶν μαθητῶν ἐνεργεῖται δις τοῦ μηνὸς διὰ τῆς ἐν τῷ σχολείῳ γραφῆς καθ' ὑπαγόρευσιν δεδιδαγμένου ἢ καὶ ἀδιδακτοῦ κειμένου ἐκ τοῦ Ἀναγνωστικοῦ βιβλίου ὑπὸ μορφήν δοκιμαστικῆς ἐξετάσεως.

3. Λεξιλογικαὶ Ἀσκήσεις.

1. Σκοπός :

Αἱ λεξιλογικαὶ ἀσκήσεις ἀποσκοποῦν νὰ ἐφοδίσουν τὸν μαθητὴν μετὰ πλούσιον καὶ ἀκριβὲς λεξιλόγιον διὰ τὰς ἀνάγκας τῆς πρακτικῆς ζωῆς καὶ νὰ βοηθήσουν αὐτὸν εἰς τὸν προφορικὸν καὶ γραπτὸν λόγον, ἵνα ἐκφράζεται μετὰ ἀκριβείαν καὶ κυριολεξίαν.

2. Διδακτέα ὕλη :

Τὰ θέματα τῶν λεξιλογικῶν ἀσκήσεων θὰ ἀντλῶνται ἐκ τῶν ἀνακοινώσεων τῶν μαθητῶν καὶ ἐκ τῆς ὕλης τῶν λοιπῶν μαθημάτων.

Ἡ εὐρύτης ἢ τὸ περιορισμένον τῆς ἐξετάσεως ἐκάστου θέματος τελεῖ εἰς συνάρτησιν πρὸς τὸν βαθμὸν τῆς πνευματικῆς ἀναπτύξεως, τὰ διαφέροντα καὶ τὴν τάξιν, εἰς ἣν φοιτοῦν οἱ μαθηταί.

Διὰ νὰ ἐπιτευχθῇ ὁ ἐπιδιωκόμενος διὰ τῶν λεξιλογικῶν ἀσκήσεων σκοπὸς εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀποθησαυρίσῃ ὁ μαθητὴς κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς βετούς φοιτήσεώς του 3—4 χιλιάδας λέξεις.

Μέχρι τῆς συντάξεως τοῦ βασικοῦ λεξιλογίου, βάσει εἰδικῆς ἐρεῦνης, καὶ τῶν εἰδικῶν βοηθημάτων, τῶν ἀναφερομένων εἰς τὰ ἐξεταστέα θέματα ἀφήνεται ἐλευθερία εἰς τὸν διδάσκαλον βασιζομένη εἰς τὴν κατάρτισιν καὶ ἐμπειρικότητά του.

Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρονται κατωτέρω ὠρισμένοι κύκλοι, ἐξ ὧν δύναται νὰ λαμβάνωνται τὰ θέματα τῶν λεξιλογικῶν ἀσκήσεων.

1. Ὁ ἄνθρωπος : Ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου. Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα. Ἀσθένεια. Ὑγιεινὴ συνήθεια καὶ συνήθεια. Κατοικία, ἐνδυμασία, διατροφή. Ἀθλήματα καὶ παίγνια.

Αἱ αἰσθήσεις : Οὐσιαστικά, ἐπίθετα καὶ ῥήματα ἀναφερόμενα εἰς ἐκάστην τούτων καὶ τὰ ἀντίστοιχα αἰσθήματα. Ἀσκήσεις εἰς τὴν γοῆσιν καὶ τὰς λεπτὰς διαφορὰς συνωνύμων οὐσιαστικῶν, ἐπιδέτων καὶ ῥημάτων.

2. Ἡ οἰκογενειακὴ ζωὴ : Ἡ οἰκογένεια. Οἱ συγγενεῖς. Αἱ οἰκογενειακαὶ ἐορταί.

3. Τὰ ἀνθρώπινα ἐπαγγέλματα : Γεωργία, κτηνοτροφία, κηπουρικὴ, δασοκομία, κινήσιν, ἀλείψα, ἐμπόριον, βιομηχανία.

4. Ἡ φύσις : Τὸ σῶμα καὶ τὸ διάστημα. Τὰ σχήματα καὶ αἱ μορφαί. Αἱ ποσότητες. Ὁ χρόνος καὶ ἡ μέτρησις του. Τὰ μετεωρολογικὰ φαινόμενα. Μορφολογία τοῦ ἐδάφους. Τὰ ὕδατα, τὰ μέταλλα, τὰ λοιπὰ ὄρυκτά. Τὰ φυτὰ καὶ τὰ ζῷα.

5. Ἡ κοινωνικὴ ζωὴ γενικῶς : Αἱ κοινωνικαὶ σχέσεις καὶ συνδῆται διαβιώσεως. Ἡ κοινωνικὴ ὀργάνωσις. Ἡ δικαιοσύνη. Ἡ θρησκεία. Αἱ ἐνοπλοὶ δυνάμεις.

Ἡ πνευματικὴ ζωὴ : Ἡ ἐκπαίδευσις. Ἡ γλῶσσα. Τὸ ἐντυπον. Αἱ καλὰ τέχναι. Ἡ μουσικὴ. Τὸ θέατρον καὶ τὰ θεάματα γενικῶς.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

1. Ἐκάστη νέα λέξις θὰ συσχετίζεται μετὰ τὸ ἀντικείμενον, τὴν ἐνέργειαν, τὴν ἰδέαν ἢ τὸ συναίσθημα τῶν ὁποίων εἶναι σύμβολον. Πρὸς τοῦτο θὰ ἀποφεύγεται ἡ ἑτῆ ἀπονημνέουσις λέξεων, ἀλλὰ θὰ γίνεται σύνδεσις τούτων μετὰ ἀντικείμενα δι' ἐπιδείξεως τούτων ἢ εἰκόνων αὐτῶν.

2. Ἡ ἐμπέδωσις τῶν νέων γλωσσικῶν στοιχείων ἐνισχύεται διὰ τῆς ἀσκήσεως τοῦ μαθητοῦ εἰς τὴν σύνθεσιν καὶ καταγραφὴν φράσεων περιεχουσῶν ταῦτα καὶ εἰς τὴν συχνὴν χρῆσιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ μαθητῶν διὰ τοῦ προφορικοῦ καὶ γραπτοῦ λόγου.

3. Ἡ ἀξίησις τοῦ γλωσσικοῦ λεξιλογίου τῶν μαθητῶν δὲν θὰ περιορίζεται μόνον εἰς τὰ οὐσιαστικά, ἀλλὰ καὶ εἰς τὰ ἐπίθετα, τὰ ῥήματα καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ λόγου. τὰ συνώνυμα, τὰ ἀντίθετα τούτων, τὴν παραγωγὴν καὶ τὴν ἐτυμολογίαν πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ἀναγκαίας ἀκρίβειας καὶ κυριολεξίας καὶ τὴν ἐν γένει ἐκλέπτυνσιν τῆς ἐκφράσεως.

4. Ἐνδείκνυται ἡ εὐρεῖα γοῆσις τοῦ λεξικοῦ ὑπὸ τῶν μαθητῶν (ἰδίᾳ ἀπὸ τῆς Δ' τάξεως).

Γ'. ΙΣΤΟΡΙΑ

1. Σκοπός :

α) Γενικὸς σκοπός :

Γενικὸς σκοπὸς τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας εἶναι νὰ καταστήσῃ ἱκανὸς τοὺς μαθητὰς νὰ κατανοοῦν τὸν ἱστορικὸν βίον τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους καὶ νὰ ἀντλοῦν διδάγματα ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Ἱστορίαν, νὰ καλλιιεργήσῃ τὸ συναίσθημα τῆς φιλοπατρίας αὐτῶν καὶ νὰ παροτρύνῃ τούτους ψυχικῶς καὶ πνευματικῶς, ὥστε νὰ ἀποδοῦν γοῆσιμα μέλη τῆς πολιτικῆς καὶ ἐθνικῆς κοινότητος τῶν Ἑλλήνων.

β) Μερικοὶ σκοποί :

Εἰδικότερον διὰ τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας ἐπιδιώκονται οἱ κατωθὶ μερικοὶ σκοποί :

1. Ἡ μετὰδοσις καὶ ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν πρὸςκτησις ἱστορικῶν γνώσεων. ἵνα ἐκνοποιηθῇ ἡ φύσις ὑπάρχοντα εἰς αὐτοὺς ὅσα πρὸς γνῶσιν τοῦ παρελθόντος.

2. Ἡ ἀνάπτυξις καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ἱστορικῆς σκέψεως ἥτοι τῆς ικανότητος τῶν μαθητῶν ποδὸς κατανοῆσιν τῶν αἰτιῶν ἀγέσεων τῶν ἱστορικῶν γεγονότων καὶ γενικώτερον τῆς ἱστορικῆς ἐξελίξεως.

3. Ἡ διέγεσις διαφέροντος ποδὸς ἀγρολίαν μετὰ ἱστορικὰ θέματα καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς ικανότητος πρὸς μελέτην, ἐρευναν καὶ κρίσιν αὐτῶν.

4. Ἡ καλλιέργεια τῆς ἐθνικῆς συνειδήσεως, τοῦ γόους πρὸς τὸ παρελθὸν καὶ τῆς εὐθύνης διὰ τὸ παρὸν καὶ τὴν δημιουργίαν τοῦ μέλλοντος.

5. Ἡ διὰ πλάσις χρηστῶν καὶ ἐνθουσιωδῶν πολιτῶν, ἱκανῶν, ὅπως ἐνταχθοῦν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ ἐθνικὴν κοινότητα καὶ συμβάλουν εἰς τὴν περφοδύρησιν τῆς ἐθνικῆς κληρονομίας καὶ τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πολιτισμοῦ τῆς πατρίδος.

2. Διδακτέα ὕλη :

Γ'. ΤΑΞΙΣ

Μυθικοί Χρόνοι—Ἡρώες.

1. Αἱ μυθολογικαὶ παραδόσεις περὶ τοῦ γενάρχου τῶν Ἑλλήνων.

2. Ὁ Ἡρακλῆς.

Ἡ παιδικὴ καὶ ἐφηβικὴ ἡλικία αὐτοῦ.

Ἡ συνάντησις τοῦ Ἡρακλέους μετὰ τῆς Ἀρετῆς καὶ Κασίας.

Οἱ ἄθλοι τοῦ Ἡρακλέους: Ὁ Λέων τῆς Νεμέας, ἡ Λερναία ὕδρα, αἱ Στυμφαλίδες ὄρνιθες καὶ ἡ κόπρος τοῦ Αὐγείου.

Ἡ Ἀλκηστis.

Ὁ θάνατος τοῦ Ἡρακλέους.

3. Ὁ Θησεύς.

Παιδικὴ καὶ νεανικὴ ἡλικία τοῦ Θησέως.

Μετὰβασis τοῦ Θησέως εἰς Ἀθήνας καὶ ἐξόντωσις κακούργων καθ' ὁδόν.

Ἐκουσία μετὰβασis τοῦ Θησέως εἰς Κρήτην καὶ ἐξόντωσις τοῦ Μινωταύρου.

Ἐπιστροφή εἰς Ἀθήνας καὶ θάνατος τοῦ Αἰγέως.

Βασιλεία τοῦ Θησέως καὶ θάνατος αὐτοῦ.

4. Ἡ Ἀργοναυτικὴ ἐκστρατεία.

Τὸ χρυσόμαλλον δέρας.

Πελίας καὶ Ἰάπων.

Πλοῦς τῶν Ἀργοναυτῶν εἰς Κολχίδα.

Ἀρπαγὴ τοῦ δέρατος.

Περιπετειώδης ἐπιστροφή τῶν Ἀργοναυτῶν.

5. Ὁ Τρωϊκὸς πόλεμος.

Ἡ ἀφορμὴ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου.

Αἱ κυριώτεραι Ἑλληνικαὶ πόλεις, αἱ ὁποῖαι μετέσχον τοῦ πολέμου.

Ἡ συγκέντρωσις τῶν στόλων εἰς τὴν Αὐλίδα.

Ἡ θυσία τῆς Ἰφιγενείας καὶ ὁ ἀπόπλους πρὸς τὴν Τροίαν.

Ἡ πολιορκία τῆς Τροίας καὶ ὁ δεκαετής πόλεμος (Ἀχιλλεύς, Πάτροκλος, Ἑκτωρ καὶ ἄλλοι ἥρωες).

Ὁ Δούρειος ἵππος καὶ ἡ καταστροφή τῆς Τροίας (Ὁ Αἰνείας).

Ἡ ἐπιστροφή τῶν Ἑλλήνων.

Ὁ Ὅμηρος καὶ ἡ Ἰλιάς.

6. Αἱ περιπλανήσεις τοῦ Ὀδυσσεύος κατὰ τὴν ἐπιστροφήν του εἰς τὴν Ἰθάκην.

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν χώραν τῶν Κικλῶν καὶ Λωτρώγων.

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν χώραν τῶν Κυκλόπων.

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῆς Καλυψούς.

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὴν νῆσον τῶν Φαίακων.

Ἐπιστροφή τοῦ Ὀδυσσεύος εἰς τὴν Ἰθάκην.

Πίστις τῆς Πηνελόπης καὶ φιλοστοργία τοῦ Τηλεμάχου.

Ὁ Ὀδυσσεὺς εἰς τὰ ἀνάκτορα (Ἐξόντωσις μνηστήρων, ἀναγνώρισις αὐτοῦ).

Ἡ Ὀδύσσεια τοῦ Ὀμήρου.

Δ' ΤΑΞΙΣ

Ἀρχαία Ἑλληνικὴ Ἱστορία.

1. Οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες.

Ὁ Ἑλληνικὸς χώρος (Ἡπειρωτικὴ Ἑλλάς, Νῆσοι, Μεσόγειος).

Οἱ πρῶτοι πολιτισμοὶ εἰς τὸν Ἑλληνικὸν χώρον. Αἰγαῖος καὶ Κρητομυκηναῖος πολιτισμός. Τὰ εὑρήματα τῶν ἀνασκαφῶν Κρήτης, Πύλου, Μυκηνῶν, Θήρας κλπ.

Μετακινήσεις καὶ μεταναστεύσεις ἀρχαίων Ἑλληνικῶν Φυλῶν. Κάθοδος τῶν Δωριέων. Αἱ ἀποικίαι.

2. Αἱ Ἑλληνικαὶ πόλεις:

α) Σπάρτη.

Ἡ συγκρότησις τῆς Σπαρτιατικῆς πολιτείας.

Ὁ Λυκούργος καὶ ἡ νομοθεσία του.

Ἡ ἀνατροφή τῶν παίδων.

Ἡ ὑποταγὴ τῆς Μεσσηνίας εἰς τὴν Σπάρτην. Ἀριστομένης.

β) Αἱ Ἀθῆναι.

Ὁ Βασιλεὺς Κόδρος.

Ἡ συγκρότησις τῆς Ἀθηναϊκῆς Πολιτείας.

Ἡ νομοθεσία τοῦ Σόλωνα. Ὁ ὄρκος τῶν ἀρχαίων ἐφ' ἑβῶν Ἀθηναίων.

Ὁ Σόλων καὶ ὁ Κροῖσος.

γ) Αἱ ἄλλαι πόλεις. Οἱ Ἕλληνες εἰς τὰς ἀποικίας.

δ) Παράγοντες τῆς ἐθνικῆς καὶ πνευματικῆς ἐνότητος τῶν Ἑλλήνων. (Θρησκεία, γλῶσσα, ἥθη καὶ ἔθιμα, ἀγῶνες, μαντεία, ἀμφικτυοναί).

3. Οἱ Περσικοὶ πόλεμοι.

Οἱ Ἕλληνες τῆς Ἰωνίας καὶ οἱ Πέρσαι.

Ἡ ἐπανάστασις τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

α) Ἀμυντικοὶ πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

Αἱ ἐκστρατεῖαι Μαρδονίου, Δατίδος καὶ Ἀρταφέρνηος. Ἡ ἐν Μαραθῶνι μάχη. Ὁ Μιλτιάδης.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ξέρξου. Ἡ ἐν Θερμοπύλαις μάχη. Ὁ Λεωνίδα.

Ἡ ἐν Σαλαμῖνι ναυμαχία. Ὁ Θεμιστοκλῆς. Ὁ Ἀριστείδης.

Ἡ ἐν Πλαταιαῖς μάχη. Ὁ Πausanίας.

β) Ἀπελευθερωτικοὶ πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἡ ἐν Μυκάλῃ μάχη.

Ὁ Κίμων. Ἀπελευθέρωσις τῶν ἐν Μ. Ἀσίᾳ Ἑλληνικῶν πόλεων.

4. Ἡ Περίοδος τῆς ἀκμῆς τῶν Ἑλλήνων μετὰ τοὺς Περσικοὺς πολέμους:

α) Ἡ ἡγεμονία τῶν Ἀθηνῶν.

Ὁ Περικλῆς. Ὁ χρυσοῦς αἰὼν τοῦ Περικλέους: Ἀνάπτυξις καὶ ἀνθρῖσις τοῦ Ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ (γράμματα, θέατρον, καλὰ τέχνη. Φειδίας, Ἡρόδοτος, Αἰσχύλος, Σοφοκλῆς, Εὐριπίδης, Σωκράτης, Πλάτων κ.λ.π.).

Αἱ ἄλλαι Ἑλληνικαὶ πόλεις κατὰ τὴν περίοδον τούτην εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς ἀποικίας.

β) Οἱ ἀνταγωνισμοὶ τῶν Ἑλληνικῶν πόλεων.

Ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος (συντομώτατα).

Ἡ ἡγεμονία τῆς Σπάρτης. Ὁ Ἀγχιλλεύς.

Ἡ ἡγεμονία τῶν Θηβῶν (ἐν συντομίᾳ). Πελοπίδας καὶ Ἐπαμεινώνδας.

5. Ὁ Μακεδονικὸς Ἑλληνισμός.

Ἡ Μακεδονία καὶ οἱ Ἕλληνες τῆς Μακεδονίας.

Ὁ Φίλιππος καὶ ἡ πολιτικὴ του. Ἡ ἐν Χαιρωνείᾳ μάχη.

Ὁ Μέγας Ἀλέξανδρος. Παιδικὴ ἡλικία καὶ ἀγωγή αὐτοῦ. Ἀριστοτέλης.

Ἐνωσις τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐκστρατεία εἰς Ἀσίαν.

Καθυπτάξεις τοῦ Περσικοῦ Κράτους διὰ τῶν ἐν Γρανικῷ. Ἰσφῶ καὶ Γαυγαμήλοις νικῶν.

Ἐκστρατεία εἰς Αἴγυπτον καὶ Ἰνδικήν. Ἐπιστροφή εἰς Βαβυλῶνα. Θάνατος τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου.

Τὸ ἐκπολιτιστικὸν ἔργον τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου. Ἑξέλληνισμός τῆς Ἀνατολῆς. Οἱ Ἀνατολικοὶ λαοὶ (Αἰγύπτιοι Φοίνικες, Ἑβραῖοι, Βαβυλώνιοι, Ἀσσύριοι καὶ Πέρσαι ἐν μεγίστῃ συντομίᾳ).

6. Οἱ Διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου — Ἑλληνιστικοὶ Χρόνοι.

Τὰ κράτη τῶν διαδόχων.

Τὰ νέα Κέντρα τοῦ Ἑλληνικοῦ Πολιτισμοῦ. Ἀλεξάνδρεια κ.λπ.

Ἡ σημασία τοῦ ἐκπολιτιστικοῦ ἔργου τῶν διαδόχων καὶ ἡ ἐπίδρασίς του ἐπὶ τῶν Ἀνατολικῶν λαῶν.

Ε' ΤΑΞΙΣ

Ρωμαϊκὴ καὶ Βυζαντινὴ Ἱστορία.

1. Ἡ Ρωμαϊκὴ Αὐτοκρατορία καὶ οἱ Ἑλληνες.

Ἀνάπτυξις καὶ ἔκτασις τοῦ ρωμαϊκοῦ Κράτους.

Πύρρος. Αἰτωλικὴ καὶ Ἀχαϊκὴ Συμπολιτεία. Ἐμφύλιοι πόλεμοι τῶν Ἑλλήνων.

Κατακτητικοὶ πόλεμοι τῶν Ρωμαίων κατὰ τῆς Ἑλλάδος καὶ ὑποταγὴ τῶν Ἑλλήνων εἰς τοὺς Ρωμαίους.

Ἐπίδρασις τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων καὶ τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ ἐπὶ τῶν κατακτητῶν. Ἑλληνορρωμαϊκὸς πολιτισμός.

2. Ὁ Χριστιανισμός.

Ἐμφάνις, διωγμοί, ἐξάπλωσις. (Ὑπόμνησις ἐν συντομίᾳ τῶν γνωστῶν ἐκ τοῦ μαθήματος τῶν Θρησκευτικῶν).

3. Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος.

Πόλεμοι. Ἔργα. Κτίσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

4. Διάδοχοι τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου. Τουλιανὸς ὁ παραβάτης.

5. Θεοδόσιος ὁ Μέγας.

6. Τὸ ἀνατολικὸν ρωμαϊκὸν κράτος.

Ὁ ἑλληνικὸς καὶ χριστιανικὸς χαρακτήρ αὐτοῦ.

7. Ὁ Ἰουστινιανός.

Καταγωγὴ. Μόρφωσις. Θεοδώρα. Στάσις τοῦ Νίκα.

Πόλεμοι κατὰ τῶν ἐχθρῶν τῆς αὐτοκρατορίας.

Τὰ μεγάλα εἰρηνικὰ ἔργα αὐτοῦ (ὁ ναὸς τῆς Ἀγίας Σοφίας, νομοθεσία, καλλιέργεια μετὰξης, ἰδρύματα φιλανθρωπικὰ, κτίσματα).

Ἐχθροὶ τοῦ Κράτους κατὰ τὴν μετὰ τὸν Ἰουστινιανὸν περίοδον.

8. Ἡράκλειος.

Ἡ κατάστασις τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἡρακλείου.

Οἱ ἡρωϊκοὶ ἀγῶνες αὐτοῦ κατὰ τῶν Περσῶν.

Ἡ πολιτοχρῆσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἀράβων. Ὁ Ἀνάστροφος Ὑμνος.

Τὸ νικηφόρον τέλος τοῦ πολέμου κατὰ τῶν Περσῶν. Ἡ ὕψις τοῦ Τιμίου Σταυροῦ.

9. Ὁ Μωάμεθ ἀνισμός.

Ἡ νέα θρησκεία τοῦ Μωάμεθ. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Μωαμεθικοῦ Ἀραβικοῦ Κράτους.

10. Ἡ δυναστεία τῶν Ἰσαύρων. Οἱ ἀγῶνες αὐτῶν κατὰ τῶν Ἀράβων.

11. Σλαῦοι καὶ Βούλγαροι εἰς τὴν χερσόνησον τοῦ Αἴμου.

Ὁ ἐξ αὐτῶν κίνδυνος τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους.

12. Ἡ Μακεδονικὴ δυναστεία.

Οἱ κυριώτεροι αὐτοκράτορες καὶ οἱ ἀγῶνες πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τοῦ κράτους (Βουλγάρους, Ἀράβας κ.λπ.). Ὁ Βασιλεὺς ὁ Β'.

Ἡ ἀκμὴ τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας (διοικήσεις, διπλωματίαι, οἰκονομικὴ καὶ στρατιωτικὴ ὀργάνωσις. Ἐκκλησία).

Περιγραφή τῆς Κωνσταντινουπόλεως.

13. Ἡ κατάστασις τῆς Δυτικῆς Εὐρώπης κατὰ τὸν Μεσαίωνα.

Αἱ Σταυροφορίαι.

Ἡ Δ' Σταυροφορία. Ἡ ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ κατάλυσις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

14. Ἡ Φραγκοκρατία ἐν Ἑλλάδι καὶ ἡ διάσπασις τοῦ Βυζαντινοῦ Ἑλληνισμοῦ.

15. Τὰ Ἑλληνικὰ κράτη μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ οἱ μεταξὺ αὐτῶν ἀνταγωνισμοί. Αὐτοκρατορία Νικαίας καὶ Αὐτοκρατορία Τραπεζοῦντος. Δεσποτᾶτον τῆς Ἠπείρου.

16. Ἡ ἀνάκτῃσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καὶ ἡ ἀποκατάστασις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας. Οἱ Παλαιολόγοι.

17. Οἱ Τοῦρκοι. Ἡ πτώσις τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας.

Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους καὶ οἱ ἐξ αὐτοῦ κίνδυνοι.

Οἱ τελευταῖοι ἀγῶνες τῶν Ἑλλήνων κατὰ τῶν Τούρκων. Μωάμεθ ὁ Β' καὶ Κωνσταντῖνος ΙΑ' ὁ Παλαιολόγος. Πολιορκία καὶ ἀλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων.

Ἡ κατάκτησις τῶν λοιπῶν ἑλληνικῶν χωρῶν.

18. Γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Βυζαντινῆς Ἱστορίας.

Ἐξαρσις τῶν μεγάλων ἐπιτευγμάτων, ἀλλὰ καὶ κατάδειξις τῶν ἐλαττωμάτων, ἰδίως τῶν ἀδικαιολογῶν διενέξεων.

Ὁ Βυζαντινὸς πολιτισμός. Ἰδιαίτερα χαρακτηριστικὰ (ἡ παιδεία, ἡ λογοτεχνία, αἱ καλὰ τέχναι, ἡ διοίκησις, ὁ στρατός, ἡ φιλανθρωπία).

Ἡ σημασία τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας διὰ τὸν Ἑλληνισμόν, τὸν Χριστιανισμόν καὶ τὸν πολιτισμόν τῆς Εὐρώπης.

19. Ἡ Δυτικὴ Εὐρώπη. Λαοὶ καὶ κράτη. Ἐφευρέσεις καὶ ἀνακαλύψεις.

20. Ἀναγέννησις.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

Ἑλληνικὴ Ἱστορία τῶν Νεωτέρων Χρόνων.

1. Ἡ Τουρκοκρατία ἐν Ἑλλάδι.

Δεινopaθήματα τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ.

Ὀργάνωσις θρησκευτικῆ καὶ πολιτικῆ τοῦ Ἑλληνισμοῦ.

Ἑλληνικαὶ χριστιανικαὶ κοινότητες ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος.

Φαναριῶται. Μεγάλοι διερμηνεῖς. Ἡγεμόνες Βλαχίας καὶ Μολδαβίας.

Αἱ ἐνοπλιοὶ κατὰ ξηρὰν δυνάμεις τοῦ ὑποδούλου Ἑλληνισμοῦ (κλέφτες, ἀρματοῦλοι, Σουλιῶται, Μανιάται, Σφακιανοί).

Ἡ Ἑλληνικὴ Ναυτιλία. Ἀνάπτυξις καὶ ὀργάνωσις τῶν Ἑλληνικῶν ναυτικῶν δυνάμεων.

Αἱ πνευματικαὶ δυνάμεις τοῦ Ἑλληνισμοῦ (κρυφὸ σχολεῖο, διάφοροι σχολαί, διδάσκαλοι τοῦ Γένους). Ἀδαμάντιος Κοραΐς.

2. Ἡ προεπαναστατικὴ περίοδος.

Ἡ ἰδέα τῆς ἀπελευθερώσεως τοῦ Γένους.

Τὰ κυριώτερα ἐπαναστατικὰ κινήματα τῶν Ἑλλήνων (1770 Λάμπρος Κατσώνης. Γεώργιος Ἀνδρουτσός).

Ὁ Ρήγας Φερραῖος.

Ἡ Φιλικὴ Ἐταιρεία καὶ τὸ ἔργον τῆς.

Οἱ ἀγῶνες τῶν Σουλιωτῶν κατὰ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ. Ὁ χορὸς τοῦ Ζαλόγγου.

3. Ἡ Μεγάλη Ἑλληνικὴ Ἐπανάστασις τοῦ 1821.

α) Ἡ ἐναρξίς τῆς Ἐπαναστάσεως κατὰ περιοχάς.

Εἰς Μολδοβλαχίαν. Ἀλέξανδρος Ὑψηλάντης, Ἱερὸς Λόγος.

Εἰς Πελοπόννησον. Ἀγία Λαύρα—Ἀλωσης Καλαμάτας.

Εἰς Στερεὰν Ἑλλάδα, Ἀθανάσιος Διάκος.

Εἰς νήσους.

Εἰς Μακεδονίαν.

Ἀντίποινα τῶν Τούρκων. Ἀπαγχονισμός τοῦ Πατριάρχου.

β) Τὰ κυριώτερα γεγονότα τῆς Ἐπαναστάσεως.

Ἀλωσης Τριπόλεως. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Μάχη τῆς Ἀλαμάνας. Ἀθανάσιος Διάκος.

Χάνι τῆς Γραβιάς. Ὀδυσσεὺς Ἀνδρουτσός.

Κατὰ θάλασσαν ἀγῶνες. Κων)νος Κανάρης.

Ἐκστρατεία καὶ καταστροφή τοῦ Δράμαλη. Θεόδωρος Κολοκοτρώνης.

Ἡ ἐν Πέτα μάχη. Ὁ Μάρκος Μπότσαρης, ὁ ἡρωϊκὸς θάνατός του.

Σύμπραξις Τουρκίας καὶ Αἰγύπτου πρὸς κατάπνιξιν τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως.

Κατὰ θάλασσαν ἀγῶνες. Ἀνδρέας Μιαούλης.

Ἐκστρατεία Ἰμβραήμ εἰς Ἑλλάδα καὶ ἀποβάσεις εἰς Πελοπόννησον.

Μανιάκι—Παπαφλέσσας.

Δευτέρα πολιορκία τοῦ Μεσολογγίου. Τὰ δεινὰ τῶν πολιορκημένων.

Ἡρωϊκὴ ἔξοδος αὐτῶν.

Γεώργιος Καραϊσκάκης. Μάχη Ἀραχώθης.

Πολιορκία Ἀκροπόλεως. Μάχη Φαλήρου. Θάνατος Καραϊσκάκη.

Ὁ Φιλελληνισμὸς εἰς τὴν Εὐρώπην. Φιλέλληνες ἀγωνισταί. Λόρδος Βύρων.

Ἡ ἐπέμβασις τῶν Μεγάλων δυνάμεων. Ναυμαχία Ναυαρίνου. Ἐκδίωξις Ἰμβραήμ.

Αἱ ἐθνικαὶ Συνελεύσεις τῶν Ἑλλήνων κατὰ τὴν Ἐπανάστασιν.

Ὁ Καποδίστριας Κυβερνήτης τῆς Ἑλλάδος. Τὸ ἔργον του. Τὸ τέλος του.

Τὸ τέλος τῆς Ἐπαναστάσεως. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς Ἑλληνικῆς ἀνεξαρτησίας.

Διδάγματα ἐκ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς ἐπαναστάσεως. (ἀρεταὶ—ἐλαττώματα).

4. Ἡ Ἑλλάς ὡς ἀνεξάρτητον κράτος.

Ἡ περίοδος τῆς βασιλείας τοῦ Ὁθωνος. Ὁθων καὶ Ἀμαλία.

Ἡ περίοδος τῆς βασιλείας τοῦ Γεωργίου Α'.

Ἐνωσις Ἐπτανήσου. Κρητικὴ Ἐπανάστασις — Ἀρχαδί. Προσάρτησις Θεσσαλίας.

Ὁ Χαρίλαος Τρικούπης καὶ τὸ ἔργον του.

Ὁ Ἑλληνοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1897. Ὁ Μακεδονικὸς Ἀγών. Παῦλος Μελάς.

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ Γουδί. Ἐλευθέριος Βενιζέλος.

Ὁ Βαλκανοτουρκικὸς πόλεμος τοῦ 1912—13. Ὁ Βασίλεὺς Γεώργιος Α'.

Ὁ Βασίλεὺς Κων)νος. Ὁ Ἑλληνοβουλγαρικὸς πόλεμος. Ἡ Ἑλλάς τοῦ 1914.

Ὁ πρῶτος παγκόσμιος πόλεμος 1914—1918. Ἡ συνθήκη τῶν Σεβρῶν.

Ἡ Καταστροφή.

Ἡ Μικρασιατικὴ ἐκστρατεία. Ἡ ἀνταλλαγή τῶν πληθυσμῶν.

Τὸ προσφυγικὸν πρόβλημα.

Ἡ Ἑλλάς μέχρι τοῦ δευτέρου παγκοσμίου πολέμου. Ἀποκατάστασις προσφύγων. Πολιτικαὶ μεταβολαί. Ὁ Βασίλεὺς Γεώργιος ὁ Β'. Ὁ Ἰωάννης Μεταξάς.

Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος.

Ἑλληνοϊταλικὸς πόλεμος. Βορειοηπειρωτικὸν ἔπος καὶ ἡρωϊκὴ ἀντίστασις κατὰ Γερμανῶν.

Ἡ τριπλὴ ἐχθρική κατοχή. Ἡ καθολικὴ ἐθνικὴ ἀντίστασις καὶ ἡ ἐκμετάλλευσις αὐτῆς ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν.

Ἡ συνέχισις τοῦ πολέμου ἐκτὸς τῆς Ἑλλάδος παρὰ τὸ πλεῖον τῶν συμμάχων. Ἡ ἀπελευθέρωσις. Τὸ κομμουνιστικὸν κίνημα κατὰ Δεκέμβριον 1944.

Ὁ Βασίλεὺς Γεώργιος ὁ Β'. Ὁ Βασίλεὺς Παῦλος.

Ὁ κατὰ τῶν συμμοριτῶν ἐθνικὸς ἀγὼν 1946—1949. Ἡ βοήθεια τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τῆς Β. Ἀμερικῆς. Γράμμος—Βίτσι—Ἑθνικὴ Νίκη.

Ὁ Κυπριακὸς Ἀγών.

Ἡ Ἑλλάς ἀπὸ τῆς ἐθνικῆς νίκης κατὰ τῶν συμμοριτῶν μέχρι σήμερον.

Προσπάθειαι διὰ τὴν ἀνασυγκρότησιν τοῦ Κράτους καὶ τὴν οἰκονομικὴν ἀνάπτυξιν. Πολιτικαὶ διαμάχαι. Κομμουνιστικὴ προπαγάνδα καὶ προσπάθεια διαθρώσεως τοῦ Κράτους καὶ τῆς κοινωνίας ὑπὸ τῶν κομμουνιστῶν.

Ἑθνικοὶ κίνδυνοι ἐκ τοῦ κομμουνισμοῦ. Ἡ Ἐπανάστασις τῆς 21ης Ἀπριλίου 1967.

Μεθοδικαὶ ὁδηγίαι.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Ἱστορίας ὁ διδάσκων δεόν νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄψιν του τὰ ἐπόμενα:

1. Ἡ ἀφήγησις τοῦ διδάσκοντος δεόν νὰ εἶναι φυσικὴ, παραστατικὴ καὶ κατὰ περιστάσεις συναρπάζουσα χωρὶς νὰ ἐκτρέπεται εἰς ρητορικὰς ὑπερβολάς.

2. Ἐνδείκνυται ἡ διδασκαλία τῆς τοπικῆς ἱστορίας ἐν ἐκάστη τάξει καὶ ἡ ἐπίσκεψις ἱστορικῶν τόπων, μνημείων καὶ μουσείων.

3. Τὸ σχολικὸν μουσεῖον καὶ ἡ σχολικὴ βιβλιοθήκη δεόν ὅπως πλουτισθῶν διὰ καταλλήλων ἱστορικῶν χαρτῶν, εἰκόνων, βιβλίων, διαγραμμάτων καὶ ἱστορικῶν ἀντικειμένων.

4. Ἐνδείκνυται ἡ ἀνάγνωσις ἐκλεκτῶν περικοπῶν ἐξ ἱστορικῶν καὶ λογοτεχνικῶν κειμένων, ὡς ἐκ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεύς, ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων ἡρώων τοῦ 21 καὶ ἐκ τῶν ἔργων τῆς λογοτεχνίας τῶν σχετικῶν πρὸς τὰ ἱστορικὰ γεγονότα.

5. Ἡ ὁργάνωσις καὶ δημιουργία σχολικῆς ζωῆς πρὸς ἀνάπτυξιν ὑγιᾶν ἐθνικῶν συναισθημάτων, ὁ ὁμαδικὸς ἐρτασμός ἐθνικῶν ἐορτῶν, ἡ παρακολούθησις ὑπὸ τῶν μαθητῶν ἐθνικῶν μνημυσμῶν ὑπὲρ πεσόντων ἐν πολέμῳ, ἡ φροντίς ὑπὸ τοῦ σχολείου διὰ τὸν εὐπρεπισμὸν τοῦ ἡρώου, συντελοῦν τὰ μέγιστα εἰς τὸν ἐθνικὸν φρονηματισμὸν τῶν μαθητῶν.

Δ'. ΑΡΙΘΜΗΤΙΚΗ ΚΑΙ ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ

Γ' ΤΑΞΙΣ

Διδακτέα ὕλη:

1. Οἱ ἀριθμοὶ 1—2.000.

Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων εἰς τὴν Β' τάξιν προφορικῶς καὶ γραπτῶς διὰ ποικίλων ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων, εἰλυμένων ἐκ τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ σχολικοῦ βίου τῶν μαθητῶν ὡς ἀκολουθῶς:

Ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης λύσιν εὐκόλων ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων ἐντὸς τῶν ἀριθμῶν τῆς πρώτης ἐκατοντάδος. Ἐμπέδωσις τῶν πράξεων προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως γραπτῶς.

Ἀσκήσεις εἰς τὴν δοκιμὴν τῶν πράξεων αὐτῶν καὶ τὴν γοῆσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν σχετικῶν ὄρων (προσθετέοι, ἀφαιρετέοι, ποσθέντες, ἀφαιρέτω, μειωτέος, ἀφαιρέτέος, ὑπόλοιπον, διαφορά, ἀφαιρῶ, μειώνω). Ἐμπέδωσις τοῦ Πυθαγορείου πίνακος, τῆς πράξεως τοῦ πολλαπλασιασμοῦ, τῆς δοκιμῆς καὶ τῶν ὄρων τοῦ πολλαπλασιασμοῦ.

Ἀσκήσεις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν κατὰ προσέγγισιν εὐρεσιν ἀπὸ μνήμης τοῦ ἀποτελέσματος τῶν διδομένων πρὸς λύσιν γραπτῶς ἀπλῶν ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων.

Νοερῶς ταχεῖς πολλαπλασιασμοὶ ἐπὶ 10, 5, 11, 9 δι' εὐκόλων ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων. Ἐμπέδωσις τῆς διαιρέσεως

μερισμού και της δοκιμής και χρήσις συχνή των ὄρων (διαίρετός, διαιρέτης, πηλίκον, υπόλοιπον, διαίρεσις ἀτελής, τελεία).

Ἐννοία διαιρέσεως μετρήσεως. Διὰ παραδειγμάτων ἐπὶ συγκεκριμένων ἀριθμῶν διάκρισις τῶν διαιρέσεων μερισμοῦ καὶ μετρήσεως. Σχηματισμός τῆς πρώτης χιλιάδος ἐξ ἑκατοντάδων. Ἀριθμοὶς ἀνιούσα καὶ κατιούσα ἀνὰ 100, 50, 25 καὶ 20.

Ἡ Β' ἑκατοντάς. Ἀριθμοὶς ἀνιούσα καὶ κατιούσα κατὰ δεκάδας, πεντάδας καὶ μονάδας. Γραφή τῶν ἀριθμῶν μέχρι τοῦ 200. Ἀνάλυσις τῶν ἀριθμῶν αὐτῶν εἰς ἑκατοντάδας, δεκάδας καὶ μονάδας.

Λύσεις ἀπλῶν προβλημάτων καὶ τῶν 4 πράξεων ἐντὸς τῶν ἀριθμῶν 1—200 ἀπὸ μνήμης καὶ γραπτῶς. Λογαριασμοὶ με νομίσματα.

Πολλαπλασιασμός καὶ διαίρεσις ἐπὶ 10, 100. Αἱ ὑπόλοιποι ἑκατοντάδες με τὰς αὐτὰς ἐργασίας ὡς ἀνωτέρω.

2. Κ λ ἄ σ μ α τ α.

Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὸ λαμβάνειν τὸ 1)2, 1)4, 1)8, 1)5, 1)10, 1)3, 1)6 (ἐπὶ ποσότητος ἀντικειμένων, νομισμάτων καὶ ἀριθμῶν). Πρακτικαὶ ἐφαρμογαὶ πρὸς εὗρεσις τῶν ἀνωτέρω κλασμάτων ἐπὶ καρπῶν καὶ ἐπὶ ταινιῶν χάρτου (διὰ μετρήσεως, διπλώσεως, χαράξεως καὶ τεμαχισμού).

3. Με τ ρ ῆ σ ε ι ς.

Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ τῶν ἄλλων μαθημάτων εἰς τὰς ἀκολουθοῦσας μετρήσεις:

α) Μηκῶν, διὰ χρήσεως μέτρου καὶ μετροταινίας (Μονάδες: μέτρον, παλάμη, δάκτυλος, χιλιόμετρον).

β) Χωρητικότητων διὰ μετρήσεως, ἐκτιμήσεως, συγκρίσεως δοχείων καθημερινῆς χρήσεως (Μονάδες: λίτρον, ἡμίλιτρον, δέκατον λίτρον).

γ) Βάρους διὰ ζυγίσεως ὑπὸ μαθητῶν ἀντικειμένων (Μονάδες βάρους 5 χιλιογρ., 2 χιλιογρ., 1 χιλιογρ., 500, 200 καὶ 100 γραμμαρίων).

δ) Ἐπιφανειῶν. Ἐμπειρικὴ μῆσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἔννοιαν τῆς ἐπιφανείας διὰ χρήσεως, συγκρίσεως, καλύψεως ἀντικειμένων σχήματος τετραγώνου καὶ ὀρθογωνίου.

4. Ἀ ν α γ ν ὠ ρ ι σ ι ς γ ε ω μ ε τ ρ ι κ ῶ ν σ χ η μ ἄ τ ω ν.

Ἀναγνώρισις τῶν διδαχθέντων εἰς τὴν προηγουμένην τάξιν γεωμετρικῶν σχημάτων (τετραγώνου, παραλληλογράμμου, τριγώνου καὶ κύκλου). Σύγκρισις τῶν πλευρῶν τοῦ τετραγώνου, τοῦ παραλληλογράμμου. Σύγκρισις γωνιῶν τετραγώνου, παραλληλογράμμου, τριγώνου.

Μέτρησις διὰ τὴν εὗρεσις τοῦ μήκους τῶν πλευρῶν τετραγώνου καὶ παραλληλογράμμου καὶ εὗρεσις τῆς περιμέτρου ἀνευ ὀρίσμου αὐτῆς.

Σχετικαὶ ἰχνογραφίσεις καὶ κατασκευαὶ εἰς τὰ Τεχνικὰ μαθήματα.

Δ' ΤΑΞΙΣ

1. Ἀριθμητικὴ.

1. Οἱ ἄνω τοῦ 2.000 ἀκεραῖοι ἀριθμοί.

Ἐπανάληψις τῶν ἀριθμῶν 1—2.000 καὶ τῶν ἐπ' αὐτῶν πράξεων.

Ἐννοία τῶν ἄνω τοῦ 2.000 πολυψηφίων ἀριθμῶν «2.000—10.000, 10.000—100.000, 100.000—1.000.000 κ.ο.κ.».

Γραφή καὶ ἀπαγγελία τῶν πολυψηφίων ἀριθμῶν.

Ἀνάλυσις πολυψηφίων ἀριθμῶν.

Λύσεις προβλημάτων προσθέσεως καὶ ἀφαιρέσεως ἀπὸ μνήμης καὶ γραπτῶς εἰλημμένων ἐκ τοῦ καθημερινοῦ βίου.

Πολλαπλασιασμός πολυψηφίων ἀριθμῶν. Λύσεις σχετικῶν προβλημάτων. Πολλαπλασιασμός πολυψηφίου ἐπὶ 10, 100, 1000. Διαίρεσις πολυψηφίου διὰ 10, 100, 1000.

Λύσεις προβλημάτων διαιρέσεως μερισμοῦ καὶ μετρήσεως ἐπὶ τῶν πολυψηφίων ἀριθμῶν.

Λύσεις προβλημάτων καὶ τῶν τεσσάρων πράξεων.

2. Οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοί.

Αἰσθητοποίησης τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν.

Γραφή καὶ ἀνάγνωσις τούτων. Ἰδιότητες τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν.

Αἱ 4 πράξεις ἐπὶ τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν. Πολλαπλασιασμός καὶ διαίρεσις δεκαδικῶν διὰ 10, 100, 1000.

Λύσεις προβλημάτων με ἀκεραίους καὶ δεκαδικούς ἀριθμούς. Οἱ δεκαδικοὶ ἀριθμοὶ ἐν συσχετισμῷ πρὸς ἀπλὰ δεκαδικὰ κλάσματα 1)10, 2)10, 10)100 κ.ο.κ.

Τροπὴ δεκαδικῶν ἀριθμῶν εἰς δεκαδικὰ κλάσματα καὶ ἀντιστρόφως.

Ἐμπέδωσις τῶν πράξεων ἐπὶ τῶν δεκαδικῶν ἀριθμῶν δι' ἀσκήσεων, προβλημάτων καὶ διαφόρων μετρήσεων.

Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν διατύπωσιν προβλημάτων ἀπλῶν καὶ συνθέτων.

3. Οἱ συμμιγεῖς ἀριθμοί.

Αἱ μονάδες χρόνου, μήκους, βάρους καὶ νομισμάτων ἑλλενικῶν. Ἐλάχιστα περὶ τῶν νομισμάτων ξένων κρατῶν μεθ' ὧν ἔχομεν στενὰς οἰκονομικὰς σχέσεις.

Ἐννοία, ἀπαγγελία καὶ γραφή τῶν συμμιγῶν ἀριθμῶν.

Τροπὴ συμμιγῶν εἰς μονάδας ὀρισμένης τάξεως «κατωτέρα ἢ ἀνωτέρα».

Πρόσθεσις καὶ ἀφαιρέσις συμμιγῶν ἀριθμῶν.

4. Κ λ ἄ σ μ α τ α.

Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων εἰς τὴν Γ' τάξιν.

Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν διὰ διαφόρων μέσων διὰ τὴν κατανόησιν γνησίων κλασμάτων ἐχόντων παρονομαστήν μέχρι τοῦ 10 π.χ. 2)3, 3)4, 2)5, 3)5, 2)6, 3)6 κ.λ.π. μέχρι τοῦ 9)10.

2. Γεωμετρία.

Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων ἐν τῇ Γ' τάξει.

Ὁ ῥόμβος.

Διάκρισις τούτου, ἀνευ ὀρίσμου, καὶ σύγκρισις (πλευρῶν καὶ γωνιῶν) αὐτοῦ μετὰ τὸ τετράγωνον.

Μέτρησις τῆς περιμέτρου τοῦ ἀνευ ὀρίσμου.

Εὗρεσις τοῦ ἐμβαδοῦ τοῦ τετραγώνου καὶ ὀρθογωνίου παραλληλογράμμου διὰ διαφόρων μετρήσεων καὶ κατασκευῶν.

Διάκρισις κύβου, ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου καὶ σφαίρας, ἀνευ ὀρίσμου, διὰ παρατηρήσεως ἀντικειμένων καὶ κατασκευῶν.

Με θ ο δ ι κ αὶ ὑ πο δ εῖ ξ ε ι ς.

Ἡ διδασκαλία δεόν νὰ εἶναι ἐπαγωγικὴ καὶ κατὰ τὸ δυνατόν ἐποπτικὴ, ἢ δὲ πρὸς διδασκαλίαν ὕλη δεόν νὰ ἀναφέρεται εἰς τὴν ζωὴν τῶν μαθητῶν καὶ νὰ παρουσιάσῃ αὐξοῦσαν δυσχέρειαν.

Ἐπίμονος καὶ προοδευτικὴ, εἰς δυσχέρειαν, ἀσκήσις εἰς τὴν ἀπὸ μνήμης ἐπίλυσιν διαφόρων προβλημάτων καὶ ἀσκήσεων.

Ἐπιμονὴ εἰς τὴν πλήρη ἐκμάθησιν τοῦ μηχανισμού τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀριθμητικῶν πράξεων καὶ παράλληλος ἀσκήσις εἰς τὴν ἐπίλυσιν ἀπλῶν καὶ συνθέτων προβλημάτων.

Ε' ΤΑΞΙΣ

1. Ἀριθμητικὴ.

1. Σύντομος ἐπανάληψις τῶν ἀκεραίων καὶ δεκαδικῶν ἀριθμῶν (γραπτὸς καὶ νοερὸς λογισμός).

Ἐπανάληψις καὶ συμπλήρωσις τῶν πράξεων τῶν συμμιγῶν.

2. Τὰ κλάσματα.

Ἐννοία καὶ αἰσθητοποίησης διὰ ποικίλων ἐποπτικῶν μέσων. Σύγκρισις κλάσματος πρὸς τὴν ἀκεραίαν μονάδα. Ἐξαγωγή τῶν ἀκεραίων μονάδων κλάσματος. Μικτοὶ ἀριθμοί.

3. Ἰδιότητες κλάσματος. Ἀπλοποίησης κλάσματος, Μ.Κ.Δ. τῶν δύο ὄρων κλάσματος.

Τροπὴ ἀκεραίου εἰς κλάσμα μεθόθεντα παρονομαστήν (1, 2, 3, κ.λ.π.).

Σύγκρισις κλασμάτων. Ἰσα καὶ ἄνισα κλάσματα.

Τροπὴ ἑτερονόμων εἰς ὁμώνυμα διὰ διαφόρων μεθόδων καὶ διὰ τοῦ Ε.Κ.Π. τῶν παρονομαστῶν.

4. Αἱ 4 πράξεις ἐπὶ τῶν κλασμάτων. Λύσεις σχετικῶν προβλημάτων.

5. Μέθοδος ἀναγωγῆς εἰς τὴν μονάδα κατὰ τὴν λύσιν προβλημάτων.
6. Τρόπὴ κλασμάτων εἰς δεκαδικούς καὶ ἀντιστρόφως.
7. Σύνθετα κλάσματα.

2. Γεωμετρία.

1. Παρουσίασις τῶν κυριωτέρων γεωμετρικῶν στερεῶν (κύβου, ὀρθογωνίου παραλληλεπίπεδου, πυραμίδος, κυλίνδρου, κώνου, σφαίρας) πρὸς μὲν πρῶτον ὑπὸ τῶν μαθητῶν τῶν γεωμετρικῶν ἐννοιῶν σημείων, γραμμῶν, γωνίας, πολυγώνου, ἐπιφανείας κ.ἄ. Τὸ γεωμετρικὸν σχῆμα ὡς σύνολον σημείων.

2. Σημεῖον, γραμμὴ καὶ εἶδη αὐτῶν.

3. Εὐθεῖα, ἡμιευθεῖα, εὐθύγραμμον τμήμα, μέτρησις αὐτοῦ, μονάδες μήκους.

Ἐξομοίωσις δύο ἢ περισσοτέρων καὶ διαφορὰ δύο εὐθύγραμμων τμημάτων.

4. Τεκνόμενα εὐθεῖαι. Διάφοροι περιπτώσεις. Εὐθεῖαι παράλληλοι.

5. Γωνία: καὶ εἶδη αὐτῶν. Ἡ ὀρθή γωνία. Μέτρησις γωνιῶν.

6. Ἐπίπεδα σχήματα (τετράγωνον, ὀρθογώνιον παραλληλόγραμμον, ῥόμβος, τραπέζιον, τρίγωνον, πολύγωνον, κύκλος). Ἐννοία ἐκαστοῦ τούτων, ἰχνογράφησις, στοιχεῖα, ιδιότητες, μονάδες μετρήσεως ἐπιφανειῶν, ἐμβαδὸν ἐπιφανείας.

Εἰς ἐκαστὴν περίπτωσιν νὰ γίνωνται αἱ ἀνάλογοι ἀπλᾶι γεωμετρικαὶ κατασκευαὶ μετὰ τὰ γεωμετρικὰ ὄργανα, κανόνα, διαβήτην, γνώμονα, μοιρογνωμόνιον.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

1. Ἀριθμητικὴ.

1. Περὶ συνόλων.

Ἐννοία καὶ ἀπλᾶ παραδείγματα.

Τὸ μονομελές, τὸ διμελές, τὸ κενόν, σύνολον. Συμβολισμοὶ αὐτῶν.

Σύνολον μετὰ περισσότερα στοιχεῖα. Καθορισμὸς καὶ συμβολισμὸς αὐτοῦ. Παραδείγματα.

Ἐνωσις δύο συνόλων. Παραδείγματα.

Πλήθος στοιχείων καὶ πληθικός ἀριθμὸς συνόλου.

2. Ποσὰ ἀνάλογα καὶ ἀντίστροφα. Ἀπλὴ μέθοδος τῶν τριῶν.

3. Προβλήματα ποσοστῶν.

4. Σύνθετος μέθοδος τῶν τριῶν.

5. Προβλήματα τόκου ὧν τῶν περιπτώσεων.

Παρατηρήσεις:

Ἡ λύσις τῶν προβλημάτων τούτων κυρίως διὰ τῆς συνθέτου μεθόδου καὶ οὐχὶ διὰ τῶν τύπων.

6. Δάνεια, συναλλαγματική, γραμματίον, ἐξωτερικὴ ὑφαίρεσις.

7. Μερισμὸς ἀριθμοῦ εἰς μέτρη ἀνάλογα δοθέντων ἀριθμῶν. Προβλήματα μερισμοῦ.

8. Προβλήματα Ἐταιρείας.

9. Προβλήματα μέσου ὁρου.

10. Προβλήματα μίξεως.

11. Χρήσις ἐνὸς γράμματος διὰ τὴν λύσιν ἀπλῶν ἀσκήσεων καὶ προβλημάτων (ὅπως π.χ. $3\alpha = 15$, $\frac{\alpha}{2} + \frac{\alpha}{3} = 10$, $12\alpha - 8\alpha = 40$ κ.τ.λ.).

2. Γεωμετρία.

1. Σύντομος ἐπανάληψις τῶν διδασκέντων εἰς τὴν Β' τάξιν.

2. Ἐπιφάνεια καὶ εἶδη αὐτῶν. Ἐπίπεδος ἐπιφάνεια.

3. Στερεά, γεωμετρικὰ στερεά: Κύβος, ὀρθογώνιον παραλληλεπίπεδον, κανονικὴ πυραμὶς με βᾶσιν τετράγωνον (δύναται νὰ παρουσιασθῇ καὶ ἄλλα εἶδη πυραμίδων χωρὶς ὅμως νὰ ἐξετασθῇ), κυκλικὸς κύλινδρος καὶ κυκλικὸς κώνος.

Δι' ἕκαστον τῶν ἀνωτέρω στερεῶν θὰ ἐξετασθῇ τὰ ἀκόλουθα:

Ἐννοία, ἰχνογράφησις, στοιχεῖα, ιδιότητες, ἐμβαδόν, παραπλεύρου, κυρτῆς καὶ ὀλικῆς ἐπιφανείας καὶ ὄγκος.

Παρατηρήσεις:

1. Δέον νὰ γίνωνται κατασκευαὶ τῶν ἀνωτέρω γεωμετρικῶν στερεῶν διὰ ποικίλου ὕλικου εἰς τὸ μάθημα τῶν Τεχνικῶν πρὸς πειραματισμὸν καὶ ἀσκήσιν.

2. Τὰ ἀντικείμενα τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας νὰ εἶναι διαφέροντα καὶ νὰ εὐρίσκωνται ἐγγὺς πρὸς τὴν ζωὴν.

3. Δέον νὰ γίνεταί σύμμετρος χρήσις γραπτῆς καὶ προφορικῆς ἐργασίας εἰς τὴν λύσιν τῶν προβλημάτων Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας.

4. Τὰ περὶ συνόλων θὰ διδασκῶν, ἐφ' ὅσον τοῦτο κριθῇ σκόπιμον ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων ἐπιθεωρητῶν ἐν συνεννοήσει μετὰ τῶν διδασκάλων ἐκαστοῦ σχολείου, ἢ δὲ χρονικῇ περιόδῳ, καθ' ἣν θὰ διδασκῶν, ἐπαφίεται εἰς τὴν κρίσιν τῶν ἀνωτέρω.

Ε' ΓΕΩΓΡΑΦΙΑ

1. Σκοπὸς:

Ἀφετηρίαν ἔχουσα τὴν στενοτέραν πατρίδα τοῦ μαθητοῦ, ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Γεωγραφίας σκοπὸν ἔχει: α) τὴν βαθύτεραν γνῶσιν ὁλοκλήρου τῆς Ἑλλάδος, β) τὴν γνῶσιν τῶν ξένων Χωρῶν καὶ δὴ καὶ ἐκείνων, αἵτινες ἔχουν δι' ἡμᾶς ἰδιαιτέραν οἰκονομικὴν, πολιτικὴν ἢ ἄλλην τινὰ σημασίαν, γ) τὴν, ἐν ᾗ βαθμῇ ἐπιτρέπει τὸ πνευματικὸν ἐπίπεδον τῶν μαθητῶν, γνῶσιν τῆς ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν σημασίας τῆς γεωγραφικῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος καὶ τῶν αἰτιῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν στοιχείων (ἀνθρωπίνων καὶ φυσικῶν) καὶ δ) τὴν γνῶσιν τῆς μελέτης τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου καὶ δὴ καὶ τοῦ γεωφυσικοῦ.

Παρατηρήσεις:

α) Ἰδιαιτέρα προσοχὴ καὶ σημασία θὰ δοθῇ εἰς τὴν πλήρη κατὰ τὸ δυνατόν γνῶσιν τῆς γενετήρας, τὴν γνῶσιν τῶν γεωγραφικῶν ὄρων καὶ ἐννοιῶν, τὴν μελέτην τοῦ γεωφυσικοῦ χάρτου καὶ τὴν εὐρεσιν, προσδευτικῶς, τῶν αἰτιῶν σχέσεων μεταξὺ τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν στοιχείων.

β) Ἐκτὸς τῶν ἐπιτοπίων ἐπισκέψεων καὶ παρατηρήσεων, ἀξιόλογα ἐποπτικὰ μέσα κρίνονται αἱ διάφοροι εἰκόνες τοπίων, ἐνδυμασιῶν, σκηνῶν ζωῆς κ.λ.π. κινηματογραφικαὶ ταινίαι, περιγραφαὶ καὶ διηγήσεις, εἰδικοὶ φάκελοι: γεωγραφικοῦ ὕλικου πλουτιζόμενοι κατ' ἔτος καὶ φυλασσόμενοι εἰς τὸ ἀρχειοὺν τοῦ σχολείου κλπ.

γ) Οἱ μαθηταὶ δέον νὰ ἐδιδωθῇ εἰς σχέδιον ἐργασίας, ὥστε νὰ δύνανται μόνοι νὰ ἐπιστημαίνωσι τὰ σπουδαιότερα γεωγραφικὰ στοιχεῖα τῆς ἐξεταζομένης περιοχῆς καὶ τὰς σπουδαιότερας αἰτιώδεις σχέσεις, τοῦ διδασκάλου συμπληροῦντος τὰ κενὰ διὰ τῆς προσφορᾶς τῶν στοιχείων ἐκείνων, τὰ ὅποια δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐξεύρουν οἱ μαθηταί.

δ) Διὰ τὴν πλήρη κατανόησιν καὶ ἐμπέδωσιν τῶν διδασκόμενων, δέον νὰ γίνωνται πολυμερεῖς ἀναπαραστάσεις (ἐπὶ τῆς ἀμμοδόχου, πλαστικά, γραφικά, χειροτεχνικά, γλωσσικά, νοσῶν ταξίδια κ.λ.π.).

ε) Συνιστᾶται ἡ ὀργάνωσις ἐκθέσεως προϊόντων, ἰχνογραφμάτων, εἰκόνων, ἀντικειμένων, λευκωμάτων καὶ λοιπῶν ἔχοντων σχέσιν πρὸς τὴν ἐκάστοτε ἐξεταζομένην ἐνότητα.

2. Διδασκτέα ὕλη:

Γ' ΤΑΞΙΣ

Ἐπανάληψις τῶν διδασκέντων εἰς τὴν Β' τάξιν καὶ δὴ τῶν ἀφορώντων εἰς τὴν ἐμπέδωσιν τῶν διαφόρων γεωγραφικῶν ὄρων καὶ ἐννοιῶν.

1. Χωρίον ἢ πόλις (Ἀνακεφαλαίωσις)

α) Θέσις, μορφή τοῦ ἐδάφους, ὕδατα, κλίμα.

β) Γεωργία, κτηνοτροφία, βιομηχανία, βιοτεχνία, ἀλιεία, ὀρυκτὸς πλοῦτος, ἐμπόριον, μεταφοραί.

- γ) Ἀπογραφή οἰκιῶν, προϊόντων, ζώων.
 δ) Πληθυσμός, ἀπογραφή κατοίκων, διοικήσεις, σχολεῖα, ἐκκλησία, μνημεῖα καὶ τοπία.
 ε) Ἱστορία τῆς περιοχῆς.
 στ) Ἑλλείψεις καὶ προβλήματα τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως.
 ζ) Τί περιμένει ἀπὸ ἡμᾶς τὸ χωρίον ἢ ἡ πόλις σήμερον καὶ εἰς τὸ μέλλον.
 η) Ὁ τουρισμός εἰς τὸ χωρίον ἢ τὴν πόλιν καὶ αἱ ὑποχρεώσεις μας.
 θ) Διάφοροι χαρτογραφῆσεις καὶ ἀναπαραστάσεις ἐπὶ τῆς ἀμμοδόχου ἢ καὶ ἄλλως πως.

2. Τὰ γειτονικά χωρία ἢ πόλεις.

- α) Θέσεις, ἀπόστασις, συγκοινωνία, ἐπίσκεψις τούτων.
 β) Τὰ σπουδαιότερα χαρακτηριστικά ἐκάστου τῶν γειτονικῶν χωρίων ἢ πόλεων.
 γ) Ἀσχολίαι τῶν κατοίκων ἐκάστου τούτων, προϊόντα πληθυσμός.
 δ) Αἱ σχέσεις μας μὲ ἕκαστον χωρίον ἢ πόλιν.
 ε) Μνημεῖα, τοπία, ἱστορικοὶ καὶ τουριστικοὶ τόποι, ἐπίσκεψις τούτων.
 στ) Πληθυσμός καὶ προϊόντα περιοχῆς.
 ζ) Κατασκευὴ χαρτῶν τῆς περιοχῆς (ἀνάγλυφος, γεωφυσικός, πολιτικός, παραγωγικός, ἱστορικός, τουριστικός).

3. Ἡ Ἐπαρχία.

- α) Ἡ πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας. Σχέσις τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως τοῦ μαθητοῦ μετὰ τῆς πρωτεύουσας τῆς ἐπαρχίας. Γενικά χαρακτηριστικά τῆς πρωτεύουσας. Ἀρχαί. Ἰδρύματα. Ἀγοραὶ κλπ.
 β) Αἱ κυριώτεραι πόλεις καὶ κωμοπόλεις τῆς ἐπαρχίας. Σχέσις τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως τοῦ μαθητοῦ μετὰ τῶν ἀνωτέρω.
 γ) Τὰ φυσικά χαρακτηριστικά τῆς ἐπαρχίας: 1) Ἡ μορφολογία τοῦ ἐδάφους. 2) Τὰ ὕδατα. 3) Τὰ δάση. 4) Τὸ κλίμα.
 δ) Προϊόντα τῆς ἐπαρχίας. Ἀσχολίαι κατοίκων. Συγκοινωνία.
 ε) Ἱστορικοὶ τόποι (ἀρχαιότητες—μνημεῖα). Αἱ ὑποχρεώσεις μας ἐναντι τούτων.
 στ) Ὁ Τουρισμός (τουριστικοὶ τόποι, μνημεῖα καὶ κτίσματα, τουριστικὴ κίνησις). Τὸ πατροπαράδοτον ἑλληνικὸν ἔθιμον τῆς φιλοξενίας εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ νεωτέραν ἐποχὴν (Ἐνὸς Ζεὺς, προστασία ξένων).
 Ἡ ἐθνικὴ, πολιτιστικὴ καὶ οἰκονομικὴ σημασία τῆς τουριστικῆς κινήσεως. Αἱ ὑποχρεώσεις μας διὰ τὴν περαιτέρω ἀνάπτυξιν τοῦ τουρισμοῦ.
 ζ) Ἀνάγκαι καὶ προβλήματα τῆς ἐπαρχίας.
 η) Θέσις, ὄρια, ἔκτασις, πληθυσμός, ἱστορία, πολιτισμός.
 θ) Ἐκθέσεις προϊόντων τῆς ἐπαρχίας. Καταρτισμός πινάκων, λευκωμάτων.
 ι) Χάρτης τῆς ἐπαρχίας. Ἀσκήσις εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἀνάγνωσιν αὐτοῦ.
 ια) Ἀνακεφαλαίωσις τῶν κυριωτέρων γεωγραφικῶν στοιχείων τῆς ἐπαρχίας.

4. Νομός — γεωγραφικὸν διαμέρισμα.

- α) Ἡ πρωτεύουσα τοῦ Νομοῦ. Σχέσις τοῦ χωρίου ἢ τῆς πόλεως τοῦ μαθητοῦ μετὰ τῆς πρωτεύουσας τοῦ Νομοῦ. Γενικά χαρακτηριστικά τῆς πρωτεύουσας (φυσικά, οἰκονομικά, πολιτιστικά). Ἀρχαί (Ἐκκλησιαστικά, Πολιτικά, Στρατιωτικά—Δικαστικά). Φιλανθρωπικά καὶ ἄλλα ἱδρύματα. Ἐκπαίδευσις. Ἐμπόριον, βιοτεχνία, βιομηχανία, ψυχαγωγία. Ἱστορία τῆς πρωτεύουσας.
 Ἡ ζωὴ τῶν κατοίκων τῆς πρωτεύουσας καὶ αἱ ἀσχολίαι τῶν.
 β) Γεωφυσικὴ ἐξέτασις τοῦ Νομοῦ (θέσις, ὄρια, ἔκτασις, μορφολογία τοῦ ἐδάφους, ὕδατα, κλίμα).
 γ) Οἰκονομικὴ ἐξέτασις τοῦ Νομοῦ (τὰ κύρια προϊόντα, ἀσχολίαι κατοίκων) Συγκοινωνία.
 δ) Πολιτικὴ ἐξέτασις τοῦ Νομοῦ: 1) Διοικητικὴ διαίρεσις (αἱ ἐπαρχίαι καὶ αἱ κυριώτεραι πόλεις καὶ κωμοπόλεις).

- 2) Πληθυσμός, σύνθεσις τούτου, ἱστορία. 3) Ἱστορικοὶ καὶ τουριστικοὶ τόποι (ἀρχαιότητες, μνημεῖα, τουριστικὴ κίνησις). Αἱ ὑποχρεώσεις μας ἐναντι αὐτῶν.
 ε) Ἀνάγκαι καὶ προβλήματα τοῦ Νομοῦ.
 στ) Ἐκθέσεις προϊόντων—καταρτισμός λευκωμάτων.
 ζ) Χάρτης τοῦ Νομοῦ. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν κατασκευὴν καὶ ἀνάγνωσιν τούτου.
 η) Ἀδρομερὲς ἐξέτασις τοῦ γεωγραφικοῦ διαμερίσματος τοῦ μαθητοῦ (γεωφυσικὴ, οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ).

Δ' ΤΑΞΙΣ

- α) Ἐπανάληψις τοῦ Νομοῦ τοῦ μαθητοῦ.
 β) Ἡ Ἑλλάς: Γενικὴ ἐπισκόπησις (ἀδρομερὲς—γεωφυσικὴ, οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξέτασις).
 γ) Διαίρεσις τῆς Ἑλλάδος κατὰ περιοχάς (Ἡπειρωτικὴ—Νησιωτικὴ καὶ ὑποδιαίρεσις ἐκάστης τούτων εἰς γεωγραφικά διαμερίσματα): Στερεὰ Ἑλλάς καὶ Εὐβοία, Πελοπόννησος, Θεσσαλία, Ἡπείρος, Μακεδονία, Θράκη, Νῆσοι Αἰγαίου, Κρήτη, Δωδεκάνησος, Νῆσοι Ἰονίου.
 δ) Τὸ γεωγραφικὸν διαμέρισμα τοῦ Νομοῦ τοῦ μαθητοῦ: Γεωφυσικὴ, οἰκονομικὴ καὶ πολιτικὴ ἐξέτασις τοῦ διαμερίσματος.
 ε) Ἡ ἐξέτασις τῶν ἄλλων Νομῶν τοῦ διαμερίσματος, ὡς ἐν τῇ τρίτῃ τάξει ἔλαβε χώραν ἡ διδασκαλία τοῦ Νομοῦ τοῦ μαθητοῦ.
 στ) Χάρτης τοῦ διαμερίσματος (γεωφυσικός—οἰκονομικός—πολιτικός—τουριστικός κλπ.).
 ζ) Διδασκαλία τῶν ἄλλων γεωγραφικῶν διαμερισμάτων ὡς ἀνωτέρω.
 Ἑλλείψει χρόνου ἢ ὕλης θὰ ἐξετάζεται ἀδρομερῶς, ἀποφωγόμενων τῶν πολλῶν ὀνομάτων καὶ ἀριθμῶν πρὸς ὁλοκλήρωσιν τῆς διδασκαλίας τῆς γεωγραφίας τῆς Ἑλλάδος ἐν τῇ Δ' τάξει.
 η) Φυσικὰ φαινόμενα ἐν Ἑλλάδι. Οἱ σεισμοὶ καὶ ἡ ὑπὸ τοῦ Κράτους ἀντιμετώπισις τῶν ἐξ αὐτῶν καταστροφῶν. Αἱ παλίρροιαι καὶ οἱ ἄνεμοι.
 θ) Χάρτης τῆς Ἑλλάδος.

Ε' ΤΑΞΙΣ

1. Ἐκ τῆς γενικῆς καὶ μαθηματικῆς γεωγραφίας:
 α) Ἡ Γῆ.
 β) Ἡ σφαιρικὴ μορφή καὶ τὸ σχῆμα τῆς γῆς (σφαιρικότης, ἄξων, πόλοι).
 γ) Ἡ ἐπιφάνεια τῆς γῆς (ξηρά, θάλασσα, ἡπειροί, ὠκεανοί, δὲ ἐν τῇ θάλασσῃ ρεύματα).
 δ) Ἰσμερινός, παράλληλοι κύκλοι, γεωγραφικὸν πλάτος, ζῶναι τῆς γῆς καὶ γενικά χαρακτηριστικά αὐτῶν.
 ε) Μεσημβρινοί, γεωγραφικὸν μήκος.
 στ) Ἡ ἀτμόσφαιρα, ἄνεμοι, ὑγρασία, κλίματα. Παράγοντες ἐπηρεάζοντες τὸ κῆμα τοῦ τοῦ. Κλίμαξ. Λεπτομερῶς τὰ περὶ κλίματος διὰ μαθηματικῶν ὑπολογισμῶν. Ἀσκήσις τῶν μαθητῶν εἰς τὴν ἐκτίμησιν τῶν ἀποστάσεων βάσει τῆς κλίματος.
 2. Ἐκ τῆς φυσικῆς καὶ πολιτικῆς γεωγραφίας:
 α) Σύντομος γενικὴ ἐπισκόπησις τῆς Ἑλλάδος καὶ θέσις αὐτῆς εἰς τὴν ὑδρόγειον (ἐν σχέσει πρὸς ὅλας τὰς ἡπείρους καὶ τὰς θαλάσσας).
 β) Θέσις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὸν μεσογειακὸν χώρον. Γενικὴ ἐξέτασις τῶν τεσσάρων, πλὴν τῆς Εὐρώπης, ἡπείρων ὡς καὶ τῶν κρατῶν αὐτῶν, λεπτομερεστέρα δὲ τῶν κρατῶν μεθ' ὧν ἡ Ἑλλάς ἔχει στενότερας σχέσεις (οἰκονομικὰς, πολιτιστικὰς κ.λ.π.).

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

1. Ἐκ τῆς γενικῆς καὶ μαθηματικῆς γεωγραφίας:
 α) Ὁ οὐρανός. Τὰ σύγχρονα μέσα μελέτης αὐτοῦ (τηλεσκό-

πιον, φασματοσκόπιον, τεχνητοί δορυφόροι, πύραυλοι, ραδιοτηλεσκόπιον, φωτογραφία, φωτομετρία κ.λ.π.).

β) Οί άστέρες: Άπλανείς (άστερισμοί, γαλαξίαι). Ήλιος, πλανήται, δορυφόροι. Ήλιακόν πλανητικόν σύστημα. Διαττοντες, κομήται).

γ) Ή Γη.

Η γήινη σφαίρα (διάπυρος κατάσταση, βαθμιαία ψύξις, πυρόσφαιρα, λιθόσφαιρα, ήφαιστεια, σεισμοί, θερμαί πηγαί). Σχηματισμός πυρογενών και ύδατογενών πετρωμάτων, όρυκτά.

Αί κινήσεις της γής: Περί τόν άξονά της (ήμέρα, νύξ, ώρα, τοπική ώρα).

Περί τόν ήλιον (έτος, εποχίαι, ανισότης ήμερών, ήμερολόγιον).

δ) Ή Σελήνη.

Σχήμα, μέγεθος, κινήσεις, φάσεις. Έκλείψεις σελήνης και ήλιου.

2. Έκ της φυσικής και πολιτικής γεωγραφίας:

α) Ή Έλλάς και ή θείσι αύτης είς τόν μεσογειακόν και εύρωπαϊκόν χώρον.

Όρια, έκτασις, πληθύσμος, πυκνότης.

Φυσική διαίρεσις (ήπειρωτική και νησιωτική Έλλάς).

Μορφολογία του έδάφους (όρη, πεδιάδες, ποταμοί) περιληπτικώς. Τά γεωγραφικά διαμερίσματα της Έλλάδος και ή ένότης του ελληνικού χώρου.

Κλίμα. Τά εκ της θέσεως και της διαπλάσεως της παραλίας πλεονεκτήματα.

Προϊόντα (γεωργικά, κτηνοτροφικά, άλιευτικά, βιομηχανικά, όρυκτά).

Άσχοлия των κατοίκων. Ναυτιλία, βιομηχανία, συγκοινωνία.

Θρησκεία, εκπαίδευσις, καλαί τέχναι, διοικήσις.

Διοικητική διαίρεσις (νομοί, πρωτεύουσαι αύτών).

Ίδιαίτερα χαρακτηριστικά και κυριώτερα προβλήματα έκάστης μείζονος περιοχής:

Τουρισμός, τεχνικά έργα, βιομηχανική ανάπτυξις, συγκοινωνία, έρευνα ύπεδάφους.

Άλύτρωτοι ελληνικάί χώραι.

Απόδημος Έλληνισμός.

Ό ιστορικός ρόλος της Έλλάδος είς τόν πολιτισμόν.

β) Αί λοιπαί χώραι της Εύρώπης.

Φυσική διαμόρφωσις (έδαφος, θαλάσσιος διαμελισμός, κλίμα, ποταμοί, προϊόντα). Κάτοικος. Πολιτική διαίρεσις.

Τά κράτη της Βαλκανικής Χερσονήσου.

Τά κράτη της Ε.Ο.Κ. (Γαλλία, Ίταλία, Λουξεμβούργον, Δ. Γερμανία, Βέλγιον, Όλλανδία). Τά κράτη της Ίβηρικής χερσονήσου. Ή Έλβετία, ή Αυστρία, ή Τσεχοσλοβακία, ή Ούγγαρία, ή Πολωνία, ή Ρωσία, ή Μ. Βρετανία, τά Σκανδιναυικά κράτη.

3. Άνθρωπογεωγραφία:

Οί κάτοικοι της γής. Φυλαί, γλώσσαι, θρησκείαι, πολιτεύματα.

Παρατηρήσεις:

Έξ έκαστου κράτους θά εξετάζωνται τά έπόμενα:

Όρια, έκτασις, φυσική διαμόρφωσις, κλίμα, οικονομία, μέγαλα τεχν. έργα, μέσα συγκοινωνίας, τουρισμός και άξιοθέατα, πολιτική και πολιτιστική κατάσταση, ιστορικά τινα στοιχεία και αι σχέσεις του έξεταζόμενου προς την Έλλάδα.

Μεθοδικάί ύποδείξεις.

α) Ή ύλη της Πατριδογνωσίας, δέον όπως διδάσκεται επί της βάσει των διδακτικών άρχών της έποπτείας, της παραστάσεως, της άναγνώσεως του γεωγραφικού χάρτου και του τοπικού και χρονικού προσδιορισμού.

β) Οί μαθηταί πρέπει νά κατέχουν τάς στοιχειώδεις γεωγραφικάς έννοιαις επί των όποιών θά έρείδεται ή ύλη της κυρίως γεωγραφίας.

γ) Ή διδακτέα ύλη της γεωγραφίας κρίνεται σκόπιμον νά

εξετάζεται πρώτον κατά μεγάλας γεωγραφικάς και φυσικάς περιοχάς και έν συνεχείς κατά διοικητικάς ένότητας επί της βάσει των αίτιωδών σχέσεων από πάσης δυνατής άπόψεως (ιστορικής, πολιτιστικής, ένθικής, άνθρωπογεωγραφικής, κοινωνικής, οικονομικής κλπ.), ώστε νά είναι πολυπλεύρως μορφωτική.

δ) Έξ έκάστης γεωγραφικής περιοχής ή χώρας νά τονίζωνται τά ιδιαίτερα χαρακτηριστικά στοιχεία αύτης και νά άποφύγεται ή συσσώρευσις έν τη μνήμη πολλών όνομάτων, άριθμών κλπ.

ε) Αί χώραι, αίτινες εύρίσκονται είς στενοτέραν έδαφικήν, οικονομικήν και πολιτιστικήν σχέση μετὰ της Έλλάδος, δέον όπως διδάσκωνται διεξοδικώτερον.

στ) Αί βασικά διδακτικά άρχαι της συνολικότητος, της έποπτείας, της άυτενεργείας, της έργασίας, της χρησιμότητος, της οικονομίας και της βιοματικότητος νά διέπουν όλας τάς φάσεις της τριμερούς πορείας διδασκαλίας (παρατήρησις—κατανόησις—παράστασις) της γεωγραφικής ύλης.

ζ) Διά την διδασκαλίαν του μαθήματος της Γεωγραφίας επιβάλλεται νά πραγματοποιώνται διδακτικά έκδρομαί, διδακτικοί περίπατοι, έπισκέψεις, όδοιπορία, ταξίδια προς άμεσον παρατήρησιν του διδακτέου και σχηματισμόν κατ' αίσθησιν έποπτειών.

η) Ένδείκνυνται ή χρήσις πολλαπλών έποπτικών όργάνων και μέσων, ως ύδρογείυ σφαίρας, γεωγραφικών χαρτών, πυξίδος, εικόνων, κάρτ ποστάλ, φωτογραφιών, σχεδιαγραμμάτων, γραφικών και πλαστικών παραστάσεων, συγκριτικών πινάκων, συλλογών, κινηματογραφικών ταινιών, λαογραφικών σημειωμάτων, ιστοριογραφιών, ραδιοφωνικών έκπομπών, προγραμμάτων τηλεόρασεως και παντός έτέρου σχετικού έποπτικού μέσου.

θ) Διά την πλήρη κατανόησιν και έμπέδωσιν των διδαχθέντων, δέον νά γίνωνται πολυμερείς άναπαραστάσεις (επί της άμμοδόχου, πλαστικάί, γραφικάί, χειροτεχνικάί, γλωσσικάί, νοερά ταξίδια κ.λ.π.).

ι) Συνιστάται ή όργάνωσις έκθέσεως προϊόντων, ίχνογραφημάτων, εικόνων, άντικειμένων, λευκωμάτων και λοιπών έχόντων σχέσιν προς την έκάστοτε έξεταζόμενην ένότητα.

ια) Άλληλογραφία μετ' άλλων σχολείων.

ΣΤ'. ΦΥΣΙΚΑ ΚΑΙ ΧΗΜΕΙΑ ΜΕΤΑ ΣΤΟΙΧΕΙΩΝ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

1. Σκοπός.

Είναι άναμφισβήτητος ή άναγκαιότητα και σημασία, ήν ένέχουν τά φυσικά μαθήματα διά τόν μαθητήν του συγχρόνου σχολείου. Ταύτα μορφώνουν πρακτικώς και ειδολογικώς. Παρέχουν, δηλαδή, είς τόν μαθητήν πλουσίαι και πολυμερείς γνώσεις, χρησιμίους διά τόν βίον, αλλά και έξελίσσουν πάσης τάς ψυχοπνευματικάς του λειτουργίας, βουλητικές, νοητικές, συναισθηματικάς κ.λ.π.

Ειδικώτερον, διά της διδασκαλίας του ως άνω μαθήματος επιδιώκονται:

1. Ή γνώσις του φυσικού περιβάλλοντος υπό των μαθητών και ή πρόσκτησις ύπ' αύτών των άναγκαιών γνώσεων προς άντιμετώπισιν και προαγωγήν του βίου, άμα δέ και προύλαξίν των από τάς επιβλαβείς επιδράσεις, (ώφελιμιστική—πρακτική σημασία).

2. Ή διά της παρατηρήσεως και έξετάσεως των φυσικών όντων, όργανικών και άνοργάνων διέγερσις ποικίλων διασφρόντων των μαθητών και παροχή εύκαιριών άσκήσεως και προαγωγής των πνευματικών των λειτουργιών, ήτοι διανοίας, κρίσεως, προσοχής, φαντασίας, παρατηρήσεως, βουλήσεως κ.ο.κ.

3. Ή καλλιέργεια του καλαισθητικού συναισθήματος. Είδοι ή φύσις είναι άκένωτος πηγή χρωμάτων και μορφών ώραιότητος, συμμετρίας, άρμονίας και τέρψεως.

4. Ή καλλιέργεια και ανάπτυξις του κοινωνικού και συμπαιθητικού συναισθήματος, διά της υπό των μαθητών παρεχόμενης περιποιήσεως, άγάπης και βοηθείας προς τά ζώα, τά

φωτά καὶ τῆς ὑφισταμένης σχέσεως τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῶν ζωϊκῶν καὶ φυτικῶν ὄντων.

5. Ἡ ἐκ τοῦ θαυμασμοῦ τοῦ πλούτου καὶ τῆς ποικιλίας τῶν φυσικῶν ὄντων ἀγάπη τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος καὶ κατ' ἐπέκτασιν ἡ ἐνίσχυσις τοῦ πατριωτικοῦ συναισθήματος.

6. Ἡ ἀνάπτυξις τοῦ θρησκευτικοῦ φρονήματος, διὰ τῆς παρατηρήσεως τοῦ ἀφδάστου μεγαλείου τῆς φύσεως, τῆς σκοπιμότητος τῶν ὄντων, τῆς τελείας κατασκευῆς τῶν ὀργάνων τῶν καὶ τῆς ἐν σοφίᾳ καὶ τελειότητι δημιουργίας ταύτης ὑπὸ τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ.

Γ' καὶ Δ' ΤΑΞΕΙΣ

Ἐνότητες Φυσικῆς Ἱστορίας.

Α'. Φυτὰ καὶ ζῶα τῆς Ἑλλάδος.

1. Οἰκία καὶ αὐλή.

Γενικὴ εἰκὼν οἰκίας καὶ αὐλῆς. Τὰ ἐν αὐταῖς ζῶα καὶ φυτὰ.

α) Φυτὰ: Διάνθος ὁ καρύφυλλος (γαρύφαλλο), βασιλικός, χεῖρανθος ὁ γνήσιος (κιτρίνη βιολέττα), Ἴον τὸ τρίχρουν (πανσές), ὀρεντοσία ἡ κηπαία, (ὀρεντοσία), γαρδένια, ἀντίρριον (σκυλάκι), διγκόνια (διγώνια), καμέλια, ἀσκληπιός, ὑάκινθος ὁ ἀνατολικός, κρίνος, ροδὴ (τριανταφυλλιά) κ.λ.π.

β) Ζῶα, πτηνὰ καὶ ἔντομα: Γαλῆ, κύων, πρόβατον, αἶξ, βοῦς, ὄνος, ἡμίονος, ἵππος, χοῖρος, μῦς, ὄρνις, ἀλέκτωρ, περιστέρα, χελιδὼν, μυῖα, ἀράχνη, σῆς ὁ διφθεροφάγος (σκῶρος), ψύλλος, χάρις ὁ τῶν κλινῶν (κοριός).

2. Κήπος.

Γενικὴ εἰκὼν τοῦ κήπου, χρησιμότητος.

α) Δένδρα: Ἀμυγδαλὴ (ἀμυγδαλιά), μηλέα, μορέα (μουριά), καρυὰ (καρυδιά), συκὴ (συκιά), ἐλαία, θαυμαστὴνέα, κερασέα, κυδωνέα, ροδακινέα, ἀπιδέα, σχίνος ὁ μαστιχοφόρος (μαστιχοδένδρο), κυπάριστος, ἀμπέλος κ.λ.π. (θανανέα, ὅπου καλλιεργεῖται αὕτη).

β) Λαχανικά: Κράμβη, θρίδαξ (μαρούλι), στρύχνος ὁ λυκοπερσικός (ντομάτα), τεύτλον τὸ σακχαρώδες (κοκκινούλι), κολοκύνθη, κρόμμυον, σκόρδον, πράσπον, ἀγκινάρα, στρύχνος ὁ ἐδώδιμος (μελιτζάνα), ἰδίσκος ὁ ἐδώδιμος (μπάμια), σικυὸς ἡ ἡμερος (ἀγγουριά), σικυὸς ὁ μηλοπέπων (πεπονιά), ὕδρὸς (καρπουζιά), σινάπι, σέλιον, πετροσέλιον (μαϊτανός), ἀνηθον, γλυκάνισον.

γ) Ἄνθη: Νάρκισσος ὁ ποιητικὸς, Ἴον τὸ εὖσμον, ἱσμός (γιασεμί), μαργαρίτα, δενδρολίβανον, χρυσάνθεμον, δάλια (ντάλια), μέλισσα ἡ ἱατρικὴ (μελισσόχορτο), κιχώριον τὸ ἔντομον (ραδίκι), ἡλιάνθος ὁ κοινὸς (ἥλιος), τεύτλον τὸ ἐρυθρόφυλλον κ.λ.π.

δ) Ζῶα: Γεωσκώληξ (σκουλήκι), ἐδέλλα, τριγίνη, ταινία, κοχλίας ὁ παματίας (σαλιγκάρι), λείμαξ ὁ ἀγροδίαιτος (γυμνοστάλιαγκας), βροῦχος ὁ τῶν κυάμων, ἀνθονόμος μηλέων, κητονία ἡ χρυσόχρους (χρυσόμυγα), πραιοκοῦρις (κολοκυθόκοφτης).

ε) Πτηνὰ: Στρουθίον (σπουργίτης), σπίνος.

3. Ἀγρός.

Γενικὴ εἰκὼν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους καὶ χρησιμότητος τοῦ ἀγροῦ.

α) Φυτὰ: Σῖτος (σιτάρι), κριθὴ (κριθάρι), ἀραβόσιτος (καλαμπόκι), σίκαλις, καπνός, θάμναξ (θαμπάκι), λίνον τὸ ὠφέλιμον (λινάρι), κόνναβις ἡ σπαρτή, σήσαμον (σουσάμι), φασιόλος (φασολιά), κύαμοι (κουκιά), φακὴ, πίσα (πιπέλι), ἐρέβινθοι (ρεβίδια), γεωμήλα (πατάτες), τριφύλλιον, σόρρη, ὀρίανον τὸ κοινὸν (ρίγανη), ὀρίανον τὸ σύμφυγον (μαντζουράνα), ἐσπεριδοειδῆ (λεμονιά, πορτοκαλλιά, κιτριά, νερατζιά).

β) Ζῶα. Λαγὼς (λαγός), μῦς ὁ ἀρουραῖος (ποντικός τοῦ ἀγροῦ), χελώνη, κορώνη (κουρούνα), χίχλη ἡ ὠδική (τοίχλα), κορυδαλλὸς (κατσουλιέρης), πελαργὸς (λελέκι),

ἀκανθόχοιρος (σκαντζόχοιρος), ἀσπάλαξ (τυφλοπόντικας), τέττιξ (τζιτζίκας), ἀκρίς (ἀκρίδα), ἐχίδνα (ὀχιά), σαῦρα, σκορπιὸς καὶ ἄλλα.

4. Λεϊμῶν.

Γενικὴ εἰκὼν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

α) Φυτὰ: Ἀνεμώνη, μήκων ἡ ροιὰς (παπαρούνα), μαργαρίτα ἡ ἀγρία, χαμαίμηλον (χαμομήλι), θύμος ὁ κεφαλωτός (θυμάρι), ἐλελίφασκος ὁ λεϊμῶνιος (φασκομηλιά), κυκλάμινον τὸ ἐλληνικὸν (κυκλαμιά).

β) Ζῶα: Μέλισσα, κύνθαρος (σκυθάρη), πεταλοῦδες, καλογιάννος κ.λ.π.

5. Ἐλος καὶ λίμνη.

Γενικὴ εἰκὼν κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους.

α) Φυτὰ: Σχοῖνος ὁ ὀξὺς καὶ ὁ παράλιος (βουρλα), κάλαμος (καλάμι), ἰτέα (ἰτιά) κ.λ.π.

β) Ζῶα: Βάτραχος, νῆσσα (πάπια), ἀγριόνησσα (ἀγριοπάπια), ὤνη (γηνάρι), πελεκάν, ἐγγεῖλος (χέλι), κώνωψ (κουνούπι), ἐδέλλα. Ἐκ τῶν ἰχθύων οἱ κατὰ τόπους γνωστοὶ τῶν γλυκίων ὑδάτων.

6. Δάσος.

Γενικὴ εἰκὼν τούτου κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους. Ὡφέλεια καὶ σημασία διὰ τὸν ἄνθρωπον.

α) Δένδρα: Ἐλάτη (ἐλάτος), πεύκη (πεῦκος), δρῦς (βελανιθιά), ὀξὺς (ὀξυά), μύρτος (μυρτιά), πλάτανος, δάφνη, ἄρκευθος (κέδρος), καστανέα, καὶ ἐκ τῶν λοιπῶν θαμνῶν δένδρων καὶ φαρμακευτικῶν τὰ κατὰ τόπους εὐδοκίμουντα.

β) Ζῶα: Ἀλώπηξ, λύκος, ὄως (τσάκλι), ἔλαφος, ἰκτίς (κουναδί), δορκὰς (ζαρκάδι), κάπρος (ἀγριοχοῖρος), τρόχος (ἀσθός), σκίουρος (θερδέρα), πέρδιξ (πέρδικα), τρυγὼν (τρυγόνι), ἰέραξ (γεράκι), αἰτός, γυψ, κόραξ, ἀηδὼν, κόσσυφος, κίσσα ἡ μακρόουρος (καρκακάξα), γλαῦξ (κουκουβάγια), κόκκυξ, ὠτίτης ὁ νυκτοκόραξ (μποῦφος), φασιανός, ὄρνυξ (ὄρνυκι), σκολόπαξ ὁ κοινός (μπεκάτσα), κίρκος ὁ ἐρυθρόπους (κιρκινέζι), θρυσκολάπτης, καὶ ἄλλα ἐκ τῶν κατὰ τόπους γνωστῶν.

7. Θαλάσσια.

Γενικὴ εἰκὼν ταύτης κατὰ τὰς διαφόρους ἐποχὰς τοῦ ἔτους καὶ σημασία διὰ τὴν ζωὴν καὶ τὴν Ἑλληνικὴν οἰκονομίαν.

α) Φυτὰ: Φύκη.

β) Ζῶα: Τρίγλη (υπαρμποῦνι), λάβραξ (λαβράκι), σκόμβρος, ξιφίας δακτυλόπτερος ὁ ἰπτάμενος (χειλιονόφαρος), βατίς (ταλάχι), σκύλιον (σκυλόψαρος), μελάνουρος ὁ κοινός (τσιπούρα), σάργος ὁ σαλβάνιος (σάργος), θύννος ὁ σκομβροειδής (παλμιόδα), συναγρίς ἡ μακρόφθαλμος (φαγκρί), φώκη, δελφίνι, ἀστακός, σπία (σουπιά), ὀκτάπους, τευθίς (καλαμάρι), μυτίλος ὁ ἐδώδιμος (μύδι), δαστεον (στρείδι), λάρος (γλάρος), ἐχίνος ὁ σφαιροειδής, σαρδίνη (σαρδέλλα), μαρίς (μαρίδα), γόπα, σαρδίς ἡ σαρρίδι, θακαλάος, σπόγγος, κοράλλιον καὶ ἄλλα.

Β'. Ὁρυκτὰ καὶ πετρώματα.

Τὰ γνωστότερα καὶ συνήθη τῆς Ἑλλάδος.

Ὁ κοινὸς ἀσβεστόλιθος καὶ ἡ ἀσβεστός, τὸ μάρμαρον, ἡ κιμωλία, ἡ γύψος, ὁ μαγνησίτης (λευκόλιθος), ὁ χαλαζίας, ἡ ἀργίλλος, ἡ σιμύρις, ὁ ἀργίλλικος σχιστόλιθος, ὁ γρανίτης, ἡ ἄμμος, ὁ ἀμιάντος, οἱ ἀμυδλίθοι, οἱ γαιάνθρακες (λιγνίτης), τὸ θεῖον, ὁ μόλυβδος, ὁ ἄργυρος, ὁ σίδηρος, ὁ ἐωξίτης.

Γ'. Στοιχεῖα Ὑγιεινῆς.

Ἐπανάληψις τῶν διδαχθέντων εἰς τὴν Α' καὶ Β' τάξιν ἄλλ' ἐκτενέστερον καὶ συστηματικώτερον:

Θὰ διδαχθῇ ἐν γενικαῖς γραμμαῖς πᾶν ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑγίαν τῶν μαθητῶν, τὴν καθαρότητα τούτων καὶ τοῦ περιβάλλοντος (οἰκίας, αὐλῆς, γῶρων κ.λ.π.). Θὰ διδαχθῶσιν οἱ

βασικοί κανόνες υγιεινής, μέτρα προφυλάξεως και καταπο-
λεμήσεως λοιμωδών νόσων, έμβολιασμοί, χρήσις φαρμάκων
κ.λ.π.

Ατομική καθαριότης, καθαριότης οικίας και αύλης, ύλικά
καθαριότητος.

Άερισμός οικίας και δωματίων, κίνδυνος εκ ρευμάτων.

Προσανατολισμός, φωτισμός οικίας και δωματίων, θέρ-
μανσις. Ένδύματα, έγκαύματα, ήλιασις. πρῶται βοηθείται.

Καθαριότης βοηθητικών χώρων (σταύλων, αποθηκών, μ-
γειρείων, άφροδευτηρίων κ.λ.π.).

Λουτρά, άφροδευτήρια, άποχέτευσις, προφύλαξις από άσθε-
νειών μεταδιδόμενων έξ οικιακών ζώων και έντόμων. Χρήσις
φαρμακευτικών φυτών, καλλιεργουμένων εις την αύλην και
τόν κήπον.

Τά έν χρήσει άπορρυπαντικά ύλικά, ό ρόλος των εις την
άτομικήν καθαριότητα και την υγείαν γενικώτερον. Ό ήλε-
κτρισμός (χρήσις, κίνδυνος, προφυλάξεις). Τά τρόφιμα, συν-
τήρησις τούτων, κίνδυνος εκ πλημμελούς συντήρήσεως, πρῶται
βοηθείται. Οικιακόν φαρμακείον. Πρῶται βοηθείται εκ δηλη-
τηριάσεως μονοξειδίου του άνθρακος.

Π α ρ α τ η ρ ή σ ε ι ς :

1. Έκ της άνωτέρω άναγραφόμενης πλουσίας ύλης θά
έκλέγη ό διδάσκων την κατά τόπους καταλληλοτέραν, φροντί-
ζων να θεραπεύη, όσον τούτο καθίσταται έφικτόν, την άρχην
της συγκεντρώσεως της ύλης διά της όργανικής συνδέσεως
του μαθήματος τούτου μετά των λοιπών μαθημάτων.

2. Είς την Γ' τάξιν να διδάσκωνται τά γνωστότερα φυτά
και ζῶα, τά δε όλιγώτερον γνωστά ή έχοντα μεγαλυτέραν πως
σπουδαιότητα διά την οικονομίαν της περιοχής ή και όλοκλη-
ρου της Χώρας, εις την Δ' τάξιν.

3. Καί μη άναγραφόμενη ύλην έν τῷ προγράμματι, κρινο-
μένην διως απαραίτητον, δύναται να προσφέρη ό διδάσκων.

4. Η καλλιέργεια του σχολικού κήπου και ή δημιουργία
συλλογών κρίνεται απαραίτητος.

5. Παρατήρησις (διδασκτική). Κατά την διετίαν δέον ό
διδάσκων να ακολουθή σχέδιον εργασίας, να χρησιμοποιή την
έμπειρίαν των μαθητών, να κάμνη χρήσιν άμέσου παρατηρή-
σεως, πειραμάτων και έποπτικών μέσων και να μη ακολουθή
περιγραφικήν μόνον μέθοδον.

Ε' ΤΑΞΙΣ

Α'. Έκ της Ζωολογίας και Φυτολογίας:

1. Ζῶα και φυτά των θερμών χωρών.

α) Ζῶα: Οί πίθηκοι, ό λέων, ή τίγρις, ό έλέφας, ή κάμη-
λος. ή καρχαυρός.

β) Πτηνά: Οί ψιττακοί, ό ταῶς ό λοφοφόρος (κοινῶς πα-
γών), ή στρουθοκάμηλος.

γ) Έρπετα: Ό κοκκόδειλος, ό βόας, αί ναίαι (νόμποαι).

δ) Φυτά: Ό φοίνιξ, τό ζαχαροκάλαμον, ή ένδική συκῆ, τό
κακασθενδρον, ή καφέα, ή θανανέα. ή θανίλλη, τό πέπερι. ή
εύγενία ή καουόφυλλος, τό κιννάμωμον (κανέλλα), ή θέα
(τασί), ό εύκάλυπτος, ή καμφορά.

2. Ζῶα και φυτά εύκρατων χωρών.

α) Ζῶα: Ό κάστωρ, ό λύγξ.

β) Φυτά: Η φυσιτικά. ή λεπτοκαρυά (φουντουκιά), κέχρον
τό κοινόν (κοινῶς κεχρί), κάλαμος ή θαμβούσα (κοινῶς έν-
δικό καλάμι).

3. Ζῶα και φυτά ψυχρών χωρών.

α) Ζῶα: Ό τάρανδος, ή λευκή άρκτος.

β) Φυτά: Αί νανώδεις ίτέαι, τά δρύα.

4. Ζῶα της διαλλάσσης μη συνήθη έν Έλ-
λάδι.

Η φάλαινα, ό όνίσκος ή γάδος (βακαλάος), ή άρίγγη (ρέγ-
γα).

5. Τά φυτά και ό άνθρῶπος.

α) Καλλιέργεια των φυτών. Τό έδαφος: Είδη
εδαφών. Κατάλληλα διά καλλιέργειαν έδάφη. Συντήρησις

εδάφους (άντικλημυρικά έργα, άναχώματα, άναδασώσεις).
Καλλιέργεια και βελτίωσις του έδαφους (άρβουσις κλπ. Ζωϊκά
και χημικά λιπάσματα, γλωρά λίπανσις).

Τό ύδωρ και τά φυτά: Άρδευτικά έργα. Έπόγεια ύδατα.
Τό κλίμα (θερμοκρασία, βροχή, ύγρασία, ήλιος) και τά
φυτά.

Τά μέσα καλλιέργειας: Σύγχρονα μηχανικά μέσα καλλιε-
ργείας.

β) Έχθροί των φυτών:

Βλαβερά έντομα. Παράσιτα, ζιζάνια. Καταπολέμησις αυ-
τών.

γ) Στοιχειώδης ταξινόμησις φυτών:

Δένδρα, θάμνοι, πόαι.

Δημητριακά, καλλωπιστικά, βιομηχανικά.

δ) Τά δένδρα:

Η χρησιμότης των δένδρων γενικῶς. Τά όπωροφόρα δέν-
δρα. Έξευγενισμός των δένδρων μετά πρακτικών εφαρμο-
γών. Η δενδροκομία. Τά έν Έλλάδι καλλιεργούμενα όπωρο-
φόρα δένδρα. Βιομηχανία όπωρών. Έξαγωγικόν έμπόριον όπω-
ρών και σημασία τούτου διά την ένδικήν οικονομίαν.

Τά δάση: Η σημασία του δάσους. Σύγχρονος δασοκομία και
έκμετάλλευσις δασών.

Οί έχθροί του δάσους, προφύλαξις αυτού. Άναδασώσεις.

ε) Η άμπελος: Άμπελουργία. Η άμπελος έν Έλλά-
δι, ή σταφίς. Οίνοποιία και ποτοποιία.

στ) Τά κτηνοτροφικά φυτά. Η σημασία αυτών διά
την ανάπτυξιν της κτηνοτροφίας.

Η μηδική. Ό άραβόσιτος.

ζ) Τά λαχανικά: Είδη λαχανικών. Χρησιμότης και
αξία αυτών. Τά έν Έλλάδι καλλιεργούμενα. Βιομηχανία λα-
χανικών. Θερμοκήπια.

Καλλιέργεια έν τῷ σχολικῷ κήπῳ.

η) Τά καλλωπιστικά και άρωματικά
φυτά.

Η σπουδαιότης αυτών. Η άναπτυσσόμενη έν Έλλάδι βιο-
μηχανία άρωματικών φυτών.

θ) Οί δημητριακοί καρποί.

Ό σίτος. Χρησιμότης. Σύγχρονος συστηματική καλλιέρ-
γεια.

Η όρυζα, (χρησιμότης, καλλιέργεια).

ι) Βιομηχανικά φυτά:

Ό καπνός, (καλλιέργεια, καπνοβιομηχανία).

Ό βάμβαξ (καλλιέργεια, έπεξεργασία, ύποπροϊόντα).

Τά ζαχαρούχα τεύτλα (καλλιέργεια, έργαστάσια ζαχα-
ρεως).

6. Τό βασίλειον των φυτών. Γενικά χα-
ρακτηριστικά των φυτών.

α) Τά όργανα του φυτού.

Όργανα άρέψεως και λειτουργία αυτών. Όργανα άναπα-
ραγωγής.

Τό άνθος, ό καρπός.

β) Πολλαπλασιασμός των φυτών. Τρόποι πολ)σμού.

γ) Πειραματική φυτοκομία έν τῷ σχολείῳ.

Παρατήρησις της ανάπτυξεως των φυτών έν τῷ σχολικῷ
κήπῳ και έντός γλαστρών έν τη αίθουσῃ και καταγραφή αυ-
τών έν ήμερολογίῳ.

Άπλά πειράματα διά την άπόδειξιν της επιδράσεως του
φωτός, του ύδατος, του άέρος, της θερμότητος και των λι-
πασμάτων εις την ανάπτυξιν των φυτών.

Β'. Έκ της Όρυκτολογίας.

Τά όρυκτά ως πρῶται βιομηχανικά ύλαι και ως καύσιμοι
ύλαι.

Σημασία του όρυκτου πλούτου διά την οικονομικήν ανάπτυ-
ξιν της χώρας.

Οί γαιάνθρακες, τό άλας, ό σίδηρος, ή γύψος. Ό βωξίτης
και αί βιομηχανίαί εκμεταλλεύσεως αυτού. Ό χρυσός, ό ασ-
σίτερος, ό χαλκός, οί πολύτιμοι λίθοι.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

Α'. Ἐκ τῆς Ζωολογίας.

α) Ὁ Ζωϊκὸς κόσμος. Γενικά γνωρίσματα τῶν ζώων. Στοιχειώδης ταξινόμησης τῶν ζώων:

Σπονδυλωτά (θηλαστικά, πτηνά, ἑρπετά, ἀμφίβια, ἰχθύες), ἀσπόνδυλα (ἐντομα, μαλάκια).

β) Τὰ ζῶα εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ ἀνθρώπου.

Ἐπιλογή καταλλήλων εἰδῶν. Ζωοτεχνία.

Διατροφή τῶν ζώων. Ζωοτροφία.

Στοιχεῖα ὑγιεινῆς τῶν ζώων. Ὑγιεινὴ σταύλων, ὀρνιθῶν.

γ) Τὰ θηλαστικά. Γνωρίσματα αὐτῶν. Ἡ πτηνοτροφία ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ. Ὁ σύγχρονος κτηνοτρόφος. Ἡ οικονομικὴ σημασία τῆς κτηνοτροφίας διὰ τὴν Ἑλλάδα.

Ἡ ἀγελας. Ἀγελαδοτροφία. Τὸ πρόβατον. Προβατοτροφία.

Ὁ χοῖρος, Χοιροτροφία.

Προϊόντα κτηνοτροφίας: τὸ γάλα, τὸ κρέας, τὸ δέρμα, τὸ ἔριον.

Βιομηχανίαι ἐπεξεργασίας αὐτῶν.

δ) Τὰ πτηνά: Γνωρίσματα τῶν πτηνῶν. Ἡ ὀρνιθοτροφία ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ.

ε) Ἀμφίβια καὶ ἑρπετά. Γνωρίσματα αὐτῶν.

στ) Οἱ ἰχθύες: Γνωρίσματα τῶν ἰχθύων. Ἰχθυοτροφία. Ἡ σύγχρονος ἀλιεία. Ἡ σημασία τῆς ἀλιείας διὰ τὴν Ἑλλάδα.

ζ) Τὰ ἐντομα. Τὰ γνωρίσματα τῶν ἐντόμων.

Ἡ μελισσοκομία καὶ σφητοτροφία ἐν Ἑλλάδι.

η) Τὰ κοιλεντερωτά. Εἶδη τούτων. Ἡ σπογγολομία ἐν Ἑλλάδι.

Β'. Ἐκ τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ ὑγιεινῆς.

Τὸ ἀνθρώπινον σῶμα καὶ τὰ μέρη του.

Τὰ ὀστά. Περιγραφή τοῦ ἀνθρώπινου σκελετοῦ. Παραμορφώσεις τῶν ὀστέων.

Οἱ μύες. Περιγραφή καὶ λειτουργία αὐτῶν. Ἡ σπουδαίότης τὸν ὄψεως τῶν μυῶν.

Ὁ ἐγκέφαλος καὶ τὰ νεῦρα. Ὑγιεινὴ τοῦ νευρικοῦ συστήματος (αἷτια ἐξασθενήσεως τῶν νεύρων—τόνωσις αὐτῶν, νάρκωτικά).

Τὰ αἰσθητήρια ὄργανα:

Τὰ ὄργανα τῆς ὁράσεως. Ὑγιεινὴ τῶν ὀφθαλμῶν (καθαρότης, προστασία τούτων διὰ διοπτρῶν, κατάλληλος φωτισμὸς τραπεζῆς ἐργασίας, κανονικὴ στάσις κατὰ τὴν γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν).

Τὰ ὄργανα τῆς ἀκοῆς. Ὑγιεινὴ τῶν ὠτῶν (σημασία κωφελίδος, προφύλαξις ὠτῶν, διόρθωσις βαρηκοίας δι' ἀκουστικῶν μηχανημάτων).

Αἱ ἄλλαι αἰσθητήριαι ἐν συντομίᾳ.

Αἱ τροφαί. Θρεπτικὴ ἀξία τῶν τροφῶν, θρεπτικὰ στοιχεῖα. Ὑγιεινὴ τῶν τροφῶν. Ἡ πέψις καὶ τὰ πεπτικά ὄργανα. Ὑγιεινὴ τῶν ὀδόντων, στομάχου, ἥπατος, ἐντέρων. Τὰ ποτὰ καὶ ὁ ἀλκοολισμὸς.

Τὸ αἷμα. Σύστασις τοῦ αἵματος. Ὁμάδες αἵματος.

Βακτηρίδια καὶ τοῖα. Αἱ κυριώτεραι μολυσματικαὶ νόσοι, ἐπιδημία.

Προφύλαξις, ἀντισώματα, ἐμβόλια. Ἀπολύμανσις, ἀποστείρωσις.

Τὸ κυκλοφορικὸν σύστημα. Ὑγιεινὴ τῶν πνευμόνων, (σημασία καθαροῦ ἀέρος. Νόσοι πνευμόνων, κόπνισμα).

Ἄθλος διαπνέει. Τὸ δέρμα καὶ ἡ σημασία τῆς καθαριότητος αὐτοῦ.

Ἀπεκκριτικὸν σύστημα. Ὑγιεινὴ αὐτοῦ. Μεταλλικὰ ὕδατα.

Ἀδένες ἔσω καὶ ἔξω ἐκκρίσεως.

Γενικά στοιχεῖα ὑγιεινῆς.

Πρόληψις ἀτυχημάτων: Τροχαῖα ἀτυχήματα, ἐκκρηκτικὰ ὕλκ. δηλητηριάσεις, ἤλεκτροπληξίαι, πτώσεις.

Πρώται βοήθειαι εἰς περιπτώσεις ἐγκαυμάτων, τραυμά-

των, δηλητηριάσεων, δηγημάτων (ὀφειων, ἐντόμων, κυνῶν), πνιγμοῦ, λιποθυμίας.

Ὑγιεινὴ κατοικίας: Διαρρύθμισις χώρου, σύστημα ἀποχετεύσεως, ἀερισμὸς, καθαριότης.

Γ'. Ἡ ἀμοιβαία σχέσις φυτικοῦ καὶ ζωϊκοῦ κόσμου. Οἰκονομία, ἀρμονία, καὶ ἐνότης ἐν τῇ φύσει.

Διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος εἶναι ἀναγκαῖα τὰ ἐπόμενα:

1) Σχολικὸς κῆπος μετὰ ζωοτροφείου καὶ ἐνυδρείου. Ἐν αὐτῷ οἱ μαθηταὶ δύνανται νὰ σχηματίζουσιν τελειότερας ἐποπτείας, νὰ παρακολουθοῦν τὰ φυτικά ὄντα ἐν τῇ ἐξελίξει των, νὰ καταγράφουσιν εἰς ἡμερολόγια τὰς παρατηρήσεις των, νὰ ἀναστρέφονται ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν μὲ τὰ ζῷα καὶ τὰ φυτὰ τοῦ κήπου καὶ γενικῶς νὰ προβαίνουν εἰς συστηματικὰς παρατηρήσεις καὶ πειραματισμοὺς.

2) Ἡ δημιουργία ποικίλων συλλογῶν ταριχευμένων ζώων, φυτῶν, ἀνθέων, καρπῶν, ὀρυκτῶν, εἰκόνων, κινηματογραφικῶν ταινιῶν καὶ καταλλήλων βοηθητικῶν ἀναγκωσμάτων.

3) Ἐπισκέψεις ἀγρῶν, πάρκων, βουστασιῶν, ὀρνιθοτροφείων, ζωολογικῶν κήπων καὶ μουσείων, δασῶν καὶ ὀρυχείων πρὸς πληρεστέραν κατανόησιν τῶν διδασκομένων καὶ συνειδητοποίησης τῆς σημασίας τῆς ποσοτικῆς καὶ ποιοτικῆς βελτιώσεως τῆς παραγωγῆς.

4) Ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω, δι' ὃν θεραπεύεται ἡ βασικὴ διὰ τὸ μάθημα τῆς Φυσικῆς ἱστορίας ἀρχὴ τῆς ἐποπτείας, δεόν ὁ διδάσκων νὰ καταφεύγῃ εἰς τὴν ἐμπειρίαν τῶν μαθητῶν καὶ νὰ ἐξαντλῇ ταύτην πρὸ τῆς προσφορᾶς τοῦ νέου, νὰ ἐθίξῃ δὲ αὐτοὺς εἰς κατάλληλον σχέδιον ἐργασίας.

5) Διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ἀνθρωπολογίας καὶ ὑγιεινῆς προέχει τῆς ξηρᾶς γνώσεως ὁ ἐθισμὸς τῶν μαθητῶν εἰς τὴν τήρησιν τῶν κανόνων ὑγιεινῆς ἐν τῷ σχολείῳ. Αἱ ἀσθένειαι, αἱ ἐπιδημίαι, οἱ τραυματισμοὶ καὶ αἱ σχετικαὶ εἰδήσεις διὰ τοῦ τύπου παρέχουσιν καταλλήλους εὐκαιρίας πρὸς διδασκαλίαν.

6) Δύνανται ὁ διδάσκων, ὡς ἀνάγκη δίδεται ἀφορμὴ κατὰ τὴν διδασκαλίαν ἄλλων μαθημάτων καὶ διὰ τῆς Γεωγραφίας, νὰ κάμῃ λόγον συντόμως καὶ περὶ ἄλλων φυτῶν ἢ ζώων τῶν θερμῶν καὶ ψυχρῶν χωρῶν.

Ε'. ΤΑΞΙΣ

1. Φυσικὴ Πειραματικὴ.

α) Ὑλ η.

Ἀπλὰ καὶ σύνθετα σώματα. Φυσικὰ καὶ χημικὰ φαινόμενα. Φυσικαὶ καταστάσεις τῆς ὕλης (σώματα στερεά, ὑγρὰ, ἀέρια. Ἰδιότητες αὐτῶν).

β) Θερμότης.

Θερμότης, θερμοκρασία, πηγαὶ θερμότητος, θερμόμετρα. Διαστολὴ τῶν στερεῶν καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς. Διαστολὴ τῶν ὑγρῶν.

Ἀνωμαλία τοῦ ὕδατος ὡς πρὸς τὴν συστολὴν καὶ διαστολὴν. Διαστολὴ τῶν ἀερίων.

Τῆξις καὶ πήξις τῶν σωμάτων. Ἀανθάνουσα θερμότης τῆς τήξεως καὶ πήξεως. Διάλυσις.

Ἐξάτμισις. Ψῦχος παραγόμενον διὰ τῆς ἐξατμίσεως. Κατασκευὴ τεχνητοῦ πάγου.

Βρασμός. Ἀανθάνουσα θερμότης ζέσεως (βρασμοῦ). Ὑγροποίησης ἀτμῶν καὶ ἀπόσταξις.

Ὑδατῶδη μετέωρα (ὁμίχλη, δρόσος, πάχνη, νέφος, βροχὴ, χιὼν, χιλάζα).

Ἐλαστικὴ δύναμις τῶν ἀτμῶν. Ἀτμομηχαναί.

Μετάδοσις τῆς θερμότητος α) δι' ἀγωγῆς, β) δι' ἀκτινοβολίας καὶ γ) διὰ ρευμάτων. Ἐφαρμογαί.

γ) Βαρύτης.

Κέντρον βάρους. Πτώσις τῶν σωμάτων. Ἰσορροπία τῶν σωμάτων. Εἶδη ἰσορροπίας.

Ἴσορροπία στερεοῦ σώματος στηριζομένου ἐπὶ ἐνὸς σημείου καὶ ἐπὶ ὀριζοντίου ἐπιπέδου.

Ἀπλάι μηχαναί: Μοχλοί, πλάστιγγε, στατήρ, ζυγός, βαροῦλλον, τροχαλία, πολύσπαστον.

Ἐκκρεμές καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτοῦ.

Ἀδράνεια καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς. Κεντρομόλος καὶ φυγόκεντρος δύναμις. Ἐφαρμογαὶ τῆς κεντρομόλου δυνάμεως.

δ) Ὑδροστατική.

Συγκοινωνοῦντα δοχεῖα καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν. Ὑδραγωγεία, ἀναδρυτήρια, ἀρτεσιανὰ.

Πίσεις τῶν ὑγρῶν, εὐρισκομένων ἐν ἰσορροπία, ἐπὶ τοῦ ὀριζοντίου πυθμένος καὶ τῶν τοιχωμάτων δοχείου. Ὑδροστρόβιλος. Ἀρχὴ τοῦ Πασκάλ καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς (ὕδραυλκον πιστήριον, ὕδραυλκὰ φρένα). Ἀνωσις. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους. Πυκνότης καὶ εἰδικὸν βάρος.

Μέτρησις τῆς πυκνότητος τῶν στερεῶν καὶ ὑγρῶν διὰ τῆς μεθόδου τῆς ἀνώσεως.

Πυκνόμετρα καὶ ἀραιόμετρα. Τριχοειδῆ φαινόμενα. Διαπίδνυσις.

Τὸ ὕδωρ ὡς κινητήριος δύναμις. Ὑδρόμυλοι, ὕδρηλεκτρικὰ ἐργοστάσια κ.λ.π.

ε) Ἀεριοστατική.

Ἀτμόσφαιρα. Ἀτμοσφαιρική πίσις. Πείραμα Τορικέλλι. Βαρόμετρα.

Οἰνήρυσις, σικύα, σίφων, ὑδραντλία, ἀεραντλία.

Ἀνωσις. Ἀρχὴ τοῦ Ἀρχιμήδους εἰς τὸν ἀέρα.

Ἀερόστατα, ἀεροπλάνα, πύραυλοι, διάστημόπλοια, δορυφόροι.

Ὁ ἀήρ ὡς κινητήριος δύναμις. Ἀνεμόμυλοι, ἱστιφόρα πλοῖα κ.λ.π.

2. Χημεία.

Διδακτέα ὕλη.

Στοιχεῖα. Συμβολισμὸς τῶν κυριωτέρων χημικῶν στοιχείων. Μίγματα καὶ χημικαὶ ενώσεις.

Ἀήρ, ὀξυγόνο, ὑδρογόνο, ἄζωτο.

Τὸ ὕδωρ. Προέλευσις, σύστασις, καθαρισμὸς τοῦ ὕδατος (διήθησις, ἀποστείρωσις).

Πόσιμον ὕδωρ. Ρυπτικά καὶ ἀρρυπτικά ὕδατα. Ἰαματικά ὕδατα.

Χλωριούχον νάτριον. Τρόπος ἐξαγωγῆς του ἐκ τοῦ θαλασσίου ὕδατος.

Ἀνθρακικὸν κάλιο. Παρασκευὴ σάπωνος. Μονοξειδίου καὶ διοξειδίου τοῦ ἀνθρακος.

Θεῖον. Διοξειδίου τοῦ θεῖου. Πυρίτιον. Ὑαλος. Ἀσβέστιον. Ὁξειδίου τοῦ ασβεστίου.

Ἀνθρακικὸν ασβέστιον. Κονιάματα. Φωσφόρος. Κατασκευὴ πυρείων.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

1. Φυσικὴ Πειραματικὴ.

α) Ἀκουστική.

Παραγωγὴ καὶ διάδοσις τοῦ ἤχου. Ταχύτης τοῦ ἤχου. Ἀνάκλασις ἤχου.

Ἠχὼ καὶ ἀντήχησις. Χαρακτῆρες τοῦ ἤχου (ὕψος, έντασις, χροιά). Ἠχεία. Μουσικὰ ὄργανα.

Τὰ φωνητικὰ ὄργανα τοῦ ἀνθρώπου. Ἠχοληψία καὶ ἀναπαραγωγὴ τοῦ ἤχου (μαγνητόφωνον, μεγάφωνον, μικρόφωνον).

β) Ὁπτική.

Φῶς. Πηγαὶ φωτός. Αὐτόφωτα καὶ ἑτερόφωτα σώματα. Διαφανῆ, ἡμιδιαφανῆ καὶ σκιερὰ σώματα.

Διάδοσις καὶ ταχύτης τοῦ φωτός. Ἀνάκλασις τοῦ φωτός, Κάτοπτρα καὶ εἶδη αὐτῶν. Διάθλασις καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῆς.

Φακοὶ καὶ εἶδη αὐτῶν, (μυωπία, πρεσβυωπία). Φωτογραφικὴ μηχανή, μικροσκόπιον, προβολεὺς, κινηματογράφος, τηλεσκόπιον. Πρίσμα. Ἀνάλυσις τοῦ φωτός διὰ πρίσματος. Οὐράνιον τόξον.

γ) Μαγνητισμός.

Μαγνῆται καὶ ιδιότητες αὐτῶν. Φυσικοὶ καὶ τεχνητοὶ μαγνήται.

Μαγνητικὸν φάσμα. Ἀμοιβαία ἐπίδρασις μαγνητῶν. Μαριακὴ θεωρία τοῦ μαγνήτου. Γήινος μαγνητισμός. Γεωγραφικοὶ καὶ μαγνητικοὶ πόλοι τῆς γῆς. Μαγνητικὴ βελόνη, μαγνητικὴ πυξίς (ναυτικὴ πυξίς, πυξίς ἀεροπλάνων, δορυφόρων).

δ) Ἠλεκτρισμός.

Στατικὸς ἠλεκτρισμός: Παραγωγὴ ἠλεκτρισμοῦ διὰ τριβῆς. Εἶδη ἠλεκτρισμοῦ. Ἠλεκτρικὸν ἐκκρεμές. Ἠλεκτροσκόπιον. Καλοὶ καὶ κακοὶ ἄγωγοι τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Ἠλεκτρικαὶ ἐξ ἐπιδράσεως. Δύναμις τῶν ἀκτίων. Ἀτμοσφαιρικὸς ἠλεκτρισμός. Ἀστραπή, κεραυνός, ἀλεξικέραυνον.

Δυναμικὸς ἠλεκτρισμός: Ἠλεκτρικὸν ρεῦμα. Πηγαὶ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Μπαταρία. Φορὰ καὶ ἀποτελέσματα τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος. Ἠλεκτρικὴ ἐγκατάστασις οἰκίας (μετρητῆς, ἀσφάλεια, διακόπται, ρευματοδόδοι, ρευματολήπται). Κίνδυνοι ἐκ τοῦ ἠλεκτρικοῦ ρεύματος.

Ἠλεκτρομαγνητισμός: Ἠλεκτρομαγνήται καὶ ἐφαρμογαὶ αὐτῶν. Τηλέφωνον, τηλεγράφος, ἠλεκτρικὸς κώδων. Ἐπαγωγικά ρεύματα καὶ τρόπος παραγωγῆς αὐτῶν. Ἠλεκτρομαγνητικὰ κύματα. Ἐφαρμογαὶ αὐτῶν (ραδιόφωνον, ἀσύρματος, τηλεόρασις, ραντάρ, μαγνητόφωνον, ἠλεκτρομαγνητικὴ ἀναπαραγωγὴ τοῦ ἤχου (πλκ - ἀπ). Ὁ ἐξηλεκτρισμός ἐν Ἑλλάδι.

ε) Ἀτομικὴ Φυσική.

Δομὴ τοῦ ἀτόμου. Ἀτομικὴ ἐνέργεια. Ἰσότοπα στοιχεῖα. Ἐφαρμογαὶ τῶν ἰσοτόπων στοιχείων. Ραδιενέργεια. Ἀκτινοβολία α, β, γ. Ράδιον. Οὐράνιον.

2. Χημεία.

Πετρέλαιον. Προϊόντα ἐκ τῆς κλασματικῆς ἀποστάξεως αὐτοῦ. Χρησιμότης αὐτῶν.

Φωταέριον. Τρόπος παραγωγῆς καὶ καθορισμός αὐτοῦ. Ὑποπροϊόντα προσερχόμενα ἐκ τῆς ξηρᾶς ἀποστάξεως τῶν λιθανθράκων καὶ ἐκ τοῦ καθαρισμοῦ τοῦ φωταερίου.

Ἀκετυλένιον (ἀκετυλίην). Αἰθυλικὴ ἀλκοόλη (οἶνονπνευμα). Ζυμώσεις καὶ φυράματα. Ἀλκοολικὴ ζύμωσις. Ἀλκοολούχα ποτὰ (οἶνος, ζύθος κλπ.). Ὁξικὴ ζύμωσις. Ὁξος. Σάκχαρα (γλυκόζη, καλαμοσάκχαρον, ἄμυλον). Τεχνητὴ μέταξα. Τεχνητὸν ἔριον. Βιταμῖναι, ὀρμόναι, ἐντομοκτόνα, ἀντιβιοτικά.

Μεθοδικὰ ὁδηγία.

1. Ἡ ὁρδὴ καὶ ἐπιτυχὴς διδασκαλία τῆς Φυσικῆς Πειραματικῆς καὶ Χημείας, ὡς καὶ ἡ ἀποτελεσματικὴ μάθησις, ἀπαιτοῦν τὴν χρησιμοποίησιν ὡς μεθόδων διδασκαλίας ἀπαρεγκλίτως τῆς παρατηρήσεως καὶ τοῦ πειράματος.

2. Ἡ ἐκτέλεσις τοῦ πειράματος δέον νὰ χωρῇ κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε νὰ παρορμᾷ τοὺς μαθητὰς εἰς αὐτενεργὸν σκέψιν καὶ κρίσιν.

3. Ἡ ἐκτέλεσις τῶν ἀπλῶν καὶ ἀκινδύνων πειραμάτων δέον νὰ ἀνατίθεται εἰς τοὺς μαθητὰς δι' ὁμαδικῆς ἢ ἀτομικῆς ἐργασίας.

4. Οἱ μαθηταὶ δέον ὅπως καθοδηγῶνται καὶ ἐδίδωνται εἰς τὴν μετ' ἀκριβείας καὶ προσοχῆς παρατήρησιν καὶ τὴν ἐν συνεχεῖ ἀνακοίνωσιν ἢ καταγραφὴν τῶν παρατηρήσεων τῶν μετὰ τάξεως καὶ σαφηνείας.

5. Ἡ ὑπαρξὶς ἐργαστηρίου παρ' ἐκάστῳ σχολεῖν με πλουσιωτάτην συλλογὴν ἐποπτικῶν μέσων καὶ ὀργάνων, ὡς καὶ ὕλικῶν πρὸς χρῆσιν ὑπὸ τῶν μαθητῶν κατὰ τὰς πρακτικὰς ἀσκήσεις, ἀποτελεῖ τὴν ἀπαραίτητον προϋπόθεσιν διὰ τὴν ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος.

6. Προτιμωτέρα εἶναι ἡ χρῆσις συσκευῶν καὶ ἀπλῶν ὀργάνων κατασκευαζομένων, εἰ δυνατόν, ὑπὸ τῶν μαθητῶν.

7. Ἡ ἀξία παντὸς ἐποπτικοῦ μέσου δὲν εἶναι ἀνωτέρα τῆς προσωπικότητος τοῦ διδασκάλου καὶ τῶν δημιουργικῶν προσπαθειῶν τῶν μαθητῶν.

Παρατηρήσεις:

Μετά την διδασκαλίαν εκάστου μαθήματος δέον να επακολουθή, ως εφαρμογή, συζήτησις και εύρεσις στοιχείων και φαινομένων από την φύσιν και την ζωήν, αμα δὲ καὶ αξιολόγησις καὶ χρησιμοποίησις τούτων διὰ τὴν ζωήν.

Ζ'. ΑΓΩΓΗ ΤΟΥ ΠΟΛΙΤΟΥ**1. Σκοπός:**

Διὰ τῆς διδασκαλίας τοῦ μαθήματος τῆς Ἀγωγῆς τοῦ Πολίτου ἐπιδιώκεται ἡ εἰσαγωγή τοῦ μαθητοῦ, εἰς τὴν σύγχρονον ὀργανωμένην Ἑλληνικὴν κοινωνίαν διὰ τῆς συνειδητοποιήσεως, κατὰ τὸ δυνατόν, τῶν δικαιωμάτων καὶ τῶν καθηκόντων αὐτοῦ εἰς τὴν κοινότητα τῆς οἰκογενείας, τοῦ σχολείου, τοῦ ἐπαγγέλματος, τοῦ Κράτους καὶ τῆς Ἐκκλησίας μὲ ἀπώτερον σκοπὸν νὰ ἀναδειχθῇ οὗτος εἰς καλὸν Ἑλληνα πολίτην καὶ χριστιανόν.

2. Διδακτέα ὕλη.**ΣΤ'. ΤΑΞΙΣ**

α) Εἰσαγωγή: Ὁ ἄνθρωπος ὡς ἄτομον καὶ ὡς κοινωνικὸν ὄν. Ἡ ἔννοια τῆς κοινότητος καὶ διάκρισις αὐτῆς εἰς φυσικὴν καὶ πολιτιστικὴν. Ἡ ἀγωγή ὡς προσπάθεια ἐντάξεως τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν κοινότητα. Οἰκογένεια, γειτονία, συνουικισμός. Χωρίον, κωμόπολις, πόλις. Κράτος, Ἔθνος, Ἐκκλησία. Ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἀτόμου εἰς τὴν κοινότητα.

β) Ἡ Οἰκογένεια ὡς φυσικὴ κοινότης καὶ κύτταρον τῆς Κοινωνίας. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν γνησίων ἀνθρωπίνων σχέσεων εἰς τὴν οἰκογένειαν. Γονεῖς — τέκνα, μήτηρ — τέκνον, πατήρ — τέκνον, πάππος — μάμμη, ἀδελφοί, συγγενεῖς. Ἑλληνικὰ οἰκογενειακὰ ἥθη καὶ ἔθιμα.

γ) Τὸ σχολεῖον ὡς πολιτιστικὴ κοινότης καὶ διάμεσος μεταξὺ οἰκογενείας καὶ ἐπαγγέλματος. Ἡ καλλιέργεια καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἀνθρωπίνων σχέσεων εἰς τὸ σχολεῖον, τῇ δοθείσῃ καὶ τῶν ἄλλων φρονηματιστικῶν μαθημάτων, εἰς τὸ σχῆμα: Διδάσκαλος — μαθητῆς, μαθητῆς — συμμαθητῆς, μαθητῆς — τάξεις, τάξεις — τάξεις, παιγνίδι — ἐργασία, δικάσιμα — καθήκον, σεβασμός — αὐτοσεβασμός, οἰκογένεια — σχολεῖον.

δ) Τὸ ἐπάγγελμα ὡς πολιτιστικὴ κοινότης παραγωγῆς καὶ ὑπηρεσίας. Τὸ ἐπάγγελμα ὡς μέσον ἱκανοποιήσεως ὕλικῶν καὶ πνευματικῶν ἀναγκῶν, ὡς μέσον ἡθικοποιήσεως καὶ κοινωνικοποιήσεως. Μελέτη καὶ ἀνάλυσις τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἐκλογή τοῦ ἐπαγγέλματος. Ἐπαγγελματικὴ καὶ τεχνικὴ ἐκπαίδευσις. Ἐθνικοὶ εὐεργεταί.

ε) Τὸ Κράτος ὡς ὀργανωμένη κοινωνία.

Χώρα, Λαός, Κράτος, Ἔθνος. Ἡ Ἑλληνικὴ πατρίς καὶ τὰ ἐθνικὰ σύμβολα. Τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Τὸ Νεοελληνικὸν Κράτος. Ὁ Ἑλληνισμός ὡς εὐρυτέρα ἔννοια. Κράτος καὶ πολίτευμα. Φασισμός, κομμουνισμός, δημοκρατία. Τὸ κοινοβουλευτικὸν σύστημα. Τὰ πολιτικὰ κόμματα. Οἱ θεμελιώδεις θεσμοὶ τοῦ συγχρόνου Ἑλληνικοῦ Κράτους:

Σύνταγμα. Ἀνώτατος Ἀρχὼν, Νομοθετικὴ καὶ Ἐκτελεστικὴ ἐξουσία, Κυβέρνησις, Δίκαιον, Δικαιοσύνη, Στρατός, Σώματα Ἀσφαλείας. Παιδεία, Κρατικὸς μηχανισμός, Ὑγεία, Κοινωνικὴ Πρόνοια, Συγκοινωνία, Ναυτιλία, Οἰκονομία, Ἐργασία, Κοινωνικαὶ Ἀσφαλίσεις. Δ.Ε.Η., Ο.Τ.Ε. κ.λ.π. Τοπικὴ αὐτοδιοίκησις, Δήμος, Κοινότης. Συνεταιρισμοὶ κ.τ.λ. Κράτος καὶ πολίτης. Δικαιώματα καὶ ὑποχρεώσεις τοῦ πολίτου. Ἀτομικαὶ ἐλευθερίαι. Τάξεις, ἀσφάλεια καὶ εὐημερία. Δημαγωγία καὶ ἀναρχία.

στ) Ἡ Ἐκκλησία ὡς θρησκευτικὸς, ἐθνικὸς καὶ πολιτιστικὸς υπεράτομικὸς θεσμός.

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία. Ἐκκλησία καὶ Κράτος.

ζ) Ἡ Κοινωνία: Ἐννοία τῆς Κοινωνίας. Ἡ Ἑλληνικὴ κοινωνία. Ἡθὴ καὶ ἔθιμα. Κοινωνικὴ συμπεριφορὰ. Ἐνδυμασία, κυκλοφορία κ.τ.λ.

Κοινὴ γνώμη: Ἐννοία καὶ διαμόρφωσις αὐτῆς. Τύπος, ρα-

διόφωνον, τηλεόρασις, ἀνάγνωσμα, θέαμα κ.τ.λ. Προπαγάνδα καὶ νεότης.

Διεθνεῖς σχέσεις. Ν.Α.Τ.Ο., Ε.Ο.Κ. Διεθνὴς Ἐρυθρὸς Σταυρός, Ο.Η.Ε. Ὁ κομμουνισμός ὡς ἐθνικὸς κίνδυνος.

Παρατηρήσεις:

1) Οἱ μαθηταὶ θὰ ἀσκῶνται πρακτικῶς εἰς ἔργα κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς ἀγωγῆς. Καθαριότης, οἰκονομία, σεβασμός κ.τ.λ. θὰ γίνωνται διώματα αὐτῶν μετὰ σχολαστικότητος.

2) Ἐκτὸς τῆς τακτῆς ὥρας διδασκαλίας θὰ γίνεται ἀγωγή τοῦ Πολίτου καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην διδομένην εὐκαιρίαν.

3) Τὸ σχολικὸν βιβλίον πρέπει νὰ εἶναι ἀνάγνωσμα τερπνόν, δυναμένον νὰ ἀσκήσῃ διοικητικὰς ἐπιδράσεις.

Η'. ΤΕΧΝΙΚΑ ΜΑΘΗΜΑΤΑ

(Ἰχνογραφία, Χειροτεχνία, Καλλιγραφία).

Τὸ μάθημα τῆς Καλλιγραφίας δὲν θὰ διδάσκεται ὡς ἰδιαίτερον μάθημα εἰς τὰς τάξεις Γ' καὶ Δ', ἀλλὰ διὰ τῆς συνεχοῦς ἀσκήσεως τῶν μαθητῶν εἰς πάσας τὰς γραπτὰς ἐργασίας αὐτῶν νὰ ἐπιζητηθῇ ἡ ἀπόκτησις ὑπ' αὐτῶν τῆς ἱκανότητος πρὸς ἀπλήν, εὐανάγνωστον καὶ καλαισθητὸν γραφήν.

Διδακτέα ὕλη.**1. Ἰχνογραφία.****Γ' ΤΑΞΙΣ**

Ἰχνογράφησις ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἀντικειμένων ἐπιπέδου ἐπιφανείας ἄνευ βάθους καὶ σκιάς, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος ἐν τῇ διδασκαλίᾳ τῶν ἄλλων μαθημάτων (προσώπων οἰκιῶν, ἐκκλησιῶν καὶ ἄλλων οἰκοδομημάτων, γεφυρῶν, τροχῶν ἀμάξης, φύλλων διαφόρων δένδρων, καρπῶν, ζώων, διαφόρων σκηνῶν τοῦ βίου κ.τ.λ.).

Ἐλευθέρα ἀπὸ μνήμης ἰχνογράφησις ἀντικειμένων, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἄλλων μαθημάτων, καὶ χρωματισμός αὐτῶν.

Ἰχνογράφησις ἀπλῶν ἐγχρώμων σχεδίων διὰ συνδυασμοῦ εὐθείας καὶ καμπύλης γραμμῆς.

Δ' ΤΑΞΙΣ

Ἰχνογράφησις, ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἢ ἐξ εἰκόνων, ἀντικειμένων συνθετωτέρων ἄνευ βάθους καὶ σκιάς, ἐξ ἀφορμῆς τῆς διδασκαλίας τῶν ἄλλων μαθημάτων, στύλων ἀρχαίων ρυθμῶν, ὅψεων ἀρχαίων οἰκοδομημάτων, ἀρχαίων πανοπλιῶν, ἰχθύων, πτηνῶν καὶ ἄλλων ζώων, φύλλων δένδρων, καρπῶν, ἀνθέων, χαρακτηριστικῶν μελῶν τοῦ σώματος διαφόρων ζώων κ.τ.λ. Ἐπίσης καὶ σκηνῶν ἐκ τοῦ βίου, τῶν παραμυθιῶν, τῶν παραδόσεων καὶ τῶν ἐποχῶν τοῦ ἔτους, ὡς σποράς, θερισμοῦ, τρυγητοῦ, συγκομιδῆς διαφόρων καρπῶν, ψαρεύματος, κοπῆς ξύλων κ.τ.λ.

Ἰχνογράφησις καὶ διακοσμητικὴ διαφόρων σκηνῶν ἐκ τῶν ἐνοτήτων τοῦ ἀναγνωστικοῦ, ὡς καὶ διαφόρων ἔργων λαϊκῆς καὶ ἀρχαίας τέχνης.

Ἐλευθέρα ἰχνογράφησις θεμάτων ἐκ τῆς διδασκαλίας καὶ τῆς ὅλης σχολικῆς ζωῆς.

Ε' ΤΑΞΙΣ

Ἰχνογράφησις ἐκ τοῦ φυσικοῦ οἰκιῶν, ἐκκλησιῶν, βιβλίων, ἐδρῶν, ὀργάνων, δένδρων, ἀνθέων, φυτῶν. Ὁρθότερα μέτρησις καὶ ἐκτίμησις τῶν ἀναλογιῶν μίᾳς καθέτου, ὀριζοντίου καὶ μέτρησις γωνιῶν διὰ τοῦ γωνιομέτρου.

Ἐλευθέρον σχέδιον. Ἰχνογράφησις μετ' ἐλευθέραν ἀπόδοσιν ἐνὸς ἀντικειμένου. Χρῆσις χρωμάτων καὶ μιξίς χρωμάτων π.χ. τὸ πράσινον προέρχεται ἐκ τῆς ἐνώσεως κίτρινου μετὰ κυανοῦ κ.λ.π. Ὑδροχρώματα, χρωστήρες καὶ χρῆσις αὐτῶν. Πρῶται ἀρχαὶ τῆς σχεδιάσεως ὑπαίθρου. Μία οἰκία μεθ' ἐνὸς δένδρου ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἐν ὑπαίθρῳ. Οὐρανός, θουνό, θάλασσα, θαλάσσιον. Σκηναὶ ἐκτυλισσόμεναι ἐν ὑπαίθρῳ καὶ ἐν τῇ αὐτῇ εἰς τὴν ἀπλουστάτην ἐκτέλεσιν.

Στοιχειώδεις γνώσεις τῆς προοπτικῆς. Προοπτικὴ ἀπόδο-

σις ἐνὸς ἀντικειμένου ὑπὸ τὴν διάφορον θέσιν τῶν μαθητῶν. Διάφοροι ὄψεις τοῦ κύκλου, τῆς περιφέρειας, τοῦ κυλίνδρου, τοῦ κύβου, τοῦ παραλληλεπιπέδου.

Φωτοσκίσεις. Χρήσεις μολυβίων: Σκια ἀντικειμένων διὰ παραλλήλων εὐθειῶν.

Φωτοσκίσεις διὰ διασταυρουμένων εὐθειῶν καὶ διὰ φθινούσης σκιάς. Τόνοι φωτοσκίσεως.

Ἰχνογράφησις ἀπὸ φαντασίας. Σύλληψις καὶ ἐκτέλεσις θέματος ἐκ τοῦ ἀναγνωστικοῦ τῆς Ἱστορίας, τῶν Φυσικῶν κ.λ.π. μαθημάτων τῆς ἡμέρας. Σύλληψις καὶ ἐκτέλεσις θεμάτων ἐκ τῶν ἐθνικῶν καὶ θρησκευτικῶν ἑορτῶν, λαϊκῶν πανηγύρεων καὶ ἄλλων ἐκδηλώσεων τῆς σχολικῆς ζωῆς.

Διακοσμητική: Γεωμετρικά, ἀρχαῖκα καὶ σύγχρονα λαϊκά σχέδια διακοσμήσεως. Κομμάτια δωρικά, ἰωνικά καὶ δωριανὰ ποικίλματα (φύλλα σταφυλῆς, σταφυλάς, σταυροῦς, περιπλοκάδας κ.λ.π.). Λαϊκά σχέδια ἐν εἶδει κεντήματος (φύλλα, ἀνθη, ζῶα, ἄνθρωποι, δένδρα κ.λ.π. σχηματοποιημένα) πάντα τ' ἀνωτέρω διὰ μολυβίου μαύρου, ἐγχρώμων μολυβίων καὶ ὑδροχρωμάτων ὡς καὶ διὰ μαρκαδόρων.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

Ἰχνογράφησις ἐκ τοῦ φυσικοῦ μῖας οἰκίας, ἐκκληρίας, κυλίνδρου, κύβου, πυραμίδος, παραλληλεπιπέδου καὶ λοιπῶν στερεῶν σωμάτων. Ἐφαρμογὴ στοιχείων προοπτικῆς π.χ. μέτρησις ἀκριβῆς καθέτων εὐθειῶν, ὀριζοντίων καὶ πλαγιῶν.

Χρήσις γωνιομέτρων διὰ τὴν μεταφορὰν τῆς ἀκριβοῦς γωνίας τῶν ἐπιφανειῶν τῶν ἀντικειμένων.

Φωτοσκίσεις διὰ παραλλήλων καὶ χιαστὶ εὐθειῶν ὡς καὶ φθινούσης σκιάς διὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ ὄγκου τῶν ἀντικειμένων. Χρώματα ἀπλᾶ, σύνθετα, ἁρμονικά, θερμά καὶ ψυχρά. Χρήσις ἐγχρώμων μολυβίων, ὑδροχρωμάτων τέμπερας καὶ μαρκαδόρων.

Ἰχνογράφησις ἀπὸ φαντασίας: Σύλληψις καὶ ἐκτέλεσις θέματος ἐκ τῆς Ἱστορίας, τοῦ Ἀναγνωστικοῦ, τῶν Φυσιγνωστικῶν, τῶν ἐκδηλώσεων τῆς σχολικῆς ζωῆς (παρελάσεις, ἐκδρομαί, ἐπισκέψεις εἰς ἐργοστάσια κ.λ.π.) καὶ τῆς καθημερινῆς διδασκαλίας.

Ζωγραφικὴ ἐν ὑπαίθρῳ. Οἱ μαθηταὶ διδάσκονται ζωγραφικὴν εἰς τὴν ὑπαίθρον, καθορίζοντος τοῦ διδασκάλου ἐν ἀπλοῦν θέμα: σπιτάκι μ' ἓνα δένδρο. Ἀπόδοσις αὐτοῦ δι' ὑδροχρωμάτων ἢ ἄλλου, κατὰ προτίμησιν τοῦ μαθητοῦ, ὕλικοι. Κρίσις ὑπὸ τῶν μαθητῶν καὶ ἀμοιβὴ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου.

Κατὰ τὰς ἡμερησίας ἐκδρομάς οἱ μαθηταὶ δεόν νὰ ἀφιερῶνουν 1—2 ὥρας διὰ τὴν ἐν ὑπαίθρῳ ἀσκήσιν ἐκ τοῦ φυσικοῦ εἰς τὴν ζωγραφικὴν. Π.χ. νὰ ζωγραφίσουν τὸ ἐξωκλήσι μὲ τὸ δένδρο, τὴν θάρκα μὲ τὰ πανάκια, τὴν θάλασσα μὲ τὸ βουνό, τὰ δένδρα κ.λ.π. Οἰκοδον νοεῖται, ὅτι διὰ πᾶσαν ἐκ τοῦ φυσικοῦ ἰχνογράφειν ἢ ζωγράφειν, ἡ μορφή τῆς διδασκαλίας θὰ εἶναι ἐργαστηριακὴ μὲ διάταξιν τῶν θρανίων ἢ σχεδιαστηρίων εἰς σχῆμα Π ἢ ἐλλειψοειδὲς ἢ κύκλου μὲ τὸ μοντέλο εἰς τὸ κέντρον.

Διακοσμητική: Σύνθετα γεωμετρικὰ σχήματα, μαργαρίται, ἀττέρες, ρόδακες, ἀνθέμια, λωτοί, στεριωτὰ καὶ ἐλικοειδῆ σχήματα, ἀστράγαλοι, μαϊνάνδροι, δωρικά, ἰωνικά καὶ ἰωνία κυμάτια. Μαυρόασπρη ἢ ἐγχρωμὸς ἀπόδοσις αὐτῶν. Διακοσμητικὰ μοτίβα, σχέδια δωριανοῦ χαρακτῆρος (σταυροί, φύλλα ἀμπέλου, σταφυλαί, περιστρεφά, παγώνια, περιπλοκάδες κ.λ.π.). Χρήσις γεωμετρικῶν ὀργάνων διὰ τὴν ἀκριβείαν τῆς ἐκτελέσεως.

Παρατήρησις:

Ἡ ἀβάστατος ἑκφρασις τῆς συγκινοῦσης ἐκάστοτε τὸν μαθητὴν ἐμπειρίας δι' ἰχνογραφημάτων, δὲν πρέπει νὰ παρακωλύεται διὰ συχνῶν διορθώσεων καὶ ἐπιμόνου προσπάθειας τοῦ διδάσκοντος διὰ τὴν ἀκριβῆ, κατὰ τὴν ἐξωτερικὴν μορφήν, παράστασιν τῶν ἰχνογραφουμένων, ἐφ' ὅσον καὶ εἰς τὰς τάξεις αὐτὰς ἡ ἐλευθέρη ἀπὸ μνήμης ἰχνογράφησις ἐξακολουθεῖ κατέχουσα τὴν πρώτην θέσιν.

2. Χειροτεχνία.

Γ' ΤΑΞΙΣ

Οἱ μαθηταὶ κατασκευάζουν διὰ χαρτονίου περικαλύμματα διδλίων, δισκία πολυγωνικά, χαρτοθήκας, χαρταετοὺς κ.τ.λ. Σχεδιάζουν ἐπὶ χονδρῷ χάρτου συνθετώτερα ἀντικείμενα, τὰ ὅποια κόπτουν διὰ ψαλιδίου, ὡς καὶ διάφορα, ἐπὶ κόλλας γλασέ, σχήματα, τὰ ὅποια ἀποκόπτουν καὶ ἐπικολλοῦν ἐπὶ χαρτονίου (Χαρτοκολλητική). Κατασκευάζουν διάφορα διακοσμητικὰ σχέδια, τὰ ὅποια διπλώνουν (Χαρτοδιπλωτική), καὶ πλέκουν ἢ ὑφαίνουν διὰ χαρτίνων ἐγχρώμων ταινιῶν διάφορα διακοσμητικὰ σχέδια (χαρτοπλεκτική καὶ χαρτοῦφαντική). Ἐκ πηλοῦ ἢ πλαστιλίνης κατασκευάζουν ἀνθοδοχεῖα, ἰχθῦς, βατράχους, πτηνὰ καὶ διάφορα ἄλλα ζῶα καὶ ἀντικείμενα, περὶ ὧν ἐγένετο λόγος κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν λοιπῶν μαθημάτων (πηλοπλαστική).

Αἱ μαθήτραι ἐπὶ πλέον ἀσχοῦνται εἰς τὴν ραπτικήν (ἀσπρόρουχα). Τὸ κέντημα σταυροβελονιά εἰς δυσκολώτερα σχέδια καὶ εἰς τὴν πλεκτικήν (δαντέλλα μὲ τὸ βελονάκι).

Δ' ΤΑΞΙΣ

Οἱ μαθηταὶ κατασκευάζουν ἐκ χονδρῷ χάρτου χαρτοφύλακας, πλαίσια φωτογραφιῶν, δισκία ἐλλειψοειδῆ, ἀρχαῖας περικεφαλίας, ἀσπίδας, θώρακας κ.τ.λ. Πλέκουν ἐκ σύρματος ἢ χόρτου ἢ ἀγύρου καλὰ δια, πῖλους καὶ ἄλλα πλεκτικὰ εἶδη, κατασκευάζουν ἐκ πηλοῦ ἢ πλαστιλίνης ἀγγεῖα μετὰ λαδῶν καὶ κοσμημάτων, ἀνθη, ζῶα, μέλη τοῦ ἀνθρωπίνου σώματος, στύλους ἀρχαίων ρυθμῶν, φρούρια, ἀρχαῖα οἰκοδομήματα καὶ σκαλίζουν ἐπὶ ξύλου διακοσμητικὰ σχέδια κατὰ τὰ πρότυπα τῆς λαϊκῆς καὶ τῆς ἀρχαίας τέχνης.

Αἱ μαθήτραι ἐπὶ πλέον ἀσχοῦνται εἰς τὴν ραπτικήν (ἀσπρόρουχα), εἰς τὸ κέντημα (λευκὸν πρὸς στολισμὸν ἀσπρόρουχων) καὶ εἰς τὴν πλεκτικήν (πλέξιμον περιποδιῶν).

Ε' ΤΑΞΙΣ

Χαρτοζωγραφικὴ μὲ κόλλας γλασέ ἐπὶ θεμάτων εἰλημμένων ἐκ τῶν διδασκαλιῶν τῆς ἐβδομάδος (Ἱστορίας, Φυσικῆς, Χημείας, Θρησκευτικῶν, Ἐκθέσεως ἰδεῶν, Ἀριθμητικῆς, ἐκδρομῶν ὡς καὶ εὐκαιρικῶν διδασκαλιῶν).

Χαρτοτεχνία: Κατασκευαὶ συνθετωτέρων οἰκιῶν μετὰ ἐξωστῶν, κεράμων κ.λ.π. Κατασκευὴ ὑπὸ ὁμάδος μαθητῶν τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ μὲ τὸ Σχολεῖον, τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ Κοινοτικὸν Κατάστημα, τὴν βρύσιν καὶ μερικά σπιτάκια.

Καλαθοπλεκτική—Συρματοτεχνία: Κατασκευὴ καλαθίσκων μὲ χόρτον Μαδαγασκάρης ἁπλῶν καὶ ἐγχρώμων. Συνδυασμὸς χόρτου καὶ σύρματος διὰ τὴν κατασκευὴν στρεωτέρων ἀντικειμένων. Συνδυασμὸς χόρτου καὶ χαρτονίου διὰ τὴν κατασκευὴν δίσκων, δοχείων καὶ καλαθίσκων. Κατασκευὴ διὰ σύρματος καλὰθων ἀχρήστων καί, ἐν συνδυασμῷ μὲ κόλλας σγουρές, ἀνθέων. Κατασκευὴ ἀνθέων μὲ σπειρωτῶν σύρμα καὶ ἐγχρώμων κλωστῶν.

Ευλοτεχνία: Χρήσις συστήματος σέγας καὶ κατασκευὴ ἐκ χονδρῷ χαρτονίου ἢ κόντρα-πλακέ ἢ ξυλοτέξ οἰκιῶν, ρυθμῶν Ναῶν, συνθέτων δένδρων καὶ ἀναπαράστασις τῆς πλατείας τοῦ χωριοῦ μὲ τὴν Ἐκκλησίαν, τὸ Σχολεῖον, τὸ Κοινοτικὸν κατάστημα, τὴν βρύσιν κ.λ.π.

Κατασκευὴ φάνης (διὰ τοῦ τρόπου τῆς μεγεθύνσεως σχεδιάζον τὰ πρόσωπα τῆς φάνης εἰς τὸ ξύλο καὶ τὰ κόβουν). Κατασκευὴ δίσκων, τραπεζίων, καθισμάτων, φακελοδοχῶν, χαρτοκοπτῶν, ἐπιτραπεζίων καὶ ἐπιτοιχίων βιβλιοθηκῶν, ζώων, ἀνθρώπων, γεωγραφικῶν καὶ ἡμιαναγλύφων χαρτῶν, πλαισίων ἔργων ζωγραφικῆς καὶ χαρταετῶν.

Σημείωσις:

Αἱ μαθήτραι ἐπὶ πλέον ἀσχοῦνται εἰς τὴν κοπτικήν, ραπτικήν, πλεκτικήν, τὸ μαντάρισμα καὶ τὸ κέντημα.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

Χαρτοζωγραφικὴ: Κατασκευὴ μὲ κόλλας γλασέ καὶ ἐπικόλλησις τούτων ἐπὶ χαρτονίου σκηνῶν ἐκ τῆς σχο-

λικής και οικογενειακής ζωής. Κατασκευή παραστάσεων κατά σύλληψιν εκ της διδαχθείσης ύλης της εβδομάδος.

Χαρτοτεχνία: Κατασκευή γεωμετρικών σωμάτων με χαρτόνι. Κατασκευαί συνθετωτέρων οικιών και όλων των ρυθμών των ναών. Κατασκευή δίσκων, κυτίων και φακελοθηκών εκ στερεωτέρου χαρτονίου. Κατασκευή της πλατείας του χωριού με τὰ αξιολογώτερα κτίσματα. Κατασκευή χαρτοφύλακος και καλύμματος βιβλίων.

Καλαθοπλεκτική—Συρματοτεχνία: Κατασκευή καλαθίσκων εκ χόρτου, εκ ύφασματος, εκ σπάγγου, εκ βούρλων και λοιπών φυομένων εν τη περιοχῇ χόρτων. Συνδυασμός αὐτῶν με σύρμα. Κατασκευή σκελετοῦ γεωμετρικῶν σωμάτων. Κατασκευή περικεφαλαίων, περικνημίδων, θωράκων εν συνδυασμῷ χάρτου, χαρτονίου και σύρματος. Κατασκευή καλῶν ἀχρήστων, αὐγῶν, ἄρτου κ.λ.π.

Ευλατεχνία: Χρήσις συστήματος σέγας. Κατασκευή όλων των ρυθμῶν των Ναῶν. Κατασκευή της πλατείας τοῦ χωριού με τὰ κυριώτερα κτίσματα. Κατασκευή των ἀρχαιοτήτων της περιοχῆς τοῦ σχολείου. Κατασκευή γεωμετρικῶν σωμάτων, Φάτνης, Μάγων ὁδοιπορούντων, καλαθίσκων, τραπέζων, φακελοθηκῶν, ἐπιτραπέζιων και ἐπιτοιχιῶν βιβλιοθηκῶν, πλαισίων, ζῶων, ἀνθρώπων, φύλλων, ἀνθέων και καρπῶν. Κατασκευή πλαισίων ἔργων ζωγραφικῆς κ.λ.π. Κατασκευή ὁμάδος ποδοσφαιριστῶν και πετοσφαιριστῶν, χαρτοκοπῶν, κυτίων, κασετινῶν διὰ τὴν τοποθέτησιν σχολικῶν εἰδῶν, κατασκευή τελάρου βιβλιοδεσίας. Ὁμαδικὴ κατασκευὴ ποιμνίου με τὸν ποιμένα, τὴν στάνην και τὸν σκύλον. Κατασκευὴ ἀργαλειοῦ και ἄλλων οἰκοτεχνικῶν ἐργαλείων.

Βιβλιοδετική: Βιβλιοδέτρις βιβλίων της βιβλιοθήκης τοῦ σχολείου, περιοδικῶν και των ἀρχείων τοῦ σχολείου.

Ἀνθοτεχνία: Κατασκευὴ με σγουρές κόλλες ἀνθέων εἰς πολυχρώμους ἀνθοδέσμας. Συνδυασμός σύρματος και σγουρῆς κόλλας δι' ἐνισχυμένα ἀνθῆ.

Πλαστική: Κατασκευὴ με πλαστιλίνη ἢ πηλὸν ἀναγλύφου χαρτῶν και τοποθέτησιν ἐπ' αὐτῶν ἐρμολοκλησίον, κινῶν, γεφυρῶν, ἀεροπλάνων κ.λ.π. κατασκευασθέντων εκ κιμωλιῶν. Κατασκευὴ εκ πηλοῦ ἀναγλύφου χαρτῶν και τοποθέτησιν ἐπ' αὐτοῦ των προϊόντων τοῦ τόπου.

Γυψοργία: Ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ ἀναγλύφου χάρτου της πλαστιλίνης και πηλοῦ ἐκτελοῦν οἱ μαθηταὶ τῇ ὑποδείξει τοῦ διδασκάλου ἀρνητικὸν ἐκμαγεῖον εκ γύψου και ἐν συνεχείᾳ θετικὸν ἐκμαγεῖον. Χρωματίζουν τοῦτα και τοποθετοῦν σπιτάκια, ἐκκλησοῦλες, προϊόντα κ.λ.π. και ζωγραφίζουν τὰς λίμνας και ποταμούς. Με τὸν γύψον οἱ μαθηταὶ κατασκευάζουν διάφορα διακοσμητικὰ ἀρχαῖα και βυζαντινὰ (μαϊάνδρους, ρόδας, ἀνθήματα, λωτούς, ἀστραγάλους, δωρικά, ἰωνικά και λέσθια κυμάτια, ἀμπέλου φύλλα, σταυρούς, σπείρας, περιστράς, παγώνια, τὸ μονόγραμμα τοῦ Χριστοῦ κ.λ.π.). Ταῦτα γίνονται και χαρακτὰ ἐπὶ τοῦ γύψου, ἀφοῦ σχεδιασθῶν ἐπ' αὐτοῦ.

Κατασκευὴ προσωπίδων. Διὰ χαρτοπολτοῦ (ἐφημερίδων, περιοδικῶν ἐμπεποτισμένων εἰς κολλῶδες ὕγρον) κατασκευάζουν οἱ μαθηταὶ ἐπὶ γυφίνου ἐκμαγεῖου ἢ μαμαρίνου ἢ ξυλίνου προσωπίδας. Κατ' ἀρχὰς θέτουν μικρὰ ὑγραθέντα τεμάχια ἐπὶ τοῦ ἐκμαγεῖου και ἐν συνεχείᾳ μεγαλύτερα ἐπ' αὐτῶν και τὰ ἀφῆλουν νὰ στεγνώσουν. Κατόπιν χρωματίζουν τὰς προσωπίδας.

Ψηφιδογραφία: Κατασκευὴ ψηφιδωτοῦ με χαλίκια διὰ τὰ σχολεῖα των νήσων και με φιλοκαμμένα πετραδάκια διὰ τὰ σχολεῖα των ὁρεινῶν περιοχῶν. Ἡ κατασκευὴ δέον νὰ γίνεται και με τοὺς δύο τρόπους. (1ος τρόπος: Σχεδίασις τοῦ θέματος ἐπὶ διαφανοῦς χάρτου και τοποθέτησις και συγκόλλησις των βοτσαλιῶν και μικρῶν χαλίκων και ἐν συνεχείᾳ τοποθέτησις αὐτοῦ εἰς τὸν πυθμένα τελάρου και ρίψις μίγματος τσιμέντου και ἄμμου πρὸς συγκράτησιν και ἐνίσχυσιν κατασκευῆς. 2ος τρόπος: Ἐπὶ της ἐπιφανείας τοῦ μίγματος τοῦ τσιμέντου και ἄμμου τοποθετοῦμεν τὰ χαλίκια ἢ πετραδάκια, ἀφοῦ σχεδιάσωμεν εἰς γενικὰς γραμμὰς τὸ σχέδιον και ἐν συνεχείᾳ συμβουλευόμεθα τὸ πρωτότυπον σχέδιόν μας. Ψηφιδωτὸν γίνεται και με μικροκαμμένας ἐγγράμους κόλλας ἐν εἴδει ψηφιδῶν). Τὰ θέματα εἶναι κατ' ἀρχὰς ἀπλὰ εὐθείαι παράλλη-

λοι, τεθλασμένοι, μαίανδροι, ἀνθῆ και καταλήγοντες εἰς συνθετώτερα θέματα.

Αἱ μαθητρίαι ἐπὶ πλέον ἀσχοῦνται εἰς τὴν κοπτικὴν, ραπτικήν, πλεκτικήν και τὸ κέντημα.

3. Καλλιγραφία.

Ε' ΤΑΞΙΣ

Γραφὴ των μικρῶν και κεφαλαίων γραμμάτων της πλαγίας γραφῆς κατὰ τὴν γενετικὴν αὐτῶν σειράν, προηγουμένων των ἀναγκαιῶν προασκήσεων.

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

Γραφὴ των μικρῶν και κεφαλαίων γραμμάτων της στοργύλης γραφῆς. Ταχυγραφία. Κεφαλαῖα ἐπιγραφικὰ και διακοσμητικὰ γράμματα. Ἀσκήσις των μαθητῶν εἰς τὴν γραφὴν ρητῶν και ἐπιγραφῶν πρὸς διακόσμησιν της αἰθούσης διδασκαλίας και τοῦ σχολείου, βιβλίων και τετραδίων αὐτῶν.

Σημείωσις:

Ὁ σκοπὸς της Καλλιγραφίας εἰς τὰς τέσσαρας προηγουμένας τάξεις ἐπιτυγχάνεται ἐφ' ὅσον δοθῇ ἡ δέουσα προσοχὴ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου κατὰ τὰς γραπτὰς ἐργασίας των μαθητῶν. Ἡ εἰσαγωγὴ ἰδιαίτερου μαθήματος εἰς τὰς δύο ἀνωτέρας τάξεις ἀποβλέπει εἰς τὴν ὁλοκληρώσιν τοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος.

Παρατήρησις:

Γενικῶς ἡ ὕλη των τεχνικῶν μαθημάτων δέον νὰ εἶναι ὁργανικῶς συνδεδεμένη μετὰ των ἄλλων μαθημάτων.

Θ'. ΜΟΥΣΙΚΗ

Διδακτέα ὕλη.

Γ' ΤΑΞΙΣ

α) Θεωρία Μουσικῆς.

Πεντάγραμμον. Κλειδί τοῦ σόλ. Ὀνομασία φθογγοσῆμων. Χρονικὴ ἀξία φθογγοσῆμων (ὁλόκληρον, ἥμισυ, τέταρτον). Μέτρον 2) 4. Ἀνάλογοι ἀσκήσεις ἐπὶ της ὡς ἂν ὕλης (ρυθμικαὶ και μελωδικαί).

β) Ἀσματα.

Ἀπλὰ μονόφωνα με θέματα θρησκευτικὰ, πατριωτικὰ και φυσιολατρικά.

Ἐνδεικτικῶς παρατίθεται ὁ κατωτέρω πίναξ:

1. Δέξου, θεέ, τὴν προσευχή μας, Βερίτη Γ.
2. Πρὶν πέσω νὰ πλαγιάσω, Κωτσοπούλου Π.
3. Στὸν οὐράνιο πατέρα, Νούσια Ι.
4. Σὺ ποὺ κόσμους κυβερνᾷς, RITTER A.
5. Χριστοῦγεννα, Χωραφᾶ Γ.
6. Νύκτα Χριστουγέννων, Νούσια Ι.
7. Ἡ σημαία, Δημοπούλου.
8. Στὴ σημαία, Σπεράντσα Στ.
9. Πόθος της Πατρίδος, Στρατήγη Γ.
10. Τὰ κλεφτόπουλα, Δημῶδες.
11. Σαράντα παλληκάρια, Δημῶδες.
12. Λουλούδι της Μονεμβασίας, Δημῶδες.
13. Τὸ γεφύρι της Ἀρτας, Δημῶδες.
14. Ὁ πύκος, Παπαντωνίου Ι.
15. Ἡ Ὑφάντρα τοῦ χωριοῦ, Παπαχριστοδούλου.
16. Ἡ Ἀνοιξίς, Βλάχου Ἀγγ.
17. Ἡ ἀμυγδαλιά, Ἀργυροπούλου Ἀθαν.
18. Τὸ ἀηδονάκι, Σακελλαρίου Χ.
19. Χελιδόνι μου γοργό, Δημῶδες.
20. Τὸ ὁμορφὸ χωριό, Μανιαδάκη.
21. Ἡ ἀγάπη της Ἐργασίας, Σπεράντσα Στ.
22. Ἡ Πρωτομαγιά, Πολέμη Ι.
23. Καλοκαίρι, Βυζινοῦ Γ.
24. Ὁ Τζιτζίκας, Παπαντωνίου Ζ.
25. Ἡ Κυψέλη, Πολέμη Ι.
26. Χωριό μου, Παπαχριστοφίλου — Χαλάτση.

27. Στὴν κατασκήνωσι, Βερίτση Γ.
28. Ἐθνικὸς Ὕμνος, Σολωμοῦ Δ.
29. Τὰς Πρεσβείαις τῆς Θεοτόκου, Ἐκκλησιαστικόν.
30. Σῶσον ἡμᾶς, Ὡς Θεοῦ, Ἐκκλησιαστικόν.
31. Εἶδομεν τὸ φῶς τὸ ἀληθινόν, Ἐκκλησιαστικόν.
32. Εἴη τὸ ὄνομα τοῦ Κυρίου, Ἐκκλησιαστικόν.
33. Χριστὸς Ἀνέστη, Ἐκκλησιαστικόν.
34. Περνάει ὁ Στρατὸς τῆς Ἑλλάδος, Ἐμβατήριον.

α) Θεωρία Μουσικῆς.

Ἡ θεωρία πρέπει νὰ διδασχθῇ κατὰ τὸν ἀπλούστερον τρόπον. Τὰ φθογγόσημα νὰ διδασχθῶν ἀνὰ δύο εἰς ἕκαστον μάθημα καὶ νὰ μὴ διδάσκηται νέον τι πρὸ τῆς τελείας ἐμπεδώσεως τῶν δεδιδασγμένων δι' ἀσκήσεων. Ἰδιαίτερα προσοχὴ πρέπει νὰ δοθῇ εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μέτρου. Τοῦτο θὰ διδασχθῇ με πρακτικὸν τρόπον.

Κατὰ τὴν διδασκαλίαν τῶν ἀσμάτων οἱ μαθηταὶ ἀσχοῦνται εἰς τὰς ἐναλλαγὰς ἐντάσεως τῆς φωνῆς (FORTE, PIANO, PIANISSIMO κ.λ.π.).

Ἐνδείκνυται ἡ ἀκρόασις μουσικῶν δίσκων (δημοτικῆς καὶ κλασσικῆς μουσικῆς ἐλληνικῆς καὶ ξένης).

Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος εἰς τὴν διδασκαλίαν πάντων τῶν ἀναφερομένων ἀσμάτων, οὔτε ἄλλα τοπικά, ἐπικαιρα καὶ εἰς τὴν ὕλην τῶν λοιπῶν μαθημάτων ἀναφερόμενα δι' ἀγνοήρη, ἐφ' ὅσον ταῦτα εἶναι ἡθοπλαστικά καὶ ἐθνικοῦ περιεχομένου.

Δ' ΤΑΞΙΣ

α) Θεωρία Μουσικῆς.

Ἐπανάληψις διδασχθέντων εἰς τὴν Γ' τάξιν.

Μελωδικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν ἰδίων φθογγόσημων εἰς μέτρον 2)4 καὶ 3)4.

Στιγμὴ διαρκείας (ἡμίση παρεστιγμένον). Παύσεις (ὅλο κλήρου, ἡμίσεος, τετάρτου).

β) Ἀσματα.

Μονόφωνα καὶ δίφωνα ἄσματα.

Ἐνδεικτικῶς παρατίθεται ὁ κατωτέρω πίναξ:

1. Ὕμνος εἰς τὸν Θεόν, Καλογερά Α.
2. Ὡς Πανάμωμε, μετάφρ. Ἀργυροπούλου Α.
3. Θεοτόκε ἡ ἐλπίς, Ἐκκλησιαστικόν.
4. Σὺ πού κόσμους κυβερνᾷς, μετάφρ. Ἀργυροπούλου Α.
5. Ἁγία Νύκτα, Ἑλληνικὴ παράφρασις.
6. Γλυκιά μητέρα τοῦ Χριστοῦ, Ἀργυροπούλου Α.
7. Χιόνια στὸ Καμπαναριό, Σπεράντζα Στ.
8. Στὸν Οὐράνιο Πατέρα, Νούσια Ι.
9. Σημαία γαλανόλευκη, Ἀστερίου Χρ.
10. Πατρίδα μας Ἑλλάδα, Πολέμη Ι.
11. Σκέπασε Μόνα, Παράσχος Γ.
12. Ἑλλάδα Πατρίδα, Οἰκονομίδη.
13. 25η Μαρτίου, Σπεράντζα Στ.
14. Μισεύω καὶ τὰ μάτια μου, Δημῶδες.
15. Μαύρη εἶν' ἡ νύκτα στὰ βουνά, Δημῶδες.
16. Στρατιώτης, Βυζινοῦ Γ.
17. Μὲ τοῦ Μαγιοῦ τὴ μυρουδιά, Δημῶδες.
18. Ὕμνος τῶν Προγόνων, Δροσίνη Γ.
19. Ὁ Χορὸς τοῦ Ζαλόγγου, Δημῶδες.
20. Κλέφτικη ζωὴ, Δημῶδες.
21. Σγουρὸς βασιλικὸς, Δημῶδες.
22. Τὸ ἀηδονάκι τὸ μικρό, Δημῶδες.
23. Ὑφάντρα τοῦ χωριοῦ. Παπαχριστοδοῦλου.
24. Βαρκούλα, Πολέμη Ι.
25. Τὸ Τρυγόνι, Πολέμη Ι.
26. Τ' ἀερογιάλι μας, Δροσίνη Γ.
27. Πρωτομαχιά, Σπεράντζα Στ.
28. Ὁ Μάιος, Δημητρακοπούλου Ι.
29. Ἡ κοπέλλα ἡ Μαριγώ, Παπαντωνίου Ζ.
30. Ἡ Ἀνοιξίς, Ἀρβανιτοπούλου.

31. Τὸ καλοκαίρι, Παλαμά Κ.
32. Ἐθνικὸς Ὕμνος, Σολωμοῦ Δ.
33. Ὕμνος τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἐκκλησιαστικόν.
34. Πάνω ἐκεῖ στῆς Πίνδου μας, Ἐμβατήριον.
35. Περνάει ὁ Στρατὸς, Ἐμβατήριον.
36. Ἡ Γέννησις Σου, Χριστέ, Ἐκκλησιαστικόν.
37. Ἐν Ἰορδάνη, Ἐκκλησιαστικόν.
38. Ἡ Ζωὴ ἐν Τάφῳ—Αἱ Γενεαὶ πᾶσαι, Ἐκκλησιαστικόν.
39. Χριστὸς Ἀνέστη, Ἐκκλησιαστικόν.

Μεθοδικαὶ ὑποδείξεις:

Ὡς ἐν τῇ Γ' τάξει.

Ε' ΤΑΞΙΣ

α) Θεωρία Μουσικῆς.

Ἐπανάληψις θεωρίας τῶν προηγουμένων τάξεων. Ἐκμάθησις ὑπολοίπων φθογγόσημων ἐντὸς τοῦ πενταγράμμου καὶ τοῦ φθογγόσημου σὶ κάτωθεν αὐτοῦ. Περὶ μέτρου. Ἰσχυρὰ καὶ ἀσθενῆ μέρη αὐτοῦ. Ἀσκήσεις μετὰ μέτρα 2)4, 3)4, 4)4, ὀγδοα. Σύνθεσις διαρκείας.

β) Ἀσματα.

Δυσκολώτερα τῶν διδασχθέντων εἰς τὰς προηγουμένας τάξεις. Κανόνες δίφωνοι καὶ ἀπλὰ δίφωνα ἄσματα. (Νὰ δοθῇ ἰδιαίτερα σημασία εἰς τὰ πατριωτικά Ἐμβατήρια καὶ εἰς τὰ ἀπλὰ δημῶδη ἄσματα κατὰ προτίμησιν μετὰ ἐθνικὸν περιεχόμενον).

Ἐνδεικτικῶς παρατίθεται ὁ κατωτέρω πίναξ ἀσμάτων:

1. Σὺ πού κόσμους κυβερνᾷς RITTER P.
2. Τὶς Θεὸς Μέγας, Βυζαντινόν.
3. Τὰ σύμπαντα ψάλλουν, Μποτεζάγια Α.
4. Ἁγία Νύκτα, μετάφρ. Παπαδημητρίου Κ.
5. Ὁ Βασιλεὺς τῶν Βασιλέων, σύνθεσις Μπάχ.
6. Ἡ Σημαία μας, ποιήσις Πολέμη Ι.
7. Πάντα ἐμπρός!, σύνθεσις KLINK H.
8. Ἡ 25η Μαρτίου, ποιήσις Σπεράντζα Στ.
9. Ὁ Ἐθνικὸς Ὕμνος, ποιήσις Σολωμοῦ Δ.
10. Μᾶς ἦρθ' ὁ Μᾶης, σύνθεσις Κοκκίνου Ν.
11. Ἐναγυρῶ, ποιήσις Σπεράντζα Στ.
12. Ἡ Κρήτη, Δημοτικόν.
13. Τὸ ἀηδονί τὸ μικρό, Δημοτικόν.
14. Τὸ τραγούδι τοῦ Ἥλιου, Δημοτικόν.
15. Λειτουργικά: Σὲ ὑμνοῦμεν. Ἀξιόν ἐστιν. Εἶδομεν τὸ φῶς. Εἴη τὸ ὄνομα Κυρίου. Ἀπολυτίκια Τριῶν Ἱεραρχῶν καὶ ἐπισήμως ἐορταζομένων Ἀγίων.

Παρατηρήσεις:

Ὁ διδάσκαλος δύναται νὰ ἐπιλέγῃ καὶ ἕτερα ἄσματα κατὰ τὰς ἑξῆς (Ἐθνικοῦ, θρησκευτικοῦ, φυσιολατρικοῦ περιεχομένου, δημῶδη κ.λ.π.).

ΣΤ' ΤΑΞΙΣ

α) Θεωρία Μουσικῆς.

Ἐπανάληψις θεωρίας κατωτέρων τάξεων. Μέτρον 7)8. Τέταρτον παρεστιγμένον. Ἑλληνικὰ μέτρον. Μελωδικαὶ καὶ ρυθμικαὶ ἀσκήσεις ἐφ' ὅλης τῆς διδασχθείσης ὕλης εἰς τὰ τέσσαρα ἔτη.

β) Ἀσματα.

1. Γλυκὸ τοῦ κόσμου στήριγμα, ποιήσις Μαρτζώκη Σ.
2. Μέσ' ἀπ' τὴν ἀδολή ψυχὴ του, ποιήσις Σκιαδαρεστή Σ.
3. Ὅπου κ' ἂν στρέψω τὴ ματιά μου, σύνθεσις Ἀργυροπούλου Α.
4. Μὲ κάθε πλάσμα Σου, σύνθεσις Ἀργυροπούλου Α.
5. Χριστέ ἡ γέννησή Σου, Μπάχ.
6. Χριστουγεννιάτικη χαρά, ποιήσις BORDESE I.
7. Ἀγγέλων ὕμνοι ἀντηχοῦν, σύνθεσις Μπάχ.
8. Ἡ πρωτοχρονιά, σύνθεσις Κοκκίνου Ν.
9. Εἶν' ἡ πατρίδα μας Ἑλλάδα, ποιήσις Πολέμη Ι.
10. Στὴ σημαία, ποιήσις Κούρτη Γ.

11. Ἡ λαφίνα, Δημοτικόν.
12. Γιὰ σέ, γλυκεῖα Ἑλλάδα, ποίησις Δροσίνη Γ.
13. Ἡ 25ῃ Μαρτίου, σύνθεσις Κοκκίνου Ν.
14. Ἀπὸ τίς φλόγες ἡ Κρήτη, σύνθεσις Καίσαρη Σπ.
15. Τῆς Ἀνοιξὸς τὸ ξύπνυμα, σύνθεσις Μόζαρτ.
16. Ἡ χαρά, σύνθεσις Μένδελσον.
17. Τὸ ἡάραμα, σύνθεσις Χωραφᾶ Γ.
18. Στὶς κατασκηνώσεις, σύνθεσις Καψάσκη Σπ.

Ἑκκλησιαστικοὶ ὕμνοι:

Κοντάκιον Χριστουγέννων, Ἀπολυτίκιον Εὐαγγελισμοῦ. Τὸν Σταυρὸν Σου προσκυνούμεν. Χερουθικός ὕμνος (πλ. Δ'). Κοινωνικὸν (ἀπολῶν). Τὸν νυμφῶνα Σου βλέπω. Ἰδοὺ ὁ Νυμφίος ἔρχεται.

Ἑγκώμια Μ. Παρασκευῆς, ἀπολυτίκια ἐπισήμως ἐορταζομένων Ἀγίων.

Γενικαὶ μεθοδικαὶ ὑποδείξεις.

- 1) Ἐνδεικτικῶς παρετέθησαν τὰ ἀνωτέρω ἄσματα. Ὁ διδάσκαλος δὲν εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ τὰ διδάξῃ ἅπαντα, ἀλλὰ ζύγναι νὰ ἐπιλέγῃ καὶ ἕτερα κατὰλληλα.
- 2) Εἶναι ἀπαραίτητος ἡ συγκρότησις χορωδίας ἐκ τῶν καλλιφώνων μαθητῶν διὰ τὴν τελείαν ἐκτέλεσιν τῶν ᾠμάτων κατὰ τὰς σχολικὰς ἐορτάς καὶ διὰ τὴν συμμετοχὴν αὐτῆς εἰς τὴν Θεῖαν Λειτουργίαν.
- 3) Ἐνδείκνυται νὰ καλλιεργηθῇ ἰδιαιτέρως ἡ ἀγάπη τῶν μαθητῶν πρὸς τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν. Πρὸς τοῦτο θὰ βοηθήσῃ τὸ παράδειγμα τῶν διδασκάλων καὶ ἡ ἀκρόασις δίσκων ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς.
- 4) Ἀναλόγως τῆς μουσικῆς προόδου τῶν μαθητῶν εἶναι δυνατὴ ἡ μύησις αὐτῶν εἰς τὴν κλασσικὴν μουσικὴν δι' ἀκρόασεως δίσκων καὶ ἀναγνώσεως βιογραφιῶν ἐνίων μουσουργῶν.
- 5) Χρήσιμος κοινεῖται ἡ δημιουργία πλουσίας δισκοθήκης ἐν τῷ σχολεῖω (με' ἐμβατήρια, δημοτικὰ καὶ κλασσικὰ παιδικὰ ἔργα), πρὸς προαγωγὴν τοῦ μουσικοῦ κριτηρίου τῶν μαθητῶν καὶ καλλιέργειαν τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν ἐθνικὴν καὶ κλασσικὴν μουσικὴν.

I. ΓΥΜΝΑΣΤΙΚΗ

1. Σκοπός.

Ἐκτὸς τοῦ γενικοῦ σκοποῦ τοῦ μαθήματος τῆς Γυμναστικής, ὅστις ἔχει καταχωρισθῇ ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι τῶν Α' καὶ Β' τάξεων, ἐπιδιώκονται καὶ οἱ κατωτέρω μερικοὶ σκοποί:

- α) Ἡ ἐξασφάλισις τῆς σωματικῆς ὑγείας καὶ εὐεξίας, ἡ ἐπίρρωσις τῶν σωματικῶν δυνάμεων καὶ ἡ σκληραγώγησις τοῦ ὀργανισμοῦ.
- β) Ἡ ἀνάπτυξις τῆς σωματικῆς ρώμης καὶ τῶν δεξιοτήτων καὶ ἡ καλλιέργεια τοῦ ρυθμοῦ τῶν κινήσεων.
- γ) Ἡ ἐνίσχυσις τῆς ἀποδόσεως τῶν φυσιολογικῶν λειτουργιῶν τοῦ ὀργανισμοῦ, ἰδίᾳ δὲ τοῦ ἀναπνευστικοῦ καὶ κυκλοφορικοῦ συστήματος.
- δ) Ἡ ἐπίτευξις συμμετρου καὶ ἀρμονικῆς διαπλάσεως καὶ ἡ καλλιέργεια τῆς ὀρθῆς στάσεως, κινήσεως καὶ σωματικῆς παραστάσεως.
- ε) Ἡ καλλιέργεια τῆς συνειδήσεως τῆς ἀξίας καὶ τοῦ βαθυτέρου προσορισμοῦ τοῦ σώματος καὶ ἡ ἀνάπτυξις πνεύματος τερασμοῦ πρὸς αὐτό.
- στ) Ἡ καλλιέργεια τῆς ἀγάπης πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν τῆς πατρίδος, ὡς καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς διαθέσεως πρὸς κίνησιν, πρὸς ἐργασίαν, πρὸς δόξαν.
- ζ) Ἡ καλλιέργεια τῶν ἠθικῶν καὶ κοινωνικῶν ἀρετῶν, αἵτινες ὁλοκληρώνουν τὴν προσωπικότητα καὶ προετοιμάζουν τὸ ἄτομον εἰς τὴν μετ' εὐθύτητος καὶ αἰσιοδοξίας ἀντιμετώπισιν τῶν προβλημάτων τῆς ζωῆς.
- η) Ἡ καλλιέργεια τοῦ πνεύματος τῆς τάξεως, τῆς αὐτοκυριαρχίας, τῆς πειθαρχίας, τῆς ἀλληλεγγύης, τῆς συνεργασίας.
- θ) Ἡ διατήρησις τῶν ἐθνικῶν ἀξιάτων, τῶν ἐθνικῶν χορῶν καὶ ἄλλων συναφῶν ἐκδηλώσεων τοῦ λαϊκοῦ πολιτισμοῦ.
- ι) Ἡ καλλιέργεια τοῦ ὑγιоῦς ἀθλητικοῦ πνεύματος.

ια) Ἡ ἀνάπτυξις τῶν ἰδιαιτέρων ἀθλητικῶν δεξιοτήτων τῶν μαθητῶν, ἰδίᾳ τῆς Β' καὶ ΣΤ' τάξεως καὶ ἡ προπαρσκευὴ ἀθλητῶν.

2. Διδασκτέα ὕλη.

Γ' καὶ Δ' ΤΑΞΕΙΣ

Α'. Παιδαγωγικὴ Γυμναστική.

1. Ἀσκήσεις πυκνῆς τάξεως καὶ μετασχηματισμῶν. Μετὰ τὴν προθέρμανσιν, ἥτις ἐπιτυγχάνεται με' δρομικὰς ἢ ἄλλας παιδικὰς ἢ παιγνιώδεις ἀσκήσεις, ὁ μαθητὴς εἶναι ἑτοιμὸς νὰ δεχθῇ πᾶσαν ἀσκήσιν πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς δυνάμεως, ταχύτητος, ἀντοχῆς, εὐκαμψίας καὶ ἐλαστικότητος. Αἱ ἀσκήσεις πρέπει νὰ ἀποβλέπουν εἰς τὴν προαγωγὴν κυρίως τῶν λειτουργιῶν τῆς ἀναπνοῆς καὶ κυκλοφορίας ὡς καὶ εἰς τὴν διόρθωσιν τῶν ἐλαττωματικῶν στάσεων. Δὲν καθηλώνονται οἱ μαθηταὶ εἰς τὴν προσοχὴν, ἀλλὰ δι' ἐλαφρῶν καὶ ἐλευθέρων ἀσκήσεων τοὺς παρέχεται ἀφθονὸς καὶ χαροποὺς κινήσεις.

Αἱ διὰ παραγέλυματος γυμναστικαὶ ἀσκήσεις εἶναι ἀπλῆς μορφῆς ἐξ ὧν τῶν κατηγοριῶν καὶ κυρίως ἐκ τῶν κάτω θέσεων ἦτοι: ἐδραίας, πρηνοῦς καὶ ὑπτίας.

2. Ἐλεύθεραι ἀσκήσεις ἐκ τῶν θεμελιωδῶν καὶ παραγῶν στάσεων αὐτῶν.

Ἀναπηδήσεις, ἄλματα, φυσικαὶ μετατοπίσεις, ἀσκήσεις εὐκαμψίας καὶ συνασκήσεις. Αἱ ἀσκήσεις αὗται δὲν πρέπει νὰ ὑπερβαίνουν τὰ 8' τῆς ὥρας.

3. Ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν γυμναστικῶν στρωμάτων ἀπλῆς μορφῆς ἦτοι: Κυβιστήσεις ἐμπρὸς καὶ εἰς βάθος, ἀνακυβιστήσεις ὀπίσω, κυβιστήσεις διαστάδην ἐμπρὸς, κυβιστήσεις με' τὰ σκέλη ὀκλαδόν, πλάγιοι κυβιστήσεις (τροχός), κατακύρφοι ἀναστοφή (σθόλιξις τοῦ σώματος διὰ τῶν χειρῶν κατ' ἀρχὰς με' βαθμόν). (Διάρκεια 5—8 λεπτά).

4. Ἐφρομοσμένα ἄλματα ἐπὶ πλινθίου ἢ Μπὸκ ἦτοι: Κυβιστήσεις ἐπὶ τοῦ πλινθίου, διαστάδην ἄλματα καὶ ὑπερπήδησις τοῦ πλινθίου εἰς δύο φάσεις, πλάγιοι ὑπερπήδησις εἰς δύο φάσεις, ἀνάβασις καὶ ὑπερπήδησις εἰς βάθος με' ὑπερέκτασιν καὶ λοξὴν ἀνάτασιν, εἰς δύο φάσεις. (Διάρκεια 5—10 λεπτά).

5. Ἐνόργανοι ἀσκήσεις ἐπὶ πολυζύγων, δοκῶν γαυηλῶν ἢ ἀνστοραμμένων ἐδράνων ἦτοι: Ἐξαπτήσεις, ἔλξεις, ἰσορροπίαι, αἰωρήσεις κλπ. (Διάρκεια 8—10 λεπτά).

Β'. Παιδαί:

Ὅλα τὰ εἶδη παιδιῶν γυμναστικῶν καὶ οὐαδικῶν παιδαγωγικοῦ χαρακτῆρος, ἐθνικῶν καὶ ξένων, καὶ αἱ ἀγωνιστικαὶ παιδαί: πετοσφαίρισις, καλοδοσφαίρισις καὶ γειροσφαίρισις. Τούτων ὅμως θὰ γίνεταί τεννικὴ ἀνάλυσις: τρόποι μεταβιβάσεως, συνδυασμῶν ἀπλῶν, ἐλιγμῶν. (Διάρκεια μέχρι 10 λεπτῶν).

Γ'. Ἀγωνιστική:

1. Δρόμοι καὶ σκυταλοδρομίαι: μέχρι 40 μέτρων.
2. Ἄλματα εἰς ὕψος, ὡς καὶ ὑπεράνω διαφύρων ἐμποδίων.
3. Ρίψεις ἐλαστικῆς σφαίρας βάθους μέχρι 200 γραμμαρίων.

Δ'. Κολύμβησις (εἰς περιοχὰς ἐνθα ὑπάρχει δυνατότης):

1. Ἀσκήσεις ἐξοικειώσεως με' τὸ ὕδωρ.
2. Βασικὰ στοιχεῖα ἐλευθέρως κολυμβήσεως καὶ βαθμιαίως τῆς ὑπτίας μετὰ ἢ ἄνευ βοηθητικῶν ὀργάνων (ζώνης φελλοῦ, σανίδος καὶ πλαστικῶν τεμαχίων).

Ε'. Ἑλληνικοὶ Χοροί:

Καλαματιανός, κλέφτικος καὶ οἱ τοπικοὶ χοροί.

Ε' καὶ ΣΤ' ΤΑΞΕΙΣ

Α'. Παιδαγωγικὴ Γυμναστική.

Καὶ οἱ μαθηταὶ τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων τοῦ Δημοτικοῦ

Σχολείου δὲν ἀντιλαμβάνονται ἀκόμη ἀπολύτως τὴν ἀξίαν τῆς Γυμναστικῆς, ἀγαποῦν ὅμως τὴν κίνησιν λόγῳ τοῦ ὅτι ικανοποιεῖται τὸ κινήτικόν των ἑστικόν. Ὡς ἐκ τούτου ἡ ἡμερησία γυμναστικὴ πρέπει νὰ εἶναι πλήρης καὶ νὰ περιλαμβάνη:

1. Τακτικὰς ἀσκήσεις (θεματισμός με κλίσεις καὶ μεταβολὰς κ.λ.π.).

2. Γυμναστικὰς ἀσκήσεις ἐξ ὧν τῶν κατηγοριῶν ἦτοι: ἀσκήσεις κατὰ τοὺς τρεῖς ἄξονας (προκύψεις, ἐκτάσεις, κάμψεις καὶ περιστροφὰς τοῦ κορμοῦ). (Διάρκεια 5—8 λεπτὰ).
Σημείωσις:

Πρέπει νὰ δίδεται ἔμφασις εἰς τὸν ρυθμὸν καὶ ἰδιαίτερος εἰς τὰς ἀσκήσεις τῶν θηλέων.

3. Ἀσκήσεις ἐπὶ τῶν γυμναστικῶν στρωμάτων, ἦτοι: Κυβιστήσεις ἐμπρὸς καὶ εἰς βάθος, ἀνακυβιστήσεις ὀπίσω πρὸς κατακόρυφον ἀναστροφήν, κατακόρυφος στήριξις ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ τῆς κεφαλῆς, κατακόρυφος ἀναστροφή—πλαγία κυβιστήσις (τροχός), πλαγία κυβιστήσις μετὰ μεταβολῆς (RONDAT). (Διάρκεια 5—8 λεπτὰ).

4. Ἐφηρμοσμένα ἄλματα ἐπὶ πλινθίου καὶ Μπόκ ἦτοι: Κυβιστήσεις, διαστάθην ἄλματα, ἐνδιάμεσα ἄλματα, περιστροφικὰ ἄλματα, μετὰ βοηθῶν. (Διάρκεια 5—8 λεπτὰ).

5. Ἐνδύματα ἀσκήσεις ἐπὶ πολυζύγων, δοκῶν χαμηλῶν, καὶ μονοζύγων χαμηλῶν ἦτοι: ἔξαρτήσεις, ἔλξεις, ἰσχυροπαιί, χειροδαΐσεις ἐπὶ δοκοῦ, αἰωρήσεις, κυβιστήσεις, ἀνακυβιστήσεις, μετὰ βοηθῶν. (Διάρκεια ἕως 5 λεπτὰ).

Β'. Παιδεία:

Ὅλα τὰ εἶδη παιδιῶν γυμναστικῶν καὶ ὁμαδικῶν παιδαγωγικοῦ χαρακτῆρος, ἐθνικῶν καὶ ξένων, καὶ αἱ ἀγωνιστικαὶ παιδαί: πετοσφαίρισις, καλαθοσφαίρισις (MINI BASKET BALL), ποδοσφαίρισις καὶ χειροσφαίρισις. Τούτων θὰ γίνε-ται τεχνικὴ ἀνάλυσις, τρόπων μεταβιβάσεως, συνδυασμῶν, τακτικῆς, ἐπιθέσεως, ἀμύνης καὶ ἐλιγμῶν.

Γ'. Ἀγωνιστικὴ:

Δρόμοι καὶ σκυταλοδρομίαι δι' ὀργάνων (σκυτάλαι, σφαῖραι ἐλαστικά).

1. Δρόμος ταχύτητος 50 μ.
2. Σκυταλοδρομίαι ὁμαδικαὶ κατ' ἀντιζυγίαν.
3. Ἄλμα εἰς μήκος καὶ ὕψος δι' ἀπλῆς τεχνικῆς.
4. Ρίψις ἐπισκύρου 700 γραμμαρίων καὶ ἐλαστικῆς σφαίρας 200 γραμμαρίων.

Δ'. Κολύμβησις:

(Εἰς περιοχὰς ἐνθα ὑπάρχει δυνατότης)

1. Διδασκαλία τῆς προσθίας καὶ ὑπτίας κολυμβήσεως καὶ τελειοποιήσεως τῆς ἐλευθέρως.
2. Ἀπλὰ ἄλματα ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἀγωνίσματα:

Προσθία κολύμβησις 30 μ.

Υπτία κολύμβησις 30 μ.

Ἐλευθέρως κολύμβησις 50—100 μ.

Ε'. Ἑλληνικοὶ Χοροί.

Καλαματιανός, κλέφτικος καὶ οἱ τοπικοὶ χοροί.

Γενικαὶ Παρατηρήσεις.

Διὰ νὰ εἶναι περισσότερο ἀποτελεσματικὴ ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Σωμ. Ἀγωγῆς εἰς τοὺς μαθητὰς τοῦ Δημ. Σχολείου πρέπει νὰ ληφθοῦν ὑπ' ὄψιν τὰ κάτωθι:

1. Νὰ τίθεται ὡς σκοπὸς ἡ καλλιέργεια διὰ τῆς Σωμ. Ἀγωγῆς ὅχι μόνον τοῦ σώματος ἀλλὰ καὶ τῆς ψυχῆς τῶν ἀσχομένων. Τούτο δὲ θὰ ἐπιτευχθῇ, ἐὰν κατὰ τὴν σύνταξιν ἐκάστης ἡμερησίας γυμνάσεως τίθενται ὠρισμένοι σκοποί, λαμβάνοντες ὑπ' ὄψιν τὰς σωματικὰς καὶ ψυχικὰς ἀνάγκας τῶν μαθητῶν. Αἱ διάφοροι ἀσκήσεις πρέπει νὰ ἀποτελοῦν τὴ μὲσον καὶ οὐχὶ τὸν σκοπὸν τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς, νὰ εἶναι δὲ ἀνάλογοι πρὸς τὰς σωματικὰς δυνατότητας τῶν μαθητῶν καὶ σύμφωνα πρὸς τὰ διαφέροντα τῆς ἡλικίας των. Δηλαδή τὸ περιεχόμενον τῆς ἡμερησίας γυμνάσεως ἐκτὸς τοῦ προκα-

θορισμένου σκοποῦ πρέπει νὰ συνδυάζῃ τὴν ἀσκήσιν με τὴν ἀγωγὴν καὶ τὴν κίνησιν με τὴν χαρὰν. Τότε μόνον ἡ ἐπίδρασις θὰ εἶναι ὁλοκληρωτικὴ καὶ ἡ ἀνάπτυξις σώματος καὶ ψυχῆς σύμμετρος καὶ ἀρμονικὴ.

2. Ἡ κατάλληλος γυμναστικὴ στολὴ κρίνεται ἀπαραίτητος, ὥς καὶ ἀθλητικὴ φόρμα κατὰ τὴν χειμερινὴν περίοδον.

3. Νὰ ἔχῃ ὁργανωθῇ ἡ ἐργασία οὕτως ὥστε οἱ μαθηταὶ νὰ εὐρίσκωνται εἰς συνεχὴ δραστηριότητα. Αὐτὸ ἐπιτυγχάνεται καλλίτερον, ἐὰν γίνῃ χωρισμός τῆς τάξεως εἰς ὁμάδας καὶ ἰδίως εἰς τὰς ἐνοργάνους ἀσκήσεις καὶ τὰς παιδιὰς. Ἡ καθ' ὁμάδας ἐργασία παρουσιάζει πολλὰ πλεονεκτήματα, διότι εἰς μικρὸν σχετικῶς διάστημα δύναται μεγάλος ἀριθμὸς μαθητῶν νὰ ἀσκήσῃ καὶ μάλιστα με πολυμέρειαν καὶ ἀπόδοσιν. Ἡ μέθοδος αὕτη ἐξ ἄλλου συμβάλλει εἰς τὴν αὐτενέργειαν τῶν μαθητῶν, τὴν συνεργασίαν, τὴν ὑπευθυνότητα, τὴν τάξιν καὶ τὴν ἀμοιβαιότητα καὶ ἀκόμη τὴν ἀπόδοσιν, λόγῳ τῆς ἀναπτυσσομένης μετὰ τῶν μαθητῶν ἀμιλλῆς.

4. Ἐκτελεῖ ὑποδειγματικῶς ὁ διδάσκων, κατὰ τὸ δυνατόν, τὰς διαφόρους ἀσκήσεις ἡ εἰς τῶν καλλιτέρων μαθητῶν.

5. Δίδεται ἐξ ἀρχῆς ὠρισμένη θέσις εἰς ἕκαστον μαθητὴν τόσον διὰ τὰς ἐλευθέρως ἀσκήσεις, ὅσον καὶ διὰ τὴν καθ' ὁμάδας ἀσκήσιν.

6. Ἀναπτύσσονται ὠρισμένοι κανόνες καὶ ἀπαιτεῖται ἡ πιστὴ ἐφαρμογὴ τούτων ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν. Π.χ. ἡ ἡσυχία καὶ ἡ τάξις εἶναι ἀπαραίτητοι διὰ τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τοῦ μαθήματος τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς.

Ἐλέγχονται οἱ μαθηταὶ διὰ τὴν τήρησιν τῆς τάξεως καὶ τῆς ἡσυχίας καὶ ἰδιαίτερος κατὰ τὴν ἀσκήσιν καθ' ὁμάδας. Μόνον κατὰ τὴν ἐναλλαγὴν τῶν ὁμάδων ἢ ὅταν θέλῃ ὁ διδάσκων νὰ προβῇ εἰς τὰς δεούσας ὁδηγίας καὶ διορθώσεις, γίνεται χρῆσις σφυρίκτρας.

7. Πρέπει νὰ ἐνθαρρύνωνται καὶ νὰ ἐπαινοῦνται ὅλοι οἱ μαθηταὶ ἀκόμη καὶ διὰ μικροτέραν πρόοδον καὶ ἀπόδοσιν των καὶ νὰ κατευθύνεται τὸ μάθημα κατὰ τοιοῦτον τρόπον, ὥστε ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ αἰσθάνωνται τὴν χαρὰν τῆς ἀσκήσεως.

8. Διδάσκονται οἱ μαθηταὶ πῶς νὰ χρησιμοποιοῦν τὰ διάφορα ὅργανα καὶ πῶς νὰ χρησιμοποιοῦνται οἱ ἰκανώτεροι ὡς βοηθοί, ὥστε καὶ ἡ ἐκμάθησις τῶν ἀσκήσεων νὰ γίνεται καλύτερον καὶ πολλὰ μικροατυχήματα κατὰ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἀσκήσεων νὰ προλαμβάνωνται.

9. Ὁ διδάσκων πρέπει νὰ μετέχῃ εἰς τὸ μάθημα τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς με ἐνθουσιασμόν καὶ πίστιν. Μόνον τότε ἡ ἀτμόσφαιρα θὰ θερμαίνεται, οἱ ἀσκούμενοι θὰ ἀφυπνίζωνται καὶ τὸ ἐνδιαφέρον των θὰ καθίσταται ἐτι ζωηρότερον δι' ἀσκήσιν.

10. Διὰ τὴν καλυτέραν διεξαγωγὴν τοῦ μαθήματος τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς, εἶναι ἀπαραίτητα τὰ διάφορα ὅργανα, ὡς π.χ. τοπάκια, σφαῖραι, σχοινάκια, στρώματα, ἔδρανα, ἐφαλτήρια, πολύζυγα, μονόζυγα, σκάμματα ἀλμάτων κ.λ.π.

11. Κατὰ τὰς βροχερὰς ἡμέρας, καὶ ἐφ' ὅσον δὲν διατίθεται ἐστεγασμένος χώρος, ὁ διὰ τὰς σωματικὰς ἀσκήσεις χρόνος χρησιμοποιεῖται διὰ τὴν ἐντὸς τῆς αἰθούσης ὑποδειγματικὴν διδασκαλίαν σωματικῶν ἀσκήσεων ὑπὸ τοῦ διδασκάλου καὶ μαθητῶν, ἀγωνιστικῆς, ἀθλοπαιδιῶν, ἐλληνικῶν χορῶν καὶ τὴν παροχὴν ὁδηγίων ὁδικῆς κυκλοφορίας (εἰς τὰς κωμολαίαις καὶ πόλεις εἰς ἃς ὑφίσταται τοιοῦτον θέμα).

12. Οἱ σχολικοὶ ἀγῶνες καὶ αἱ γυμναστικαὶ ἐπιδείξεις δέον ν' ἀποτελοῦν συνέπειαν καὶ τὸ φυσιολογικὸν ἐπιστέγασμα τῆς συντηρητικῆς καὶ προοδευτικῆς καλλιεργηθείσης κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ σχολικοῦ ἔτους ἀσκήσεως, χωρὶς ν' ἀποβαίνον πρόβλημα διὰ τὸ σχολεῖον καὶ τοὺς μαθητὰς καὶ χάριν αὐτῶν νὰ θυσιάζωνται οἱ βιολογικοὶ καὶ παιδαγωγικοὶ σκοποὶ τῆς Σωματικῆς Ἀγωγῆς.

Ἡμερήσιαι γυμνάσεις.

Γ' καὶ Δ' ΤΑΞΕΙΣ

1η Ἡμερησία Γύμνασις.

Παιδιά: Ποῖος φοβεῖται τὸν Ἀράπην;

Ὁ διδάσκαλος ὁρίζει δύο καταφύγια εἰς ἀπόστασιν 20—

25 μέτρων μεταξύ των και τοποθετεί όλους τους μαθητάς εις τὸ ἐν καταφύγιον. Ὁ Ἀράνης τοποθετεῖται εἰς τὸ μέσον καὶ φωνάζει ποῖος φοβεῖται τὸν Ἀράνην; Ὅλα δὲ τὰ παιδιά ἀπαντοῦν; κανεὶς καὶ τρέχουν εἰς τὸ ἄλλο καταφύγιον. Ὁ ὑποτιθέμενος Ἀράνης προσπαθεῖ νὰ ἐγγίσῃ ὅσα περισσότερα παιδιά δυναθῇ. Τὰ ἐγγιζόμενα παιδιά πιάνονται δύο—δύο καὶ λοηθοῦν τὸν Ἀράνην ἐγγίζοντα τὰ παιδιά μετὰ τὸ ἐλεύθερο χέρι. Κερδίζει ὁ τελευταῖος ἀπομένων μαθητῆς.

Ἀσκήσεις:

1. Αἰώρησις χειρῶν μέχρι προτάσεως, αἱ παλάμαι ἐστραμμένα πρὸς τὸ ἔδαφος. Τὸ αὐτὸ μετ' ἀκροστασίας καὶ μετὰ ἀναπήδησεως.
2. Βαθὺ κάθισμα, δύο ταλαντεύσεις ἐπὶ τῶν γονάτων—ἀνόρθωσις ἀνάτασις δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν.
3. Διάστασις—δίπλωσις κρούσις ἐπὶ τῶν ὤμων ποδῶν (δὲς)—ἀνόρθωσις κρούσις τῶν παλαμῶν ὀπισθεν τῆς ἔδρας.
4. Διάστασις πρότασις — στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ — δεξιὰ.
5. Πλέξεις τῶν χειρῶν ἐμπρὸς — ἄρσις τοῦ ἐνὸς ἐκ τῶν σκελῶν κεκαμμένον καὶ πέρασμα τοῦτου μέσῳ τῶν χειρῶν.
6. Πρηγῆς κατὰ λωπιδίον — στήριξις τῶν παλαμῶν ἐπὶ τοῦ ἔδαφους πρὸ τῶν ὤμων — τάσις τῶν βραχιόνων — ἄρσις τοῦ στήθους.
7. Βατραχοειδὴς ἀναπήδησις.
8. Ἀπλὴ κυβίστησις.
9. Ὑπερπήδησις ἐμποδίου χαμηλοῦ ὕψους.
10. Ἀνὰ ζεύγη καρροστασία.
11. Ἀπλὴ ἐξάρτησις ἀπὸ μονοζύγου—καταπήδησις.
12. Συναλοδομία καθ' ὁμάδας κατ' ἀντιζυγίαν.
13. Ἄλμα εἰς μῆκος ἀνευ τεχνικῆς.
14. Παιδιά: ἀνὰ μία σφαῖρα κατὰ στοῖχον, ὁ πρῶτος μαθητῆς ἐκάστου στοῖχου τίθεται ἀντιμέτωπος τῶν ἄλλων, δίδων καὶ λαμβάνων τὴν σφαῖραν. Ὁ δίδων μαθητῆς κάθετα ὀκλαδόν. Κερδίζει ὁ στοῖχος ὁ ὁποῖος θὰ τελειώσῃ πρῶτος.
15. Καλαματιανὸς χορὸς. Σύνταξις — Λύσις ζυγῶν.

2α Ἡμερησία Γύμνασις.

Παιδιά: Κυνηγός.

Εἰς μαθητῆς κρατῶν σφαῖραν προσπαθεῖ δι' αὐτῆς νὰ κυττήσει τοὺς ὑπολοίπους συμμαθητάς του κινούμενος ἐντὸς καθορισμένου χώρου. Οἱ κυττώμενοι μεταβάλλονται εἰς κυνηγούς.

1. Αἰώρησις χειρῶν μέχρι προτάσεως 1, κάτω καὶ ὀπίσω 2—Αἰώρησις μέχρις ἀνατάσεως μετὰ συγχρόνου ἀναπήδησεως 3—εἰς θέσις 4.

Ἡ αὐτὴ ἀσκήσις μετὰ μεταβολὴν εἰς τὸ 3.

2. Αἰώρησις τοῦ σκέλους ἐμπρὸς ὀπίσω μετὰ ἀντίθετον αἰώρησιν τῶν χειρῶν εἰς ἀρμονικὴν ἀντίθεσιν (ὅπως βαδίζομεν). Ἐκβολὴ ἀριστεροῦ ποδὸς ὀπίσω ἐπὶ τῶν δακτύλων ἡμιπρότασις τῆς ἀριστερᾶς.

3. Βαθὺ κάθισμα 2 ταλαντεύσεις ἐπὶ τῶν γονάτων 1—2, τάσις γονάτων δίπλωσις 3—4. Ἐπαναλήψις τοῦ 1, 2 ἀνόρθωσις, πλέξις τῶν χειρῶν ὀπίσω, ἔκτασις τοῦ κορμοῦ 3, 4.

4. Διάστασις—Κάμψις κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ 1—2, δύο κάμψεις ἀριστερὰ 3—4. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

5. Γονάτισις στήριξις τῶν χειρῶν ἐμπρὸς—Στροφή τοῦ κορμοῦ καὶ τῆς κεφαλῆς, αἰώρησις τῆς ὀμωνύμου χειρὸς εἰς τὴν ἡμιέκτασιν 1—εἰς θέσιν 2. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 1—2.

6. Γονάτισις—κάθισμα ἐπὶ τῶν πτερνῶν καὶ λαβὴν τούτων. Ἄρσις τῆς λεκάνης—ἔκτασις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω 1—2.

7. Ἐβραία θέσις—δίπλωσις ταλάντευσις 1—2, κρούσις τῶν παλαμῶν ὀπίσω καὶ εἰς τὴν ἀνάτασιν 3—4.

8. Κυβίστησις—κατακλύφους στήριξις ἐπὶ τοῦ αὐχένος διὰ στήριξεως τῶν χειρῶν ἐπὶ τῆς ὀσφύος (κεράκι)—ἀνόρθωσις διὰ κάμψεως τῶν γονάτων χωρὶς αἱ χεῖρες νὰ ἐγγίσουν τὸ ἔδαφος.

9. Ποῖος θὰ ἐγγίσῃ ὑψηλὰ εὐρισκόμενον ἀντικείμενον μετὰ γυρᾶς ἢ ἀνευ γυρᾶς (κλάδος δένδρου, μανδύλιον κ.λ.π.).

10. Ἐγκαρσία ἐξάρτησις διὰ χειρῶν καὶ σκελῶν—μετατόπισις πρὸς τὰ ὀπίσω δι' ἐναλλαγῆς χειρῶν καὶ σκελῶν.

11. Δρόμος 40 μ.

12. Παιδιά: Ἱπποδρόμιον.

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ εἰς κύκλον ἀριθμοῦν ἀνὰ ἕξ, ὁ διδάσκαλος καλεῖ ἕνα ἀριθμὸν καὶ οἱ ἔχοντες τὸν ἀριθμὸν αὐτὸν τρέχουν περίεξ τοῦ κύκλου ποῖος θὰ φθάσῃ πρῶτος εἰς τὴν θέσιν του.

13. Ἀπλοῦς τοπικὸς Ἑλληνικὸς χορὸς.

Σύνταξις—Λύσις ζυγῶν.

3η Ἡμερησία Γύμνασις.

Παιδιά: Κορδέλλα.

Ὅλοι οἱ μαθηταὶ φέρουν κορδέλλας, αἵτινες ἐπικρέμονται εἰς τὸ ὀπίσθιον μέρος τῆς ζώνης. Ἀραικόμενοι, μετὰ παράγγελμα τοῦ διδασκάλου ἀρχίζουν νὰ τρέχουν ἐντὸς καθωρισμένου χώρου προσπαθοῦντες νὰ διαφυλάξουν τὴν κορδέλλαν τῶν καὶ νὰ πάρουν ἐκ τῶν συμμαθητῶν τῶν ὅσας δυναθῶν. Ὁ συγκεντρώνων τὰς περισσότερας κορδέλλας ἀνακηρύσσεται νικητῆς.

1. Αἰώρησις τῶν χειρῶν μέχρι λοξῆς ἀνατάσεως 1 κάτω καὶ χασμὸς τῶν χειρῶν ἐμπρὸς 2 τὸ αὐτὸ 3, 4.

2. Ἡ αὐτὴ ἀσκήσις μετὰ ἀκροστασίαν 1—4.

3. Βαθὺ κάθισμα μετὰ γόνατα ἠνωμένα, κρούσις τῶν παλαμῶν ἐπὶ τοῦ ἔδαφους 1 ἀνόρθωσις, αἱ χεῖρες εἰς στεφάνην ὑπερθεν τῆς κεφαλῆς 2. Τὸ αὐτὸ 3, 4.

4. Διάστασις—Κρούσις τῶν μηρῶν διὰ τῶν χειρῶν 1, κρούσις τῶν ἀστραγάλων διὰ προκύψεως 2—4, ἐκείθεν κρούσις μηρῶν 3 εἰς τὴν ἀνόρθωσιν 4.

5. Διάστασις — κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μετὰ κρούσιν τῆς ὀμωνύμου χειρὸς ἐπὶ τοῦ γόνατος 1, 2, τὸ αὐτὸ δεξιὰ 3, 4.

6. Διάστασις — πρόπτυξις — Στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ δεξιὰ μετὰ ἡμιέκτασιν 1, 2, 3, 4.

7. Ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἐμπρὸς κεκαμμένου (τσαγκάρης) δύο κρούσεις ἐπὶ τοῦ γόνατος — δύο διαστάσεις ἀπὸ τῆς ἐκτάσεως, αἱ παλάμαι ἐστραμμένα: πρὸς τὰ ἄνω 1, 2 — 3, 4. Τὸ αὐτὸ μετὰ ἄρσιν τοῦ δεξιοῦ 1, 2 — 3, 4.

4η Ἡμερησία Γύμνασις.

Παιδιά: Κόττα, Ἀλεπού, Κοτόπουλον.

Ὁ πλέον ὑψηλόσωμος τοποθετεῖται 1ος, οἱ δὲ ἄλλοι ἔπονται μετὰ λαβὴν ἐκ τῆς ὀσφύος. Εἰς μαθητῆς ὑποδύεται τὴν ἀλεπού, ἡ ὁποία τρέχει νὰ συλλάβῃ τὸν τελευταῖον τῆς φάλαγγος, ὁ δὲ πρῶτος ἐλίσσεται ἐμποδίζων τὴν ἀλεπού νὰ συλλάβῃ τὸ κοτόπουλον, τὰ δὲ κοτόπουλα ἀκολουθοῦν τοὺς ἐλιγμούς τοῦ πρῶτου.

1. Δύο ἀναπήδησεις ἀπὸ τῆς προσοχῆς δύο ἀπὸ τῆς διαστάσεως, 1, 2, 3, 4.

2. Βαθὺ κάθισμα, δύο ταλαντεύσεις ἐπὶ τῶν γονάτων 1, 2 — ἀνόρθωσις — διάστασις — αἰώρησις τῶν χειρῶν ὀπίσω ταλαντευτικῶς.

3. Διάστασις — θαθεῖα ἐπίκυψις, δύο ταλαντεύσεις 1, 2 ἀνόρθωσις διάστασις ἀπὸ τῆς ἐκτάσεως ταλαντευτικῶς 3, 4.

4. Διάστασις — μεσολαβή, στροφή τοῦ κορμοῦ ἐναλλάξ ἀριστερὰ — δεξιὰ δι' ἡμιέκτασεως ὀμωνύμως.

5. Διάστασις θέσις τῶν χειρῶν πεπλαγμένον ἐπὶ τῆς κεφαλῆς. Κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ δεξιὰ.

6. Ἐβραία θέσις — στήριξις τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ἔδαφους γόνατα πρὸ τοῦ στήθους. Ἄρσις τῆς λεκάνης εἰς σχῆμα Π.

7. Ἀπὸ τῆς ἐβραίας θέσεως στροφή εἰς τὴν γονάτισιν — μετὰ στήριξιν ἐπὶ τῶν χειρῶν. Κάθισμα ἐπὶ τῶν πτερνῶν, τρεῖς ταλαντεύσεις μετὰ τὸ 4 εἰς τετραποδικὴν θέσιν.

5η Ἡμερησία Γύμνασις.

Παιδιά: Τὰ ἀγάλματα. Οἱ μαθηταὶ εὐρίσκονται εἰς ἀπόστασιν 20 μ. ἀπὸ τὸν διδασκάλον, ὅστις ἔχει ἐστραμμένα τὰ νῦτα τοῦ πρὸς τοὺς μαθητάς, μετὰ παράγγελμά του ἀρχίζουν ὅλοι οἱ μαθηταὶ νὰ τρέχουν πρὸς τὸ μέρος του, αἰφνης ὁ διδασκαλὸς ἀλλάσσει μέτωπον δίδων τὸ παράγγελμα ἄλλ. Οἱ μαθηταὶ ἀκίνητοποιοῦνται εἰς ἀγάλματα, οἱ δὲ μετακινούμενοι χάνουν.

1. Αναπηρήσεις από τῆς μεσολαβῆς δι' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν.

2. Πρότασις 1, βαθύ κάθισμα, στήριξις τῶν δακτύλων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους 2—τάσις γονάτων, πρότασις 3—αἱ χεῖρες κάτω 4.

3. Κάθισμα βαθύ, θέσις τῶν δακτύλων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μετὰ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην πρὸς τὰ κάτω 1—τάσις γονάτων ἐκ τῶν πλαγίων, αἱ χεῖρες εἰς τὴν ἀνάτασιν καὶ ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν, πλέξις τῶν δακτύλων μετ' ἐκτάσεως τοῦ κορμοῦ.

4. Διάστασις — μεσολαβή, στροφή κορμοῦ ἀριστερὰ — ἡμιέκτασις ὁμωνύμως, τὸ αὐτὸ δεξιὰ.

5. Κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ — δεξιὰ ἀπὸ τῆς διαστάσεως.

6. Γονάτισις — στήριξις ἐπὶ τῶν χειρῶν, στροφαὶ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ δεξιὰ μεθ' ὁμωνύμου ἡμικτάσεως.

7. Ἀπὸ τῆς προηγουμένης θέσεως ἄρσις τῆς λεκάνης διὰ τάσεως τῶν σκελῶν.

8. Πρηγὴς κατάκλισις, ἔκτασις, αἱ παλάμαι ἐπὶ τοῦ ἐδάφους — κρούσις τῶν παλαμῶν εἰς τὴν ἀνάτασιν τρίς, εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν 4.

9. Ἐκ τοῦ ἐκθέτος καθίσματος ἄλλατα προχωρητικῶς διὰ χειρῶν καὶ σκελῶν (κουνελάκια).

10. Σκυταλοδρομία κατ' ἀντιζυγίαν 30 μ.

Παιδιά: Ὁ Λύκος καὶ τὸ ἀρνί.

Σύνταξις — Λύσις ζυγῶν.

6η Ἡμερησίᾳ Γύμνασις.

Παιδιά: Κυνηγητὸν μετὰ διακοπήν, τὸ κυνηγητὸν αὐτὸ εἶναι ὡς τὸ ἀπλοῦν κυνηγητὸν μετὰ τὴν διαφορὰν ὅτι ὁ κυνηγὸς εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ κυνηγήσῃ τὸν μαθητὴν, ὅστις ἐπέρασε μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μαθητοῦ τὸν ὅποιον ἐκυνήγει. Ὁ σὺλ-λαμβανόμενος μαθητὴς μεταβάλλεται εἰς κυνηγόν.

1. Ἀκροστασία πρότασις ἐν συνεχείᾳ — ἀποκατάστασις.

2. Ἀκροστασία ἔκτασις ἐν συνεχείᾳ — ἀποκατάστασις.

3. Πρότασις — ἔκτασις — πρότασις κάτω.

4. Βαθὺ κάθισμα θέσις τῶν δακτύλων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους — ἀνέλιξις. (Τάσις τῶν γονάτων, ἀνόρθωσις θραδέως).

5. Διάστασις μεσολαβή — κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ — δεξιὰ.

6. Ἐθραΐα θέσις κάμψις καὶ λαβὴ τῶν γονάτων — στροφαὶ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ — δεξιὰ μεθ' ὁμωνύμου ἡμικτάσεως.

7. Ὑπτία κατάκλισις — ποδήλατον.

8. Ἀπὸ τῆς ὑπτίας κατακλίσεως — ἄρσις τῶν σκελῶν κεκαμμένων — λαβὴ τούτων διὰ τῶν χειρῶν (ἐν συνεχείᾳ).

9. Κατὰ ζεύγη κουτσὸν (ὁ εἰς ἀκίνητος, ὁ δὲ ἕτερος περιτρέφεται χωλαίνων).

10. Παιδιά: κατὰ στοίχους σφαῖρα ὑπὸ τὰ σκέλη.

11. Δρόμος 30 μέτρων.

Σύνταξις — Λύσις ζυγῶν.

7η Ἡμερησίᾳ Γύμνασις.

1. Παιδιά: Σκυταλοδρομία κατὰ ζεύγη. Εἰς ἀπόστασιν 5 μ. ἐξ ἐκάστης ομάδος, ἥτις εἶναι συντεταγμένη εἰς φάλαγγα κατὰ μαθητὴν, τοποθετεῖται εἰς ὀρθοστάτης ἢ ἄλλο τι ἀντικείμενον. Ὁ πρῶτος μαθητὴς ἐξ ἐκάστης ομάδος (στοίχου) ἐκκινεῖ μετὰ τὸ σὺνθημα τοῦ διδασκοντος, κάμνει ἕνα κύκλον περὶ τοῦ ὀρθοστάτου καὶ ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ σημεῖον τῆς ἐκκινήσεως, λαμβάνει τὸν δευτέρου ἀπὸ τῆς χειρὸς καὶ «πιασμένῳ χέρι-χέρι» ἐπαναλαμβάνουν τὴν αὐτὴν διαδρομὴν. Ὅταν φθάσῃ εἰς τὸ ὕψος τῆς ομάδος τὸν ἀφίνει ὁ α' τὸν ε' εἰς τὴν θέσιν τοῦ καὶ πηγαίνει τελευταῖος. Τὸ αὐτὸ ἐπαναλαμβάνεται δι' ὅλους τοὺς μαθητὰς ἐκάστης ομάδος μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου, ὅστις θὰ κάμῃ μίαν διαδρομὴν μόνος του.

Νικήτρια ἀνακηρύσσεται ἡ ομάδα ἥτις θὰ τελειώσῃ πρώτη.

2. Πρότασις 1—αἱ χεῖρες κάτω καὶ ὀπίσω 2—ἀκροστασία ἀνάτασις 3—ἀποκατάστασις 4.

3. Λαβὴ τῶν χειρῶν ὀπίσω — διαστάσεις ἐν συνεχείᾳ.

4. Διάστασις — ἔκτασις ἐν συνεχείᾳ.

5. Διάστασις — λαβὴ τῶν χειρῶν ὀπίσω — στροφαὶ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ.

6. Ἐκ τῆς προηγουμένης ἀφετηρίας — κάμψις τοῦ κορμοῦ ἔμπρὸς—ἀνόρθωσις, ἔκτασις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω.

7. Γονάτισις — στήριξις τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους — Κάθισμα ἐπὶ τῶν πτερῶν ταλαντευτικῶς.

8. Κατὰ ζεύγη, ὁ εἰς εἰς τὴν τετραποδικὴν θέσιν, ὁ δὲ ἕτερος τὸν ὑπερπηδᾷ — Ἐναλλαγὴ ἀντιθέτως.

9. Κυβίστησις ἔμπρὸς (τούμπα).

10. Ἄλμα εἰς μῆκος μετὰ ἀπλοῦν τρόπον.

11. Τοπικὸς χορὸς.

12. Παιδιά: Τὸ μανδηλάκι.

8η Ἡμερησίᾳ Γύμνασις.

1. Παιδιά: Τὸ κομμένο φίδι. Αἱ ομάδες εἰς φάλαγγα κατὰ μαθητὴν πιασμένοι ἀπὸ τῶν ὤμων. Ἐκάστη ομάδα προσπαθεῖ νὰ κόψῃ τὴν οὐρὰν τῶν ἀντιπάλων ομάδων, προφυλάσσουσα ταυτόχρονως τὴν ἰδικήν της καὶ κερδίζει ἡ ομάδα, ἥτις θὰ παραμείνῃ μετὰ περισσότερους μαθητὰς.

2. Ἐκτασις 1 — κάτω αἱ χεῖρες 2 — ἀνάτασις μετὰ κρούσεως τῶν παλαμῶν 3 — αἱ χεῖρες κάτω 4.

3. Διάστασις, ἔκτασις ἐν συνεχείᾳ.

4. Διάστασις — κυκλικὴ περιφορὰ ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ἔμπροσθεν τοῦ στήθους.

5. Διάστασις, ἀνάκαμψις (δι' ἀναπηρήσεως) προσαγωγή καὶ ἀπαγωγή τῶν ἀγκῶνων.

6. Διάστασις — ἀνάκαμψις — στροφαὶ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ.

7. Διάστασις — ἀνάκαμψις — κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ.

8. Ἡμιπρηγὴς θέσις — ἐναλλαγὴ τῶν σκελῶν.

9. Γονάτισις — στήριξις τῶν χειρῶν — ἄρσις τῶν σκελῶν ἐναλλάξ ὀπίσω τεταμένων.

10. Θέσις τῶν χειρῶν τεταμένων ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (κεφαλὴ ἔμπρὸς) λάκτισμα πρὸς τὰ ἄνω μετὰ φαιδισμόν (προετοιμασία διὰ τὴν κατακόρυφον ἀναστροφήν).

11. Ἄλμα εἰς ὕψος μετὰ ἀπλοῦν τρόπον.

12. Παιδιά: Βαρελάκια ἢ σκαμνάκια.

Σύνταξις — Λύσις ζυγῶν.

9η Ἡμερησίᾳ Γύμνασις.

1. Παιδιά: Κυνήγι πτηνῶν. Εἰς τὴν ράχιν ἐκάστου μαθητοῦ καρφιτσώνεται ἕνα χαρτάκι μετὰ τὸ ὄνομα ἐνὸς πτηνοῦ. Μετὰ τὸ παράγγελμα τοῦ διδασκάλου ἕκαστος μαθητὴς προσπαθεῖ νὰ ἀναγνώσῃ τὰ χαρτάκια τῶν ἄλλων, φυλάσσει συγχρόνως εἰς τὴν ράχιν του χαρτάκι. Ὁ ἀναγινώσκων τὰ περισσότερα εἶναι ὁ νικητής.

2. Ἐπιτόπιοι ἀναπηρήσεις δι' ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν καὶ ἐν συνεχείᾳ ἀριστερὰ—δεξιὰ.

3. Πρότασις — τρεῖς κρούσεις τῶν παλαμῶν 1, 2, 3, ἔκτασις 4.

4. Πρότασις, πρόπτυξις 1 — ἔκτασις τοῦ κορμοῦ 2—πρότασις 3—αἱ χεῖρες κάτω 4.

5. Διάστασις—δίπλωσις δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν πησίον τοῦ ἐδάφους—ἀνόρθωσις—ἀνάτασις (αἱ χεῖρες ἐκ τῶν πλαγίων) δύο κρούσεις τῶν παλαμῶν.

6. Διάστασις θέσις τῶν χειρῶν πλέγδην ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ.

7. Ἐκ τῆς προηγουμένης ἀφετηρίας, στροφαὶ τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ.

8. Γονάτισις — ἡμιανάτασις ἐναλλάξ καὶ ἐκτάσεις τοῦ κορμοῦ.

9. Πρηγὴς κατάκλισις — λαβὴ τῶν ἄκρων ποδῶν (στουπόχρτον) ἄρσις τοῦ στήθους.

10. Πλάγια βήματα ἀριστερὰ — δεξιὰ μετὰ συγχρόνου ἐκτάσεως τῶν χειρῶν.

11. Σκυταλοδρομία κατ' ἀντιζυγίαν 30 μ.

12. Κατὰ ζεύγη, δρόμος μετὰ μεταφορὰν συμμαθητοῦ ἐπὶ τῆς ράχους.

Σύνταξις — Λύσις ζυγῶν.

10η Ἡμερησία Γύμνασις.

1. Παιδιά: Τὰ ἀγαλματάκια (ἔχει περιγραφῇ).
2. Ἐπιτόπιοι ἀναπνήσεις δι' ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν καὶ ἔμπρὸς—ὀπίσω.
3. Διάστασις—ἀνάτασις κρούσις τῶν παλαμῶν 1, ἀποκατάστασις κρούσις τῶν παλαμῶν ὀπίσω 2.
4. Τρεῖς ἐπιτόπιοι ἀναπνήσεις δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν, μετὰ 4 βαθὺ κάθισμα.
5. Ἡμιανάτασις — ταλαντεύσεις τῶν χειρῶν ὀπίσω.
6. Ἐκβολὴ τοῦ σκέλους ὀπίσω στηριζομένου ἐπὶ τῶν δακτύλων—ἀνάτασις μετὰ λαβὴν τῶν χειρῶν καὶ ἐκτάσεως τοῦ κορμοῦ.
7. Διάστασις—σύμπυξις—περιφορὰ τῶν ἀγκυῶν κυκλικῶς (ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν).
8. Διάστασις — στροφὰι τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ δι' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν ὁμωνύμως καὶ ἑτερωνύμως ἀκροστασίας.
9. Ἀπὸ τῆς προηγουμένης ἀφετηρίας — στροφὰι τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ δι' ἀνατάσεως καὶ ἑτερωνύμως ἀκροστασίας.
10. Κατακόρυφος ἰσορροπία διὰ στηρίξεως χειρῶν καὶ κεφαλῆς (τριγωνική).
11. Κυβιστήσεις ἔμπρὸς ἐπὶ στρωμάτων ἢ χόρτου.
12. Ἑδραία θέσις στηρίξεις τῶν χειρῶν—ἄρσις τῆς λεκάνης.
13. Παιδιά: κατὰ στοίχους διάστασις — μεταφορὰ τῆς σφίρας ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν ἐκ τοῦ πρώτου πρὸς τὸν τελευταῖον.

Ε' καὶ ΣΤ' ΤΑΞΕΙΣ

1η Ἡμερησία Γύμνασις (Ἀρρένων).

1. Σύνταξις κατὰ τριάδας, βάδισις, κλίσεις.
2. Παιδιά: Κεφαλὴ καὶ οὐρά. Ἀραιώσεις κατὰ στοίχους καὶ μετὰ τὸ παράγγελμα κεφαλὴ, οἱ πρῶτοι παραμένουν ἀκίνητοι, ἐνθ' ἅπαντες οἱ ὑπόλοιποι μαθηταὶ τρέχουν περὶ τῶν πρώτων καὶ ἐπανέρχονται εἰς τὴν θέσιν των. Μετὰ τὸ παράγγελμα οὐρὰ γίνεται τὸ ἀντίθετον, δηλαδή παραμένουν ἀκίνητοι οἱ τελευταῖοι μαθηταὶ.
3. Δύο ἀναπνήσεις, εἰς τὸν τρίτον χρόνον διάστασις ἑκτασις 1—4.
4. Κάθισμα βαθύ, δύο ταλαντεύσεις ἐπὶ τῶν γονάτων, αἱ χεῖρες ἐπὶ τοῦ ἑδάφους (πλαγίως) 1—2—τάσις τῶν γονάτων, δύο διπλώσεις μετὰ τὰς χεῖρας ἔμπρὸς 3—4—ἀνόρθωσις ἀνάτασις, δύο τάσεις τῶν χειρῶν πρὸς τὰ ὀπίσω 5—6.
5. Διάστασις πλέξεις τῶν χειρῶν ὀπίσω—δίπλωσις—ταλαντεύσεις τοῦ κορμοῦ ἔμπρὸς 1—2—ἀνόρθωσις ἑκτασις τοῦ κορμοῦ ὀπίσω 3—4.
6. Διάστασις ἑκτασις—αἰώρησις τῶν χειρῶν μέχρι προτάσεως ἀφοῦ περάσουν ἀπὸ κάτω 1, συνέχεια κάτω, ἑκτασις μετὰ κατάληξιν εἰς τὴν ἀνάκαμψιν 2—δύο κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ 3—4. Τὸ αὐτὸ ἐξ ἀρχῆς διὰ νὰ ἀκολουθήσουν δύο κάμψεις τοῦ κορμοῦ δεξιὰ.
7. Τὸ δεξιὸν χεῖρ ὀπίσω εἰς τὴν ὀσφύν—αἰώρησις τοῦ ἀριστεροῦ εἰς τὴν πρότασιν 1—ἡμιέκτασις μετὰ στροφῆς τοῦ κορμοῦ ὁμωνύμως 2—ἐπαναφορὰ ἔμπρὸς 3—κάτω τὸ χεῖρ 4. Ἐπανάληψις κατὰ βούλησιν. Ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν τὸ αὐτὸ μετὰ τὸ ἀριστερὸν χεῖρ.
8. Ἑδραία θέσις κάμψις τῶν σκελῶν ἄρσις τῆς λεκάνης 1—κάτω 2—τάσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1—κάτω 2—τοῦ δεξιοῦ 1—κάτω 2—ἄρσις ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν 1—2.
9. Ὀκλαδὸν σύμπυξις—στροφὴ καὶ δίπλωσις ἀριστερὰ, τὸ δεξιὸν οὖς ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ γόνατος 1—ἀνόρθωσις εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὀκλαδὸν 2—τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 3—ἀνόρθωσις ὡς προηγουμένων 4—ῥῥοι ἀνευ χρήσεως τῶν χειρῶν.
10. Ἑδραία θέσις—κάμψις τῶν γονάτων, λαβὴ τῶν ἄκρων ποδῶν, κύλισμα ὀπίσω, ἀνόρθωσις (βάρεκα).

11. Ἀνὰ ζεύγη, ὁ εἰς ἀνυψῶναι τὸν ἄλλον εἰς τὴν ἡμικατακόρυφον ἀναστροφὴν.

12. Λαβὴ ἑκάστου σκέλους ἀπὸ τοῦ γόνατος δι' ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν (ῥῥοι θέσις) 1—ἄρσις τοῦ γόνατος πρὸς τὸ πτήθος 2—εἰς θέσιν 3, τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ ἑτέρου σκέλους 1—3.

13. Τρεῖς ἀναπνήσεις ἐπὶ τόπου κάθισμα βαθύ 1—4.

14. Ὅργανα: Πλινθίον—στρώμα κατὰ πλάτος: α) Διπλοῦν πάτημα ἐπὶ τοῦ ἑδάφους ἀνάτασις ἐπὶ τοῦ πλινθίου εἰς τὸ βαθὺ κάθισμα καὶ ἐκείθεν κυβιστήσις. Ἐν συνεχείᾳ ἀπλὴ διαπέρασις τοῦ στρώματος διὰ τοῦ ἐνὸς σκέλους ἔμπρὸς καὶ τὰς χεῖρας ἐν ἐκτάσει.

β) Πλινθίον, στρώμα κατὰ μήκος.

Ἡ αὕτῃ ἀνάτασις ἐπὶ τοῦ πλινθίου στηρίξεις τῶν χειρῶν ἔμπρὸς ὑπερπήδησις ἐν διαστάσει—ἐπὶ τοῦ στρώματος κυβιστήσις.

15. Δρόμος 50 μ. ἄλμα εἰς ὕψος μετὰ ἀπλὴν τεχνικὴν. Σκυταλοδρομία ὁμαδικὴ κατ' ἀντιζυγίαν. Σύνταξις—λύσις ζυγῶν.

2α Ἡμερησία Γύμνασις (Ἀρρένων).

1. Σύνταξις κατὰ τριάδας—βάδισις—μεταβολαὶ—μετασχηματισμοί.
2. Παιδιά: Δρομικὴ παιδιὰ κατὰ στοίχους. Μετὰ τὸ παράγγελμα τοῦ διδασκάλου οἱ πρῶτοι μαθηταὶ τῶν στοίχων τρέχουν ἐξ ἀριστερῶν γύρωθεν τοῦ στοίχου των καὶ ὅταν ἐπανέλθουν εἰς τὰς θέσεις των, ἐκκινοῦν οἱ δεῦτεροι κ.ο.κ. μέχρι καὶ τοῦ τελευταίου μαθητοῦ ἑκάστου στοίχου. Ἀνακηρύσσεται νικητὴς ὁ στοίχος, ὅστις θὰ τελειώσῃ πρῶτος.
3. Ἀπὸ τῆς προσοχῆς—ἑκτασις—χιασμὸς τῶν χειρῶν πρὸς πτήθος εἰς τὴν ἑκτασιν ταλαντευτικῶς 2, ἡ αὕτῃ ἀσκήσις μετ' ἐλκρορὰς κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 3—4. Τέσσαρες φορὰν τὴν 1ην ἀσκήσιν, τέσσαρες τὴν δευτέραν.
4. Πρότασις—ἑκτασις δι' αἰωρήσεως ἐκ τῶν κάτω 1—2 αἰώρησις τῶν χειρῶν ταλαντευτικῶς κάτω—ἔμπρὸς—ἄνω καὶ πλαγίως δι' ἀναπνήσεως εἰς τὴν διάστασιν 3, 4. Ἡ ἴδια ἀσκήσις μετὰ περιφορὰν τῶν χειρῶν κάτω—ἔμπρὸς—κάτω πλαγίως 1—2 καὶ κάτω ἔμπρὸς—ἄνω—πλαγίως καὶ κάτω καὶ δι' ἀναπνήσεως εἰς τὴν προσοχὴν 3—4.
5. Ἀκροστασία—πρότασις αἱ παλάμαι ἐστραμμέναι πρὸς τὸ ἑδάφος 1—κάμψεις καὶ τάσεις τῶν γονάτων ταλαντευτικῶς, αἱ χεῖρες ὀπίσω 2—ταλαντευτικῶς ἀνόρθωσις, αἱ χεῖρες ἔμπρὸς 3—αἱ χεῖρες ὀπίσω 4.
6. Διάστασις—δίπλωσις τρεῖς ταλαντεύσεις 1—2—3 καὶ εἰς τὸν 4ον χρόνον λαβὴ τῶν γονάτων ὀριζοντίᾳ πρόκυψις.
7. Διάστασις—στροφὰι τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ μετ' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν ὁμωνύμως καὶ ἡμιακροστασίας ἑτερωνύμως 1—2.
8. Διάστασις—ἡμιανάκαμψις τῆς δεξιᾶς—θέσις τῆς ἀριστερᾶς ὀπισθεν τῆς ὀσφύος—διπλὴ κάμψις ταλαντευτικῶς ἀριστερὰ 1—2—ἀνόρθωσις ἑκτασις, αἱ παλάμαι ἐστραμμέναι πρὸς τὰ ἄνω διπλὴ διάστασις τοῦ κορμοῦ 3—4. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 1, 2, 3, 4.
9. Τρεῖς ἐπιτόπιοι ἀναπνήσεις εἰς τὸν 4ον χρόνον κάθισμα βαθύ.
10. Γονάτισις—στηρίξεις εἰς τὰ τέσσαρα—ἐκείθεν ἄρσις τοῦ σκέλους ὀπίσω τεταμένου ἡμιανάτασις ἑτερωνύμως 1, εἰς θέσιν 2. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 1, 2.
11. Αἰώρησις τοῦ σκέλους τεταμένου ἔμπρὸς καὶ ἄνω—ὀπίσω καὶ τῶν χειρῶν καθ' ἀρμονικὴν ἀντίθεσιν. (Ἀριστερὸς πούς, δεξιὰ χεῖρ). Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.
12. Ἄλμα εἰς μήκος, ἀπλὴ τεχνικὴ.
13. Χορὸς Καλαματιανός.
14. Σφαιροπόλεμος (κατάσχοποι).
15. Σύνταξις—λύσις ζυγῶν.

3η Ἡμερησία Γύμνασις (Ἀρρένων).

1. Σύνταξις κατὰ τριάδας—βάδισις—τροχάδην.
2. Λύσις ζυγῶν—τρέξιμον 20—30 μ.—Ἀνασύνταξις.
3. Διάστασις ἑκτασις δι' ἀναπνήσεως.
4. Πρότασις 1—ταλαντεύσεις ἐπὶ τῶν γονάτων δι' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν κάτω καὶ ὀπίσω 2—τάσις τῶν γονάτων πρὸς

τασις 3—περιφορά τῶν χειρῶν ἀπὸ τοῦ ὧμου κυκλικῶς 4.

5. Διάστασις ἔκτασις—κάμψις τῶν γονάτων ἐναλλάξ (κυματισμός).

6. Διάστασις ἔκτασις—χιασμός τῶν χειρῶν πρὸ τοῦ στήθους ταλαντευτικῶς 1—2. Ἐπίκυψις—ταλάντευσις μετὰ χιασμοῦ τῶν χειρῶν—ἀνόρθωσις 3—4.

7. Διάστασις—στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ θέσις τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους—τρεῖς ταλάντευσεις εἰς τὸν 4ον χρόνον ἀνόρθωσις εἰς τὴν διάστασιν, τὸ αὐτὸ δεξιὰ.

8. Ὀκλαδὸν—θέσις τῆς χειρὸς ἐπὶ τοῦ ἀντιθέτου γόνατος, στροφή τοῦ κορμοῦ μετὰ λοξῆς ἀνατάσεως ὁμωνύμως, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

9. Ὑπτία κατάκλισις, ποδήλατον.

10. Κατακόρυφος ἰσορροπία διὰ στηρίξεως χειρῶν καὶ κεφαλῆς ἐπὶ τοῦ ἐδάφους (εἰς σχῆμα τριγώνου, χεῖρες κεφαλῇ) μετὰ βοηθοῦ.

11. Ἀναλάντισις—Ἄρσις τῶν σκελῶν ἐναλλάξ κρούσις ἐπὶ τῆς προτεταμένης χειρὸς προχωρητικῶς.

12. Ρίψις ἐλαστικῆς σφαίρας.

13. Χορὸς Κλέφτικος (τσάμικος).

14. Σύνταξις—λύσις ζυγῶν.

4η Ἡμερησία Γύμνασις (Ἀρρένων).

Παιδιά: Τὰ κοκοράκια: Κατὰ ζεύγη μὲ τὰς χεῖρας προσδεδεμένους ὀπίσω οἱ μαθηταὶ ἐπιχειροῦν ὠδισμούς διὰ τῶν ὧμων στηριζόμενοι ἐπὶ τοῦ ἐνὸς ποδός, μέχρις ὅτου ὁ εἰς πατήσῃ ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν ποδῶν.

1. Περιφορά τῶν χειρῶν κύκλῳ ἐκ τῶν ἔμπροσθεν καὶ ἐκ τῶν ὀπισθεν.

2. Ἐκτασις—Κάμψις τῶν γονάτων ταλαντευτικῶς μετὰ χιασμοῦ τῶν χειρῶν ἔμπροσ καὶ ἐπαναφορά εἰς τὴν ἔκτασιν ἐν συνεχείᾳ.

3. Προβολὴ ἀριστερὰ—δεξιὰ μετ' ἐκτάσεως 3 ταλάντευσεις μὲ τὸ 4 εἰς τὴν προσοχήν.

4. Διάστασις—ἔκτασις. Ἐτερόπλευρος δίπλωσις ἐναλλάξ (δεξιὰ χεῖρ—ἀριστερὸς πούς).

5. Διάστασις—Ἐπίκυψις ταλάντευσις τοῦ κορμοῦ 1—2. Δίπλωσις ταλάντευσις τοῦ κορμοῦ 3, 4—ἀνόρθωσις διάστασις ἀπὸ τῆς ἐκτάσεως 5, 6.

6. Διάστασις ἡμιανάκαμψις τῆς ἀριστερᾶς, ἡμιμεσολαβὴ τῆς δεξιᾶς—2 κάμψεις δεξιὰ, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

7. Διάστασις—ἔκτασις, στροφαι τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ—δεξιὰ μετ' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν εἰς τὸ ὕψος τῆς ἐκτάσεως καὶ ἡμιακροστασίας ἐτερωνύμως.

8. Βαθὺ κάθισμα θέσις τῶν παλαμῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους 1—ἐκλάντισις 2—ἀπαγωγή 3—προσαγωγή 4—συσπείρωσις 5—ἀνόρθωσις 6.

9. Πρηνὴς κατάκλισις—Λαβὴ τῶν ἄκρων ποδῶν—ἔκτασις κορμοῦ (στυπόχαρτον).

10. Ἀπλαῖ κυβιστήσεις ἔμπροσ (τούμπα).

11. Σκυταλοδρομία 4X50 μ. κατ' ἀντιζυγίαν.

12. Τοπικὸς χορὸς.

13. Σύνταξις—Λύσις ζυγῶν.

1η Ἡμερησία Γύμνασις (Θηλέων).

1. Σύνταξις εἰς φάλαγγα κατὰ τριάδας—Βαδίσεις—Κλίσεις.

2. Σχηματισμὸς κύκλου α) ποικιλίαι βαδίσεων, ἐφ' ὅλοκληρου τοῦ πέλματος, ἐπὶ τῶν δακτύλων καὶ συνδυασμὸς αὐτῶν. β) Τροχάδην ἔμπροσ ἐπὶ τόπου, καὶ συνδυασμοὶ αὐτῶν.

Ἀραιώσεις εἰς παράταξιν.

3. Ἐκτασις—αἰωρήσις τῶν χειρῶν εἰς κύκλον—κάτω χιαστί, ἀνάτασις—ἔκτασις 1—κάτω χιαστί 2, τὸ αὐτὸ κατ' ἀντίθετον φοράν—ἐκ τῶν κάτω ἔκτασις—ἀνάτασις—χιαστί, ἀνάτασις—ἔκτασις 1—κάτω χιαστί 2, τὸ αὐτὸ μετὰ κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων.

4. Προσοχή. Πρότασις—Συσπείρωσις μετ' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν κάτω καὶ ὀπίσω μετὰ συγχρόνου κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 1—ἀνόρθωσις μετ' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν ἔμπροσ καὶ συγχρόνου κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 2—στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ μετ' αἰωρήσεως τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κάτω καὶ ὀπίσω 3, ἐπαναφορά εἰς τὴν πρότασιν διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ 4, ἐπανάληψις τῆς ἀσκήσεως μετὰ στροφῆς τοῦ κορμοῦ δεξιὰ 5—8.

5. Διάστασις ἔκτασις—κάμψις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους δίπλωσις ἀριστερὰ μετ' αἰωρήσεως τῶν χειρῶν χιαστί 1—ταλάντευσις ἀνόρθωσις τάσις τοῦ σκέλους ἔκτασις 2—κρούσις τῶν παλαμῶν πρὸ τοῦ στήθους ἀνάτασις ἔκτασις 3, τὸ αὐτὸ δεξιὰ 4—6.

6. Προσοχὴ λαβὴ τῶν χειρῶν ὀπίσω πλέγδην—ὀριζοντία πρόκυψις 1—χαλάρωσις ἀνόρθωσις 3—4.

7. Γονάτισις τάσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους πλαγίως, αἱ χεῖρες ἄνωθεν τῆς κεφαλῆς—τρεῖς πλάγναι κάμψεις τοῦ κορμοῦ ἀριστερὰ 1—3, ἐπαναφορά εἰς τὴν ἀφετηρίαν 4, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 5—8.

8. Γονάτισις, στηρίξις τῶν χειρῶν ἔμπροσ ἐπὶ τοῦ ἐδάφους—αἰωρήσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ὀπίσω μετὰ συγχρόνου ἐκτάσεως τῆς κεφαλῆς ὀπίσω 1, κάμψις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους καὶ τῆς κεφαλῆς ἔμπροσ—μέτωπον εἰς τὸ γόνυ—2, τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ. Ἡ ἀσκήσις ἐπαναλαμβάνεται διὰ τοῦ δεξιοῦ σκέλους.

9. Ἐδραία θέσις, κάμψις τῶν γονάτων λαβὴ τῶν χειρῶν κάτωθεν τῶν γονάτων—τέσσαρες κρούσεις τῶν δακτύλων τῶν σκελῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους 1—4, ὕπτια κατάκλισις—ἄρσις τῶν σκελῶν κεκαμμένων 5—6, ἐλαφρὰ εἰς τὴν ἀφετηρίαν 7—8.

10. Ἀνὰ ζεύγη ἀντιμέτωποι, λαβὴ τῶν χειρῶν—ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους τεταμμένου ὀπίσω τῆς μῖα, ἰσορροπίας 1—ἐπαναφορά 2, τὸ αὐτὸ μὲ ἄρσιν τοῦ ἐτέρου σκέλους 3, ἀποκατάστασις 4, βαθὺ κάθισμα συσπείρωσις 5—ἀνόρθωσις 6. Ἡ ἀσκήσις ἐπαναλαμβάνεται ὑπὸ τῆς συνασκουμένης.

11. Λαῖ ἐπαλλάξ.

Ἀσκήσεις ἐπὶ στρωμάτων.

Κυβιστήσεις.

Κατακόρυφος ἀναστροφή μετὰ βοηθοῦ.

Ἀγωνιστική.

Ἄλμα εἰς μήκος.

2α Ἡμερησία Γύμνασις (Θηλέων)

1. Τακτικαὶ ἀσκήσεις: Βαδίσεις, κλίσεις, μεταβολαί.

2. Σχηματισμὸς κύκλου α) Ποικιλίαι βαδίσεων—8 βήματα βάδην (1—8) 4 βήματα ἐπὶ τῶν δακτύλων (1—4), καὶ 4 ἐκ τοῦ βαθύως καθίσματος (5—8).

β) Τροχάδην—8 βήματα τροχάδην (1—8), 4 ἐπὶ τόπου (1—3), 4 ὀπίσω (5—8).

3. Βήματα χόπα (ἀναπήδησις ἐπὶ τοῦ ἐνὸς σκέλους προχωρητικῶς, ἄρσις κεκαμμένου τοῦ ἐτέρου 1, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 2).

4. Ἀνάτασις. Τάσις ἐναλλάξ τῶν χειρῶν (τέντωμα ὕψος λὰ), 1—4—τάσις ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν 1—δι' ἐκτάσεως αἰωρήσις χειρῶν ἔμπροσ χιαστί 2 διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ (ἐκτάσεως) ἐπαναφορά εἰς τὴν ἀνάτασιν 3—4.

5. Πρότασις. Συσπείρωσις αιώρησις τῶν χειρῶν κάτω καὶ ὀπίσω 1—ἀνόρθωσις μετ' αιώρησεως τῶν χειρῶν ἔμπρὸς καὶ κάμψεις τάσεις τῶν γονάτων 2, ἔκτασις κορμοῦ καὶ χειρῶν 3, εἰς τὴν πρότασιν 4.

6. Προσοχή. Στροφαὶ τοῦ κορμοῦ ἀριστερά—δεξιὰ μετὰ κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων καὶ αιώρησις ἀμφοτέρων τῶν χειρῶν ὁμωνύμως 1—2, στροφή ἀριστερά προχωρητικῶς, αἱ χεῖρες εἰς τὴν ἔκτασιν 3—4. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

7. Διάστασις—ἔκτασις. Αἰώρησις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς κάτω ἔμπρὸς δεξιὰ 1, εἰς τὴν ἔκτασιν 2. ἡμιανάτασις τῆς ἀριστερᾶς κάμψις κορμοῦ δεξιὰ μεταφορὰ βάρους ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 3, εἰς τὴν ἔκτασιν 4.

8. Διάστασις — ἔκτασις. Πρόκυψις ὀριζοντία (90°), αἰώρησις τῶν χειρῶν εἰς τὴν ἀνάτασιν 1—2, τάσις κορμοῦ καὶ χειρῶν 3, ἀνάκυψις ἔκτασις τῶν χειρῶν πλαγίως 4.

9. Ὑπτία κατάκλισις. Ἀνόρθωσις τοῦ κορμοῦ, ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους κεκαμμένου λαβὴ (τὸ μέτωπο εἰς τὸ γόνυ). Ἐπαναφορὰ εἰς τὴν ἀρχικὴν θέσιν. Τὰ αὐτὰ διὰ τοῦ ἀντιθέτου σκέλους.

10. Ἰσορροπία ἀνὰ ζεύγη. Λαβὴ ἔμπρὸς χιαστί. Ἄρσις κεκαμμένου τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1, τάσις ὀπίσω ἰσορροπία 2—3, ἀποκατάστασις 4.

11. Ἀναπνήθῃσις ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ σκέλους μετὰ συγχρόνου ἐκβολῆς τοῦ ἀριστεροῦ ἐπὶ τῆς πτέρυγος 1, σταύρωμα ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, στήριξις ἐπὶ τῶν δακτύλων 2, διπλὴ ἀναπνήθῃσις ἐπὶ τοῦ δι' ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν 3—4. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 5—8.

Ἀσκήσεις ἐπὶ στρωμάτων.

Γέφυρα — ἀνακυβίστησις — Πλαγία κυδίστησις (τροχὸς) ὑπερπῆδησις ἐφαλτηρίου.

3η Ἡμερησία Γύμνασις (Θηλέων).

Τακτικαὶ ἀσκήσεις.

Εἰς κύκλον ἀνὰ ζεύγη:

1. Ἀλλαγὴ θέματος ἔμπρὸς πρὸς τὴν φορὰν τοῦ κύκλου διὰ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1—2, διὰ τοῦ δεξιοῦ σκέλους 3—4 ἐν συνεχείᾳ. (Βήματα πόλκας).

2. Τρεῖς πλάγια ἀλλαγὰι θέματος διὰ τοῦ δεξιοῦ σκέλους πρὸς τὰ ἔξω 1—2—3, ἀναπνήθῃσις ἐπὶ ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν 4, τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους πρὸς τὸ κέντρον (5—8).

Εἰς τὴν ἀραίωσιν.

3. Ἐν πλάγιον θέμα πρὸς τ' ἀριστερά διὰ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους καὶ θέμα χιαστί τοῦ δεξιοῦ πρὸς τ' ἀριστερά (ἔμπροσθεν τοῦ ἀριστεροῦ) 1 (ἐ—να), πλάγιον θέμα τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τ' ἀριστερά μετὰ συγχρόνου ἄρσεως τοῦ δεξιοῦ 2, Πλάγιον θέμα τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ καὶ θέμα χιαστί τοῦ ἀριστεροῦ πρὸς τὰ δεξιὰ (ἔμπροσθεν τοῦ δεξιοῦ) 3 (τρί—α), πλάγιον θέμα τοῦ δεξιοῦ πρὸς τὰ δεξιὰ μετὰ συγχρόνου ἄρσεως τοῦ ἀριστεροῦ 4. Τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

4. Βαθὺ κάθισμα, στήριξις τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ταλάντευσις 1—2, τάσις τῶν γονάτων δύο διπλώσεις 3—4, βαθὺ κάθισμα στήριξις τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ταλάντευσις 5—6, κρούσις τῶν παλαμῶν ἐπὶ τῶν γονάτων 7, ἀνόρθωσις 8.

5. Διάστασις ἔκτασις — Ὅριζοντία πρόκυψις ἀνάτασις εἰς δύο χρόνους 1—2, ἐπίκυψις 3—4, δύο διπλώσεις 5—6, ἀνέλιξις 7—8.

6. Ἀλλαγὴ θέματος διὰ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1—2, ἰσορροπία ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἄρσις τοῦ δεξιοῦ ὀπίσω 3—4, ἀλλαγὴ θέματος διὰ τοῦ δεξιοῦ σκέλους 1—2, ἰσορροπία ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ ὀπίσω 3—4.

7. Προσοχή — αἰώρησις τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς εἰς τὴν ἡμιπρότασιν τῆς δεξιᾶς χειρὸς ἐλαφρῶς ὀπίσω καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ δεξιὰ μετὰ συγχρόνου ἐλαφρᾶς κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 1, ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ ἀριστερά μετὰ συγχρόνου ἐλαφρᾶς κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 2, ἐναλλαγὴ τῶν χειρῶν καὶ στροφή τοῦ κορμοῦ δεξιὰ μετὰ συγχρόνου κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 3, ἐπίκυψις ἡμιανάτασις ἀριστερά 4, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 5—6—7—8.

8. Ἐκτασις. Πλαγία κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά ἡμιανάτασις δεξιὰ 1—ἐπαναφορὰ τοῦ κορμοῦ εἰς τὴν ὀρθίαν θέσιν ἔκτασις 2—πλαγία κάμψις τοῦ κορμοῦ δεξιὰ ἡμιανάτασις ἀριστερά 3—ἐπαναφορὰ τοῦ κορμοῦ εἰς τὴν ὀρθίαν θέσιν 4, στροφή τῶν παλαμῶν ἐλαφρὰ κάμψις καὶ τάσις τῶν χειρῶν μετὰ συγχρόνου κάμψεως καὶ τάσεως τῶν γονάτων 5—ἀνάτασις 6—τάσις εἰς τὴν ἀνάτασιν 7, ἔκτασις.

9. Ὑπτία κατάκλισις αἱ χεῖρες παραλλήλως πρὸς τὸ σῶμα — ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους τεταμένου 1—ἀποκατάστασις εἰς τὴν ἀφετηρίαν 2, ἄρσις τοῦ δεξιοῦ σκέλους τεταμένου 3—ἀποκατάστασις 4, ἄρσις ἀμφοτέρων τῶν σκελετῶν τεταμένων εἰς δύο χρόνους 5—6, ἀποκατάστασις εἰς τὴν ἀφετηρίαν 7—8.

10. Ὑπτία κατάκλισις ἔκτασις τῶν χειρῶν. Ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1, τὸ ἀριστερὸν σκέλος φέρεται πρὸς τὴν δεξιὰν χεῖρα χιαστί 2, ἐπαναφορὰ. ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους εἰς τὴν κατακόρυφον θέσιν 3, ἀποκατάστασις εἰς τὴν ἀφετηρίαν 4, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 5—8.

11. Δύο ἀναπνήθῃσις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν 1—2, ἀναπνήθῃσις διάστασις εἰς τὸν αἶρα, πτώσις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν 3. Τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

Ἀγωνιστική. Δρόμος 50 μέτρων.

Τοπικὸς Ἐθνικὸς χορὸς (Μακεδονικὸς).

4η Ἡμερησία Γύμνασις (Θηλέων).

Τακτικαὶ ἀσκήσεις.

Εἰς κύκλον 1. Διπλὴ ἀναπνήθῃσις ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ, ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους τεταμένου ἔμπρὸς 1—2, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως 3—4. 4 βηματικά τροχάδην ἔμπρὸς ἀρχίζοντες μὲ τὸ δεξιὸν (δεξ—ἀρ—δεξ—ἀρ).

2. Βήματα ἀλλαγὴ (πόλκα) διὰ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους 1—2, τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ δεξιοῦ 3—4, θέμα ἔμπρὸς διὰ τοῦ ἀριστεροῦ ἀναπνήθῃσις ἄρσις τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἔμπρὸς κεκαμμένου 5—6, θέμα ἔμπρὸς διὰ τοῦ δεξιοῦ ἀναπνήθῃσις ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους ἔμπρὸς κεκαμμένου 7—8, τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

Εἰς τὴν ἀραίωσιν.

3. Κάμψις καὶ τάσις τῶν γονάτων μὲ σύγχρονον κρούσιν τῶν παλαμῶν, ἔμπρὸς εἰς τὴν λεχάνην καὶ πίσω 1 (ἐ—να), κάμψις καὶ τάσις τῶν γονάτων κρούσις τῶν παλαμῶν ἔμπρὸς 2, συσπείρωσις 3, ἀνόρθωσις εἰς τὴν προσοχὴν 4.

4. Πλάγιον θέμα ἀριστερά κλίσις ἀριστερά μὲ σύγχρονον αἰώρησιν τῶν χειρῶν πρὸς τ' ἀριστερά πρότασις 1, ὀριζοντία πρόκυψις ἀνάτασις 2, κάμψις γονάτων χαλάρωσις 3, ἀνέλιξις 4. Πλάγιον θέμα δεξιὰ κλίσις δεξιὰ μὲ σύγχρονον αἰώρησιν τῶν χειρῶν πρὸς τὰ δεξιὰ πρότασις 5, ὀριζοντία πρόκυψις ἀνάτασις 6, κάμψις γονάτων χαλάρωσις 7, ἀνέλιξις 8.

5. Διάστασις — κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά 1, δεξιὰ 2, ἀριστερά 3. ταλάντευσις εἰς τὴν κάμψιν ἀριστερά 4, τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

6. Γονάτισις πρότασις—ἐτερόπλευρον κάθισμα ἀριθ. 1, ἀνόρθωσις εἰς τὴν γονάτισιν 2, ἐτερόπλευρον κάθισμα δεξιὰ 3, ἀνόρθωσις εἰς τὴν γονάτισιν 4.

7. Ἀνὰ ζεύγη ἀντιμέτωποι, πρηνὴς κατάκλισις, ἔκτασις τῶν χειρῶν λαβή—ἄρσις τοῦ κορμοῦ ὑπερέκτασις 1, πρηνὴς κατάκλισις 2.

8. Ἐβραία θέσις διάστασις—διπλώσεις ἐν συνεχείᾳ.

9. Προσοχὴ ἔκτασις τῶν χειρῶν—ἐπιτόπιοι ἀναπηδήσεις ἐπ' ἀμφοτέρων τῶν σκελῶν 1, ἀναπήδησις διὰ τοῦ δεξιοῦ ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ τεταμένου ὀπίσω 2, δύο βήματα τροχάδην ἔμπρὸς (ἀριστερά, δεξιὰ) (3—4), τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

Ἀγωνιστική, Σκυταλοδρομία κατ' ἀντιζυγίαν 50 μέτρων.

5 η' Ἡμερησία Γύμνασις (Θηλέων).

Τακτικαὶ ἀσκήσεις.

Εἰς κύκλον.

1. Διπλὴ ἀναπήδησις ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ σκέλους τεταμένου ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους χιαστὶ ἔμπροσθεν τοῦ δεξιοῦ 1—2, διπλὴ ἀναπήδησις ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄρσις τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ ἔμπρὸς τεταμένου 5, ἀναπήδησις ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ, ἄρσις τοῦ δεξιοῦ ἔμπρὸς τεταμένου 6, ἀναπήδησις ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ ἄρσις τοῦ ἀριστεροῦ ἔμπρὸς τεταμένου 7, ἀναπήδησις ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ ἄρσις τοῦ δεξιοῦ ἔμπρὸς τεταμένου 8. (5—6—7—8 γίνεται προχωρητικῶς).

2. Προβολὴ ἀριστεροῦ σκέλους αἱ χεῖρες χιαστὶ κάτω καὶ ἔμπρὸς 1—2, ἀνόρθωσις ἀκροστασίᾳ ἐπὶ τοῦ ἀριστεροῦ σκέλους προβολὴ τοῦ δεξιοῦ σκέλους αἱ χεῖρες διὰ τῆς ἐκτάσεως εἰς τὴν ἀνάτασιν 3—4. Τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

Εἰς τὴν ἀράϊωσιν.

3. Προσοχὴ. Αἰώρησις τῶν χειρῶν ἔμπρὸς εἰς τὴν πρότασιν μετ' ἀντιζυγίαν κάμψιν καὶ τάσιν τῶν γονάτων 1, αἰώρησις τῶν χειρῶν κάτω ὀπίσω ἀνάτασιν μετ' ἀντιζυγίαν κάμψιν καὶ τάσιν τῶν γονάτων 2, ὀριζοντία πρόσκυψις ἀνάτασιν 3, Κάμψις γονάτων, χολάρωσις, ἀνέλιξις εἰς τὴν προσοχὴν 3. Τὸ αὐτὸ ἐν συνεχείᾳ.

4. Πόδες εἰς τὴν προσοχὴν ἔκτασις—Δίπλωσις αἰώρησις τῶν χειρῶν κάτω χιαστὶ ἀνόρθωσις ἀνάτασιν 1, (ἔ—να), βήμα ἔμπρὸς διὰ τοῦ ἀριστεροῦ, τὸ δεξιὸν σκέλος πλησιάζει τὸ ἀριστερόν (προσοχὴ) πρότασις 2—συσπείρωσις 3—ἀνόρθωσις ἔκτασις 4, δίπλωσις αἰώρησις τῶν χειρῶν κάτω χιαστὶ ἀνόρθωσις ἀνάτασιν 5, βήμα ὀπίσω διὰ τοῦ δεξιοῦ, τὸ ἀριστερόν πλησιάζει τὸ δεξιόν (προσοχὴ) πρότασις 6, συσπείρωσις 7—ἀνόρθωσις ἔκτασις 8. Τὸ αὐτὸ διὰ τοῦ δεξιοῦ ἔμπρὸς.

5. Διάστασις ἀνάτασιν—κάμψις τοῦ κορμοῦ ἀριστερά 1—κάμψις δεξιὰ 2—κάμψις ἀριστερά 3, ταλάντευσις εἰς τὴν κάμψιν 4. Τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

6. Γονάτισις—δίπλωσις (μέτωπον ἐπὶ τῶν γονάτων) 1, ὀριζοντία πρόσκυψις αἱ χεῖρες πλησίον τοῦ κορμοῦ 2, δίπλωσις 3—ἀνάκνυξις 4.

7. Πρηνὴς κατάκλισις στήριξις τῶν χειρῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἰς τὸ ὕψος τῶν ὤμων (κατεύθυνσις τῶν δακτύλων πρὸς τὰ ἔμπρὸς)—τάσις τῶν χειρῶν ἔκτασις τοῦ κορμοῦ (1—2), ἐπαναφορὰ 3—4, πρηνὴς θέσις (στήριξις ἐπὶ τῶν χειρῶν καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων τῶν σκελῶν) 1—2, ἐπαναφορὰ εἰς τὴν πρηνὴν κατάκλινιν 3—4.

8. Τρία βήματα τροχάδην ἔμπρὸς (ἀριστερά, δεξιὰ, ἀριστερά) (1—2—3), μεγάλος διασκελισμὸς ἔμπρὸς δι' ἀναπηδήσεως 4. Ἐν συνεχείᾳ τὸ αὐτὸ ἀντιθέτως.

9. Ἄλμα εἰς μῆκος μετ' ἀπλοῦν τρόπον.

Ἐθνικὸς χορὸς, ὁ Μενούσης.

Ἄρθρον 5.

ΠΕΡΙ ΤΡΟΠΟΥ ΚΑΙ ΧΡΟΝΟΥ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΕΑΣ ΥΛΗΣ ΤΩΝ ΣΥΝΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΩΝ ΤΑΞΕΩΝ

1. Οἱ μαθηταὶ τῶν συνδιδασκομένων τάξεων διδάσκονται τὴν αὐτὴν ὕλην εἰς τὰ μαθήματα τῶν Ὑποθητικῶν, Ἱστορίας, Γεωγραφίας καὶ Φυσικῶν, διδασκομένης κατὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος συνδιδασκαλίας τῆς ὕλης τῆς μιᾶς τῶν τάξεων, κατὰ δὲ τὸ δεύτερον τῆς ὕλης τῆς ἐτέρας, πλὴν τῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας τῶν Γ' καὶ Δ' τάξεων.

Ὁμοίως συνδιδάσκονται τὰ Τεχνικὰ μαθήματα, τὴν Μουσικὴν καὶ τὴν Γυμναστικὴν, οἱ δὲ τῆς Ε', ΣΤ' τάξεως καὶ τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν πλὴν τῆς Γραμματικῆς.

2. Γραμματικὴ.

Ἡ Γραμματικὴ εἰς τὰς Γ', Δ' καὶ Ε', ΣΤ' τάξεις τῶν μὲν μονοθεσίων καὶ διθεσίων σχολείων διδάσκεται δις τῆς ἐβδομάδος, τῶν δὲ τριθεσίων καὶ ἄνω τρις τῆς ἐβδομάδος.

3. Γραμματικὴ Ε' καὶ ΣΤ' τάξεων.

Ἡ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς εἰς τὰς συνδιδασκομένας τάξεις (Ε', ΣΤ') τῶν 2θεσίων, 3θεσίων καὶ 4θεσίων Δημοτικῶν Σχολείων γίνεται εἰς ἡμίωρα κεχωρισμένως κατὰ τάξιν. Εἰς τὰ 1) θέσια σχολεῖα κατανέμεται ἡ διδακτικὴ ὥρα (ἡμίωρον) εἰς δύο τμήματα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὕλης κεχωρισμένως κατὰ τάξιν.

4. Ἱστορία Γ' καὶ Δ' τάξεων.

Εἰς τὰς συνδιδασκομένας τάξεις Γ' Δ' τῶν 1) θεσίων καὶ 3) θεσίων Δημοτικῶν Σχολείων κατὰ τὸ πρῶτον τρίμηνον ἐκάστου σχολικοῦ ἔτους διδάσκεται ὕλη τῆς Γ' τάξεως (ἐκ τῆς Μυθολογίας) καὶ ἀκολούθως ἡ ὕλη τῆς Δ' τάξεως.

5. Ἀριθμητικὴ καὶ Γεωμετρία εἰς τὰ 1) θέσια Σχολεῖα.

Εἰς τὰς συνδιδασκόμενας τάξεις Γ' Δ' καὶ Ε' ΣΤ' τῶν 1) θεσίων Σχολείων ἡ διδακτικὴ ὥρα (ἡμίωρον) διὰ τὸ μᾶθημα τῆς Ἀριθμητικῆς καὶ Γεωμετρίας κατανέμεται εἰς δύο τμήματα διὰ τὴν διδασκαλίαν τῆς ὕλης κεχωρισμένως κατὰ τάξιν.

6. Γεωγραφία Γ' καὶ Δ' τάξεων.

Κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος συνδιδασκαλίας διδάσκεται ἡ ὕλη τῆς Γ' τάξεως (Γεωγραφικοὶ ὅροι, γεωγραφικαὶ ἔννοιαι, μελέτη

χάρτου και Νομός μαθητοῦ) καὶ τὸ ἥμισυ τῆς διδακτέας ὕλης τῆς Δ' τάξεως.

Κατὰ τὸ δεύτερον ἔτος συνδιδασκαλίας ἐπαναλαμβάνεται ἡ διδασκαλία τῆς ἀνωτέρω ὕλης τῆς Γ' τάξεως καὶ ἀκολουθῶς διδάσκεται τὸ δεύτερον ἥμισυ τῆς ὕλης τῆς Δ' τάξεως.

7. Ἀ γ ω γ ῆ τοῦ Π ο λ ί τ ο υ.

Εἰς τὰς συνδιδασκομένας Ε' καὶ ΣΤ' τάξεις τῶν 1) Θεσιῶν, 2) Θεσιῶν, 3) Θεσιῶν καὶ 4) Θεσιῶν σχολείων κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος συνδιδασκαλίας διδάσκεται ἡ ἐν τῷ ἀναλυτικῷ προγράμματι καθοριζομένη ὕλη ὑπὸ κεφάλαια α, β, γ, κατὰ

δὲ τὸ δεύτερον ἔτος συνδιδασκαλίας ἡ καθοριζομένη ὑπὸ κεφάλαια δ, ε, στ, ζ.

Εἰς τὸν αὐτὸν ἐπὶ τῆς Ἑθνικῆς Παιδείας καὶ τῶν Θρησκευμάτων Ὑπουργόν, ἀνατίθεμεν τὴν δημοσίευσιν καὶ ἐκτέλεσιν τοῦ παρόντος Β. Διατάγματος.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 16 Ὀκτωβρίου 1969

Ἐν Ὄνόματι τοῦ Βασιλέως

Ο ΑΝΤΙΒΑΣΙΛΕΥΣ

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΖΩΓΙΤΑΚΗΣ

Ο ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ

ΚΑΙ ΥΠΟΥΡΓΟΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΟΥ ΕΘΝΙΚΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ

ΓΝΩΣΤΟΠΟΙΕΙ ΟΤΙ:

Ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου 1966 ἡ ἑτησία συνδρομὴ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως, ἡ τιμὴ τῶν τμηματικῶς πωλουμένων φύλλων αὐτῆς καὶ τὰ τέλη δημοσιεύσεως ἐν τῇ Ἐφημερίδι τῆς Κυβερνήσεως, καθωρίσθησαν ὡς κάτωθι:

Α. ΕΤΗΣΙΑΙ ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

1. Διὰ τὸ Τεύχος Α'	Δραχ.	400
2. » » Β'	»	350
3. » » Γ'	»	300
4. » » Δ'	»	500
5. » » Πράξεις Νομικῶν Προσώπων Δ.Δ. κ.λ.π.	»	300
6. » » Παράρτημα	»	200
7. » » Δελτίον Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν κ.λ.π. ...	»	750
8. » » Δελτίον Ἐμπορικῆς καὶ Βιομηχανικῆς Ἰδιοκτησίας	»	200
9. Δι' ἅπαντα τὰ τεύχη, τὸ Παράρτημα καὶ τὰ Δελτία	»	2.500

Οἱ Δῆμοι καὶ αἱ Κοινότητες τοῦ Κράτους καταβάλλουσι τὸ ἡμισυ τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν.

Ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου Ἀλληλοβοηθείας Προσώπου τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) ἀναλογοῦν τὰ ἑξῆς ποσά:

1. Διὰ τὸ Τεύχος Α'	Δραχ.	20.—
2. » » Β'	»	17,50
3. » » Γ'	»	15.—
4. » » Δ'	»	25.—
5. » » Πράξεις Νομικῶν Προσώπων Δημ. Δικαίου κ.λ.π.	»	15.—
6. » » Παράρτημα	»	10.—
7. » » Δελτίον Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	»	37,50
8. » » Δελτίον Ἐμπ. καὶ Βιομ. Ἰδιοκτησίας ..	»	10.—
9. » » Δι' ἅπαντα τὰ τεύχη	»	125.—

Β. ΤΙΜΗ ΦΥΛΛΩΝ

Ἐκαστον φύλλον, μέχρι 8 σελίδων, τιμᾶται δραχ. 2, ἀπὸ 9 σελίδων καὶ ἀνω, ἐκτὸς εἰδικῶν περιπτώσεων, δραχ. 5.

Γ. ΤΕΛΗ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ

Ι. Εἰς τὸ Δελτίον Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν καὶ Ἑταιρειῶν Περιορισμένης Εὐθύνης:

Α. Δημοσιεύματα Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	
1. Τῶν δικαστικῶν πράξεων	Δραχ. 200
2. Τῶν καταστατικῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν ...	» 5.000
3. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	» 1.000
4. Τῶν ἀνακοινώσεων καὶ προσκλήσεων εἰς γενικὰ συνέλευσεις, ὡς καὶ τῶν κατὰ τὸ ἄρθρον 32 τοῦ Ν. 3221/24 γνωστοποιήσεων.	» 500
5. Τῶν ἀνακοινώσεων τῶν ὑπὸ διάλυσιν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν, κατὰ τὸ Β.Δ. 20/5/1939.	» 100
6. Τῶν ἰσολογισμῶν τῶν Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν.	» 2.000
7. Τῶν συνοπτικῶν μηνιαίων καταστάσεων τῶν Τραπεζικῶν Ἑταιρειῶν	» 500
8. Τῶν ἀποφάσεων περὶ ἐγκρίσεως τιμολογίων τῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιρειῶν	» 300
9. Τῶν ὑπουργικῶν ἀποφάσεων περὶ παροχῆς ἀδείας ἐπεκτάσεως τῶν ἐργασιῶν Ἀσφαλιστικῶν Ἑταιρειῶν, ὡς καὶ τῶν ἐκθέσεων περιουσιακῶν στοιχείων	» 2.000
10. Τῶν περὶ παροχῆς πληρεξουσιότητος πρὸς ἀντιπροσώπων ἐν Ἑλλάδι ἀλλοδαπῶν Ἑταιρειῶν	» 1.000
11. Τῶν ἀποφάσεων περὶ συγχωνεύσεως Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν	» 5.000

12. Τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς τοῦ Χρηματιστηρίου περὶ εἰσαγωγῆς χρεωγράφων εἰς τὸ Χρηματιστήριον πρὸς διαπραγματεύσιν, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἁρθρου 2 παρ. 3 Α.Ν. 148/67	Δραχ. 500
13. Τῶν ἀποφάσεων τῆς Ἐπιτροπῆς κεφαλαιαγορᾶς περὶ διαγραφῆς χρεωγράφων ἐκ τοῦ Χρηματιστηρίου, συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τοῦ ἁρθρου 2 παρ. 4 Α.Ν. 148/67	» 500

Β. Δημοσιεύματα Ἑταιρειῶν Περιορισμένης Εὐθύνης

1. Τῶν καταστατικῶν	Δραχ. 500
2. Τῶν τροποποιήσεων τῶν καταστατικῶν	» 200
3. Τῶν ἀνακοινώσεων καὶ προσκλήσεων	» 100
4. Τῶν ἰσολογισμῶν	» 500
5. Τῶν ἐκθέσεων ἐκτιμήσεως περιουσιακῶν στοιχείων	» 500

ΙΙ. Εἰς τὸ Δ' Τεύχος καὶ Παράρτημα

1. Τῶν δικαστικῶν πράξεων, προσκλήσεων καὶ λοιπῶν δημοσιεύσεων	» 200
2. Τῶν ἀδειῶν πωλήσεως ἱματικῶν ὑδάτων ...	» 500

Τὸ ὑπὲρ τοῦ Ταμεῖου Ἀλληλοβοηθείας Προσωπικοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου (ΤΑΠΕΤ) καταβλητέον ποσοστὸν ἐπὶ τῶν τελῶν δημοσιεύσεων ἐν τῷ Δελτίῳ Ἀνωνύμων Ἑταιρειῶν καὶ Ἑταιρειῶν Περιορισμένης Εὐθύνης ἐν γένει ὥρισθαι εἰς 5%.

Δ. ΚΑΤΑΒΟΛΗ ΣΥΝΔΡΟΜΩΝ - ΤΕΛΩΝ ΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΩΝ ΚΑΙ ΠΟΣΟΣΤΩΝ Τ.Α.Π.Ε.Τ.

- Αἱ συνδρομαὶ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ τὰ τέλη δημοσιεύσεων προκαταβάλλονται εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα ἐναντὶ ἀποδεικτικοῦ εἰσπράξεως, ὅπερ, μερίμνη τοῦ ἐνδιαφερομένου, ἀποστέλλεται εἰς τὴν Ὑπηρεσίαν τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.
- Αἱ συνδρομαὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ δύνανται ν' ἀποστέλλωνται καὶ εἰς ἀνάλογον συνάλλαγμα δι' ἐπιταγῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου.
- Ἡ καταβολὴ τοῦ ὑπὲρ τοῦ Τ.Α.Π.Ε.Τ. ποσοστοῦ ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω συνδρομῶν καὶ τελῶν δημοσιεύσεων ἐνεργεῖται ἐν Ἀθήναις μὲν εἰς τὸ Ταμεῖον τοῦ ΤΑΠΕΤ (Κατάστημα Ἐθνικοῦ Τυπογραφείου), ἐν ταῖς λοιπαῖς δὲ πόλεσι τοῦ Κράτους εἰς τὰ Δημόσια Ταμεῖα, ὅπερ ἀποδίδεται εἰς τὸ ΤΑΠΕΤ, συμφώνως πρὸς τὰ ὀριζόμενα διὰ τῶν ὑπ' ἀριθ. 192378/3639 τοῦ ἔτους 1947 (ΡΟΝΕΟ 185) καὶ 178048/5321/31.7.65 (ΡΟΝΕΟ 139) ἐγκυκλίων διαταγῶν τοῦ Γενικοῦ Λογιστηρίου τοῦ Κράτους. Ἐπὶ συνδρομῶν ἐξωτερικοῦ ἀποστέλλομένων δι' ἐπιταγῶν, συναποστέλλεται διὰ τῶν ἐπιταγῶν καὶ τὸ ὑπὲρ τοῦ ΤΑΠΕΤ ποσοστὸν.

Ο ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

Θ. ΚΩΣΤΟΜΗΤΣΟΠΟΥΛΟΣ